

The background of the entire page is the flag of Curaçao, which features a blue field with two white five-pointed stars in the upper left and a horizontal yellow stripe across the middle.

STATEN VAN CURAÇAO
ZITTING 2017– 2018–

**TOELICHTING OP DE NOTA VAN WIJZIGING OP
DE BEGROTING VAN CURACAO
VOOR HET DIENSTJAAR 2018**

TOELICHTING
NOTA VAN WIJZIGING OP DE BEGROTING VOOR
HET DIENSTJAAR 2018
INHOUDSOPGAVE

	pagina
 ALGEMENE BESCHOUWINGEN	
0. INLEIDING	2
REACTIE REGERING OP ADVIES RAAD VAN ADVIES	3
REACTIE REGERING OP ADVIES COLLEGE FINANCIËEL TOEZICHT	14
I. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING PER HOOFDSTUK	20
II. ALGEMENE BESCHOUWINGEN BELEIDSPRIORITEITEN PER HOOFDSTUK	12
STAATSORGANEN EN OVERIGE ALGEMENE ORGANEN	45
MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN	64
MINISTERIE VAN BESTUUR, PLANNING EN DIENSTVERLENING	85
MINISTERIE VAN JUSTITIE	95
MINISTERIE VAN VERKEER, VERVOER EN RUIMTELIJKE PLANNING	111
MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ONTWIKKELING	131
MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR EN SPORT	149
MINISTERIE VAN SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID EN WELZIJN	183
MINISTERIE VAN GEZONDHEID, MILIEU EN NATUUR	203

NOTA VAN FINANCIËN	1
0. INLEIDING	2
NOTA VAN FINANCIËN OP DE EERSTE NOTA VAN WIJZIGING OP DE BEGROTING 2018	3
TABEL 1. MUTATIE OP RECAPITULATIE	3
TABEL 2. MUTATIE OP GEWONE DIENST	4
TABEL 3. MUTATIE OP KAPITAALDIENST	7
TABEL 4. MUTATIE OP DE ALLOCATIE VAN DE MIDDELEN OP DE KAPITAALDIENST	7
TABEL 5. BELEIDSPRIORITEITEN INVESTERINGEN EN NADERE TOELICHTING OP GROND VAN ARTIKEL 14 LID 4 VAN DE LANDSVERORDENING COMPTABILITEIT 2010	8

ALGEMENE BESCHOUWING 2018
NOTA VAN WIJZIGING OP DE BEGROTING 2018

0. INLEIDING

De regering heeft bij de aanbieding aan de Staten van de ontwerplandsverordening tot vaststelling van de begroting van Curaçao voor het dienstjaar 2018 (ontwerpbegroting 2018)” aangegeven het regeerprogramma 2017-2021 in een Nota van Wijziging te zullen verwerken. In onderhavige Algemene Beschouwing wordt het regeerprogramma, dat als titel heeft meegekregen 'Ontplooien van Curaçaos potentieel', concreet uitgewerkt in de ontwerpbegroting. Er wordt een concrete uitwerking gegeven van de prioriteiten die de regering zich stelt om de bestaande sociale verdeeldheid en de stagnerende economie het hoofd te bieden. Op dit moment vormt armoede het grootste probleem op Curaçao. Teveel burgers zijn niet of nauwelijks in staat om zelf te voorzien in hun basisbehoeften, zoals voeding, huisvesting en veiligheid. Bestrijding van armoede in wijken, tegelijk met het opstarten van grote projecten om werkgelegenheid en inkomen te creëren, zijn dan ook de belangrijkste prioriteiten voor de regering.

In dat licht wordt ernaar gestreefd de inzichtelijkheid van de begroting te bevorderen en de analytische onderbouwing op het financieel economische vlak te versterken.

Er zijn stappen gezet naar integraal werken en interministeriële afstemming om te komen tot ministerie overstijgende resultaten en impacts. Samenwerking tussen ministeries en een integrale aanpak zijn noodzakelijk om significante collectieve resultaten te kunnen bereiken voor de gemeenschap. Dit levert een basis om uiteindelijk keuzes te kunnen maken om de doelstellingen van de regering te kunnen behalen binnen het uitgangspunt van algehele budgetneutraliteit. Beleidsonderwerpen op het gebied van veiligheid, economische groei en jeugd zijn (interministerieel) voorbereid en klaar voor afstemming.

De laatste maanden is intensief gewerkt om de economie van Curaçao uit de huidige krimp situatie te halen. Daartoe is veel aandacht besteed aan maatregelen ter versterking van de economie, waarbij onder meer gewezen wordt op zaken als de toekomst van de raffinaderij, hotel- en toeristische projecten zoals de mega pier.

De hoop en verwachting hierbij was dat deze maatregelen voldoende zouden zijn om de economie een krachtige impuls te geven waardoor de tegenvallende inkomsten in 2017 deels gemitigeerd zouden kunnen worden. De mogelijkheid van de overheid om via het doen van investeringen een bijdrage te leveren aan de economische groei is echter extra beperkt.

Conclusie is dat de begrotingsuitvoering achter blijft op eerdere prognoses en dat het voor 2017 geraamde bescheiden overschot niet zal worden gerealiseerd. Deze verslechtering leidt er toe dat naar verwachting de begroting 2017 mogelijk niet sluitend zal worden afgesloten. Thans worden beheersmaatregelen getroffen ter bestrijding van dit tekort. Helder is echter dat ondanks deze maatregelen en acties 2017 waarschijnlijk met een tekort zal worden afgesloten. Een deel van de effecten van de voorgenomen maatregelen en acties zullen doorlopen in 2018 tot en met 2020. Er is daarbij, over een periode van 3 jaren gezien, sprake van een overdekking teneinde eventuele tegenvallers en vertragingen in de realisatie van besparingen op te kunnen vangen. In de Nota van Wijziging is het meerjarige effect van het terugbrengen van het tekort over 2017 opgenomen.

Reactie Regering op Advies Raad van Advies

De Raad van Advies heeft bij brief van 6 december 2017, met nummer RvA no. RA/34-17-LV, advies uitgebracht over het onderhavige ontwerp. Hieronder wordt op dit advies ingegaan. Hierbij wordt de structuur van dat advies aangehouden.

I. Algemene opmerkingen

1. Toetsing van de ontwerpnota van wijziging bemoeilijkt door ontoereikende toelichting

Bij brief van 7 juli 2017 (zaaknummer 2017/022679) stelt de Sectordirecteur Financieel Beleid en Begrotingsbeheer van het Ministerie van Financiën dat de Begroting voor het dienstjaar 2017 (hierna: Begroting 2017) als basis heeft gediend voor de ontwerpbegroting voor het dienstjaar 2018 (hierna: de ontwerpbegroting 2018). In verband met de regeringswisseling begin juni 2017 was het namelijk niet haalbaar geweest om in de ontwerpbegroting 2018 de beleidsvoornemens van het nieuwe kabinet te verwerken. Volgens voornoemde brief zou de vertaalslag van het nieuwe regeerakkoord c.q. –programma in een nota van wijziging tot uitdrukking moeten komen. De Raad van Ministers is op 22 juli 2017 hiermee akkoord gegaan. Op 12 september 2017 is de ontwerpbegroting 2018 aan de Staten aangeboden.

Thans is aan de Raad ter toetsing aangeboden de ontwerpnota van wijziging bij de ontwerpbegroting 2018 (hierna: ontwerpnota van wijziging 2018). In de brief met zaaknummer 2017/040815 stelt de Sectordirecteur Financieel Beleid en Begrotingsbeheer van het Ministerie van Financiën dat in de onderhavige ontwerpnota van wijziging de beleidsvoornemens van het huidige kabinet zijn verwerkt conform het regeerakkoord en het regeerprogramma 2017-2021 “Ontplooien van Curaçaos potentieel”. De Raad van Ministers is op 25 oktober 2017 met de ontwerpnota van wijziging 2018 akkoord gegaan.

Naar het oordeel van de Raad geeft de ontwerpnota van wijziging 2018 onvoldoende invulling aan het karakter van een nota van wijziging in die zin dat niet expliciet duidelijk wordt gemaakt wat de beleidsmatige aanpassingen zijn ten opzichte van de ontwerpbegroting 2018. Hierdoor is er ook geen eenduidige vertaalslag van nieuwe c.q. aangepaste beleidsvoornemens naar cijfermatige wijzigingen.

Het ontbreken van een duidelijk verband tussen beleidswijzigingen en de cijfermatige wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2018 maakt het moeilijk om te toetsen of de cijfermatige wijzigingen daadwerkelijk gekoppeld zijn aan het nieuwe c.q. aangepaste beleid dat voortvloeit uit het regeerprogramma 2017-2021 en in hoeverre de in dit verband opgebrachte bedragen toereikend zijn.

De Raad geeft als voorbeeld de Algemene Beschouwingen van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en het Ministerie van Economische Ontwikkeling waar cijfermatige wijzigingen waargenomen kunnen worden die niet in verband worden gebracht met nieuw beleid c.q. beleidsaanpassingen op grond van het regeerprogramma 2017-2021. Bovendien zijn in bepaalde gevallen aanzienlijke bedragen intern verschoven terwijl uit de

Algemene Beschouwingen bij de desbetreffende ministeries niet opgemaakt kan worden welke beleidsafwegingen ten grondslag hebben gelegen aan de interne verschuivingen op de desbetreffende begrotingen.

De Raad adviseert de regering ter verhoging van de transparantie van de Begroting voor het dienstjaar 2018 (hierna: Begroting 2018) de nieuwe c.q. aangepaste beleidsvoornemens expliciet toe te lichten en de samenhang tussen deze beleidsvoornemens van de regering en de interne verschuivingen op de begroting per ministerie toe te lichten.

De regering geeft aan dat de (gewijzigde) beleidsvoornemens zijn toegelicht in de Algemene Beschouwing 2018. Tevens is de samenhang tussen deze beleidsvoornemens met het regeerakkoord en het regeerprogramma ook duidelijk vermeld in de Algemene Beschouwing.

2. “Result Based Management”- methode

De organisatieonderdelen van de ministeries zijn door het Ministerie van Financiën verzocht om bij het aanleveren van informatie voor het opstellen van de ontwerpnota van wijziging 2018 de nieuwe "Richtlijnen Nota van Wijziging op de Ontwerpbegroting 2018" te volgen. Die richtlijnen houden onder andere in dat voor de ontwerpnota van wijziging 2018 gebruik gemaakt wordt van de zogenoemde “Result Based Management”- methode. De richtlijnen zijn per 20 september 2017 naar de organisatieonderdelen van de ministeries verzonden terwijl de ministers hun ontwerpnota van wijziging uiterlijk 29 september 2017 bij de Minister van Financiën moesten indienen.

In de brief met zaaknummer 2017/040815 stelt voornoemde sectordirecteur dat vooruitgang is geboekt in het gebruik van het nieuwe format voor de algemene beschouwingen voor de weergave van de koppeling van het beleid en de middelen (ook meerjarig). In genoemde brief wordt echter ook aangegeven dat meer dan de helft van de ministeries gebruik heeft gemaakt van het oude format, terwijl bij twee ministeries de middelen niet gekoppeld zijn aan de “outputs”.

Hoewel de Raad het overstappen op de “Result Based Management”- methode een goede stap richting verdere professionalisering vindt, is het de Raad opgevallen dat de beoogde overstap naar de “Result Based Management”- methode niet vlekkeloos is verlopen.

De Raad adviseert de regering om tijdig informatie en vooral ondersteuning door het Ministerie van Financiën te laten bieden aan de diensten bij het toepassen van de nieuwe richtlijnen voor de toepassing van de “Result Based Management”- methode.

De regering heeft de “Result Based Management”- methode in 2016 geïntroduceerd ter verdieping en verbetering van de Verantwoorde Beleidsbegroting bij de begrotingsvoorbereiding. Deze methode is gehanteerd voor de Ontwerpbegroting 2018 en vervolgens voor het opstellen van het regeerprogramma 2017 – 2021. Tijdens het traject bleek het overstappen op de “Result Based Management”- methode een grote uitdaging te zijn voor de ministeries, met name het zo goed mogelijk formuleren van de activiteiten, outputs en de koppeling van middelen aan het beleid.

Voor wat betreft het vervangen van de “Apparaatskosten” door bedragen, zij vermeldt dat de koppeling van middelen aan het beleid een groeiproses is. Aan de verdeling van de apparaatskosten per output dient nog aan gewerkt te worden.

Door het ministerie van Financiën zijn verschillende (werk)sessies georganiseerd waarbij het proces uitgelegd werd aan de ministeries. Tevens werd de mogelijkheid geboden om zowel telefonisch als op een terugkomdag vragen/opmerkingen door te nemen; zelfs op de maandag voor de deadline van de indiening van de Nota van Wijziging konden de ministeries bij het

ministerie van Financiën langs komen. Tevens hebben sommige ministeries het ministerie van Financiën benaderd om een verdere presentatie te houden bij hen op kantoor. Het ministerie van Financiën is bezig het proces te evalueren. Rekeninghoudend met de ervaring en leerpunten opgedaan voor de Begroting 2018, zal het ministerie van Financiën waar nodig de aanpak voor de begrotingsvoorbereiding 2019 aanpassen.

3. De presentatie van de toelichting

In de Algemene Beschouwingen behorende bij een ontwerplandsverordening tot vaststelling van een begroting van het land Curaçao (hierna: een ontwerpbegroting), wordt het beleid uiteengezet welke vervolgens vertaald wordt naar middelen die hiervoor in een bepaald dienstjaar en ook meerjarig zullen worden aangewend. De Algemene Beschouwingen behorende bij een ontwerpnota van wijziging van een ontwerpbegroting (hierna: een ontwerp nota van wijziging) dienen in het licht van het voorgaande, primair een toelichting te geven op de voorgenomen beleidswijzigingen van een eerder door de regering bij de Staten ingediende ontwerpbegroting. Daar waar deze beleidswijzigingen niet binnen de eerder bij de Staten ingediende begroting kunnen worden uitgevoerd en er dus ook cijfermatige wijzigingen nodig zijn, dient er een koppeling te worden gemaakt met de gewijzigde bedragen.

De ideale opzet van de Algemene Beschouwingen behorende bij een ontwerpnota van wijziging op een ontwerpbegroting, is dat per ministerie in een inleidende paragraaf aangegeven wordt welke wijzigingen ten opzichte van de reeds bij de Staten ingediende ontwerpbegroting met de ontwerpnota van wijziging worden beoogd. In een volgende paragraaf zouden eventueel de gewijzigde Algemene Beschouwingen – dus na de verwerking van de voorgenomen wijzigingen – kunnen worden opgenomen die gebaseerd zijn op de “Result Based Management”- methode. In een algemeen inleidend hoofdstuk dient de gekozen opzet van de Algemene Beschouwingen toegelicht te worden.

De Raad beseft dat in het korte tijdbestek dat nog rest voor de indiening van de onderhavige ontwerpnota van wijziging 2018, het haast onmogelijk is voor de ministeries om de Algemene Beschouwingen in bovenbedoelde zin aan te passen.

De thans gehanteerde opzet geeft echter een vertekend beeld van hetgeen met de ontwerpnota van wijziging 2018 beoogd wordt, omdat ten onrechte geconcludeerd kan worden dat alle aangegeven beleidsvoornemens nieuwe c.q. gewijzigde beleidsvoornemens zijn.

De Raad geeft als voorbeeld het onderdeel in de Algemene Beschouwingen over de Raad van Advies (pagina's 15 tot en met 19). Voor de Raad van Advies zijn er geen cijfermatige wijzigingen in de ontwerpnota van wijziging 2018 en ook geen beleidsaanpassingen. Door in de Algemene Beschouwingen behorende bij de ontwerpnota van wijziging 2018 echter een onderdeel over de Raad van Advies op te nemen kan de indruk ontstaan dat er wel sprake is van beleidsaanpassingen in het daarin opgenomen beleid ten opzichte van de eerder bij de Staten ingediende ontwerpbegroting 2018.

De regering geeft aan dat er gekozen is om een integrale algemene beschouwing aan te leveren zodat de staten een beter beeld kan krijgen van de beleidsprioriteiten van de regering. Overigens is deze manier van presenteren met de Raad van Advies besproken.

4. Stimulering van economische groei

Op pagina 2 van de Algemene Beschouwingen wordt aangegeven dat het regeerprogramma 2017-2021 met de ontwerpnota van wijziging 2018 concreet wordt uitgewerkt in de Begroting 2018 en dat er concrete uitwerking wordt gegeven aan de prioriteiten die de regering stelt om de bestaande sociale verdeeldheid en de stagnerende economie het hoofd te bieden. Gewezen wordt op de armoedeproblematiek en de prioriteiten van de regering voor wat betreft de bestrijding van armoede in wijken, tegelijk met het opstarten van grote projecten om werkgelegenheid en inkomen te creëren.

Ten aanzien van de bovengenoemde voornemens van de regering wenst de Raad op te merken dat in de Algemene Beschouwingen niet uiteen is gezet hoe en in welke mate de stagnerende economie het hoofd zal worden geboden en middels welke grote projecten werkgelegenheid en overheidsinkomen zullen worden gecreëerd.

Voorts is uit de memorie van toelichting bij de ontwerpbegroting 2018 op te maken dat het jaar 2017 afstevent op een economische krimp van 1,5% terwijl voor 2018 de regering een economische groei verwacht van 0,3%. Noch uit de ontwerpbegroting 2018 noch uit de onderhavige ontwerpnota van wijziging 2018 of de toelichting daarop is af te leiden welke ontwikkelingen zullen leiden danwel bijdragen tot de omslag van een krimp van 1,5% in 2017 tot een groei van 0,3% in 2018.

De Raad adviseert de regering op het voorgaande in te gaan.

De afgelopen periode heeft Curaçao moeilijke tijden doorgemaakt. De te verwachten reële economische krimp in 2017 van ons Bruto Binnenlandse Product van om en nabij 1,2 % is gebaseerd op de dalende binnenlandse economische activiteiten. Met name binnen de toeristische sector is een daling te zien van de overnachtingen. De overheidsinvesteringen in 2017 zijn afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Verder hebben de afname van de economische activiteiten bij de luchtvaartmaatschappij Insel Air inclusief afvloeiing van het personeel, het wegvallen van Air Berlin vluchten vanaf oktober 2017, het uitblijven van een aantal activiteiten waaronder “North Sea Jazz Festival” negatief bijgedragen aan de economische ontwikkelingen in 2017.

Naar verwachting is het ergste voorbij en zijn er voor het jaar 2018 een aantal positieve vooruitzichten, waardoor een stabilisatie van de economie geprojecteerd wordt. Er wordt een economische groei in 2018 verwacht. De groei is gebaseerd op de te verwachten investeringen tussen de NAf 40 en NAf 150 miljoen, waardoor een toename van de binnenlandse economische activiteiten wordt behaald.

Deze betreffen vooral de sector Toerisme. Naar oordeel van de experts zal op toeristisch gebied het aantal overnachtingen stijgen met 4% ten opzichte van 2016.

De constructie van Hard Rock hotel, de renovatie en heropening van Marriott hotel en zullen naar vermoeden voor meer economische activiteiten zorgen. Tevens is de verkoop van de Kura Hulanda bijna rond, waarna op beide locaties, Westpunt en Otrabanda, renovatie en uitbreiding van het complex zal plaatsvinden. Daarnaast is de verwachting dat na orkaan Irma op de bovenwindse eilanden en de aanleg van het tweede mega pier, het cruise-toerisme een groei zal laten zien. Betreffende dit laatste wordt ook gewerkt aan de mogelijkheid voor de aanbidding in de binnenstad van bepaalde toeristische producten, vrij van invoerrechten, aan de cruise-toeristen. *De niet toeristische export waaronder bunkering en scheepreparatie activiteiten zullen eveneens positief bijdragen aan de te verwachten groei.*

Teneinde buitenlandse investeringen te stimuleren zullen de fiscale faciliteiten geldig voor de toeristische sector uitgebreid worden tot overige sectoren. Uitbreiding van de droogdokactiviteiten wordt ook verwacht vanwege de geplande uitbreiding met twee vlottende droogdokken in 2018. Voor de overige sectoren wordt ook verwacht dat de handelsmissies naar o.a. Cuba en Dominicaanse Republiek zullen leiden naar meer bedrijvigheid in de economie. De introductie van FTAC (Fair Trade Authority Curaçao) zal naar verwachting ook een positieve bijdrage leveren aan de economie.

Uit de berekening met het macro economisch model Curalyse zal de economie in 2018 naar verwachting een groei kunnen realiseren tussen de 0.2% en 1.1%. De in de begroting opgenomen 0,3% zit daarmee aan de onderkant van dit interval.

5. Budget neutrale wijziging en het regeerprogramma 2017-2021

Volgens de hiervoor aangehaalde brief van Sectordirecteur Financieel Beleid en Begrotingsbeheer hebben een aantal ministeries en staatsorganen - ondanks het feit dat de richtlijnen aangeven dat nieuwe beleidsvoornemens budgetneutraal gecompenseerd dienen te worden – zich niet daaraan gehouden. Het Ministerie van Financiën heeft volgens die brief daarom slechts de budget neutrale wijzigingen meegenomen.

Het lijkt er aldus op dat bij het opstellen van de ontwerpnota van wijziging 2018 slechts het criterium “budgetneutraliteit” een rol heeft gespeeld en dat naar aanleiding van de door de diensten aangeleverde niet-budget neutrale wijzigingen, geen overleg over een eventuele aanpassing van hun prioriteiten is geweest.

In een dergelijk scenario zal van enige beleidsprioriteitsafweging binnen de ministeries en overheid breed geen sprake zijn geweest. Indien dat juist is, rijst de vraag of de implementatie van het regeerprogramma 2017-2021 als gevolg van het toepassen van alleen het criterium “budgetneutraliteit” niet in de knel dreigt te komen.

De Raad vraagt de bijzondere aandacht van de regering voor het voorgaande.

De regering deelt de mening van de Raad van Advies niet. ‘Budgetneutraliteit’ is geen uitgangspunt, maar een voorwaarde. De door de regering aangeboden begroting dient te voldoen aan de financiële normen. De uitgangspunt van de Nota van Wijziging is om het regeerprogramma 2017-2021 te verwerken in de Ontwerpbegroting 2018. Met als voorwaarde dat de wijzigingen budgetneutraal ingevoerd dienen te worden. Hieruit dient geconcludeerd te worden dat binnen de ministeries en overheidsbreed prioriteiten gesteld moeten worden.

Het feit dat ‘budgetneutraal’ een voorwaarde is, betekent niet dat het (hele) regeerprogramma niet doorgevoerd kan worden. Middels prioriteitstelling en rekeninghoudend met het meerjarig aspect van zowel het regeerprogramma als de begroting kan de implementatie van beleidsvoornemens getemporeerd worden. Dus projecten en beleidsvoornemens die niet in het begrotingsjaar 2018 gerealiseerd kunnen worden, kunnen alsnog gepland en gerealiseerd worden in de begrotingjaren 2019 tot met 2021.

6. Risico m.b.t. verwachte opbrengsten voor het jaar 2018

Het is de Raad opgevallen dat de regering op 17 november 2017¹ een verplichtingenstop voor de resterende weken van 2017 heeft afgekondigd in verband met tegenvallende overheidsinkomsten over het jaar 2017. Voorts is te constateren dat zowel de inkomsten als de uitgaven in de aan de Staten aangeboden ontwerpbegroting 2018 neerwaarts zijn bijgesteld met NAF 46,8 miljoen. In dit verband zijn de begrote opbrengsten van premies van sociale verzekeringen, waarmee de Sociale Verzekeringsbank met de uitvoering daarvan is belast (hierna: sociale premie-opbrengsten), in de aan de Staten aangeboden ontwerpbegroting 2018 verlaagd van NAF 854,3 miljoen tot NAF 807,2 miljoen. Volgens de Financiële Management Rapportage (hierna: FMR) over de maand september 2017 bedragen de geprognosticeerde sociale premie-opbrengsten voor het hele jaar 2017, NAF 805,4 miljoen. Gelet op de geringe deviatie tussen de prognose voor 2017 en de Begroting 2018 acht de Raad de voor 2018 begrote sociale premie-opbrengsten haalbaar. Op basis van een analyse van onder andere de FMR over de maand september 2017 komt de Raad tot dezelfde bevinding met betrekking tot de begrote belastingopbrengsten voor 2018 en de thans voor 2017 geprognosticeerde belastingopbrengsten. Echter voor wat betreft de overige opbrengsten voor het jaar 2017 constateert de Raad het volgende.

In de toentertijd bij de Staten ingediende ontwerpbegroting 2017 werd uitgegaan van NAF 254,8 miljoen aan opbrengsten, vervolgens is deze verwachting zoals uit de ontwerpbegroting 2018 blijkt, neerwaarts bijgesteld tot NAF 192,7 miljoen. Thans bedraagt de prognose voor het jaar 2017 - volgens de FMR over de maand september 2017, NAF 162 miljoen, waarvan tot en met september 2017 NAF 83,7 miljoen gerealiseerd is. Dit soort baten, namelijk de overige opbrengsten, is in de ontwerpbegroting 2018 opgenomen voor NAF 250,8 miljoen. Gelet op het feit dat de geprognosticeerde overige opbrengsten voor het jaar 2017 met circa NAF 93 miljoen zijn verlaagd (ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2017) en de realisatie hiervan toch sterk achterloopt op de prognose en deze post voor het jaar 2018 begroot is op NAF 250,8 miljoen, acht de Raad het door de regering gehanteerde uitgangspunt een aanzienlijk risico voor de Begroting 2018.

De Raad adviseert de regering in de Algemene Beschouwingen haar gehanteerde uitgangspunt ten aanzien van de overige opbrengsten in de ontwerpbegroting 2018 toe te lichten.

In de begroting 2017 alsook de begroting 2018 is opgenomen dat het Hospital Nobo Otrobanda (HNO) reeds zou bijdragen door betalen van huur voor de gebruik van het nieuwe gebouw aan de overheid. Aangezien HNO in 2017 nog niet in gebruik is en in 2019 hooguit enkele maanden in gebruik zal zijn, zullen deze inkomsten in deze jaren niet gerealiseerd worden. Een bedrag van NAF 17,4 miljoen is in 2018 afgeboekt. Abusievelijk is voor terugbetaling studieleningen in de begroting structureel een te hoog bedrag ad NAF 8,5 miljoen opgenomen. Dit bedrag zal structureel moeten worden gecompenseerd. Hiervoor is compensatie gevonden door het actieplan ter verlaging van de lasten.

Verder geeft de regering aan dat in de begroting onder andere het Bureau Telecommunicatie en Post gebruteerd is opgenomen. In de FMR en de jaarrekening wordt deze netto geboekt. Daarnaast worden de dividenden pas aan het einde van het boekjaar opgenomen.

II. Inhoudelijke opmerkingen

1. Ministerie van Algemene Zaken

¹ Brief d.d. 17 november 2017 (met kenmerk 2017/044333) van de Minister van Financiën aan alle organisatieonderdelen van de ministeries

Verskil in bedragen kapitaaldienst Algemeen Beheer Algemene Zaken

Het valt op dat de bedragen voor de kapitaaldienst op de meerjarenbegroting in tabel “03 Algemeen Beheer Algemene Zaken” op pagina 33 van de Algemene Beschouwingen van verschillende grootte zijn. De Raad mist een onderbouwing om welke reden dit zo is.

De Raad adviseert de regering om met inachtneming van het bovenstaande de Algemene Beschouwingen op dit punt aan te vullen.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

2. Ministerie van Economische Ontwikkeling

a. Import groente en fruit

Volgens punt 1.1 van het onderdeel “Samenhang met output en activiteiten” op pagina 103 van de Algemene Beschouwingen worden voorwaarden en condities gecreëerd voor een goed werkende markt en ter bevordering van eerlijke concurrentie, toegankelijkheid van producten en diensten (door het elimineren van het verbod op import van groenten en fruit) en bescherming van consumenten.

Voorts wordt op pagina 109 van de Algemene Beschouwingen bij punt 3.3 als output genoemd de toename van de productie van eigen voedsel en de vermindering van de afhankelijkheid van import.

Het elimineren van het verbod op import van groenten en fruit kan in de weg staan van het streven om de afhankelijkheid van importen te verminderen.

Om deze reden adviseert de Raad de regering beide voornemens in de Algemene Beschouwingen toe te lichten.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

b. COSME

Zoals uit de tweede tabel op pagina 104 van de Algemene Beschouwingen (punt 2.1.1) blijkt is het COSME programma een van de activiteiten, op basis waarvan het Ministerie van Economische Ontwikkeling haar tweede outcome zal nastreven. Alhoewel in de Algemene Beschouwingen genoemd ministerie verder niet ingaat op de inhoud van het COSME programma, rijst bij de Raad de vraag of het begrote bedrag ad Naf 15.700 voldoende is om deze activiteit naar behoren te kunnen uitvoeren.

De Raad vraagt de regering hierop in te gaan.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

c. SBES vs CINEX

In de vierde alinea op pagina 105 van de Algemene Beschouwingen wordt aangegeven dat de werkzaamheden van de Sector Buitenlandse Economische Samenwerking (hierna: SBES) onder andere inhouden, investeerders aan te trekken en de landing van investeerders op Curaçao te versoepelen. De Raad constateert een samenvallende taken van SBES en die van de CINEX.

De regering wordt geadviseerd in de Algemene Beschouwingen aan te geven wat het verschil is tussen de werkzaamheden van CINEX en SBES.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

d. Overheidsbijdragen bij output

1° Subsidieverstreking

Ter realisering van de door het Ministerie van Economische Ontwikkeling vastgestelde outputs zal de overheid volgens de eerste bullet in het voorlaatste tekstblok op pagina 106 van de Algemene Beschouwingen onder meer financiële middelen (subsidie) verstrekken aan verschillende organisaties die actief zijn op het gebied van innovatie en die het ondernemerschap ondersteunen. Uit de Algemene Beschouwingen kan niet worden opgemaakt wat de omvang daarvan zal zijn.

De Raad adviseert de regering de Algemene Beschouwingen op dit punt aan te vullen.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

2° Samenwerkingsovereenkomsten

Ter realisering van door voornoemd ministerie vastgestelde outputs zal de overheid volgens de tweede bullet (voorlaatste tekstblok) op pagina 106 van de Algemene Beschouwingen ook samenwerkingsovereenkomsten aangaan met economisch relevante landen. Uit de Algemene Beschouwingen kan niet worden opgemaakt met welke landen en op welke gebieden in dit verband samengewerkt zal worden.

De Raad adviseert de regering de Algemene Beschouwingen op dit punt te concretiseren.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

3° Incentivesprogramma's

Om de door het Ministerie van Economische Ontwikkeling vastgestelde outputs te bereiken is de overheid blijkens de derde bullet (voorlaatste tekstblok) op pagina 106 van de Algemene Beschouwingen ook voornemens incentivesprogramma's en trainingen voor startende ondernemers op te zetten. Er wordt hier echter niet verder op ingegaan.

De Raad adviseert de regering in de Algemene Beschouwingen de voorgenomen incentives, programma's en trainingen nader toe te lichten en voorts aan te geven of de trainingen een incidenteel dan wel een permanent karakter zullen hebben.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

e. Instrumenten verbetering ondernemingsklimaat

Volgens de derde alinea op pagina 107 van de Algemene Beschouwingen wordt met het in gebruik nemen van een aantal van de op deze pagina genoemde instrumenten getracht ondernemers te faciliteren in termen van opleiding, trainingen, het geven van incentives en het optimaliseren van het vestigingsvergunningssysteem waardoor het ondernemersklimaat verbeterd wordt.

De regering wordt geadviseerd in de Algemene Beschouwingen concreet aan te geven welke van de in de tweede alinea op pagina 107 van de Algemene Beschouwingen genoemde activiteiten zullen worden ingezet ter verbetering van het ondernemersklimaat en ook toe te lichten hoe die zullen worden ingezet.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

f. Behandeltermijn vergunningen

In de laatste tabel op pagina 107 van de Algemene Beschouwingen, punt 2.5, wordt als indicator van het terugdringen van “red tape” en in plaats daarvan implementeren van “red carpet”, het met een week terugdringen van de termijnen voor het krijgen van vergunningen, gehanteerd.

De Raad beveelt aan om in de Algemene Beschouwingen aan te geven hoe lang het nu duurt en vervolgens toe te lichten in hoeverre de regering denkt dat de voorgenomen reductie tot het gewenste resultaat zal leiden.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

g. Overheidsbijdragen derde outcome

In de tweede alinea op pagina 109 van de Algemene Beschouwingen worden de overheidsbijdragen opgesomd voor het realiseren van de operationele doelstellingen (outputs). Uit de Algemene Beschouwingen kan echter niet worden opgemaakt welke de outputs zijn met betrekking tot de derde outcome.

De Raad adviseert de regering om de outputs concreter in de Algemene Beschouwingen te formuleren en de overheidsbijdrage om deze te realiseren nader toe te lichten.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

h. Uitvoeringsorganisatie Internationale Visserijsector

In de voorlaatste alinea op pagina 109 van de Algemene Beschouwingen is aangegeven dat het verder ontwikkelen van de Internationale Visserijsector afhankelijk is van een uitvoeringsorganisatie die zorgdraagt voor de monitoring van de visserijvloot en visvangstquota.

De Raad vraagt de regering in de Algemene Beschouwingen toe te lichten of de bedoelde uitvoeringsorganisatie reeds bestaat in Curaçao, en anders aan te geven op welke termijn dit gerealiseerd wordt en welke concrete stappen daartoe zijn gezet.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

3. Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

a. Het programmabureau

1°. De organisatie van het programmabureau

Op pagina 175 van de Algemene Beschouwingen wordt gesproken over een programmabureau in de vorm van een stichting, die opgericht gaat worden.

De Raad vraagt zich af welke overwegingen een rol hebben gespeeld om een stichting, met al haar corporate governance en financiële beheersvraagstukken en –risico’s, in het leven te roepen om preventiedoelen te realiseren die eveneens op het pad van de ambtelijke organisatie liggen. Geadviseerd wordt in de Algemene Beschouwingen op het voorgaande in te gaan.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

2°. Financiering van het programmabureau

Op pagina 176, tweede tekstblok, van de Algemene Beschouwingen staat dat de stichting voor haar inkomsten afhankelijk is van donaties van de Sociale Verzekeringsbank en andere overheidsentiteiten, zoals de Refineria di Kòrsou, Aqualectra, Curoil, Gaming Control Board en Fundashon Wega di Number Kòrsou.

De Raad vraagt zich af of reeds met voornoemde entiteiten overleg is gevoerd ter zake de financiering van het programmabureau mede in verband met hun (statutaire) doelstellingen, de aanwending van financiële middelen, hun financiële positie en de daarmee verband houdende financiële uitdagingen. Geadviseerd wordt in de Algemene Beschouwingen op het bovenstaande in te gaan

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

b. Het nationaal zorgsysteem

Op pagina 179 van de Algemene Beschouwingen staat dat de regering zich heeft voorgenomen een aanvang te maken met de invoering van een nationaal zorgsysteem.

Voor de invoering van een nationaal zorgsysteem, als hiervoor bedoeld, zijn op de ontwerpbegroting 2018 geen middelen specifiek hiervoor geraamd. Hierdoor is het onduidelijk of het nationaal zorgsysteem een op zichzelf staand project is of deel vormt van een ruimere doelstelling waarvoor wellicht wel middelen op de begroting zijn opgevoerd.

De Raad adviseert de regering in de Algemene Beschouwingen hierop in te gaan.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

4. Ministerie van Financiën

a. Nieuwe Belastingorganisatie (NBC)

In de tabel op pagina 188 van de Algemene Beschouwingen, onder “91 Belastingen” wordt in de tweede kolom bij organisatie-eenheden 06 en 07 gesproken over respectievelijk “(NBC) Inspectie der Belastingen” en “NBC Landsontvanger”.

De Raad adviseert de regering om in de Algemene Beschouwingen aan te geven of het traject van de oprichting van een nieuwe belastingorganisatie (NBC) daadwerkelijk is afgerond. Ingeval voornoemd traject nog niet is afgerond of indien de regering van dit voornemen is afgestapt, wordt geadviseerd de Algemene Beschouwingen op dit punt aan te passen.

De regering bericht dat de oprichting van een nieuwe belastingorganisatie (NBC) niet is afgerond. Thans beraadt de regering zich of dit traject zoals voorgenomen voortgezet zal worden of dat er een andere invulling wordt gegeven aan de te bereiken optimalisatie binnen het belastingapparaat.

De regering heeft verder waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

b. Stimulering overheidsgeleerde financiële instellingen

Op pagina 192 van de Algemene Beschouwingen (tweede tekstblok) geeft de regering aan dat de overheidsgeleerde financiële instellingen gestimuleerd zullen worden om meer te investeren in lokale projecten.

De regering wordt gevraagd in de Algemene Beschouwingen concreet aan te geven welke maatregelen de regering voornemens is te nemen die de overheidsgelieerde financiële instellingen zullen prikkelen om meer te investeren.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

c. Financiering van activiteiten bij de vierde outcome

In het laatste tekstblok op pagina 199 van de Algemene Beschouwingen worden voornemens van de regering met betrekking tot de Belastingdienst, Stichting Belasting Accountants Bureau, Douane, Financial Intelligence Unit en de Sector Fiscale Zaken aan de orde gesteld, die moeten resulteren in een effectiever financieel beleid van de overheid (vierde outcome). Vervolgens meldt de regering in de eerste alinea op pagina 200 dat het beschikbaar zijn van voldoende financiële middelen en de benodigde capaciteit op de arbeidsmarkt knelpunten zijn.

Het is gebruikelijk dat bij het opstellen van een begroting en dus ook van een wijziging daarop er een prioriteitsafweging plaatsvindt op beleidsniveau en dat die afweging zich terugvertaalt in het beschikbaar stellen van de nodige middelen om de prioriteiten te realiseren. Aangezien in de Algemene Beschouwingen wordt aangegeven dat de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen een knelpunt kan zijn voor het realiseren van deze doelstelling, wordt de regering in overweging gegeven om nader aan te geven of deze doelstelling daadwerkelijk een prioriteit is en zo ja, hoe de nodige financiële ruimte alsnog gecreëerd kan worden om dit – al dan niet gefaseerd - te realiseren.

De regering heeft waar nodig de Algemene Beschouwingen aangepast.

III. Nota van Financiën

Saldo op de gewone dienst

In de eerste alinea op pagina 4 van de Nota van Financiën geeft de regering aan dat de gewone dienst met een positief saldo sluit in 2018.

Uit tabel 1e Recapitulatie gewone dienst op pagina 21 en tabel 4 gewone dienst op pagina 24 van de Nota van Financiën behorende bij de ontwerpbegroting 2018 blijkt dat de gewone dienst – inclusief alle kosten en dus ook de rentekosten – in 2018 afsluit met een saldo van nul.

Vervolgens blijkt uit de ontwerpnota van wijziging 2018 dat de gewone dienst geen wijzigingen ondergaat.

Gelet op het vorenstaande adviseert de Raad de regering haar constatering met betrekking tot het saldo op de gewone dienst in de Nota van Financiën toe te lichten.

De regering heeft waar nodig de Nota van Financiën aangepast.

De opmerkingen van wetstechnische en redactionele aard zijn conform door Raad van Advies aanbevolen aangepast.

Concluderend geeft de Raad van Advies de regering in overweging de Ontwerpnota van wijziging bij de ontwerpplandsverordening tot vaststelling van de Begroting van Curaçao voor het dienstjaar 2018 niet bij de Staten in te dienen dan nadat met de vorenstaande rekening is gehouden.

Reactie Regering op Advies College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

In de brief van 22 november 2017 brengt het College financieel toezicht (Cft) advies uit op basis van artikel 11 over de ontwerpnota van wijziging op begroting 2018.

In zijn brief van 22 november 2017 brengt het College financieel toezicht (Cft) advies uit op basis van artikel 11 bij de Nota van wijziging (NvW) op de begroting 2018.

Het Cft is van mening dat de NvW een adequaat overzicht geeft van de beleidsprioriteiten voor 2018, echter de financiële verwerking van de beleidsplannen is niet overal in de NvW zichtbaar. Alle wijzigingen in de NvW zijn budgetneutraal, wat volgens het Cft nodig is gezien het feit dat de begroting 2018 al onder druk staat. Desalniettemin vindt het Cft het wel opvallend dat er vrijwel geen financiële wijzigingen zichtbaar zijn, gezien de beleidsvoornemens uit het regeerakkoord. Daardoor rijst de vraag of de financiële consequenties van de beleidsvoornemens wel volledig in kaart zijn gebracht.

De regering bericht dat de financiële consequenties van het voorgenomen beleid reeds volledig in kaart zijn gebracht. De opmerking van het College financieel toezicht is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de (Nota van Wijziging op de) begroting opgesteld is op beleidsniveau en niet op beheersniveau. Hierdoor zijn wijzigingen binnen onderdelen of tussen onderdelen in dezelfde functie niet direct waarneembaar.

Het Cft herhaalt zijn oordeel (gegeven in zijn advies op de Ontwerpbegroting 2018, kenmerk: 201700188) dat de marges om tegenvallers binnen de begroting 2018 op te vangen zeer beperkt zijn. Daar komt bij dat de uitvoering van de begroting 2017 onder aanzienlijke druk staat, wat kan resulteren in een tekort in 2017. Bij een tekort in 2017 is een tekortcompensatie in de begroting 2018 noodzakelijk. Onder meer de financiële houdbaarheid van de sociale fondsen, tegenvallende belastingopbrengsten in 2016 en 2017 en de afwikkeling van de lening aan InselAir blijven voor de begroting 2018 punten van zorg. Financieel budgettaire ruimte voor het afdekken van deze risico's valt niet uit de NvW af te leiden.

De regering onderkent dat de marges beperkt zijn en committeert zich dan ook om de hieronder vermelde punten uit te voeren. Diverse beslissingen zijn genomen en deels al in uitvoering. Daarnaast zijn actieplannen opgesteld. In die actieplannen zijn zowel inkomstenverhogende als kostenbesparende acties opgenomen, welke ondernomen worden om het tekort op de begroting 2017 in te lopen en zorg te dragen voor een sluitende begroting 2018. De plannen zullen binnen elk ministerie met de bestaande structuren uitgevoerd worden. Het is geenszins de bedoeling extra personeel dan wel consultants hiervoor aan te trekken. Over de voortgang en ter oplossing van eventuele knelpunten zal door elk ministerie tweewekelijks worden gerapporteerd aan de minister van Financiën.

Sociale fondsen

De regering heeft bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen in de sociale fondsen. Eerder was een extra bijdrage aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB) geraamd wegens een door de SVB verwacht negatief saldo in het Schommelfonds eind 2017. Inmiddels zijn de definitieve cijfers van SVB over oktober 2017 ontvangen. De verwachting van de SVB op basis van de rapportage van oktober is dat het Schommelfonds eind 2017 een saldo zal hebben van ruim NAf 20 miljoen. Dit ligt boven het in de ontwerpbegroting opgenomen saldo van NAf 9,7 miljoen. Dit saldo, in

combinatie met de reeds begrote landsbijdragen, leidt er toe dat het Schommelfonds voor 2017 en 2018 voldoende middelen heeft. Voor het Schommelfonds zijn er geen extra dotaties noodzakelijk.

Belastingopbrengsten

Ten aanzien van de tegenvallende belastingopbrengsten in 2016 en 2017 heeft de regering het bijzondere Actieplan verhoging belastingopbrengsten 2017 van augustus 2017 thans aangevuld met een zevental aangescherpte acties. De verwachting is in 2018 met het vernieuwde tax compliance plan meer inkomsten te genereren dan in 2017.

De regering is ervan overtuigd dat de begrote inkomsten voor 2018 haalbaar zijn. Dit niet alleen aangezien de acties ter verbetering van de compliance in 2017 enkele maanden met minder voortvarendheid zijn aangepakt, hetgeen deels de terugvallende inkomsten verklaart, ook aangezien het project de laatste jaren heeft aangetoond meer opbrengsten te genereren.

Naast de belastingopbrengsten wordt er ook een meer opbrengst verwacht uit “overige baten”. In dit kader heeft de Raad van Ministers het voorstel geaccordeerd dat Bureau Telecommunicatie & Post (BT&P) de komende 5 jaar jaarlijks 5% op de lasten zal moeten besparen. Hiermee zal de nettobijdrage van BT&P aan de begroting kunnen worden verhoogd.

Lastenverlaging

Aan de lastenkant heeft de Raad van Ministers medio november een verplichtingenstop ingevoerd om de lasten dan wel de uitgaven terug te dringen. De regering verwacht met deze verplichtingenstop een reductie van de lasten van maximaal NAF 6 miljoen te behalen in 2017. Dit is op basis van nog beschikbare budgetruimte op posten zoals advieskosten, overige uitbesteed werk, verbruik goederen en diensten. Echter, wel is duidelijk dat door nog nakomende verplichtingen dit bedrag mogelijk uiteindelijk lager zal uitvallen.

Naast een verplichtingenstop heeft de regering besloten reeds aangegane verplichtingen in de laatste maanden kritisch tegen het licht te houden. De verwachte opbrengsten hiervan zijn nog niet te kwantificeren.

Voor de middellange termijn streeft de regering naar een efficiënter werkende overheid. De efficiëntie kan worden bereikt middels het versterken van de bedrijfsvoering, het doorvoeren van ICT-oplossingen en een efficiënte huisvesting. Deze laatste moet wel worden gezien in samenhang met compenserende maatregelen teneinde ongewenste effecten te mitigeren.

Om de lasten verder naar beneden te brengen zal de regering een aantal ombuigingen doorvoeren. Deze zullen vanaf 2018 resultaat boeken. Samengevat gaat het onder meer om de volgende zaken:

- Aanpassen tarieven Niet Belasting Ontvangsten;*
- Aanpakken overwerk;*
- Het opschonen van de bestanden van de onderstand en het stopzetten van onterecht ontvangen uitkeringen;*
- Er wordt vanaf heden een vacaturestop afgekondigd; behoudens voor kritieke functies. Nog openstaande vacatures uit eerdere jaren worden opnieuw beoordeeld;*
- Een taakstellende korting op subsidieposten;*
- Het uitvoeren van het “Plan verlaging lasten en verhoging NBO”.*

Financiële resultaten van het opschonen van bestanden zullen ten gunste worden gebracht van het schommelfonds, en op die wijze bijdragen aan een versterking van het fonds. De opbrengst hiervan is ex ante niet in te schatten.

De regering acht het ook mogelijk te besparen op de rentelasten. Dit naar analogie van hetgeen de RvA heeft geadviseerd (kenmerk RvA no. RA/37-16-LV van 24 augustus 2016) Uitgaande van de lage rentestand, zal de regering in 2018 in overleg treden met het College financieel toezicht om te bezien of door gebruik te maken van de leenfaciliteit het voordelig zal zijn de bestaande leningenportefeuille te herfinancieren. Op basis van de huidige rentestanden kan in 2018 een besparing van NAf 7 miljoen gerealiseerd worden, oplopend tot een bedrag van NAf 15 miljoen vanaf 2019. De besparing aan rentelasten zal een positief effect hebben op zowel de begroting als de deviezenvoorraad.

De reservering voor de aflossing van de eerst vrijvallende lening in 2020, gerealiseerd door het creëren van overschotten in 2019 en 2020 zal worden ingezet voor het compenseren van mogelijke tekorten over 2017.

De regering voorziet dat het begrotingsjaar 2017 waarschijnlijk met een tekort zal sluiten. De verwachting is dat, de effecten van de voorgenomen ombuigingen zullen doorlopen in 2018 tot en met 2020, binnen welke periode het tekort van 2017 ingelopen zal zijn.

In de Nota van Wijziging is het meerjarige effect van het terugbrengen van het tekort over 2017 opgenomen. Dit is tevens de vertaling voor 2018 en volgende jaren van de reactie van de regering op het advies van het Cft op de derde uitvoeringsrapportage en op het advies van het Cft op de Nota van Wijziging, beiden van 22 november 2017. Aangezien de reactie van de regering op het advies van het Cft op de 3^e uitvoeringsrapportage eerst onlangs is verstuurd, is de reactie van het Cft daarop nog niet bekend.

Een aantal ombuigingen zijn nog niet over afzonderlijke posten verdeeld. De regering is voornemens deze, tezamen met eventuele aanpassingen naar aanleiding van de nog te ontvangen reactie van het Cft, te verwerken in een eerste suppletoire begroting 2018.

InselAir

Betreffende het risico uit hoofde van de lening aan InselAir laat de regering zich adviseren door de Commissie InselAir. De Commissie heeft de regering in de afgelopen periode bij elke drawdown request geïnformeerd over de status van de lening en de ontwikkelingen binnen InselAir. De kredietfaciliteit diende ter ondersteuning van een acuut traject, gericht op de stabilisatie van de maatschappij waardoor de cruciale luchtverbindingen behouden konden worden. De kredietfaciliteit heeft niet kunnen voorkomen dat op 7 maart 2017 surseance is aangevraagd voor InselAir Aruba (hierover is later faillissement uitgesproken) en op 14 maart 2017 surseance is aangevraagd voor InselAir International (Curaçao). De commissie bericht acht maanden na de ondertekening en uitputting van de kredietfaciliteit, dat de onderneming financieel stabiel is en break-even benadert. De zoektocht naar een strategische partner wordt voortgezet.

Conform hetgeen overeengekomen in de Leningsovereenkomst, heeft de directie van InselAir reeds voor de deadline een stabilisatieplan afgerond. Het stabilisatieplan heeft als doel de

maatschappij operationeel en financieel in een rustiger vaarwater te krijgen. In januari werd er nog van uitgegaan dat dit binnen drie maanden het geval zou zijn. Door het aan de grond houden van de vliegtuigen op 27 januari 2017 heeft dit langer geduurd en zijn de middelen anders besteed dan voorzien.

Het management heeft ook, conform de Leningsovereenkomst, een businessplan opgeleverd (waarin verschillende scenario's zijn uitgewerkt). De oplevering hiervan was om uiteenlopende redenen niet binnen de gestelde tijd. Daarnaast is het gekozen scenario (optimum), omdat de MD80's niet tijdig zijn vrijgegeven, feitelijk niet uitgevoerd conform het plan. De Commissie heeft daarom het businessplan nog niet geëvalueerd. In werkelijkheid vliegt InselAir volgens een adjusted scenario, waarbij met Fokker 50 toestellen Aruba, Bonaire en Sint Maarten bediend worden. Zolang niet buiten het Caribische deel van het Koninkrijk gevlogen wordt, is het niet noodzakelijk om tot een settlement plan met IATA-BSP te komen. Uiteindelijk zal deze investering wel noodzakelijk worden, aangezien InselAir op dit moment haar tickets via WinAir verkoopt en van WinAir afhankelijk is voor de overdracht van de opbrengsten.

De vloot van InselAir is voor het overgrote deel in eigendom van de leasemaatschappij Best Value, Great Care (BVGC). InselAir heeft op dit moment de beschikking over drie van de Fokker 50, waarvan er maar twee daadwerkelijk ingezet kunnen worden, de rest van de vloot is om uiteenlopende redenen niet in gebruik. De Fokker 70 is door KLM wegens betalingsachterstanden verkocht aan een derde partij. Op dit moment wordt de overdracht van het eigendom van twee MD80 (MDI en MDG) naar InselAir afgerond.

Naast de overdracht wordt ook gewerkt aan de registratie van beide MD80 op Curaçao. Dit proces, dat wordt uitgevoerd door de Curaçaose Burgerluchtvaartautoriteit, neemt veel tijd. Op 14 september 2017 heeft een testvlucht plaatsgevonden. Daaruit zijn vijf verbeterpunten gekomen. Op 5 oktober is een tweede testvlucht uitgevoerd die succesvol was. Uiteindelijk is de MDI op 11 oktober 2017 ingezet voor vluchten naar Sint Maarten.

De MDI en MDG zijn door de leasemaatschappij (Aergo) inmiddels teruggeroepen en de overeenkomst tussen Aergo en BVGC is beëindigd, InselAir heeft voor beide vliegtuigen (tegen betere voorwaarden) een leasecontract afgesloten met Aergo. Alle andere vliegtuigen (MD en F70) worden niet meer door InselAir geleased. De Maduro Group (MCB/consortium van lenders van Best Value Great Care B.V. (leasemaatschappij)) heeft een extern bedrijf (Aerotask) ingehuurd om de waarde van de vliegtuigen te bepalen. Op basis van deze waardebeoordeling en de inschatting van de kosten van de C-check die voor januari 2018 staat gepland, wordt overwogen of InselAir de twee Fokkers overneemt. Op basis van informele informatie heeft de Commissie begrepen dat de overige vliegtuigen een zeer beperkte waarde vertegenwoordigen. Gezien de staat van de vliegtuigen, is het de vraag welke toegevoegde waarde de leasemaatschappij nog heeft in het businessmodel van InselAir, reden waarom in het businessplan niet meer wordt gekozen voor de vliegtuigen die door de leasemaatschappij worden aangeboden.

Bij de reductieronde begin dit jaar is het management ervan uitgegaan dat de vliegtuigen die aan de grond gehouden werden op korte termijn zouden worden vrijgegeven. Op basis daarvan is personeel aangehouden. Toen duidelijk werd dat de vliegtuigen niet op korte termijn zouden vrijkomen, is in juli 2017 het personeelsbestand opnieuw ingekrompen (met 140). Hiermee is het personeelsbestand gereduceerd tot 200, wat in de buurt komt van de 180 personen die nodig zijn gezien de omvang van de vloot. Op 5 oktober jl. zijn de ontslagvergunningen ontvangen van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn.

Ten aanzien van de vordering op Venezuela is er geen update. De verwachting is dat deze vordering als oninbaar moet worden aangemerkt.

In de afgelopen periode is door het management actief gewerkt aan het innen van openstaande vorderingen. De verwachting is niet dat daar nog grote bedragen te innen zijn. Na de crediteurenvergadering van 25 augustus 2017 is een aanvang gemaakt met het opschonen van de balans. Daarnaast heeft het management de contracten met de verzekeringsmaatschappij en SITA heronderhandeld. Dit heeft geresulteerd in aanzienlijke besparingen per maand. Tot slot heeft ook de reductie van het personeelsbestand directe gevolgen voor kosten als huur kantoorruimte, computergebruik, licenties, en telefoon. Het effect hiervan wordt vanaf oktober en november zichtbaar in de financiële resultaten.

Orkaan Irma heeft ook effect gehad op de al bestaande uitdagingen. Zelfs nu de luchthaven te Sint Maarten open is, is het de vraag hoe de vraag naar stoelen zich zal ontwikkelen. De Sint Maartense infrastructuur heeft een flinke klap gekregen, wat ook van invloed zal zijn op de economische activiteit en dus het vervoer tussen Curaçao en Sint Maarten. Dit zal zijn weerslag hebben op de businesscase. Vooralsnog gaat het management ervan uit dat door de heropbouw een stabiele vraag ontstaat vanuit met name het bedrijfsleven (wat een belangrijke markt is) en vrachtvervoer. De MD is hiervoor uitermate goed geëquipeerd.

Hoewel de problemen dus nog niet allemaal zijn opgelost en er door het management dagelijks nieuwe problemen worden ontdekt en opgelost, is de Commissie van mening dat de operationele resultaten aanzienlijk zijn verbeterd. De on-time performance is genormaliseerd naar gemiddeld 80%. Financieel gezien bestuurt de directie de maatschappij nog op kasbasis. September was financieel gezien nog een uitdaging omdat er een voorziening is genomen voor de afvloei van het personeel, maar de salarissen zijn betaald. Tegelijk is te zien dat de klanten meer vertrouwen krijgen in InselAir: de bezetting en het aantal verkochte tickets liggen boven de prognoses en de periode tussen boeken en vliegen neemt weer toe. Hierdoor kan aan yield-management gedaan worden (hogere prijzen voor late boekingen), wat de inkomsten verder verhoogt. Op het moment dat (bei)de MD's worden vrijgegeven, zal dat direct een positieve invloed hebben op de cashflow (ongeveer \$ 1 miljoen per maand meer). De maatschappij zal pas eind dit jaar financieel volledig stabiel zijn.

Gedurende de onderzoeksfase heeft de Commissie vastgesteld dat Curaçao, door de band met de andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen, wel de markt, maar niet de randvoorwaarden heeft om het succes van een lokale luchtvaartmaatschappij duurzaam te garanderen. Consolidatie is een mondiale trend in de luchtvaartsector die ook hier serieus moet worden overwogen om de overlevingskansen van lokale maatschappijen te verbeteren. De toetreding van Aruba Air en WinAir vergroten deze kansen niet, zoals de ervaringen uit het verleden ook aantonen. Daarom is aanbevolen om op zoek te gaan naar een strategische partner die kennis, middelen en een routenetwerk in kan brengen.

Thans worden er door de onderhandelingscommissie en de bewindvoerder gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van Synergy Aerospace, de moedermaatschappij van Avianca. Synergy heeft daartoe al een highlevel businessplan gepresenteerd. Deze besprekingen richten zich momenteel op het vereiste van "substantial ownership and effective control", de continuïteit in de luchtverbindingen tijdens de transitieperiode van 100 dagen en de voorwaarden waaronder het personeel dat benodigd is voor de nieuwe bedrijfsvoering overgaat. Met Synergy is overeengekomen dat op zeer korte termijn uitsluitel moet komen. Het management heeft een transitieplan ingediend met mogelijke scenario's voor de toekomst van InselAir.

In het advies op de Ontwerpbegroting 2018 heeft het Cft ook aangegeven dat de aanzienlijke stijging in de meerjarige belastingopbrengsten als gevolg van de economische groeiramingen erg

ambitieuze is. Op basis van de beschikbare historische groeicijfers heeft het Cft de regering geadviseerd om deze meerjarige ramingen naar beneden bij te stellen. Echter ziet het Cft deze bijstelling niet terug in onderhavige NvW. Het Cft verneemt dan ook hoe de regering daarmee omgaat.

Inkomstenramingen en groei

De opmerkingen van het College financieel toezicht over de meerjarige verwerking van belastingopbrengsten zijn reeds geheel verwerkt in de aan de Staten aangeboden ontwerpbegroting.

In de begroting 2018 is reeds rekening gehouden met structureel lagere inkomsten voor 2017 dan waarop de begroting 2017 was gebaseerd. De raming van de belastingopbrengsten in de ontwerpbegroting 2018 waren gebaseerd op de inkomstenrealisatie tot en met juli 2017. Ten opzichte van juli is het verwachte eindresultaat voor 2017 met circa NAF 25 miljoen verbeterd, van een totaal van NAF 1.374 miljoen tot rond de NAF 1,4 miljard. Ook dit geeft aan dat de raming van de belastingopbrengsten voor 2018 behoedzaam zijn geraamd.

Om de belastingramingen te kunnen behalen is het nodig om de resultaten die tot dusverre zijn bereikt met de compliance structureel in te bedden. Dit zal in 2018 vorm krijgen. Daarnaast is echter verdere aanscherping binnen het compliance project noodzakelijk. Zoals eerder vermeld zijn een aantal nieuwe onderwerpen opgenomen en bestaande projectonderdelen aangescherpt. Gezien de uitkomst van 2017 is de regering ervan overtuigd dat de begrote inkomsten voor 2018 op basis van o.a. het verscherpte tax compliance plan haalbaar zijn. De regering voorziet voorts nog geen noodzaak de belastingramingen verder aan te passen.

Tevens gaat de regering ervan uit dat er potentie is voor een hogere reële economische groei. Echter is de regering zich ervan bewust dat “redtape” moet worden verminderd en dat adequate randvoorwaarden geschapen moeten worden.

Het “optimistisch scenario” uit de bijlage is realistisch gezien het maximum dat gerealiseerd zou kunnen worden in 2018 rekening houdend met de bezetting bij ministeries en de verplichtingenstop. De regering concludeert dat een economische groei van tussen de 0.2% en 1.1% van het GDP een goede weerspiegeling geeft van de in 2018 te verwachten groei. De in de begroting opgenomen 0,3% zit daarmee aan de onderkant van het interval. Om die reden verwacht de regering dat er meevallers zullen optreden in de inkomsten.

In het eerste hoofdstuk van de Algemene Beschouwing worden de “artikelsgewijze” wijzigingen toegelicht. In het tweede hoofdstuk worden de beleidsprioriteiten van de regering, zoals opgenomen in het regeerprogramma, weergegeven.

I. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

De regering beseft de noodzaak van het bijsturen van de begroting. Elke minister binnen de regering zal daarin zijn eigen verantwoordelijkheid nemen. Daarnaast zal de Minister van Financiën het voorafgaand toezicht intensiveren. Op middellange termijn verwacht de regering dat de reeds ingezette acties teneinde de financiële functie binnen de ministeries te versterken vruchten zal afwerpen. Het betreffen de volgende beheersmaatregelen.

Beloning van personeel

In het kader van het verhogen van de efficiency van het overheidsapparaat zullen acties ondernomen worden om te komen tot het verminderen van het aantal ambtenaren door het strikt hanteren van een vacaturestop (met uitzondering van kritieke functies). Ook wordt een beleid gevoerd om ambtenaren die niet dan wel matig presteren te laten uitstromen dan wel waar mogelijk te laten doorstromen naar een meer geschikte (gelijkwaardige) functie.

Deze aanpak zal de komende jaren worden voortgezet. In 2018 moet de beoogde structurele besparing op basis van de lagere bezetting volledig effectief gerealiseerd zijn. De basis voor door reductie van de formatie te bewerkstelligen besparing, zal worden versterkt met een strikte naleving van de richtlijnen voor toelagen en overwerk en door besparingen op de secundaire arbeidsvoorwaarden.

Ook voor wat betreft de inzet van externen wordt een taakstellende korting doorgevoerd. Het betreft hier niet alleen de inzet van consultants en de herziening van de gehanteerde tarieven maar ook minder inzet van personeel van derden en overige tijdelijke krachten. Hieronder valt ook het zoveel als mogelijk afbouwen van de inzet van gepensioneerde ambtenaren.

Verbruik goederen en diensten

Voor de middellange termijn streeft de regering naar een efficiënter werkende overheid. De efficiëntie kan worden bereikt door het versterken van de bedrijfsvoering, het doorvoeren van ICT-oplossingen en een efficiënte huisvesting. Deze laatste moet wel worden gezien in samenhang met compenserende maatregelen om ongewenste effecten te mitigeren.

Ter ondersteuning van deze ontwikkeling ligt het vormgeven van de centrale inkoopfunctie binnen het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. Er is al overgegaan tot gezamenlijke inkoop van dienstwagens met een onderhoudscontract van drie jaar en gezamenlijke inkoop van huishoudelijke artikelen. Ook worden procedures doorgelicht om onnodige procedures af te schaffen en procedures te vereenvoudigen en te automatiseren. De verwachting is dat beide aspecten voor structurele beheersing van de apparaatskosten kunnen zorgen.

Interest

Een mogelijkheid is het besparen op de rentelasten. Dit naar analogie van hetgeen de RvA heeft geadviseerd (kenmerk RvA no. RA/37-16-LV van 24 augustus 2016). Op basis van de huidige rentestanden kan in 2018 een besparing van NAf 7 miljoen gerealiseerd worden, oplopend tot een bedrag van NAf 15 miljoen vanaf 2019. De besparing aan rentelasten zal een positief effect hebben op zowel de begroting als de deviezenvoorraad.

De reservering voor de aflossing van de eerst vrijvallende lening in 2020, gerealiseerd door het creëren van overschotten in 2019 en 2020, zal worden ingezet voor het compenseren van mogelijke tekorten over 2017.

Subsidie en Overdrachten

In 2018 zal op basis van ontwikkelde en vastgestelde visie, een integraal, resultaatgericht, doeltreffend beleid en een daadkrachtige uitvoeringsstructuur voor de korte en lange termijn worden geïmplementeerd. Deze structuur dient zich te kenmerken door een nauwe samenwerking tussen de regering, NGO's en stakeholders (inclusief de doelgroep zelf) met gebruikmaking van bestaande en nieuwe kennis, ervaring en initiatieven binnen en buiten Curaçao. Dit moet leiden tot het behalen van efficiency, met als gevolg dat meer financiële ruimte wordt gecreëerd.

Reserveringen

In de Nota van Wijziging op de begroting 2018 is op de Gewone dienst een reservedotatie opgevoerd ter aanzuivering van het tekort in het jaar 2017.

Financieringsbehoefte en Financiering

Om op de rentelasten een besparing te realiseren wordt uitgegaan dat een deel van de bestaande leningenportefeuille geherfinancierd wordt. De aflossingen daarvan zijn opgenomen, alsook de uitgifte van een aantal nieuwe leningen ter financiering daarvan het betreft een totaal van NAF 2.049,6 miljoen. Dit naar analogie van hetgeen de RvA heeft geadviseerd (kenmerk RvA no. RA/37-16-LV van 24 augustus 2016). Op basis van de huidige rentestanden kan in 2018 een besparing tot NAF 7 miljoen gerealiseerd worden, oplopend tot een bedrag van NAF 15 miljoen vanaf 2019. De besparing aan rentelasten zal een positief effect hebben op zowel de begroting als de deviezenvoorraad.

De reservering voor de aflossing van de eerst vrijvallende lening in 2020, gerealiseerd door het creëren van overschotten in 2019 en 2020 zal worden ingezet voor het compenseren van mogelijke tekorten over 2017.

Belastingopbrengsten

Er is potentie voor een relatief hoge reële economische groei. Echter dient aan vermindering van "redtape" te worden gewerkt en adequate randvoorwaarden te worden geschapen. Het "optimistisch scenario" uit de bijlage is realistisch gezien het maximum dat gerealiseerd zou kunnen worden in 2018 rekening houdend met de bezetting van ministeries en de verplichtingenstop. Geconcludeerd kan worden dat een economische groei van tussen de 0.2% en 1.1% van het GDP een goede weerspiegeling geeft van de in 2018 te verwachten groei. De in de begroting opgenomen 0,3% zit daarmee aan de onderkant van het interval. Om die reden wordt danook verwacht dat er meevallers zullen optreden in de inkomsten. In de Nota van Wijziging is rekening gehouden met een bedrag van NAF 11,7 miljoen aan meer opbrengsten op basis van de economische groei.

Niet-belastingopbrengsten

In de begroting 2017 alsook de begroting 2018 is opgenomen dat het Hospital Nobo Otrobanda (HNO) reeds zou bijdragen door betalen van huur voor de gebruik van het nieuwe gebouw aan de overheid. Aangezien HNO in 2017 nog niet in gebruik is en in 2019 hooguit enkele maanden in gebruik zal zijn, zullen deze inkomsten in deze jaren niet gerealiseerd worden. Een bedrag van NAF 17,4 miljoen is in 2018 afgeboekt. Abusievelijk is voor terugbetaling studieleningen in de begroting structureel een te hoog bedrag ad NAF 8,5 miljoen opgenomen. Dit bedrag zal structureel moeten worden gecompenseerd. Hiervoor is compensatie gevonden door het actieplan ter verlaging van de lasten.

Ten aanzien van BT&P is reeds in de Uitvoeringsrapportage gemeld dat BT&P netto in de prognose is opgenomen. In de jaarrekening zal dit worden gebruteerd. Hierop worden vooralsnog geen mee- of tegenvallers verwacht. Wel is het voorstel door de RvM geaccordeerd dat BT&P de komende 5 jaar jaarlijks 5% op de lasten zal moeten besparen. Hiermee zal de nettobijdrage van BT&P aan de begroting kunnen worden verhoogd met NAF 1,5 miljoen.

Om de Niet-Belastingopbrengsten (NBO) te verhogen zal elk ministerie vóór 1 april 2018 de NBO in kaart brengen, alsmede de daarbij horende tarieven. Op basis van deze gegevens zal worden gezien welke tarieven worden aangepast. Hierbij wordt er naar gestreefd om vanaf 2019 een taakstellend bedrag van NAF 10 miljoen aan meeropbrengsten NBO te halen.

Staatsorganen en overige algemene organen

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	-	-	-	-
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	-5.346	-10.098	-10.098	-10.098
11. Rechtswezen	-	-	-	-
14. Defensie	-	-	-	-
Totaal	-5.346	-10.098	-10.098	-10.098
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	-	-	-	-
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	-	-	-	-
11. Rechtswezen	-	-	-	-
14. Defensie	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

Functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten				
Programmakosten	-5.346	-10.098	-10.098	-10.098
Totaal	-5.346	-10.098	-10.098	-10.098
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Algemene Zaken

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-104.280	-124.520	-135.920	-135.920
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	-969.922	-1.075.095	-1.387.969	-1.387.969
07 Overig Algemeen Beheer	-990.573	-1.023.749	-1.023.749	-1.023.749
Totaal:	-2.064.775	-2.223.364	-2.547.638	-2.547.638
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	-	-	-	-
07 Overig Algemeen Beheer	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-38.030	-42.020	-53.420	-53.420
Programmakosten	-66.250	-82.500	-82.500	-82.500
Totaal	-104.280	-124.520	-135.920	-135.920
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

03 Algemeen Beheer Algemene Zaken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-590.781	-596.523	-909.397	-909.397
Programmakosten	-379.141	-478.572	-478.572	-478.572
Totaal	-969.922	-1.075.095	-1.387.969	-1.387.969
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

07 Overig Algemeen Beheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	22.000	-	-	-
Programmakosten	-1.012.573	-1.023.749	-1.023.749	-1.023.749
Totaal	-990.573	-1.023.749	-1.023.749	-1.023.749
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-61.538	-80.672	-92.414	-92.414
04 Algemeen Beheer	-796.993	-881.070	-2.907.344	-2.907.344
05 Wachtgelden en pensioenen	-175	-175	-175	-175
06 Statistiek	-15.771	-18.767	-109.169	-109.169
08 Overig BPD	-1.000	-1.200	-1.200	-1.200
Totaal:	-875.477	-981.884	-3.110.302	-3.110.302
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
04 Algemeen Beheer	-	-	-	-
06 Statistiek	-	-	-	-
Totaal:	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-13.838	-21.272	-33.014	-33.014
Programmakosten	-47.700	-59.400	-59.400	-59.400
Totaal	-61.538	-80.672	-92.414	-92.414
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

04 Algemeen beheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-652.800	-701.420	-2.727.694	-2.727.694
Programmakosten	-144.193	-179.650	-179.650	-179.650
Totaal	-796.993	-881.070	-2.907.344	-2.907.344
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

05 Wachtgelden en pensioenen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-175	-175	-175	-175
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-175	-175	-175	-175
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

06 Statistiek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-11.690	-13.685	-104.087	-104.087
Programmakosten	-4.081	-5.082	-5.082	-5.082
Totaal	-15.771	-18.767	-109.169	-109.169
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

08 Overig BPD

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.000	-1.200	-1.200	-1.200
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-1.000	-1.200	-1.200	-1.200
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Justitie

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorgaan	-20.913	-25.469	-36.071	-36.071
10 Algemeen Beheer OOV	-224.695	-251.148	-337.598	-337.598
11 Rechtswezen	-41.374	-55.528	-92.160	-92.160
12 Politie	-1.742.687	-2.180.134	-4.816.308	-4.816.308
13 Brandweer en Rampenbestrijding	-193.523	-268.491	-480.759	-480.759
14 Defensie	-315.745	-315.745	-315.745	-315.745
16 Gevangeniswezen	-1.158.845	-1.184.940	-2.077.940	-2.077.940
17 Opvoedingswezen	-157.837	-194.636	-522.196	-522.196
18 Overig Ministerie van Justitie	-65.658	-87.923	-87.923	-87.923
Totaal:	-3.921.277	-4.564.014	-8.766.700	-8.766.700
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorgaan	-	-	-	-
10 Algemeen Beheer OOV	-	-	-	-
11 Rechtswezen	-	-	-	-
12 Politie	-	-	-	-
13 Brandweer en Rampenbestrijding	-	-	-	-
14 Defensie	-	-	-	-
16 Gevangeniswezen	-	-	-	-
17 Opvoedingswezen	-	-	-	-
18 Overig Ministerie van Justitie	-	-	-	-
Totaal:	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-18.263	-22.169	-32.771	-32.771
Programmakosten	-2.650	-3.300	-3.300	-3.300
Totaal	-20.913	-25.469	-36.071	-36.071
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

10 Algemeen Beheer Openbare Orde en Veiligheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-136.026	-140.730	-227.180	-227.180
Programmakosten	-88.669	-110.418	-110.418	-110.418
Totaal	-224.695	-251.148	-337.598	-337.598
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

11 Rechtswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-25.450	-25.450	-62.082	-62.082
Programmakosten	-15.924	-30.078	-30.078	-30.078
Totaal	-41.374	-55.528	-92.160	-92.160
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

12 Politie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.739.348	-2.175.976	-4.812.150	-4.812.150
Programmakosten	-3.339	-4.158	-4.158	-4.158
Totaal	-1.742.687	-2.180.134	-4.816.308	-4.816.308
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

13 Brandweer en Rampenbestrijding

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-187.110	-260.505	-472.773	-472.773
Programmakosten	-6.413	-7.986	-7.986	-7.986
Totaal	-193.523	-268.491	-480.759	-480.759
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

14 Defensie

Gewone dienst				
Apparaatskosten	-315.745	-315.745	-315.745	-315.745
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-315.745	-315.745	-315.745	-315.745
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
-Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

16 Gevangeniswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.158.845	-1.184.940	-2.077.940	-2.077.940
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-1.158.845	-1.184.940	-2.077.940	-2.077.940
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

17 Opvoedingswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-141.792	-166.136	-493.696	-493.696
Programmakosten	-16.0458	-28.500	-28.500	-28.500
Totaal	-157.837	-194.636	-522.196	-522.196
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

18 Overig Ministerie van Justitie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-52.400	-62.880	-62.880	-62.880
Programmakosten	-13.258	-25.043	-25.043	-25.043
Totaal	-65.658,00	-87.923,00	-87.923,00	-87.923,00
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-483.040	-592.281	-602.541	-602.541
20 Algemeen Beheer VVRP	-60.696	-66.784	-283.080	-283.080
21 Openbare Werken	-415.068	-496.901	-724.901	-724.901
22 Verkeer en Vervoer	-133.585	-214.758	-416.158	-416.158
23 Luchtvaart	-122.592	-137.376	-319.776	-319.776
24 Meteorologische aangelegenheden	-61.575	-64.611	-83.725	-83.725
25 Reiniging	-	-	-	-
26 Riolering en Waterzuivering	-	-	-471.200	-471.200
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	-198.179	-251.599	-536.561	-536.561
28 Overige VVRP	-1.573.130	-2.601.550	-3.901.550	-3.901.550
Totaal:	-3.047.865	-4.425.860	-7.339.492	-7.339.492
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
20 Algemeen Beheer VVRP	-	-	-	-
21 Openbare Werken	-	-	-	-
22 Verkeer en Vervoer	-	-	-	-
23 Luchtvaart	-	-	-	-
24 Meteorologische aangelegenheden	-	-	-	-
25 Reiniging	-	-	-	-
26 Riolering en Waterzuivering	-	-	-	-
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	-	-	-	-
28 Overige VVRP	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-59.040	-64.281	-74.541	-74.541
Programmakosten	-424.000	-528.000	-528.000	-528.000
Totaal	-483.040	-592.281	-602.541	-602.541
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 20 Algemeen beheer VVRP

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-43.100	-44.872	-261.168	-261.168
Programmakosten	-17.596	-21.912	-21.912	-21.912
Totaal	-60.696	-66.784	-283.080	-283.080
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 21 Openbare Werken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-399.655	-474.985	-702.985	-702.985

Programmakosten	-15.413	-21.916	-21.916	-21.916
Totaal	-415.068	-496.901	-724.901	-724.901
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 22 Verkeer en Vervoer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-46.600	-51.988	-253.388	-253.388
Programmakosten	-86.985	-162.770	-162.770	-162.770
Totaal	-133.585	-214.758	-416.158	-416.158
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 23 Luchtvaart

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-69.592	-71.376	-253.776	-253.776
Programmakosten	-53.000	-66.000	-66.000	-66.000
Totaal	-122.592	-137.376	-319.776	-319.776
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 24 Meteorologische aangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-58.872	-61.245	-80.359	-80.359
Programmakosten	-2.703	-3.366	-3.366	-3.366
Totaal	-61.575	-64.611	-83.725	-83.725
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 26 Riolering en Waterzuivering

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-471.200	-471.200
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-471.200	-471.200
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 27 Ruimtelijke Ordening, Woning en Bouwgrond exploitatie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-111.797	-138.030	-422.992	-422.992
Programmakosten	-86.382	-113.569	-113.569	-113.569
Totaal	-198.179	-251.599	-536.561	-536.561
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 28 Overige VVRP

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.573.130	-2.601.550	-3.901.550	-3.901.550
Programmakosten		-	-	-
Totaal	-1.573.130	-2.601.550	-3.901.550	-3.901.550
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Economische Ontwikkeling

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	86.938	83.893	70.593	70.593
30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling	-473.117	-575.132	-1.085.320	-1.085.320
31 Handel en Ambacht	-466.854	-758.045	-758.957	-758.957
32 Economische Samenwerking	-592.001	-681.950	-717.894	-717.894
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	-222.505	-259.420	-260.332	-260.332
38 Ov. Econ. Ontwikkeling	-39.600	-74.800	-74.800	-74.800
Totaal:	-1.707.139	-2.265.454	-2.826.710	-2.826.710
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling	-	-	-	-
31 Handel en Ambacht	-	-	-	-
32 Economische Samenwerking	-	-	-	-
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	-	-	-	-
38 Ov. Econ. Ontwikkeling	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-39.062	-42.107	-55.407	-55.407
Programmakosten	126.000	126.000	126.000	126.000
Totaal	86.938	83.893	70.593	70.593
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-149.128	-171.674	-681.862	-681.862
Programmakosten	-323.989	-403.458	-403.458	-403.458
Totaal	-473.117	-575.132	-1.085.320	-1.085.320
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 31 Handel en Ambacht

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-79.820	-82.002	-82.914	-82.914
Programmakosten	-387.034	-676.043	-676.043	-676.043
Totaal	-466.854	-758.045	-758.957	-758.957
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 32 Economische Samenwerking

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-284.152	-297.722	-333.666	-333.666
Programmakosten	-307.849	-384.228	-384.228	-384.228
Totaal	-592.001	-681.950	-717.894	-717.894
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 34 Economische Ontwikkeling en Innovatie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-81.790	-84.190	-85.102	-85.102
Programmakosten	-140.715	-175.230	-175.230	-175.230
Totaal	-222.505	-259.420	-260.332	-260.332
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 38 Overige Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-39.600-	-74.800-	-74.800	-74.800-
Totaal	-39.600	-74.800	-74.800	-74.800
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

In het kader van de nota van wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen opgevoerd / afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	-78,070	-80,380	-84,180	-84,180
40. Algemeen Beheer OWS	-479,970	-534,606	-1,354,988	-1,354,988
41. Examen –aangelegenheden	-141,582	-174,394	-174,394	-174,394
42. Openbaar Fund. Onderwijs	-16,400	-16,400	-238,092	-238,092
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	-495,833	-936,573	-936,573	-936,573
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	-29,749	-29,749	-87,281	-87,281
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	-64,536	-121,902	-121,902	-121,902
46. Openbaar Voortgezet onderwijs	-11,981	-13,584	-404,376	-404,376
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	-468,734	-885,386	-885,386	-885,386
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	-137,700	-260,100	-260,100	-260,100
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	-1,599,761	-3,011,842	-3,117,482	-3,117,482
50. Overig Onderwijs	-242,237	-456,946	-603,930	-603,930
51. Cultuur en Sport algemeen	-120,255	-205,433	-363,741	-363,741
52. Openbare bibliotheek	-35,100	-66,300	-66,300	-66,300
53. Sport	-71,280	-134,640	-134,640	-134,640
54. Cultuur	-14,560	-25,780	-25,780	-25,780
55. Oudheidkunde en Musea	-7,875	-14,875	-14,875	-14,875
58. Overig Cultuur en Sport	-31,500	-59,500	-59,500	-59,500
Totaal:	-4,047,121	-7,028,388	-8,933,518	-8,933,518
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	-	-	-	-
40. Algemeen Beheer OWS	-	-	-	-
41. Examen –aangelegenheden	-	-	-	-
42. Openbaar Fund. Onderwijs	-	-	-	-
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	-	-	-	-
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	-	-	-	-
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	-	-	-	-
46. Openbaar Voortgezet Onderwijs	-	-	-	-
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	-	-	-	-
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	-	-	-	-
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	-	-	-	-
50. Overig Onderwijs	-	-	-	-
51. Cultuur en Sport algemeen	-	-	-	-
52. Openbare bibliotheek	-	-	-	-
53. Sport	-	-	-	-
54. Cultuur	-	-	-	-
55. Oudheidkunde en Musea	-	-	-	-
58. Overig Cultuur en Sport	-	-	-	-
Totaal:	-	-	-	-

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-78.070	-80.380	-84.180	-84.180
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-78.070	-80.380	-84.180	-84.180
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 40 Algemeen Beheer OWCS

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-373.891	-390.348	-1.210.730	-1.210.730
Programmakosten	-106.079	-144.258	-144.258	-144.258
Totaal	-479.970	-534.606	-1.354.988	-1.354.988
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 41 Examenaangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-10.460	-11.110	-11.110	-11.110
Programmakosten	-131.122	-163.284	-163.284	-163.284
Totaal	-141.582	-174.394	-174.394	-174.394
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 42 Openbaar Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-16.400	-16.400	-238.092	-238.092
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-16.400	-16.400	-238.092	-238.092
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 43 Bijzonder Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-495.833	-936.573	-936.573	-936.573
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-495.833	-936.573	-936.573	-936.573
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 44 Openbaar Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-29.749	-29.749	-87.281	-87.281
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-29.749	-29.749	-87.281	-87.281
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 45 Bijzonder Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-64.536	-121.902	-121.902	-121.902
Programmakosten				
Totaal	-64.536	-121.902	-121.902	-121.902
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 46 Openbaar Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-11.981	-13.584	-404.376	-404.376
Programmakosten				
Totaal	-11.981	-13.584	-404.376	-404.376
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 47 Bijzonder Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-468.734	-885.386	-885.386	-885.386
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-468.734	-885.386	-885.386	-885.386
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 48 Bijzonder Hoger Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-137.700	-260.100	-260.100	-260.100
Totaal	-137.700	-260.100	-260.100	-260.100
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 49 Gemeenschappelijke uitgaven onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.137.823	-2.139.293	-2.244.933	-2.244.933
Programmakosten	-495.833	-872.549	-872.549	-872.549
Totaal	-1.599.761	-3.011.842	-3.117.482	-3.117.482
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten				
Programmakosten				
Totaal				

Functie 50 Overig Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-690	-690	-147.674	-147.674
Programmakosten	-241.547	-456.256	-456.256	-456.256
Totaal	-242.237	-456.946	-603.930	-603.930
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten		-	-	-
Programmakosten		-	-	-
Totaal		-	-	-

Functie 51 Cultuur en Sport algemeen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-30.529	-35.951	-194.259	-194.259
Programmakosten	-89.726	-169.482	-169.482	-169.482
Totaal	-120.255	-205.433	-363.741	-363.741
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten		-	-	-
Programmakosten		-	-	-
Totaal		-	-	-

Functie 52 Openbare Bibliotheek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-35.100	-66.300	-66.300	-66.300
Totaal	-35.100	-66.300	-66.300	-66.300
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 53 Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-71.280	-134.640	-134.640	-134.640
Totaal	-71.280	-134.640	-134.640	-134.640
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten		-	-	-
Programmakosten		-	-	-
Totaal		-	-	-

Functie 54 Cultuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-12.060	-22.780	-22.780	-22.780
Programmakosten	-2.500	-3.000	-3.000	-3.000
Totaal	-14.560	-25.780	-25.780	-25.780
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 55 Oudheidkunde en Musea

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-7.875	-14.875	-14.875	-14.875
Totaal	-7.875	-14.875	-14.875	-14.875
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 58 Overig Cultuur en Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-31.500	-59.500	-59.500	-59.500
Totaal	-31.500	-59.500	-59.500	-59.500
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-188.777	-235.188	-242.788	-242.788
60 Algemeen Beheer	-171.692	-182.259	-1.085.367	-1.085.367
61 Bijstandverlening	-344.038	-366.292	-535.252	-535.252
62 Werkgelegenheid	-154.468	-198.343	-201.563	-201.563
63 Maatschappelijke Begeleiding en Advies	-398.032	-520.266	-531.666	-531.666
64 Soc. Cult. Jeugd en Werk				
65 Bejaardenoorden	-26.500	-33.000	-33.000	-33.000
66 Landsbemiddelaar	-3.693	-4.575	-103.685	-103.685
68 Overige Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	-63.251	-119.474	-119.474	-119.474
Totaal:	-1.350.450	-1.659.397	-2.852.795	-2.852.795
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
60 Algemeen beheer SOAW	-	-	-	-
61 Bijstandverlening	-	-	-	-
62 Werkgelegenheid	-	-	-	-
63 Familie en Jeugd	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
65 Bejaardenoorden	-562.900	-562.900	-562.900	-562.900
66 Landsbemiddelaar	-	-	-	-
68 Overige Sociale voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening	1.562.900	1.562.900	1.562.900	1.562.900
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-24.477	-30.588	-38.188	-38.188
Programmakosten	-164.300	-204.600	-204.600	-204.600
Totaal	-188.777	-235.188	-242.788	-242.788
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 60 Algemeen Beheer Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-150.015	-155.265	-1.058.373	-1.058.373

Programmakosten	-21.677	-26.994	-26.994	-26.994
Totaal	-171.692	-182.259	-1.085.367	-1.085.367
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 61 Bijstandverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-308.985	-312.975	-481.935	-481.935
Programmakosten	-35.053	-53.317	-53.317	-53.317
Totaal	-344.038	-366.292	-535.252	-535.252
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 62 Werkgelegenheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-83.496	-86.457	-89.677	-89.677
Programmakosten	-70.972	-111.886	-111.886	-111.886
Totaal	-154.468	-198.343	-201.563	-201.563
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 63 Familie en Jeugd

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-237.115	-240.685	-252.085	-252.085
Programmakosten	-160.917	-279.581	-279.581	-279.581
Totaal	-398.032	-520.266	-531.666	-531.666
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000

Functie 64 Sociaal, cultureel, jeugd en jongerenwerk

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 65 Bejaardenoorden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-26.500	-33.000	-33.000	-33.000
Totaal	-26.500	-33.000	-33.000	-33.000
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-562.900	-562.900	-562.900	-562.900
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-562.900	-562.900	-562.900	-562.900

Functie 66 Landsbemiddelaar

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
----------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Apparaatskosten	-3.693	-4.575	-103.685	-103.685
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-3.693	-4.575	-103.685	-103.685
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 68 Overige Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	0	0	0	0
Programmakosten	-63.251	-119.474	-119.474	-119.474
Totaal	-63.251	-119.474	-119.474	-119.474
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.562.900	1.562.900	1.562.900	1.562.900
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.562.900	1.562.900	1.562.900	1.562.900

Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-79.521	-80.942	-86.642	-86.642
70 Algemeen Beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	-395.268	-483.326	-778.776	-778.776
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	-559.177	-611.953	-1.101.849	-1.101.849
72 Ambulancevervoer	-178.140	-213.768	-213.768	-213.768
73 Verpleeginrichtingen	-	-	-	-
75 Agrarische Zaken en Visserij	-348.806	-399.234	-538.694	-538.694
76 Milieu en Natuurbeheer	-303.459	-539.912	-560.812	-560.812
77 Lijkbezorging	-	-	-	-
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	-75.641	-142.877	-142.877	-142.877
Totaal:	-1.940.012	-2.472.011	-3.423.417	-3.423.417
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	-	-	-	-
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	-	-	-	-
72 Ambulancevervoer	-	-	-	-
73 Verpleeginrichtingen	-	-	-	-
75 Agrarische Zaken en Visserij	-	-	-	-
76 Milieu en Natuurbeheer	-	-	-	-
77 Lijkbezorging	-	-	-	-
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

Functie 01 Bestuursorgaan

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-75.440	-75.860	-81.560	-81.560
Programmakosten	-4.081	-5.082	-5.082	-5.082

Totaal	-79.521	-80.942	-86.642	-86.642
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 70 Algemeen Beheer Gezondheid, Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-45.892	-48.254	-343.704	-343.704
Programmakosten	-349.376	-435.072	-435.072	-435.072
Totaal	-395.268	-483.326	-778.776	-778.776
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 71 Preventieve en Curatieve Gezondheidszorg

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-525.954	-564.549	-1.054.445	-1.054.445
Programmakosten	-33.223	-47.404	-47.404	-47.404
Totaal	-559.177	-611.953	-1.101.849	-1.101.849
Kapitaaldienst	-	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 72 Ambulancevervoer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-178.140	-213.768	-213.768	-213.768
Programmakosten				
Totaal	-178.140	-213.768	-213.768	-213.768
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 73 Verpleeginrichtingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 75 Agrarische Zaken en Visserij

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-304.216	-340.591	-480.051	-480.051
Programmakosten	-44.590	-58.643	-58.643	-58.643
Totaal	-348.806	-399.234	-538.694	-538.694
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 76 Milieu en Natuurbeheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-18.119	-26.519	-47.419	-47.419
Programmakosten	-285.340	-513.393	-513.393	-513.393
Totaal	-303.459	-539.912	-560.812	-560.812
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 77 Lijkbezorging

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 78 Overige Uitgaven Gezondheid. Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-75.641	-142.877	-142.877	-142.877
Totaal	-75.641	-142.877	-142.877	-142.877
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Ministerie van Financiën

In het kader van de Nota van Wijziging op de begroting 2018 zijn de volgende middelen per functie opgevoerd/afgevoerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-335.130	- 414.885	-422.485	- 422.485
90 Algemeen Beheer Financiën	-1.141.543	-1.323.206	-1.754.544	-1.754.544
91 Belastingen	-2.436.180	-2.829.729	-3.770.001	-3.770.001
93 Geldleningen	-7.000.000	-15.000.000	-15.000.000	-15.000.000
95 Algemene Uitgaven en inkomsten	16.208.236	41.655.796	66.100.072	74.800.072
98 Ov. Financ. Alg. dekkingsmidd.	-579.921	-701.507	-842.373	-842.373
Totaal	4.715.462	21.386.469	44.310.669	53.010.669
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
90 Algemeen Beheer Financiën	2.000.000	-	-	-
91 Belastingen	-2.000.000	-	-	-
93 Geldleningen	2.049.622.900	-	-100.000.000	-
95 Algemene Uitgaven en inkomsten	-	-	-	-
98 Ov. Financ. Alg. dekkingsmidd.	-	-	-	-
Totaal	2.049.622.900	-	-100.000.000	-

Hieronder wordt de begroting per functie toegelicht.

01 - Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-37.800	-44.625	-52.225	-52.225
Programmakosten	-297.330	-370.260	-370.260	-370.260
Totaal	-335.130	-414.885	-422.485	-422.485
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 90 Algemeen Beheer Financiën

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-898.061	-1.020.002	-1.451.340	-1.451.340
Programmakosten	-243.482	-303.204	-303.204	-303.204
Totaal	-1.141.543	-1.323.206	-1.754.544	-1.754.544
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatkosten	2.000.000	-	-	-

Stelpost	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.000.000	-	-	-

Functie 91 Belastingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-2.393.833	-2.776.995	-3.717.267	-3.717.267
Stelpost	-	-	-	-
Programmakosten	-42.347	-52.734	-52.734	-52.734
Totaal	-2.436.180	-2.829.729	-3.770.001	-3.770.001
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-2.000.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-2.000.000	-	-	-

93 - Geldleningen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-7.000.000	-15.000.000	-15.000.000	-15.000.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-7.000.000	-15.000.000	-15.000.000	-15.000.000
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.049.622.900	-	-100.000.000	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.049.622.900	-	-100.000.000	-

95 – Algemene Uitgaven en Inkomsten

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	16.208.236	41.655.796	66.100.072	74.800.072
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	16.208.236	41.655.796	66.100.072	74.800.072
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

98 – Overige Financiële algemene dekkingsmiddelen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-484.003	-574.905	-715.771	-715.771
Programmakosten	-95.918	-126.602	-126.602	-126.602
Totaal	-579.921	-701.507	-842.373	-842.373
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

II. ALGEMENE BESCHOUWING BELEIDSPRIORITEITEN

Staatsorganen en overige algemene organen

Tot de staatsorganen en overige algemene organen behoren de volgende organisatie eenheden:

- Staten
- Raad van Advies
- Algemene Rekenkamer
- Secretariaat SER/GOA
- Ombudsman
- Gemeenschappelijk Hof van Justitie
- Raad voor de Rechtshandhaving
- Defensie

10 Staatsorganen en Overige Algemene Organen

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Staten	• Het hoogste orgaan in onze Staatsinrichting
02 Algemeen Beheer Staatsorganen	00 Raad van Advies	• De belangrijkste taak van de Raad van Advies is het adviseren over ontwerpen van wettelijke regelingen
	01 Algemene Rekenkamer	• Het onderzoeken van de ontvangsten en uitgaven van het Land.
	02 Secretariaat SER/GOA	• Streven naar kwaliteit en draagvlak van adviezen van de SER
		• Bevorderen van overlegeconomie • Goed geoutilleerd Secretariaat ten behoeve van de ondersteuning van de SER en het CGOA
	03 Ombudsman	• Het instituut van de Ombudsman heeft als voornaamste doel de verhoging en instandhouding van een goede democratische bestuursvoering (Good Governance). Bestuurshandelingen worden in het verlengde van het vorenstaande door de Ombudsman ambtshalve dan wel naar aanleiding van een ingediend verzoekschrift getoetst op grond van de organieke Landsverordening ombudsman
11 Rechtswezen	00 Gemeenschappelijk Hof van Justitie	
14 Defensie	00 Defensie	

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	21.666.400	21.666.300	21.666.300	21.666.300
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	13.897.294	14.042.852	14.005.752	14.030.852
11. Rechtswezen	14.917.400	14.917.400	14.917.400	14.917.400
14. Defensie	8.918.100	8.918.100	8.918.100	8.918.100
Totaal	59.399.140	60.244.830	60.207.730	60.232.830
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	300.000	-	-	-
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	392.000	162.000	102.000	102.000
11. Rechtswezen	-	-	-	-
14. Defensie	-	-	-	-
Totaal	692.000	162.000	102.000	102.000

Functie 01 Bestuursorganen

Onder de functie 01 Bestuursorganen vallen de Staten van Curaçao, het hoogste orgaan in onze Staatsinrichting.

Staten

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.486.400	20.486.300	20.486.300	20.486.300
Programmakosten	1.180.000	1.180.000	1.180.000	1.180.000
Totaal	21.666.400	21.666.300	21.666.300	21.666.300
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	300.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	300.000	-	-	-

Functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen

Onder de functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen vallen:

- 00 de Raad van Advies;
- 01 de Algemene Rekenkamer;
- 02 het Secretariaat SER/GOA;
- 03 de Ombudsman.

Functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.983.100	13.059.100	13.021.800	13.046.600
Programmakosten	919.500	919.500	919.500	919.500
Totaal	13.902.600	13.978.600	13.941.300	13.966.100
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	392.000	162.000	102.000	102.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	392.000	162.000	102.000	102.000

00 Raad van Advies

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.071.600	2.147.500	2.110.200	2.135.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.071.600	2.147.500	2.110.200	2.135.100
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	20.000	40.000	20.000	20.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	20.000	40.000	20.000	20.000

Missie

De Raad van Advies van Curaçao bevordert een goed functionerende democratische rechtsstaat door als adviseur voor de regering en de Staten zorg te dragen voor onafhankelijke adviezen van een hoogwaardige kwaliteit waarbij de eenheid, rechtmatigheid, wetmatigheid en kwaliteit van bestuur en de belangen van de gemeenschap in acht worden genomen.

Outcome (Algemene doelstelling)

De Raad van Advies heeft de volgende outcomes:

1. De verdere verbetering van de kwaliteit van de advisering met bijzondere aandacht voor de uitbreiding of verdere verbetering van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn.
2. Het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie.
3. Ondersteuning van de bedrijfsvoering.

1. De verdere verbetering van de kwaliteit van de advisering (in Naf)

1.1 Output (operationele doelstellingen) De verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Verzorgen masterclass	18.000	18.000	18.000	18.000
1.1.2 Het volgen van lokale cursussen	5.000	5.000	5.000	5.000
1.1.3 In stand houden bibliotheek	9.000	9.000	9.000	9.000
1.2 Output samenwerkingsverband met de adviesraden binnen het Koninkrijk				
1.2.1 Bijwonen Caribisch Raden-overleg op Sint Maarten in 2018	10.000	-	-	-
1.2.2 Bijwonen Koninkrijksraden-overleg in Nederland in 2019	-	60.000	-	-
1.2.3 Bijwonen Caribisch Raden-overleg op Curaçao in 2020	-	-	10.000	-
1.2.4 Bijwonen Koninkrijksraden-overleg in Curaçao in 2021	-	-	-	20.000
1.2.5 Op ambtelijk niveau bijwonen Secretariatenoverleg Caribisch deel van het Koninkrijk Ticketkosten, hotelkosten, vervoerskosten en teerkosten	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal	47.000	97.000	47.000	57.000

De kerntaak van de Raad van Advies is het adviseren over wetgeving en bestuur. Wetgeving moet aan (inhoudelijke) kwaliteitseisen voldoen. Eén van de algemene doelstellingen van de Raad is het verder verbeteren van de kwaliteit van de advisering met bijzondere aandacht voor de uitbreiding of verdere verbetering van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn.

De waarde van het advies van de Raad ligt besloten in de relevantie van het advies, de tijdigheid waarmee het is opgesteld en de onderbouwing. Het is om deze reden van belang dat de Raad bijzondere aandacht geeft aan de verdere uitbouw van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn. De Raad streeft ernaar, afhankelijk van de inhoud van een aangeboden adviesverzoek, een adviestermijn van maximaal drie maanden aan te houden. Bij spoed adviesverzoeken hanteert de Raad in de regel een adviesperiode van zes weken.

Om hoger genoemde outcome te realiseren heeft de Raad de volgende output vastgesteld:

- de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat;
- het houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden zowel op het niveau van raadsleden of staatsraden als op ambtelijk niveau.

Output “De verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat”

Voor de realisering van de output van de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat zullen elk jaar de volgende activiteiten worden verricht:

- het stellen van de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid om cursussen te volgen;
- het in stand houden van een gedegen bibliotheek door de betaling van de bestaande abonnementen op vaktijdschriften en de aankoop van boeken.

Ter realisering van de eerstgenoemde output wordt naar gestreefd elk jaar de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid te stellen cursussen te volgen.

In het jaar 2018 zullen de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid worden gesteld cursussen die lokaal worden gegeven, te volgen. Bedoeld worden postacademische cursussen die door de University of Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez worden georganiseerd.

Ook zal vanwege het beperkte aanbod van cursussen op de lokale markt op projectmatige basis één keer per jaar een cursus of masterclass op maat ten behoeve van de medewerkers van het Secretariaat worden georganiseerd.

Het is ongewenst om de investering gemoeid met het organiseren van deze masterclass te doen ten behoeve van slechts de medewerkers van het Secretariaat van de Raad, dat een relatief kleine organisatie is. Om deze reden zullen ook de juristen van de ambtelijke diensten, de juristen die deel uitmaken van de ondersteunende staf van andere Hoge Colleges van Staat en adviesraden binnen het Koninkrijk in de gelegenheid worden gesteld om deze masterclass te volgen. In het kader van de verbetering van de kwaliteit van wet- en regelgeving is ook de verbetering van de wetgevingsproducten van de ambtelijke diensten die in het wetgevingsproces betrokken zijn van belang. De masterclass zal hieraan bijdragen.

In de tweede helft van 2018 zal in ieder geval een masterclass “Wetgeving” worden georganiseerd. De organisatie hiervan zal in samenwerking met de Academie voor Wetgeving of de Raad van State in Nederland geschieden.

Bij het organiseren van een masterclass wetgeving in samenwerking met de Raad van State in Nederland zullen twee medewerkers van de Raad van State gedurende vijf dagdelen de

masterclass op Curaçao verzorgen. Aan deze opleiding nemen (bij voorkeur) maximaal 20 deelnemers deel.

De kosten die aan voornoemde masterclass zijn verbonden bestaan uit de volgende componenten: de kosten voor de locatie, faciliteiten en consumptie en de reis- en verblijfkosten betreffende twee personen.

Een andere activiteit die van belang is voor de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat is het in stand houden van een gedegen bibliotheek door handhaving van abonnementen op vaktijdschriften en door het aankopen van de nodige boeken. Het beschikbaar houden van goed gestructureerde, actuele en toegankelijke kennis- en informatiebronnen is een noodzaak. Het hiervoor geraamde bedrag is vastgesteld aan de hand van de opgestelde lijst van vaktijdschriften waarop wordt geabonneerd, namelijk drie vaktijdschriften en de aan te schaffen boeken.

Output “Het houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden”

De Raad heeft tevens als output vastgesteld het houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden zowel op het niveau van raadsleden of staatsraden als op ambtelijk niveau. In dit kader is het van belang gezamenlijk contacten met elkaar te blijven leggen, duidelijke afspraken te maken en de processen in de samenwerking met elkaar te evalueren. Dit laatste is belangrijk voor onder meer het stimuleren en ontwikkelen van het onderlinge vertrouwen tussen de adviesraden. Door samen te werken wordt onder meer beoogd kennis te maken met en het delen van nieuwe inzichten over wetgeving en de maatschappelijke context waarbinnen die wetgeving tot stand komt en moet worden uitgevoerd.

Voor het bereiken van laatstgenoemde output zullen de volgende activiteiten in het jaar 2018 en de daarop volgende jaren worden verricht:

- het één keer per jaar houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk door het bijwonen of zelf organiseren van een overleg met de overige adviesraden binnen het Koninkrijk (een Koninkrijksradenoverleg of een Caribisch Radenoverleg) om onderwerpen van gemeenschappelijk belang te bespreken;
- het één keer per jaar houden van een overleg tussen de secretariaten van de adviesraden binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk;
- de mogelijkheid bieden aan de medewerkers van de secretariaten van de andere adviesraden om stages te lopen.

In het jaar 2018 zal de Raad van Advies van Sint Maarten zorgdragen voor de organisatie van het overleg tussen de adviesraden binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk. In het jaar 2018 zal ook een secretariatenoverleg worden gehouden.

2. Het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie (in NAF)

2.1 Output (Operationele doelstelling) Vergroten kenbaarheid belang in staatsbestel en verandering attitude samenleving jegens het belang van de Raad				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Het in stand houden van een	3.000	3.000	3.000	3.000

website				
2.1.2 Het uitbrengen van een jaarverslag: de kosten voor de opmaak en printen van enkele exemplaren van het jaarverslag	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal	13.000	13.000	13.000	13.000

Het is van belang dat alle deelnemers in het proces van wetgeving en bestuur, op politiek, bestuurlijk en ambtelijk niveau, zich van de constitutionele positie van de Raad van Advies bewust zijn en daarnaar handelen. Dit besef moet ook aanwezig zijn bij het publiek.

In het licht van het bovenstaande heeft de Raad als outcome vastgesteld het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie. Ten einde deze outcome te realiseren is als output vastgesteld dat bereikt wordt dat het belang van de Raad van Advies in ons staatsbestel voor de samenleving begrijpelijk wordt en dat de attitude in de samenleving jegens het belang van de Raad van Advies in gunstige zin verandert. Met het oog daarop en binnen een vastgesteld kader zullen in ieder geval de volgende activiteiten worden verricht:

- het in stand houden van een website van de Raad;
- het uitbrengen van een jaarverslag van de Raad.

Op de website worden onder meer opgenomen de uitgebrachte adviezen van de Raad die openbaar kunnen worden gemaakt. Op de begroting zijn gelden geraamd ter dekking van de kosten van het onderhoud van de website van de Raad en de kosten in verband met hosting.

Ook het jaarverslag van de Raad is een activiteit om de doelgroepen bewust te maken van de rol die de Raad in het proces van wetgeving heeft. De Raad zal in het jaar 2018 een jaarverslag betreffende het verslagjaar 2017 publiceren. De integrale tekst van dit jaarverslag zal uitsluitend op de website van de Raad beschikbaar zijn.

Samenhang met goed bestuur

Met de Landsverordening openbaarheid van bestuur Curaçao (A.B. 2010, no. 87) wordt onder meer beoogd een positieve gezindheid van het bestuur tot het verstrekken van informatie aan de maatschappij te bevorderen. In de Landsverordening Raad van Advies (A.B. 2010, no. 87) is de minister van Algemene Zaken belast met de openbaarmaking van de adviezen van de Raad van Advies aan de regering en de Staten met de adviezen aan de Staten. De Raad heeft nadere afspraken met de regering en de voorzitter van de Staten gemaakt over het tijdstip waarop de adviezen van de Raad op de website van de Raad kunnen worden geplaatst.

3. Ondersteuning van de bedrijfsvoering (in NAF)

3.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Beloning van Personeel	1.289.100	1.302.500	1.323.600	1.343.200
3.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	694.200	706.800	700.900	696.200
3.1.3 Afschrijving Vaste Activa	28.000	28.000	28.000	28.000
Totaal	2.011.300	2.037.300	2.052.500	2.067.400
3.1.4 Investerings	20.000	40.000	20.000	20.000

De omstandigheid dat het Secretariaat over kwalitatief goed personeel en de nodige instrumenten beschikt, sluit niet uit dat de behoefte kan ontstaan om in het kader van de

ondersteuning van de Raad advies van externe deskundigen over bijvoorbeeld specialistische onderwerpen in te winnen. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van deze mogelijkheid kan niet op voorhand worden vastgesteld. Immers één en ander is afhankelijk van de soorten adviesverzoeken die de Raad in het jaar 2018 zal ontvangen. Bij de vaststelling van het geraamde bedrag op de begrotingspost 100200.4379 Advieskosten is uitgegaan van drie externe adviezen.

In incidentele gevallen kan het, mede gelet op het streven om de door de Raad vastgestelde behandeltermijnen voor adviesverzoeken zoveel mogelijk te halen, gewenst zijn om de outputcapaciteit van de ondersteunende staf van het Secretariaat van de Raad tijdelijk uit te breiden. Dit zal geschieden door het inschakelen van een derde of van derden. Bij de vaststelling van het geraamde bedrag op de begrotingspost 100200.4467 Overig uitbesteed werk is, mede gelet op de ervaringscijfers van 2016, uitgegaan van uitbesteding van drie adviesverzoeken.

01 Algemene Rekenkamer Curaçao

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	7.682.800	7.682.800	7.682.800	7.682.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	7.682.800	7.682.800	7.682.800	7.682.800
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	150.000	-	-	-
Programmakosten		-	-	-
Totaal	150.000	-	-	-

Visie

Een bijdrage leveren aan de accountability, transparantie en integriteit van de overheid, overheidsinstellingen en organisaties door continu en tijdig kwalitatief hoogwaardige onderzoeken uit te voeren die relevant zijn voor onze stakeholders.

Missie

Het rechtmatig en doelmatig functioneren van de overheid en overheidsinstellingen en organisaties bevorderen/versterken, door de Staten, de regering en de samenleving over dit functioneren te informeren en adviseren en zodoende de publieke verantwoording te verbeteren, aan de hand van rechtmatigheidsonderzoek, waaronder onderzoek van de financiële verantwoording en doelmatigheidsonderzoek.

Outcome (Algemene doelstelling)

De Algemene Rekenkamer heeft de volgende outcomes:

1. Verdere professionalisering van de organisatie en van de medewerkers van de Rekenkamer, via permanente educatie, digitalisering van de werkprocessen en ISSAI proef maken van de Rekenkamer.
2. Vergroten van de samenwerking met de Rekenkamers binnen het Koninkrijk en overige stakeholders.
3. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Verdere professionalisering van de ARC (in Naf)

1.1 Output (Operationele doelstellingen)				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Diverse Cursussen	143.600	143.600	143.600	143.600
1.1.2 Implementeren/onder-	54.000	30.000	30.000	30.000

	houden document- en managementsystemen/ audit software				
1.1.3	Vorbereiding ISSAI certificeringstraject reken kamer	20.000	20.000	20.000	20.000
1.2 Output (Operationele doelstellingen)					
1.2.1	Behaalde PE punten, Certificering, diploma's/ certificaten	50.900	50.900	50.900	50.900
1.2.2	Goedwerkende document- en management systemen/ audit software	30.000	35.000	35.000	35.000
1.2.3	ISSAI Certificering	10.500	10.500	10.500	10.500
Totaal		309.000	290.000	290.000	290.000

De Algemene Rekenkamer Curaçao (ARC) acht het haar taak en plicht om de middelen en medewerkers die haar ter beschikking zijn gesteld zodanig in te zetten dat kwantitatief en kwalitatief hoogwaardige resultaten worden gerealiseerd. Om genoemde resultaten te realiseren heeft de ARC besloten om aan de verdere professionalisering van de organisatie en van de medewerkers te werken. Daartoe is het project 'Verdere Professionalisering van de Algemene Rekenkamer Curaçao' gestart. Bij de start van het professionaliseringsproject heeft de ARC haar visie, strategie en doelstellingen, gericht op de gewenste situatie in het jaar 2020 geformuleerd.

Voor de professionalisering van de organisatie zal de ARC in de komende jaren investeren in het personeel en middelen om de werkprocessen te optimaliseren. Daartoe worden diverse trainingen en opleidingen verzorgt, worden de werkprocessen zoveel mogelijk gedigitaliseerd en worden audit tools aangeschaft en geïmplementeerd. De ARC zal de internationale standaarden geldend voor alle rekenkamers implementeren zodat ze ISSAI gecertificeerd kan worden in een periode van drie tot vier jaren.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Behalen PE punten	Alle medewerkers met een certificerende bevoegdheid voldoen aan de PE verplichting van de betreffende beroepsorganisatie
Behalen Diploma/Certificaten	Alle aangewezen medewerkers behalen de afgesproken diploma's/certificaten in de overeengekomen periode Alle medewerkers voldoen aan de voorgeschreven opleidingen in de opleidingsplan van de ARC
Vorbereiding ISSAI traject	Het plan van aanpak voor de implementatie voor ISSAI standaarden en ISSAI proef maken van de ARC

2. Vergroten van de samenwerking met de rekenkamers binnen het Koninkrijk en overige stakeholders (in NAf)

2.1 Output (Operationele doelstellingen)				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Organiseren symposium Rekenkamer Koninkrijk	5.000	5.000	5.000	5.000
2.1.2 Opstellen stakeholder engagement plan	10.000	10.000	10.000	10.000
2.2 Output (Operationele doelstellingen)				
2.2.1 Bijwonen congressen van	40.950	75.000	65.000	55.000

overkoepelende Rekenkamer organisaties INDOSAI/ CAROSAI/ OLASEFS				
2.2.2 Engagement met stakeholders	2.500	5.000	7.500	7.500
Totaal	58.450	95.000	87.500	77.500

Gezien de gemeenschappelijke belangen van de rekenkamers binnen de regio is de Algemene Rekenkamer Curaçao recentelijk lid geworden van het overkoepelend orgaan van de rekenkamers binnen het Caribisch gebied zijnde het CAROSAI (Caribbean Organization of Supreme Audit Institutions).

Als lid van de CAROSAI neemt de ARC deel aan de jaarlijkse congressen waarin gemeenschappelijke onderwerpen worden besproken. Tevens neemt de ARC deel aan trainingen die worden verzorgd en aan gemeenschappelijke onderzoeken (Colaborative audits). Deze dragen bij aan de professionalisering van de Rekenkamer.

In het jaar 2018 zal de ARC zorgdragen voor het organiseren van een overleg (symposium) tussen de rekenkamers binnen het Koninkrijk. Hierin zullen de rekenkamers diverse onderwerpen bespreken waaronder ook de mogelijke samenwerking tussen de diverse rekenkamers binnen het Koninkrijk.

De ARC erkent het belang van communicatie met haar stakeholders en wil daartoe het contact met haar stakeholders intensiveren. Hiertoe worden alle stakeholders van de ARC in kaart gebracht. Vervolgens zal de ARC in het komend jaar een Stakeholder Engagement Strategy opstellen en de relatie, vorm van communicatie en periodiciteit hiervan met elke stakeholder bepalen. Dit zal vervolgens worden vastgelegd in een communicatieplan die periodiek zal worden geëvalueerd.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Symposium Rekenkamer	Verslag van het symposium met eventuele samenwerking mogelijkheden
Stakeholder engagement plan	Stakeholder engagement plan 2018 – 2021
Bijwonen congressen	Actieplan op basis van resultaat congressen

Outcome 3. Ondersteuning bedrijfsvoering (in NAF)

3.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Beloning van Personeel	5.789.300	5.789.300	5.789.300	5.789.300
3.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	1.599.500	1.719.100	1.689.100	1.739.100
3.1.3 Afschrijving Vaste Activa	232.600	232.600	232.600	232.600
3.1.4 Interest	-	-	-	-
3.1.5 Subsidies	-	-	-	-
3.1.6 Overdrachten	-	-	-	-
3.1.7 Sociale Zekerheid	130.000	130.000	130.000	130.000
3.1.8 Andere uitgaven	-	-	-	-
Totaal	7.751.400	7.751.400	7.751.400	7.751.400
3.1.9 Investerings	150.000	-	-	-

De ARC ziet het als haar missie om een bijdrage te leveren aan goed bestuur door aan de volksvertegenwoordiging, de overheidsdiensten en het publiek, op onafhankelijke wijze te rapporteren omtrent de wijze waarop de regering in het algemeen heeft zorggedragen voor het

opgedragen beheer. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de ontvangst en besteding van publieke middelen heeft plaatsgevonden.

Voor specialistische onderzoeken wordt niet uitgesloten dat de ARC gebruik moet maken van externe deskundigen. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van externe deskundigen kan niet op voorhand worden vastgesteld. Dit is afhankelijk van de uit te voeren onderzoeken in de komende jaren.

In de komende jaren zal ook gewerkt worden aan de versterking van de bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer Curaçao om onderzoeken uit te voeren. Daartoe zal gebruik worden gemaakt van juridische deskundigen. Dit zal geschieden door inschakeling van derden. Afhankelijk van de doorloop van het traject kan bepaald worden of de hiervoor geraamde bedragen toereikend zijn.

02 Sociaal Economische Raad (SER)

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.551.450	1.551.450	1.551.450	1.551.450
Programmakosten	614.154	609.402	609.402	609.402
Totaal	2.157.354	2.152.602	2.152.602	2.152.602
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Wetswijzigingen

Wijziging Landsverordening Sociaal Economische Raad (P.B. 2017, no. 70)

De Landsverordening regelende de instelling, inrichting, samenstelling en bevoegdheid van de Sociaal Economische Raad (P.B. 2010, no. 87, bijlage p) is bij Landsverordening van de 24ste augustus 2017 gewijzigd. Artikel 2, eerste lid, van die landsverordening schrijft voor dat de SER tot taak heeft de regering én de Staten van advies te dienen over de hoofdlijnen van het te voeren sociaaleconomisch beleid en over aangelegenheden van sociale of economische aard. Naast het adviseren op verzoek van de regering of de Staten kan de SER ook adviezen op eigen initiatief geven. Veelal gaat het om sociaaleconomische onderwerpen die ook binnen de gemeenschap bijzondere belangstelling genieten.

Voorzien kan worden dat de verbrede taakstelling van de Sociaal Economische Raad met betrekking tot de advisering aan de Staten extra financiële kosten met zich mee zal brengen, zoals vergaderkosten, presentiegelden en advieskosten.

Initiatief ontwerp-landsverordening ter instelling van een Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Relevant voor het dienstjaar 2018 is een in het begin van 2017, door de Staten, ingediende initiatief ontwerp-landsverordening die beoogt wederom een Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt in te stellen; zulks nadat het Landsbesluit, houdende algemene maatregelen, van de 11de september 2002, houdende instelling van de Raad van Onderwijs en Arbeidsmarkt (P.B. 2002, no 114) op 04 november 2009 in werking is getreden.

Artikel 2 van het Landsbesluit, houdende algemene maatregelen, regelende de organisatie en taakstelling van het Bureau Secretariaat voering SER/ROA/GOA (P.B. 2002, no. 12) bepaalt dat het Bureau Secretariaat voering SER/ROA/GOA belast is met de ondersteuning van:

1. De Sociaal Economische Raad.
2. De Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
3. Het Landelijk Algemeen en Sectoraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.
4. Andere door de regering aangewezen landelijke adviesorganen.
5. Commissies, werkgroepen en andere overlegfora, die een adviesorgaan, bedoeld onder 1, 2, 3 of 4, uit hun midden aanwijst.

In onderhavige begroting kan dus niet uitsluitend rekening worden gehouden met de ondersteuning door het Bureau Secretariaat voering van de SER en het GOA. Indien ook de ondersteuning van de Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) aan het secretariaat wordt opgedragen –wat een logisch uitvloeisel is gezien de huidige inrichting en taakstelling van het Bureau- dan heeft dat uiteraard personele en financiële gevolgen. Hierin dient op het moment van instelling van de Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt te worden voorzien. Hierbij moet worden gedacht aan een verhoging van de personeelskosten, vergaderkosten, presentiegelden, reis- en verblijfskosten, advieskosten en mogelijke huur gebouw/terrein.

Visie

De Sociaal Economische Raad gaat als organisatie eind 2017 een traject aan met betrekking tot het formuleren van missie, visie en strategische doelen ten einde onder meer haar adviesfunctie te versterken. Dit traject zal in de loop van 2018 onverkort worden voortgezet.

Op grond van huidige discussies binnen de SER kan worden afgeleid dat het ambitieniveau is middels een meer proactieve rol bij te dragen aan de vergroting van de welvaart –indachtig het Urgentieprogramma en het regeerprogramma-.

Het door de SER gehanteerde welvaartsbegrip is een breed en omvat niet alleen materiële economische vooruitgang, maar ook aspecten van sociaal welzijn en een goede kwaliteit van leefomgeving, inclusief natuur en milieu. Vandaar het belang om daadwerkelijk het maximale uit de potentie van Curaçao te halen.

De SER beoogt door middel van zijn advisering onder meer bij te dragen aan de volgende sociaal economische doelstellingen:

- een duurzame economische groei;
- verhoging van de werkgelegenheid dan wel een evenwichtige arbeidsontwikkeling;
- een evenwichtige betalingsbalans;
- een billijke of evenwichtige inkomensverdeling;
- een stabiel prijsniveau dan wel een evenwichtig prijspeil;
- adequate leefomstandigheden in alle wijken.

Algemene doelstelling

De SER is een op de wet gestoeld adviesorgaan, bestaande uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundigen. In deze tripartiete ‘setting’ beraadslaagt de SER over onderwerpen op sociaal economisch gebied en streeft met betrekking tot de advisering hierover naar consensus.

De SER vervult op sociaal economisch gebied een tweetal belangrijke functies te weten:

- het creëren van maatschappelijk draagvlak; en
- het bieden van een overlegforum voor sociale partners.

De algemene doelstelling van de SER is de regering en de Staten, gevraagd en ongevraagd op kwalitatief hoogwaardige wijze te adviseren omtrent alle belangrijke onderwerpen van sociaaleconomische aard.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De SER zal zich door haar adviezen richten op het bewerkstellingen van economische opleving en het inzichtelijk maken van de mogelijkheden en randvoorwaarden voor het creëren van meer werkgelegenheid op Curaçao. De SER zal zich derhalve voornamelijk richten op het versmelten van duurzame economische groei met sociale vooruitgang en ecologisch evenwicht (onder meer ten behoeve van een verantwoorde leef- en woonsituatie) voor de huidige generatie, conform het urgentieprogramma, waardoor duurzame ontwikkeling bewerkstelligd kan worden voor zoveel mogelijk burgers binnen de Curaçaose gemeenschap. Door middel van haar adviezen en het ondersteunen van overlegfora zoals de Centrale Commissie van Vakbonden (CCvV) en het Centraal Georganiseerd Overleg Ambtenaren (CGOA) zal de SER een wezenlijke bijdrage blijven leveren aan het bestrijden van armoede en het verkleinen van sociale ongelijkheid. Ook zal worden toegezien op adequate arbeidsomstandigheden en -voorwaarden. Om dat laatste te bewerkstelligen is het uiteraard van belang dat de SER kritisch blijft toekijken op de naleving van de beginselen van goed bestuur waardoor het vertrouwen in zowel de overheid als in de toekomst van het land vergroot wordt. Uiteindelijk zal een beter gehalte aan goed bestuur, welke ook goed geëtaleerd wordt, wereldwijd, bijvoorbeeld op de nieuwe website van de SER, met zich meebrengen dat het vertrouwen van externen in Curaçao zal toenemen.

Operationele doelstellingen	Instrumenten (activiteiten)	Budget NAF.
1. Structureel betrekken van de gemeenschap en creëren van een platform van deskundigen		
1.1 Structureel betrekken van de gemeenschap en creëren van een platform van deskundigen	1.1.1 Door het zoeken en betrekken van relevante en bekwaame deskundigen (met sociaaleconomische relevantie) wordt een platform van deskundigen gecreëerd	PM
2. Kennisverdieping/verbreding en verdiepen kennis van leden van de SER en het Secretariaat		
2.1. Verbreden en verdiepen kennis van leden van de SER en het Secretariaat	2.1.1. Via het verzorgen van lezingen, discussies met voor het uit te brengen advies relevante personen wordt de kennis van zowel de leden als het Secretariaat vergroot	PM
	2.1.2. Middels relevante trainingen, bijwonen van congressen en lezingen wordt de kennis van het secretariaat verbreed en verdiept om de adviesfunctie te versterken	PM
	2.1.3. Indien op een bepaald specifiek terrein geen kennis binnen het secretariaat noch bij de leden is, zal deze specifieke expertise elders ingekocht moeten worden	20.000
3. Moderne publieke voorlichting/publieke voorlichting op een moderne en impactverzekerde leest geschied		
3.1 Publieke voorlichting vanuit een representatief gebouw	3.1.1. Website ontwerp, lancering en actuele relevante content, onder meer de (gevraagde en ongevraagde) adviezen, verzorgen	PM
	3.1.2. Actief onderhouden van contacten met de pers	10.200
	3.1.3. Kantoor representatiever en functioneler maken qua ruimte	2.200
4. Internationale "best practices"/onderhouden van internationale contacten		
4.1 Onderhouden van internationale contacten	4.1.1 Betaling lidmaatschap AICESIS	7.500
	4.1.2 Participatie voorzitter en secretaris aan de algemene vergadering en conferenties van AICESIS en activiteiten CESALC	35.000
	4.1.3 Participatie aan andere internationale / regionale sociaal economische fora	15.000
	4.1.4 Onderhouden van (persoonlijke) contacten met internationale	1.300

	en regionale sociaal economische raden	
	4.1.5 Concrete invulling geven aan de nieuwe rol van SER Curaçao als ‘Deputy Secretary General’ van AICESIS voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied	

Samenhang met output en activiteiten

Door het openbaar maken van alle SER adviezen zal zij een zeer transparante bijdrage kunnen leveren aan het verwezenlijken van een economische opleving voor Curaçao alsmede het inzichtelijk maken welke mogelijkheden en welke de randvoorwaarden zijn voor het creëren van meer werkgelegenheid op Curaçao.

Uiteraard is daarvoor van belang dat zowel de leden als het secretariaat genoeg kennis in huis hebben- dan wel deze kunnen inhuren- om hoogwaardige adviezen uit te kunnen brengen. Daarnaast kan door het onderhouden van relaties met de Sociaal Economische Raden uit de regio of internationaal bijdragen aan kwalitatief hoogwaardige (inhoudelijke) adviezen.

Ter stimulering van de maatschappelijke discussie en het voorzien in relevante inhoudelijke informatie kan de SER, haar aldus hoogwaardige adviezen op haar nieuwe website plaatsen. Daartoe is het tevens nodig om vooral bij de uitgebrachte (ongevraagde) adviezen op actuele sociaaleconomische onderwerpen middels een levendige interactie met de media genoeg aandacht te verzekeren. Door het vorenstaande kunnen uiteindelijk de gezamenlijke activiteiten in samenhang (te weten het uitbrengen van kwalitatief inhoudelijk hoogwaardige adviezen, gebruik van de website en het actief betrekken van de media) ertoe leiden dat een daadwerkelijke economische groei met inbegrip van sociale vooruitgang (armoedebestrijding en meer werkgelegenheid) wordt bewerkstelligd, inclusief adequate arbeidsomstandigheden.

1. Structureel betrekken van de gemeenschap en het creëren van een platform van deskundigen

Het creëren van maatschappelijk draagvlak voor het regeringsbeleid op sociaal economisch gebied wordt nagestreefd door in tripartiete vorm te discussiëren over voornemens van de regering. Een breed maatschappelijk draagvlak voor het te voeren sociaal economisch beleid met een kritisch oog voor goed bestuur is essentieel voor een stabiele en duurzame ontwikkeling van een land. Het is dan ook daarom dat de SER steeds meer de geluiden uit de gemeenschap wenst te betrekken in haar advisering en kritisch blijft naar het bestuur ter verzekering van goed bestuur.

Hierbij moet worden opgemerkt dat het proces van het creëren van draagvlak door de SER beter tot haar recht komt indien de SER reeds in een vroegtijdig stadium van de beleidsvorming wordt betrokken en dat de regering de SER tijdig advies vraagt over voornemens op sociaal economisch gebied en aan de SER de nodige tijd gunt om hierover een weloverwogen advies uit te brengen.

De SER biedt de sociale partners tevens een platform, een forum, om overleg te voeren over sociaal economische onderwerpen die werknemers en werkgevers aangaan. Deze zogenoemde forumfunctie van de SER is voor een stabiele en duurzame ontwikkeling van Curaçao eveneens van groot belang. Door middel van overleg over relevante sociaal economische onderwerpen kan een klimaat worden geschapen waarbij door de sociale partners een gezamenlijke strategie wordt ontwikkeld en uitgezet gericht op duurzame sociale en economische ontwikkeling.

2. Kennisverdieping /verbreding kennis van leden van de SER en het secretariaat

Kwaliteit en draagvlak zijn de kernbegrippen als het gaat om de adviezen van de SER.

Een goed geoutilleerd secretariaat ten behoeve van de ondersteuning van de SER (en het CGOA) is van wezenlijk belang voor het niveau van de geboden ondersteuning en inhoudelijke voorbereiding van de vergaderingen van de SER en daarmee mede voor de kwaliteit van de adviezen van de SER. Voor effectievere maar ook voor de kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de taken dient continu te worden geïnvesteerd in:

- het vergroten, verbreden en verdiepen van de kennis van de leden van de SER;
- personele capaciteitsversterking;
- de organisatie van het Secretariaat;
- het regionale en internationale netwerk van SER Curaçao.

De leden van de SER dienen op tal van (internationaal) sociaaleconomische onderwerpen over de nodige expertise te beschikken en (internationale) trends te volgen om hun taak op een gedegen manier te kunnen vervullen.

Indien op een bepaald specifiek terrein geen kennis binnen het secretariaat noch bij de leden is, zal elders deze specifieke expertise ingekocht moeten worden om te blijven voldoen aan de eis van kwalitatief hoogwaardige advisering.

3. Moderne publieke voorlichting/publieke voorlichting op een moderne en impactverzekerde leest geschoeid

De SER beoogt met haar adviezen een bijdrage te leveren aan de brede maatschappelijke discussie over sociaaleconomische onderwerpen. De openbaarheid en toegankelijkheid van de door de SER uitgebrachte adviezen is daarom imperatief. Het bij P.B. 2017, no. 70, gewijzigde artikel 16, geeft thans nadere regels die de openbaarmaking binnen zes weken (in het algemeen) van SER-adviezen mogelijk maakt. Immers de SER is van oordeel dat de uitgebrachte adviezen zo kort als mogelijk na vaststelling gepubliceerd moeten worden en dat ten minste de essentie van de adviezen van de SER ook in het Papiaments en het Engels beschikbaar dient te zijn.

Daartoe is in ieder geval van belang de website van de SER wederom operationeel te maken en middels een actieve mediabewustwordingscampagne over de SER een zichtbare referentie bij de kritische maatschappelijke organisaties en personen te verwerven.

Daarnaast is een continue en actieve engagement met de pers ook van belang.

4. Internationale “best practices”/onderhouden van internationale contacten

De SER is lid van internationale organisaties van Sociaal Economische Raden, zoals de International Association of Economic and Social Councils and Similar Institutions (AICESIS) en de Organisatie van Sociaal Economische Raden van Latijns Amerika en het Caribisch Gebied (CESALC).

Deze internationale contacten zijn voor de SER Curaçao van bijzonder belang. Binnen deze organisaties worden op internationaal en regionaal niveau ‘best practices’ en relevante kennis over (internationaal) sociaaleconomische vraagstukken en het voeren van sociale dialoog uitgewisseld. In het bijzonder de kennisuitwisseling tussen landen met een vergelijkbare economische structuur als die van Curaçao, te weten kleine open economieën, en op regionaal niveau, bieden een bijzondere meerwaarde voor de SER Curaçao. Vanuit de reeds opgebouwde contacten in de regio is aangegeven, dat de grootse meerwaarde van de internationale organisatie (AICESIS) het elkaar ondersteunen is van de regionale Sociaal Economische Raden. Om dat te bereiken moet door geregeld contact via allerlei kanalen, niet op z’n minst het

persoonlijke, zodanig vertrouwen en de wederzijdse kennis opgebouwd worden zodat op verantwoorde wijze raad aan de collega-raden gegeven en ontvangen kan worden.

Ingevolge artikel 3, derde lid, artikel 5, vijfde lid en artikel 12, vijfde lid van de Landsverordening Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (P.B. 2008, no. 70) ondersteunt het Bureau Secretariaat voering SER/ROA/GOA tevens de Centrale Commissie van Vakbonden, het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken en op verzoek ook de Advies- en Arbitragecommissie.

Ter uitvoering van artikel 23, tweede lid, van de Landsverordening Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken is gemeend op de begroting van de SER een begrotingspost op te voeren waarin de faciliteiten voor de tot de Centrale Commissie toegelaten organisaties zijn begroot, te weten de 'Bijdragen en subsidie non-profit instellingen'.

Output	Indicatoren
Output 1 Website klaar	Lancering van website
Output 2 Capaciteitsversterking	Diploma's en certificaten van gevolgde trainingen
Output 3 Adviezen	Minimaal twee ongevraagde adviezen op sociaal en of economisch terrein
Output 4 Concrete invulling rol van "Deputy Secretary General" van de regio in AICESIS	Een actieve interactie (hetzij virtueel hetzij in persoon) met SER's in de regio maar ook internationaal op voor Curaçao relevante thema's maar ook op organisatorisch vlak
Output 5 Communicatietraject	Strategisch communicatieplan en het betrekken van een communicatie deskundige
Output 6 GOA	Viering 10-jarig bestaan GOA
Output 7 Modernisering huisvesting	Bij een moderne interactieve relatie met de media hoort tevens een gepaste en representatieve huisvesting

03 Ombudsman

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.985.500	1.985.500	1.985.500	1.985.500
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.985.500	1.985.500	1.985.500	1.985.500
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	222.000	122.000	82.000	82.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	222.000	122.000	82.000	82.000

Visie

De Ombudsman ambieert een publieke sector die op integere, effectieve, transparante en verantwoordelijke wijze functioneert.

Missie

Door middel van het verrichten van onafhankelijk en objectief onderzoek van een kwalitatief hoogwaardig niveau, bevordert de Ombudsman op evenwichtige wijze de integriteit, effectiviteit, transparantie en verantwoordelijkheid van en binnen de publieke sector.

Algemene doelstelling

De Ombudsman heeft voor 2018 als algemene doelstellingen de verdere professionalisering en ontwikkeling van het instituut van de Ombudsman.

1. Algemene doelstelling

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAF?
1.1 Informatieverstrekking aan stakeholders en belangstellenden	Het geven van voorlichting en trainingen	164.000
1.2 Toegankelijkheid van geschikte literatuur	Het optimaliseren van de literatuur	31.000
1.3 Deskundigheid personeel op peil houden	Deskundigheidsbevordering zowel lokaal als in het buitenland	44.000
1.4 Advies inwinnen (waar nodig) van externe deskundigen		20.000
1.5 Digitalisering en modernisering van de werkprocessen binnen de organisatie	Inschakelen van externe deskundigen op het gebied van bijvoorbeeld ICT en het aanschaffen van moderne software	80.000

Algemene doelstelling

Verdere professionalisering en ontwikkeling van het instituut van de Ombudsman.

De Ombudsman heeft als hoofdtaak het op onafhankelijke, onpartijdige en objectieve wijze bewaken van de behoorlijkheid van het overheidsoptreden. Onder overheidsoptreden wordt verstaan zowel het optreden van de politieke gezagdrager als het optreden van de onder zijn verantwoordelijkheid ressorterende overheidswerknemers. De Ombudsman verricht haar taak, kort samengevat, door het onderzoeken van klachten van rechtzoekenden aan de hand van de eigen ontwikkelde behoorlijkheidsnormen en aan de hand van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur ontwikkelde jurisprudentie, zowel lokaal, in Nederland als elders, wordt hierbij dan ook nauwgezet in de gaten gehouden en waar mogelijk gevolgd. De Ombudsman kan bij het constateren van één of meerdere schendingen van concreet getoetste behoorlijkheidsnormen, het desbetreffende bestuursorgaan of de desbetreffende bestuursorganen aanbevelingen doen ter verbetering van het overheidsoptreden.

Het ligt in de lijn der verwachting dat de wettelijke bevoegdheden van de Ombudsman binnenkort zullen worden uitgebreid. In dit kader is door de regering reeds een ontwerplandsverordening bij de Staten ingediend, waarin wordt voorgesteld om de term “bestuursorgaan” zoals bedoeld in de Landsverordening ombudsman uit te breiden. In deze ontwerplandsverordening wordt aansluiting gezocht bij de ruimere invulling die de Landsverordening administratieve rechtspraak (Lar) aan de term bestuursorgaan geeft. Hierdoor zullen niet alleen de ministeries van Curaçao onder de rechtsmacht van de Ombudsman vallen, maar ook andere bestuursorganen zoals de Sociale Verzekeringsbank van Curaçao en het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao.

Verder is ook een ontwerplandsverordening tot het instellen van een Kinderombudsman in een vergevorderd stadium van behandeling binnen het ambtelijke apparaat. Dit ontwerp wordt binnen afzienbare tijd aangeboden aan de Staten van Curaçao om het wetgevingstraject af te ronden. Deze ontwerplandsverordening gaat er van uit dat de Kinderombudsman deel zal uitmaken van het instituut van de Ombudsman. In dit verband is het van belang dat bij het afronden van het onderhavige wetgevingstraject, de Kinderombudsman een gezonde financiële startpositie zal hebben. In deze begroting is met dit uitgangspunt rekening gehouden.

Het verwezenlijken van de taak van het instituut van de Ombudsman vergt een dynamische organisatie met het vermogen om tijdig en adequaat te reageren op gepresenteerde uitdagingen.

De Ombudsman en het Bureau dat haar ondersteunt bij het uitvoeren van werkzaamheden zullen derhalve continu aandacht moeten blijven besteden aan de verdere professionalisering en ontwikkeling.

Om de eerder genoemde algemene doelstelling te kunnen verwezenlijken heeft de Ombudsman vijf operationele doelstellingen geformuleerd, die hieronder nader worden toegelicht.

Het verstrekken van informatie aan stakeholders en belangstellenden is van belang om een reële invulling te kunnen geven aan de hoofdtaak van de Ombudsman. Immers, de doelgroep die de Ombudsman wil bereiken moet minstens op hoofdlijnen weten wat het instituut van de Ombudsman voor haar kan betekenen wil zij de beslissing kunnen nemen om de Ombudsman te benaderen. Uiteraard doet het vorenstaande niet af aan het feit dat de Ombudsman alle [rechts]personen die haar benaderen, met de nodige zorg en zorgvuldigheid moet verwijzen naar de juiste instanties indien zij bij de Ombudsman niet aan het juiste adres zijn.

De Ombudsman wil de zichtbaarheid van het instituut in de toekomst aanzienlijk verhogen. Bestaande wettelijke taken en bevoegdheden, maar ook de voorgenomen wijzigingen van de Landsverordening ombudsman, zullen in dit verband op een effectieve en efficiënte wijze moeten worden gecommuniceerd naar de stakeholders en belangstellenden toe. Het voornemen is om voornamelijk door middel van het geven van voorlichting bij de diverse buurtcentra van Curaçao, een breed publiek te bereiken. Hiernaast zal de Ombudsman de diverse schoolbesturen benaderen op structurele wijze voorlichting of informatie te geven aan de jeugdigen van Curaçao.

De Ombudsman streeft verder in het kader van de verhoging van zichtbaarheid, een effectiever gebruik van de website na in combinatie met een aanwezigheid via “sociale media”. Naast het inzetten van moderne communicatiemiddelen zoals Facebook en Google, zal de Ombudsman ook gebruik maken van de meer traditionele promotiematerialen zoals billboards. De verhoging van de naamsbekendheid van het instituut zal verder uiteraard op de gebruikelijke wijze in de lokale media (zoals dagbladen, televisie en radiostations) blijven worden bevorderd.

Zoals reeds aangegeven is het voor de Ombudsman van belang om het kennisniveau binnen het instituut op peil te houden. Een volwaardige bibliotheek met daarin geschikte literatuur is in dit kader van groot belang. Tegenwoordig is echter veel literatuur digitaal beschikbaar. In dit verband zullen digitale abonnementen, zoals Legal Intelligence, worden voortgezet.

Het is een “conditio sine qua non” voor het functioneren van de Ombudsman dat die kan rekenen op deskundige ondersteuning van het Bureau. Niet alleen voor de eigen organisatie is dit van belang maar uiteraard ook voor de rechtzoekenden die de Ombudsman benaderen. Naast het in behandeling nemen van klachten, adviseert de Ombudsman rechtzoekenden immers dagelijks over uiteenlopende zaken, hoewel het accent uiteraard voornamelijk op juridisch en sociaaljuridisch vlak ligt. Ter waarborging van de kwaliteit van deze adviezen, maar ook van de kwaliteit van de uitgebrachte rapporten, is het noodzakelijk dat het personeel de kans krijgt om de nodige trainingen en cursussen te volgen.

De Ombudsman en de medewerkers volgen regelmatig trainingen, cursussen en conferenties, zowel lokaal als in het buitenland. Naast de gebruikelijke juridische en sociaaljuridische onderwerpen, op voornamelijk postacademisch niveau, volgen de Ombudsman en de medewerkers regelmatig trainingen op andere gebieden. Mede gelet op de wijze waarop het

instituut in de toekomst wil gaan profileren, zal bijvoorbeeld veel aandacht moeten worden besteed aan cursussen van “public speaking” en mediatraining.

Ook de kennisuitwisseling met de andere Ombudsmannen binnen het Koninkrijk draagt verder bij aan de uitbreiding van de expertise van de Ombudsman. Gedurende de jaarlijkse Conferentie van Koninkrijk ombudsmannen, maar ook op afzonderlijke momenten, wordt gebruikt gemaakt van de ervaringen van deze andere Hoge Colleges van Staat. Het lidmaatschap van internationale en interregionale organisaties zoals de International Ombudsman Institute [IOI], de Caribbean Ombudsman Association [CAROA] en de Instituto Latino-Americano del Ombudsman [ILO], draagt op belangrijke wijze bij aan de kennisvergroting van en binnen het instituut. Een actieve deelname aan deze organisaties is bovendien bevorderlijk voor het netwerk van de Ombudsman, wat in de praktijk een grote toegevoegde waarde heeft.

Voor het op gedegen wijze kunnen uitoefenen van de taken, kan het voorkomen dat de Ombudsman externe deskundigen moet inschakelen. Hierbij zal het in beginsel veelal gaan om specifieke externe deskundigheid die de Ombudsman niet zelf in huis heeft, dan wel om expertise als additionele informatie ter onderbouwing van een standpunt. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van deze mogelijkheid kan echter niet op voorhand worden bepaald nu het één en ander onder meer afhankelijk zal zijn van de verzoekschriften (klachten) die bij de Ombudsman binnenkomen.

Het verder digitaliseren en moderniseren van de werkprocessen binnen het instituut, één van de operationele doelstellingen van de Ombudsman, draagt onder meer bij aan de verhoging van de productiviteit van het instituut. Modernere digitale procedures zullen veelal minder tijdrovend zijn, wat de organisatie in staat stelt om in het kader van een gedegen timemanagement, meer meetbare resultaten te bereiken. De Ombudsman heeft in de afgelopen jaren veel vooruitgang geboekt op dit gebied (zoals door het invoeren van het internationaal gebruikte en erkende systeem van Workpro). De Ombudsman hecht er waarde aan om dit traject verder voort te zetten.

Functie 11 Rechtswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	14.917.400	14.917.400	14.917.400	14.917.400
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	14.917.400	14.917.400	14.917.400	14.917.400
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Het Gemeenschappelijke Hof van Justitie is een zelfstandig orgaan dat diensten verleent aan Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden.

Functie 14 Defensie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.918.100	8.918.100	8.918.100	8.918.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	8.918.100	8.918.100	8.918.100	8.918.100
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

De lasten in deze functie betreffen personeelslasten. Deze lasten worden (grotendeels) teruggevorderd van de Staat der Nederlanden.

Ministerie van Algemene Zaken

Visie

Het uitdragen en bevestigen van onze nationale identiteit en nationaal verhaal door middel van inclusieve participatie, dialoog, visieontwikkeling en sterke banden aanhalen met internationale, regionale en Koninkrijkspartners op basis van wederzijds respect, waardigheid en gelijkheid.

Missie

Het ministerie van Algemene Zaken (AZ) draagt zorg voor de kwaliteit van de rechtstaat, optimale interne en externe communicatie, duurzame Koninkrijksrelaties en buitenlandse betrekkingen, versterking van de nationale identiteit en waarborging van de nationale veiligheid.

11 Ministerie van Algemene Zaken

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Algemene Zaken	Politiek eindverantwoordelijke voor realisatie van de doelstellingen van het ministerie
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	00 Kabinet Minister AZ	Biedt ondersteuning en voorziet de minister van advies
	01 Secretariaat Raad van Ministers	Ondersteunt de Raad van Ministers bij het voorbereiden en organiseren van de raadsvergaderingen evenals het voorbereiden en registreren van de raadsbesluiten
	02 Beleidscoördinatie	Coördineert vertaalslag regeerakkoord naar regeerprogramma en samenhangende uitvoering van het regeerprogramma
	03 Veiligheidsdienst Curaçao	Waarborgen nationale veiligheid
	04 Kabinet Gevolmachtigde Minister	Adviseren en ondersteunen van de Gevolmachtigde Minister
	05 Secretaris Generaal	Verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en coördinatie beleid van het gehele ministerie
	06 Ministeriële Staf	Verantwoordelijk voor de operationele ondersteuning van het ministerie
	08 Directie Buitenlandse Betrekkingen	Versterking internationale relaties van Curaçao en vertegenwoordiging van Curaçao, regionaal en internationaal
	11 Directie Communicatie en Voorlichting	Verzorgt een optimale uitwisseling van informatie binnen de overheid en naar buiten toe
	12 Directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ)	Levert een bijdrage aan de bevordering van de kwaliteit van de rechtstaat
	13 Constitutionele Zaken en Koninkrijksrelaties	Zorgdragen voor de beleidscyclus betreffende belangenbehartiging van Curaçao binnen het Koninkrijk en zorg dragen voor constitutionele zaken (regelgeving, statuut, staatsregeling en organieke wetten)
	14 Huurcommissie	Informatieverstrekking over

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
		huurzaken aan de huurder en verhuurder. Adviseren over huurbeëindiging en huurprijsvaststelling
	15 Directie Risicobeheersing en rampenbeleid	Garanderen en waarborgen van de randvoorwaarden voor een effectieve en efficiënte bescherming en veiligstelling van levens, goederen, leefomgeving en maatschappelijke continuïteit van Curaçao
07 Overig Algemeen Beheer	00 Overig Algemeen Bestuur	-
	02 Veiligheidskorps Curaçao	Paramilitaire Korps voor inzet bij evenementen en of calamiteiten.

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	521.822	506.580	497.680	497.680
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	22.142.369	22.093.205	21.747.331	21.745.331
07 Overig Algemeen Beheer	25.600.398	25.564.651	25.559.651	25.559.651
Totaal:	48.264.589	48.164.436	47.804.662	47.802.662
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	1.165.000	2.816.000	276.000	190.000
07 Overig Algemeen Beheer	-	-	-	-
Totaal	1.165.000	2.816.000	276.000	190.000

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	463.072	464.080	455.180	455.180
Programmakoeten	58.750	42.500	42.500	42.500
Totaal	521.822	506.580	497.680	497.680
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakoeten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

03 Algemeen Beheer Algemene Zaken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.714.310	20.763.877	20.423.003	20.421.003
Programmakoeten	1.428.059	1.329.328	1.324.328	1.324.328
Totaal	22.142.369	22.093.205	21.747.331	21.745.331
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.165.000	2.816.000	276.000	190.000
Programmakoeten	-	-	-	-
Totaal	1.165.000	2.816.000	276.000	190.000

Aanvankelijk heeft het ministerie van Algemene Zaken meer Kapitaaldienstmiddelen begroot (ook meerjarig), onder meer ter afronding van de renovatie van het Fort Amsterdam. Door de minder positieve financiële vooruitzicht van het Land Curaçao heeft het ministerie van Algemene Zaken, enkel de bovenstaande bedragen op de Kapitaaldienst toegekend gekregen. Dit laatste verklaart het grillig verloop op de Kapitaaldienst van het ministerie van Algemene Zaken.

07 Overig Algemeen Beheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	17.295.971	17.271.400	17.266.400	17.266.400
Programmakosten	8.304.427	8.293.251	8.293.251	8.293.251
Totaal	25.600.398	25.564.651	25.559.651	25.559.651
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Algemene Zaken heeft de volgende outcomes:

1. Continuïteit olieraffinaderij.
2. Exploreren alternatieve energiebronnen.
3. Minder mensen die in armoede leven.
4. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat.
5. Integer overheidsapparaat.
6. Lange termijn visie voor de ontwikkeling van Curaçao ontwikkeld.
7. Kwalitatief goede en up to date wet- en regelgeving.
8. Effectieve relaties en partnerships tussen overheid en stakeholders in gemeenschap omtrent duurzame ontwikkeling.
9. Curaçao is optimaal voorbereid op de risico's omtrent klimaat en industrie.
10. Effectieve relaties tussen landen binnen het Koninkrijk.
11. Verbeterde buitenlandse betrekking en effectieve diplomatieke relaties met prioriteitslanden.
12. Effectieve diplomatieke relaties met prioriteitslanden.
13. Curaçao komt internationale verdragen na.
14. Curaçao doet effectief mee binnen internationale fora en organisaties.
15. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Continuïteit olieraffinaderij (in NAf)

1.1 Optimaliseren onderhandelingsresultaten raffinaderij				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.2.2 Ondersteunen en adviseren MDPT	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.3 Ondersteunen Programma Mandaat Unit (PMU)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.3 Schoner produceren door middel van LNG plant				
1.2.1 Opzetten interministeriële werkgroep	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De toekomst van de raffinaderij is van groot belang voor de duurzame ontwikkeling van de economie, waarbij de investeringen voor vernieuwing van de installaties ook gericht zullen zijn op het voldoen aan moderne milieunormen. De raffinaderij heeft een grote 'footprint' op onze economie en werkgelegenheid en is derhalve van grote invloed op dit thema en wat er qua impact wordt bereikt. De minister van Algemene Zaken heeft op grond van besluitvorming in de Raad van Ministers de overheid naamloze vennootschap Refineria di Korsou, die de raffinaderij namens Curaçao beheert, als verantwoordelijkheid. Tevens is in de planning een LNG plant (liquid natural gas) te bouwen, zodat van gas in plaats van traditionele fossiele brandstoffen

gebruik gemaakt kan worden bij zowel de raffinaderij als bij energieopwekking. Gas als brandstof levert een veel minder zware milieubelasting op.

Samenhang met output en activiteiten

De outputs voor het ministerie van AZ zijn erop gericht een bijdrage te leveren aan de onderhandelings- en realiseringstrajecten, waarbij door middel van advies, ondersteuning en coördinatie met andere ministeries een zo optimaal mogelijk resultaat wordt behaald inzake het traject richting modernisering van de raffinaderij en de aanleg van een LNG plant.

Activiteiten

In het kader van het traject om te komen tot modernisering van de raffinaderij, wordt door Directie Buitenlandse Betrekkingen (DBB) en eventuele andere uitvoerende organisaties van AZ, advies en ondersteuning geboden aan het Multi disciplinaire Project Team (MDPT). De inzet hierop betreft menskracht, waarvan de inzet wisselend zal zijn aan de hand van de ontwikkelingen rond het traject. Het betreft een meerjarige inzet van gemiddeld één fte.

Het traject rond modernisering van de raffinaderij en eventuele andere gelieerde trajecten inzake hergebruik van terreinen vergt een daadkrachtige en samenhangende inzet van ministeries die elk vanuit hun rol verschillende verantwoordelijkheden en taken hebben. Deze dienen via de PMU nauw te worden gecoördineerd. Hierbij wordt vanuit AZ ondersteund door interministerieel overleg, onder meer via het SG Beraad. De instrumenten/middelen behelzen derhalve menskracht in wisselende intensiteit op meerjarige basis, van gemiddeld 0,5 fte.

De bouw van een LNG plant vergt tevens een daadkrachtige en samenhangende inzet van ministeries die elk vanuit hun rol verschillende verantwoordelijkheden en taken hebben. Hierbij wordt vanuit AZ ondersteund door interministerieel overleg, onder meer via het SG Beraad. De instrumenten/middelen behelzen derhalve menskracht in wisselende intensiteit op meerjarige basis.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Optimaliseren onderhandelingsresultaten raffinaderij	Verstreckte adviezen, bijgewoonde en georganiseerde vergaderingen
Schonere producten via LNG plant	Verstreckte adviezen, bijgewoonde en georganiseerde vergaderingen

2 Exploreren alternatieve energiebronnen (in NAf)

2.1 Wetgeving en beleid ontwikkelen en vaststellen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Oliewetgeving behandelen in de Staten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Outcome

Voor activiteiten rondom verkenning van kansen en mogelijkheden van exploratie van fossiele bronnen in de Curaçaose wateren, is gespecialiseerde wetgeving een conditio sine qua non. Wetgeving is ontwikkeld, maar het proces van parlementaire behandeling is nog niet (volledig) doorlopen en afgerond.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De verkenning van de mogelijkheden van exploratie kunnen mogelijk een belangrijke bijdrage zijn aan de verdere economische ontwikkeling van Curaçao. De minister van Algemene Zaken is de verantwoordelijke minister voor deze wetgeving.

Samenhang met output en activiteiten

De inzet van het ministerie van AZ zal vooral gericht zijn op nadere advisering en ondersteuning bij het parlementaire traject en het verwerken van eventuele aanpassingen die in de wet gedaan moeten worden. Dit vergt inzet van menskracht in wisselende intensiteit, over een jaar gemiddeld maximaal een halve fte. Afhankelijk van de planning van de parlementaire behandeling is deze inzet naar verwachting niet meerjarig. In welk begrotingsjaar de menskracht wordt ingezet, hangt af van de prioriteit die gegeven wordt aan de parlementaire behandeling.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Wetgeving en beleid ontwikkelen en vaststellen	Concept wetgeving, adviezen

3. Minder mensen die in armoede leven (in NAf)

3.1 Ontwikkelen van een modelaanpak armoedebestrijding op wijkniveau aan de hand van best practices elders				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Opstellen en implementeren urgentieprogramma	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal	50.000	50.000	50.000	50.000

Outcome

Het urgentieprogramma is in 2017 opgeleverd, en dient in 2018 tot uitvoering te komen. Hiervoor is een structuur ontworpen met inzet van zowel verschillende ministeries als vanuit de wijken zelf. De coördinatie ervan wordt verricht vanuit de uitvoeringsorganisatie Beleidscoördinatie die rechtstreeks onder de minister van AZ ressorteert. Van daaruit worden interministeriële beleidsteams gevormd. De implementatie heeft tot doel de resultaten in de vier geselecteerde wijken te behalen, maar ook om de nieuwe vorm van werken te documenteren en evalueren, zodat de ervaringen meegenomen kunnen worden naar andere wijken. Het urgentieprogramma kent alleen een uitvoeringstraject in 2018. In de daaropvolgende jaren wordt één en ander in de reguliere beleids- en begrotingstrajecten meegenomen.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De implementatie van het urgentieplan met de nieuwe manier van werken van de overheid in en met de wijken is een cruciale stap op weg naar integrale armoedebestrijding en het verbeteren van welzijn en veiligheid in de wijken. De eerste stappen in de vorm van het urgentieprogramma worden daarna meerjarig vormgegeven in de reguliere jaarplannen en begrotingen van de ministeries.

Samenhang met output en activiteiten

De voornaamste output is het realiseren van de uitvoeringsstructuur zoals die is weergegeven in het urgentieplan. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij Beleidscoördinatie die hierover direct aan de minister-president verantwoording aflegt. Er wordt nauwe samenwerking met de

andere ministeries gezocht. De instrumenten behelzen daarom vooral de menskracht van Beleidscoördinatie. De inzet van extra en of externe capaciteit is nog niet te voorzien en komt in 2018 indien nodig suppletoir aan de orde.

Indicator

Output	Indicatoren
3.1.1 Ontwikkelen modelaanpak armoedebestrijding	Implementatie structuur gereed en operationeel

4. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat (in NAf)

4.1 Samenhangend regeerprogramma opstellen met aandacht voor integraal beleid op meetbare resultaten				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
4.1.1 Regeerprogramma opstellen	17.200	17.200	17.200	17.200
4.1.2 Strategisch communicatieplan opstellen	10.000	10.000	10.000	10.000
4.2 Verbeteren kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening				
4.2.1 Analyse advies en besluitvormingsprocessen	20.000	20.000	20.000	20.000
4.2.2 Wet- en regelgeving evalueren	15.000	15.000	10.000	10.000
4.3 Uitvoeren intensieve controle op overheids nv's				
4.3.1 AVA op Corporate Governance Code	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.3.2 Beleidskaders ontwikkelen	15.000	15.000	5.000	5.000
Totaal	77.200	77.200	77.200	77.200

Outcome

Het ministerie van AZ wil door middel van een aantal specifieke outcomes bijdragen aan het efficiënter en beter functioneren van het overheidsapparaat. De aandacht is daarbij gericht op outcomes voor het regeerprogramma, de verbetering van de kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening, alsmede het intensiveren van toezicht op overheids nv's.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het verbeteren van het functioneren van het overheidsapparaat en het efficiënter werken heeft tot einddoel om meer vertrouwen te scheppen in de overheid. Deze doelstelling heeft vele aspecten en raakt alle onderdelen van bedrijfsvoering (de zogenoemde PIOFAH functies) van de ministeries. Het SG Beraad dat ambtshalve wordt voorgezeten door de SG van AZ speelt hierin een rol inzake coördinatie, monitoring en afstemming om te zorgen dat de overheid als één organisatie en niet als negen separate ministeries functioneert, waarbij mensen en middelen zo effectief en efficiënt mogelijk worden ingezet. Naast de algemeen coördinerende rol is er een aantal aspecten van beter functioneren dat directe raakvlakken heeft met het ministerie AZ. Deze zijn weergegeven in de outcomes.

Samenhang met output en activiteiten

Het regeerprogramma is in 2017 opgesteld en aangenomen. Het vormt de basis voor het kabinetsbeleid in deze regeerperiode. De minister van Algemene Zaken, tevens minister-president, is als zodanig verantwoordelijk voor de eenheid van beleid. Hij wordt bij die implementatie van het regeerprogramma ondersteunt qua monitoring, afstemming en rapportage door de afdeling Beleidscoördinatie van AZ. Er zijn echter ook raakvlakken tussen het regeerprogramma en het meerjarenbeleid (masterplanning), wat nadere afstemming vergt met onder meer de beleidsdirectie van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

en de beleidsdirecties van de andere ministeries. Eén en ander moet lange termijn vorm krijgen in het kader van het National Development Plan dat nader wordt uitgewerkt binnen het framework van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Voor de implementatie en uitvoering wordt een interministeriële aanpak voorbereid waarbij onder meer van bestaande overleggen en structuren gebruik wordt gemaakt. Waar extra of externe capaciteit nodig is, zal dit suppletoir worden verwerkt in 2018. Vooralsnog betreft deze activiteit de inzet van menskracht in de bestaande formatie binnen AZ, mogelijk aangevuld met externe capaciteit.

Rond de interpretatie van het regeerprogramma moet zowel intern als extern helder worden gecommuniceerd over zowel de aanpak, als de monitoring van de resultaten. Dit ter stimulering van draagvlak en in verband met accountability inzake de behaalde resultaten. Het voornemen is dat hiervoor een strategisch communicatieplan wordt opgesteld op basis van intern beschikbare menskracht en kennis met gebruikmaking van bestaande communicatie instrumenten.

De wijze waarop besluitvorming wordt voorbereid en plaatsvindt binnen de ministeries en de Raad van Ministers, is gebonden aan wet- en regelgeving en procedures. Op grond van de ervaringen van de afgelopen jaren, zal geanalyseerd worden of de wet- en regelgeving voldoende effectief is en of procedures eenduidig en sluitend zijn. Het versterken van de genoemde aspecten draagt bij aan het voorkomen van onvolkomenheden in de besluitvorming. De wijze van analyseren is nog niet bepaald, daarover moet nader overleg plaatsvinden met onder meer het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. Deze activiteit kan naar verwachting met gebruikmaking van bestaande menskracht worden uitgevoerd, met een gemiddelde belasting van 0.1 fte in 2018 en 2019, waarbij medewerkers uit verschillende onderdelen van AZ worden betrokken.

Het functioneren van het overheidsapparaat is gebaseerd op procedures en processen die de basis hebben in wet- en regelgeving. Soms is die wetgeving lang geleden tot stand gekomen en is er ruimte voor verbetering en aanpassing zodat bijvoorbeeld besluitvorming of procedures sneller kunnen verlopen. In deze kabinetsperiode zal nadrukkelijk en structureel worden gekeken naar de evaluatie van wet- en regelgeving met een kritisch oog voor optimalisering in het kader van betere en of snellere besluitvorming of dienstverlening. Dit geschiedt met menskracht uit de bestaande formatie, mogelijk door middel van het vormen van een projectgroep of anderszins specifieke aandacht voor dit traject.

4.3.1 en 4.3.2. Hebben als activiteiten betrekking op het functioneren van de overheid naamloze vennootschappen en het toezicht daarop door de regering als aandeelhouder. De rol van de regering als aandeelhouder is bepaald in de Corporate Governance Code waarbij er voorschriften zijn voor de mate van betrokkenheid van de aandeelhouder. Binnen die kaders zal het toezicht worden uitgevoerd. Waar beleidskaders voor de naamloze vennootschappen ontbreken, zal gewerkt worden aan de ontwikkeling van beleid. Dit is een meerjarige exercitie van wisselende intensiteit waarbij, afhankelijk van de vennootschap en het beleid, andere ministeries betrokken worden. Dit zal naar verwachting kunnen plaatsvinden met bestaande menskracht en procedures.

Indicator

Output	Indicatoren
Samenhangend regeerprogramma	Rapportages voortgang uitvoering regeerprogramma
Verbetering kwaliteit van bestuur, besluitvorming en dienstverlening	Analyses en voorstellen ter verbetering
Intensieve controle op overheid naamloze vennootschappen	Besluiten in AVA en ontwikkeld beleid

5. Integer overheidsapparaat (in Naf)

5.1 Tegengaan corruptie				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
5.1.1 Opzetten platform corruptiebestrijding	25.000	25.000	25.000	25.000
5.1.2 Ontwikkelen plan communicatie en informatie	-	-	-	-
5.1.3 Naleven LBHam	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.2 Eenduidige aanbestedingsregeling die zorgdraagt voor doelmatigheid en transparantie				
5.2.1 Samenwerking diverse ministeries	50.000	-	-	-
5.2.2 Informatieverstrekking	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal	90.000	40.000	40.000	40.000

Outcome

Binnen het kader van het streven naar een integere overheid als outcome zijn er outputs waarop het ministerie AZ zich specifiek kan richten. Deze hebben te maken met het bevorderen van de implementatie van de aanbevelingen van Transparency International in andere sectoren van onze gemeenschap dan de overheid. Binnen de overheid lopen hieromtrent al via het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening verschillende initiatieven. Bestrijding van corruptie op bredere schaal in de gemeenschap kan worden gestimuleerd en gecommuniceerd via een Platform Corruptiebestrijding en Integriteitsbevordering. Hierover heeft eerder initiële besluitvorming plaatsgevonden. Thans dient het Platform operationeel gemaakt te worden. Een andere outcome die een relatie heeft met een integer apparaat betreft het naleven van het Landsbesluit inzake Vertrouwensfuncties en de eis voor een Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) voor personen die zo'n functie bekleden, waaronder het topkader en directeuren binnen de overheid. De vernieuwing van de aanbestedingsregeling draagt ook bij aan een integere overheid.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

In het streven naar goed bestuur is een integer overheidsapparaat onontbeerlijk. Dit vergt een lange termijn investering, vooral in mensen binnen en buiten de overheid inzake hun beleving van wat moreel aanvaardbaar is en wat niet. Corruptie is niet alleen een risico rondom politici, en bestuurders, er is immers altijd sprake van een andere partij. En medewerkers maken dagelijks op de werkvloer afwegingen die bijdragen aan of afbreuk doen aan, een integer overheidsapparaat. Daarom moet op brede schaal aandacht zijn voor de verschillende vormen van corruptie en schendingen van integriteit.

Samenhang met output en activiteiten

De concrete activiteit die het ministerie van AZ betreft inzake de output het tegengaan van corruptie, is het operationaliseren van het Platform corruptiebestrijding en integriteitsbevordering. Dit vergt de aanstelling van een voorzitter en leden van het platform en het opzetten van een secretariaat. Eventuele vergoedingen en kosten voor het platform en

secretariaat moeten nader worden bekeken. Daarin wordt indien nodig suppletoir voorzien. De nader te berekenen operationele kosten dienen vervolgens meerjarig te worden begroot.

Een belangrijk aspect van het platform is het ontwikkelen van een plan voor communicatie en informatie over corruptiebestrijding en het bevorderen van integriteit. De benodigde budgetten voor de uitvoering van het communicatieplan kunnen worden toegekend en geregeld via de suppletoire begroting. Meerjarig dient in latere begrotingen in de communicatie te worden voorzien op basis van het op te stellen plan.

Voor het consistent toepassen van het LBham vertrouwensfuncties, is structurele informatieverstrekking nodig naar ministeries, ministers en naar andere stakeholders die vertrouwensfuncties in de organisatie hebben. Deze informatievoorziening betreft enige menskracht en (bestaande) communicatie instrumenten.

De afronding van een eenduidige aanbestedingsregeling vergt menskracht binnen de bestaande formatie. Dit is geen meerjarige inzet, slechts in 2018.

Indicatoren

Output	Indicatoren
5.1. Tegengaan corruptie	Platform operationeel met voorzitter en leden benoemd, secretariaat operationeel, en communicatieplan in uitvoering
	Aanstellingen in vertrouwensfuncties met VGB
5.2. Eenduidige aanbestedingsregeling	Ingevoerde aanbestedingsregeling

6. Lange termijn visie voor ontwikkeling Curaçaose samenleving

6.1 Strategisch plan voor bevorderen sociale cohesie en ontwikkeling nationale identiteit				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
6.1.1 Plan van aanpak voor onderzoek Nationale Identiteit	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal (gehele outcome)	40.000	40.000	40.000	40.000

Outcome

In het National Development Plan is bij één van de onderdelen “Nationale Identiteit” genoemd. Het betreft het creëren van samenhang in onze gemeenschap over wie we willen zijn en waar we gezamenlijk voor staan. Dit kan vorm krijgen als een traject van ontdekking en onderzoek binnen de diverse geledingen van onze samenleving, om van daaruit een verhaal over de toekomst van Curaçao te ontwikkelen wat aan de ene kant ruimte biedt aan onze diversiteit, maar aan de andere kant bijdraagt aan sociale cohesie en de basis vormt voor een gezamenlijke blik vooruit.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De doelstelling van goed bestuur om zodoende het vertrouwen te vergroten binnen de overheid betreft een brede benadering met diverse aspecten. Een onderdeel dat voor de verdere ontwikkeling van Curaçao daarbij van groot belang is, is om van de huidige verdeeldheid en individualiteit in onze samenleving, de transitie te maken naar samenhang en gezamenlijke daadkracht. Dit vergt dat we op zoek gaan naar wat ons verbindt in onze visie op de toekomst,

terwijl we de verscheidenheid en diversiteit respecteren die onze gemeenschap in sociaal opzicht zo rijk maakt. Een verbindende blik op onze toekomst kan richting geven en draagvlak bieden voor onze verdere sociaaleconomische ontwikkeling en bijdragen aan beter welzijn van Curaçaoënaars.

Samenhang met output en activiteiten

Dit traject moet in 2018 nader vorm krijgen en worden geïmplementeerd. Het betreft het zoeken naar een erkende en beproefde benadering voor de ontwikkeling van een toekomstvisie gebaseerd op identiteit, om zodoende te waarborgen dat het traject diep ingaat op hoe we de samenleving kunnen mobiliseren richting een gezamenlijke toekomst. De activiteiten en instrumenten die worden ingezet moeten nader worden gedefinieerd en zullen indien nodig in 2018 en eventueel meerjarig suppletoir worden opgevoerd.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Strategisch plan voor bevorderen sociale cohesie en ontwikkeling nationale identiteit	Nader te bepalen

7. Kwalitatief goede en up to date wet- en regelgeving (in NAF)

7.1 Beschikbaarstellen geldende wettelijke regelingen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
7.1.1 Onderhouden website elektronisch uitgifte wettelijke regelingen	65.000	45.000	35.000	35.000
7.2 Projectplan achterstand en modernisering wetgeving opstellen				
7.2.1 Inventarisatie wet- en regelgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.2.2 Uitvoeren project inhaalslag	20.000	20.000	20.000	20.000
7.3 Uniformiteit binnen de verscheidene ambtelijke diensten				
7.3.1 Verzorgen van cursus en workshops	35.000	35.000	35.000	35.000
7.3.2 Volgen van opleiding en trainingen	54.000	54.000	54.000	54.000
7.3.3 Implementeren draaiboek regelgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.4 Elektronische uitgifte van het publicatieblad en de Curaçaose Courant doorlopende teksten				
7.4.1 Verzamelen wettelijke regelingen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.4.2 Onderhouden website	2.500	2.500	-	-
7.4.3 Verzamelen info instantie publicatieplicht	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.4.4 Training beheer elektronische bekendmaking	2.500	2.500	-	-
Totaal	179.000	159.000	144.000	144.000

Outcome

De aandacht voor een kwalitatieve en up-to-date wet- en regelgeving is een belangrijke focus voor het ministerie van AZ. Om dit te realiseren zijn in het verleden al acties ondernomen inzake kwaliteit van wet- en regelgeving. Nu zal aandacht worden besteed aan diepgaande inventarisaties van noden en wensen voor wet- en regelgeving om tot een meerjarige projectmatige aanpak te komen voor modernisering en nieuwe wetgeving. Ook is er aandacht voor het uitbreiden en bijhouden van digitale publicaties.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Met het introduceren van een draaiboek voor de regelgeving en het implementeren van de Circulaire Aanwijzingen van de regelgeving en de Circulaire model-startnotitie heeft WJZ bijgedragen aan het implementeren van hoogwaardig juridisch instrumentarium. Vastgestelde kwaliteitseisen voor juridische adviezen, de kwaliteitsbewaking van de vastgestelde modellen voor besluiten en beschikkingen, het beschikken over goed opgeleide in beginsel allround- en gespecialiseerde wetgevingsjuristen, zijn ook onderdeel van voornoemd instrumentarium. Daarnaast draagt het streven naar uniformiteit bij het toepassen van wettelijke regelingen bij de ministeries bij aan goed bestuur en bevordert het vertrouwen in de overheid.

Samenhang met output en activiteiten

Een structurele activiteit vanuit het ministerie AZ betreft het onderhouden van de website met de elektronische uitgifte van wettelijke regelingen. Elektronische uitgifte van regelgeving, doorlopende teksten en wetsgeschiedenis is een efficiënte en goedkope werkmethode voor de overheid. Dit wordt gezien als een belangrijk middel voor het toegankelijk maken van onze wetten voor het publiek en voor de juridische wereld. Het vergt de structurele inzet van menskracht en een overeenkomst voor het hosten van de website met bijbehorende database.

In 2017 is een aanvang gemaakt met het inventariseren van de behoefte aan modernisering van wetten en nieuwe wet- en regelgeving bij de ministeries. Dit wordt in 2018 omgezet in een projectmatige meerjarige aanpak met als doel de Curaçaose wetgeving up-to date te houden. Waar nodig wordt bij de inventarisatie en planning gebruik gemaakt van externe hulp, zoals onder meer door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is aangeboden.

De meerjarige planning wordt omgezet op basis van een capaciteitsplanning in een uitvoeringsplan waarbij interne en waar mogelijk ook externe capaciteit wordt ingezet. Zodra daar zicht op is zal dit suppletoir in 2018 worden verwerkt en daarna meerjarig begroot.

Uniformiteit binnen de verschillende ambtelijke diensten bij het ontwerpen van landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen en ministeriële regelingen met algemene werking is essentieel voor het handhaven van de kwaliteit van wettelijke regelingen. In verband hiermee worden cursussen en workshops verzorgd.

Opleiding en cursussen tot onderhouden van kennis en vaardigheid ter zake wetgeving zijn noodzakelijk voor het waarborgen van de (kwalitatieve) dienstverlening van WJZ. Dit geschiedt door een jaarlijkse cursus wetgeving, georganiseerd door WJZ, het jaarlijks volgen van cursussen op diverse rechtsgebieden door het juridisch personeel zowel op Curaçao als in het buitenland.

Indicatoren

Output	Indicatoren
7.1 Beschikbaar stellen geldende wettelijke regelingen	Website met geldende wettelijke regelingen up to date
7.2 Projectplan achterstand en modernisering wetgeving	Projectplan met uitvoeringsplan
7.3 Uniformiteit tussen diensten	Cursussen en trainingen, circulaire's.

8. Effectieve relaties en partnerships tussen overheid en stakeholders (in NAF)

8.1 Strategisch visiedocument en plan van aanpak overheid inzake overheidscommunicatie				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
8.1.1 Verkenning lokale wensen en internationale ontwikkelingen	45.000	45.000	45.000	45.000
8.1.2 Formuleren beleidsdocument	-	10.000	10.000	10.000
8.1.3 Free publicity	1.000	1.000	1.000	1.000
8.1.4 Betaalde advertenties en producties	110.000	110.000	110.000	110.000
8.1.5 Eigen media	190.000	190.000	190.000	190.000
8.2 Faciliteren optimale communicatie voor de overheid met beschikbare mensen				
8.2.1 Opstellen optimaliseringsplan	30.000	20.000	20.000	20.000
8.2.2 Interne afstemmingsbijeenkomsten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
8.2.3 Trainingen	12.000	12.000	12.000	12.000
8.2.4 Standaardisatie en archiveren huisstijl en media producten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
8.3 Implementatie SDG's via internationale best practices				
8.3.1 Deelnemen aan internationale fora inzake SDG implementatie	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal	413.000	413.000	413.000	413.000

Outcome

Het werken aan effectieve relaties en het bouwen van partnerships met stakeholders in de gemeenschap kent verschillende aspecten. Vanuit het ministerie van AZ wordt daaraan bijgedragen door de rol van communicatie door de overheid opnieuw te bezien en vorm te geven. Dit wordt gedaan door het optimaliseren van het gebruik van communicatiemiddelen en mogelijkheden die we nu al tot onze beschikking hebben, maar ook wordt een strategische verkenning gedaan naar nieuwe rollen en mogelijkheden in het kader van de overheid als partner voor ontwikkeling. Ook in internationaal verband wordt in het kader van de Sustainable Development Goals gekeken op welke wijze we effectieve partnerships kunnen sluiten om de doelstellingen op lokaal en mondiaal niveau te behalen.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het werken aan effectieve relaties en het bouwen van partnerships met stakeholders in de gemeenschap is een hoeksteen van het beleid van de regering. De uitdagingen waarvoor Curaçao staat, te midden van een zeer dynamische sociaaleconomische en politieke context zijn complex en veelzijdig. Dit brengt met zich mee dat de overheid niet als enige een rol heeft om richting te geven aan de toekomst van Curaçao en hierop actie te ondernemen. Het vergt samenwerking met stakeholders in de gemeenschap die bereid en in staat zijn hierin mede verantwoordelijkheid te nemen. Het bouwen van partnerships betreft niet alleen een interne benadering, ook in internationaal verband staat bij de implementatie van de Sustainable Development Goals het aangaan van partnerships centraal om zodoende de impact te vergroten en elkaar te versterken.

Samenhang met output en activiteiten

Voor een strategische verkenning van de rol van de overheidscommunicatie in het bouwen van partnerships wordt een verkenning gedaan van zowel lokale wensen als internationale ontwikkelingen. Dit moet een blik geven op de richting waarin de communicatie van de overheid zich verder zal gaan ontwikkelen. Hierbij wordt gestreefd naar een combinatie van interne en externe kennis en expertise. Bij de uitwerking wordt mogelijk ook externe ondersteuning ingeschakeld op basis van een op te stellen terms of reference. Dit zal indien nodig in 2018 suppletoir worden verwerkt.

De verkenning vormt de basis voor een intern op te stellen beleidsdocument waarmee de komende jaren richting wordt gegeven aan de communicatie van de overheid. Dit betreft de inzet van interne menskracht in 2018.

Veel overheidscommunicatie vindt plaats in de vorm van advertenties, audiovisuele producties en evenementen. Hiervoor wordt het budget van publieke voorlichting aangewend.

De overheid heeft ook eigen media tot haar beschikking in de vorm van een website portal met interactieve kenmerken en een televisiekanaal. Dit brengt de inzet van menskracht met zich mee, alsmede kosten voor het beheer en hosten.

Voor de optimale inzet van de reeds beschikbare middelen en mogelijkheden wordt met intern beschikbare menskracht een plan gemaakt in overleg met de diverse communicatie stakeholders binnen de overheid. Dit gebeurt onder meer door middel van geregelde afstemming bijeenkomsten met communicatiemedewerkers van de verschillende ministeries

Om de beschikbare mogelijkheden optimaal te gebruiken wordt voorzien in nader vorm te geven training en capaciteitsontwikkeling, bijvoorbeeld voor gebruik van sociale media.

Het bouwen van partnerships lokaal en internationaal rondom de implementatie van SDG's krijgt onder meer vorm tijdens conferenties en andere bijeenkomsten waaraan Curaçao deelneemt. Het volgen van deze ontwikkelingen gebeurt vanuit de Directie Buitenlandse Betrekkingen. Het betreft de inzet van menskracht en gebruik maken van reiskosten.

Indicatoren

Output	Indicatoren
8.1 Strategisch visiedocument communicatie	Visiedocument afgerond en aanvaard
8.2 Optimale communicatie met bestaande middelen	Plan opgesteld en uitgevoerd
8.3 Implementatie SDG's via best practices	Verslagen van bijeenkomsten

9. Curaçao is optimaal voorbereid op de risico's van klimaat en industrie (in Naf)

9.1 Up daten wet- en regelgeving					
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021	
9.1.1 Afronden wet- en regelgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	
9.2 Afronden, accorderen en uitvoeren risicobeheersingsplannen					
9.2.1 Afronden risicobeheersingsplannen	113.300	86.000	86.000	86.000	
9.3 Activeren Nationaal alarmeringssysteem					
9.3.1 Nationaal alarmeringssysteem	-	-	-	-	
9.4 Nieuwe centrale Crisis Coördinatie Centrum					
9.4.1 Financieel en operationeel plan voorbereiden	17.000	1.500.000	45.000	45.000	
9.5 Verhogen veiligheid in bedrijven en inrichtingen					
9.5.1 Financieel en operationeel plan voorbereiden	5.000	7.000	7.000	7.000	
9.6 Ontwikkelen effectief beleid bij bijstandshulpverzoeken					
9.6.1 Ontwikkelen planvorming en internationale samenwerking beproeven	60.000	60.000	60.000	60.000	
9.7 Verhogen zelfraadzaamheid bevolking					
9.7.1 Aanbieden kennis en	190.000	111.000	111.000	111.000	

informatie				
Totaal	385.3000	1.764.000	309.000	309.000

Outcome

De nieuw opgerichte Directie Risicobeheersing en Rampenbeleid probeert onder meer door risicoanalyses en training de gevolgen, zowel in menselijk als in materieel opzicht, van eventuele calamiteiten op Curaçao tot een minimum te beperken. De Directie legt direct verantwoording af aan de minister van Algemene Zaken. Gezien de achterstand in actieve risicobeheersing vergt het een breed scala aan outputs om de risico's zoveel mogelijk te mitigeren. Het betreft zowel de aanpassing van verouderde wet- en regelgeving als het creëren van nieuwe faciliteiten zoals een crisis coördinatie centrum dat aan moderne eisen voldoet. Ook zijn nieuwe alarmeringssystemen wenselijk om zoveel mogelijk effectief de bevolking te alarmeren in geval van een calamiteit. Daarnaast is van groot belang dat bedrijven, instellingen en individuele burgers zich zo goed mogelijk voorbereiden om risico's te beperken.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

In de loop van de tijd is duidelijk geworden dat Curaçao een breed scala heeft aan mogelijke risico's, variërend van klimatologische ontwikkelingen en industriële activiteiten tot verstoringen van de openbare orde en risico's voor de volksgezondheid zoals epidemieën en virusziekten. Het draagt bij aan een vertrouwen in de overheid als bewust op deze risico's wordt voorbereid in een samenspel tussen overheid en gemeenschap.

Samenhang met output en activiteiten

De juridische basis voor risicobeheersing en rampenbeleid is verouderd en moet worden aangepast. Het betreft zowel de aanpassing van oude wetgeving naar de nieuwe staatkundige situatie en realiteit anno 2018 als de ontwikkeling van nieuwe wetgeving, bijvoorbeeld inzake het kunnen uitroepen van een uitzonderingstoestand. Deze wetgeving wordt voorbereid met intern beschikbare menskracht.

De directie werkt ook aan de afronding van de risicobeheersingsplannen voor de diverse soorten risico's die Curaçao heeft en de typen calamiteiten die dit met zich mee kunnen brengen. Dit gebeurt met de intern beschikbare menskracht en in nauw samenspel met stakeholders.

Om de bevolking snel en effectief te alarmeren is een nieuw nationaal alarmeringssysteem nodig, waardoor burgers snel en doeltreffend worden geïnformeerd indien zich een calamiteit voordoet. Voor een dergelijk systeem wordt een terms of reference voorbereid zodat een aanbesteding kan plaatsvinden. Dit wordt opgesteld met interne menskracht.

In geval van een calamiteit vindt de coördinatie van de situatie plaats door de rampenstaf met 9 emergency support functies onder leiding van de minister-president. Dit stelt hoge eisen aan zowel de locatie/licging, als de faciliteiten van het crisis coördinatie centrum. Het huidige centrum voldoet niet aan deze eisen. De voorbereiding gebeurt met behulp van intern beschikbare menskracht.

Een belangrijk aspect van risico's beheersen ligt in de voorbereiding door bedrijven en instellingen zelf. De mate waarin zij zelf plannen klaar hebben en trainingen uitvoeren is in

hoge mate bepalend voor het beperken van de gevolgen van calamiteiten. Dit zal actief worden bevorderd door middel van kennisuitwisseling en het aanbieden van trainingen. Daarvoor intern beschikbare menskracht ingezet. Waar er inzake training externe ondersteuning nodig is, wordt dit bekostigd uit deelnamekosten voor trainingen die in rekening worden gebracht.

In geval van een calamiteit (zie 9.6.1) zijn diverse mogelijkheden voor ondersteuning vanuit internationaal verband. Voor het kunnen bepalen van de juiste keuzes en inzet wordt een beleid ontwikkeld inzake internationale bijstand verzoeken. Dit is mede noodzakelijk vanwege de status als land binnen het koninkrijk waarbij bepaalde internationale bijstand alleen in koninkrijksverband aangevraagd kan worden. Het beleid wordt gemaakt met intern beschikbare menskracht.

Individuele burgers en families kunnen zelf veel doen aan het beperken van risico's door goed voorbereid te zijn. Daarvoor zijn al stappen ondernomen zoals het maken van voorlichtingsmaterialen en de lancering van de website en applicatie 'Kalamidat'. Door middel van structurele informatie, voorlichting en kennisdeling wordt de zelfredzaamheid van de bevolking verder vergroot. Hiervoor worden middelen uit publieke voorlichting aangewend.

Indicatoren

Output	Indicatoren
9.1. Up daten wet- en regelgeving	Wet- en regelgeving in concept klaar en daarna aangenomen
9.2 Afronden risicobeheersingsplannen	Afgeronde en vastgestelde risicobeheersingsplannen
9.3 Activeren Nationaal Alarm System	Afgeronde TOR, aanbesteding en realisering van systeem
9.4 Nieuw Crisis Coördinatie Centrum	Afgeronde TOR, aanbesteding en realisering van Crisiscentrum
9.5 Verhogen veiligheid in bedrijven en inrichtingen	Aangeboden kennis, trainingen en informatie
9.6 Effectief beleid bijstandshulpverzoeken	Beleid ontwikkeld en vastgesteld
9.7 Hogere zelfredzaamheid bevolking	Aangeboden kennis en informatie

10. Effectieve relaties tussen landen binnen het Koninkrijk (in Naf)

10.1 Realiseren operationele afdeling Constitutionele Zaken en Koninkrijksrelaties (CZK)				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
10.1.1 Strategisch notitie inzake CZK	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.1.2 Implementatie voorbereiden geschillenregeling	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.1.3 Onderzoeken rol en taken Kabinet Gevolmachtigde Minister van Curaçao	25.000	-	-	-
10.1.4 Strategisch visie/notitie Koninkrijksrelaties	25.000	10.000	10.000	10.000
10.1.5 Overleg doelstelling en inhoud Koninkrijksconferentie	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal	60.000	20.000	20.000	20.000

Outcome

Het is het voornemen om de afdeling Constitutionele Zaken en Koninkrijksrelaties (CZK) binnen het ministerie van AZ wederom operationeel te maken. De werkzaamheden en advisering worden sinds enige jaren vanuit Wetgeving en Juridische zaken gedaan als onderdeel van de algemene juridische advisering. De actuele ontwikkelingen inzake constitutionele aangelegenheden en de mogelijkheden van samenwerking in het Koninkrijk vergen doelgerichte aandacht en strategische verkenningen.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Als onderdeel van het thema goed bestuur en het streven naar vertrouwen in de overheid is het werken aan de relaties tussen de landen in het Koninkrijk een belangrijk element. Dit heeft zowel aspecten van constitutionele vraagstukken in zich, alsook verkenning van de mogelijke win-win relaties tussen de landen op economisch, sociaal en sportief gebied.

Samenhang met output en activiteiten

Om de mogelijkheden en vraagstukken op strategisch niveau in kaart te brengen, wordt een notitie voorbereid inzake constitutionele zaken en Koninkrijksrelaties. Deze nota kan de basis vormen voor het opzetten van nieuwe vormen van samenwerking en moet ook aangeven hoe de betreffende afdeling optimaal vormgegeven zou kunnen worden. De nota wordt met intern beschikbare menskracht gemaakt in nauw overleg met andere ministeries, stakeholders en op basis van overleg met de andere landen.

De geschillenregeling is een terugkerend punt van aandacht in de relaties tussen zowel de regeringen als de parlementen in het Koninkrijk. Hierover wordt via intern beschikbare menskracht geadviseerd waar dat gewenst is.

De rol van het kabinet van de Gevolmachtigde minister van Curaçao (KGMC) in Nederland is van groot belang in de Koninkrijksrelaties als vertegenwoordiger van de regering. Een strategische verkenning worden gedaan met behulp van interne capaciteit naar de rol en taken anno 2018 van het KGMC.

Sinds 2010 heeft verschillende malen een Koninkrijksconferentie plaatsgevonden waar de regeringen van de landen overleg voeren over verschillende aspecten en onderwerpen in de relatie tussen de landen. In het kader van de strategische verkenningen wordt ook gekeken naar de doelstelling en rol van een dergelijk overleg.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Operationele afdeling CZK	Personele formatie bezet en begroting beschikbaar, plan van aanpak aanvaard

11. Verbeterde buitenlandse betrekkingen (in NAf)

11.1 Nauwe interministeriële en integrale samenwerking met lokale stakeholders bouwen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
11.1.1 Jaarplan DBB met focus op ministeries en stakeholders	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.2 Ontwikkelen toevoegingsregeling met flexibele uitzendmogelijkheden				
11.2.1 Overleg met Buitenlandse Zaken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.3 Jaarlijkse Curaçaose input leveren op jaarplannen Koninkrijksambassades				
11.3.1 Jaarlijkse feedback op jaarplannen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Outcome

Om tot optimale internationale betrekkingen te komen voor Curaçao is vanaf 2017 gewerkt aan nauwe afstemming met ministeries en stakeholders in de gemeenschap over de specifieke belangen in de landen in onze regio. Deze inventarisatie is breed en dient als basis voor het maken van keuzes op basis van geïdentificeerde prioriteiten van ministeries en stakeholders.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Buitenlandse betrekkingen zijn essentieel voor een klein land met een open economie zoals Curaçao. Daarbij gaat het niet alleen om generieke goede relaties in diplomatieke zin, maar vooral ook zo effectief mogelijke relaties. Dit houdt in dat de specifieke belangen van de Curaçaose regering, stakeholders en sectoren in onze gemeenschap worden behartigd. Gezien de kleine omvang van de Directie Buitenlandse Betrekkingen dienen hierin nadrukkelijke keuzes te worden gemaakt op basis van prioriteiten.

Samenhang met output en activiteiten

De gesprekken en overleg met ministeries en stakeholders dienen een continu karakter te hebben zodat we steeds up-to-date zicht hebben op de ontwikkelingen in gewenste belangenbehartiging en hoe we daar via diplomatieke weg aan kunnen bijdragen. Het overleg wordt gevoerd met intern beschikbare menskracht. De weergave van de keuzen en prioriteiten krijgt vorm in het jaarplan van DBB en eventuele specifieke strategische nota's.

Voor de vertegenwoordiging van Curaçao in landen in de regio wordt op basis van de geïdentificeerde prioriteiten gekeken naar meer flexibele vertegenwoordiging en uitzending naar landen. Een meerjarige plaatsing op een post in de regio is kostbaar en niet de enig mogelijke vorm van vertegenwoordiging van Curaçao in het buitenland. In overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken wordt gewerkt aan een toevoegingsregeling die meer flexibele mogelijkheden biedt met de benodigde voorzieningen.

De ambassades in de regio werken ten behoeve van alle landen in het Koninkrijk. Ze vragen daarom jaarlijks input voor wat ze voor de landen kunnen opnemen aan werkzaamheden en activiteiten ten behoeve van de landen. Op grond van de inventarisatie bij ministeries en stakeholders wordt feedback gegeven op de jaarplannen ambassades met behulp van intern beschikbare menskracht.

Indicatoren

Output	Indicatoren
11.1 Interministeriële en integrale samenwerking ministeries en stakeholders	Bijgewerkt plan met inventarisatie van belangen, gesprekken met ministeries en stakeholders
11.2 Toevoegingsregeling met flexibele mogelijkheden	Aangepaste en geaccordeerde toevoegingsregeling
11.3 Input op jaarplannen van Koninkrijksambassades	Gegeven input aan ambassades

12. Effectieve diplomatieke relaties met prioriteitslanden (in NAf)

12.1 Werknemers DBB vormen via diplomatieke training				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
12.1.1 Vaststellen opleidingsplannen – Volgen/organiseren trainingen	73.000	75.000	75.000	75.000
12.2 Voorstel opstellen voor specifiek beoogde resultaten in prioriteitslanden				
12.2.1 Resultaatgericht jaarplan DBB opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	73.000	75.000	75.000	75.000

Outcome

Om tot optimale internationale betrekkingen te komen voor Curaçao is vanaf 2017 gewerkt aan nauwe afstemming met ministeries en stakeholders in de gemeenschap over de specifieke belangen in de landen in onze regio. Deze inventarisatie dient ook als basis voor het maken van keuzes in de Directie Buitenlandse Betrekkingen van AZ ten aanzien van onder meer opleidingen en de opstelling van een strategisch jaarplan voor DBB.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Buitenlandse betrekkingen zijn essentieel voor een klein land met een open economie zoals Curaçao. Daarbij gaat het niet alleen om generieke goede relaties in diplomatieke zin, maar vooral ook zo effectief mogelijke relaties. Dit houdt in dat de specifieke belangen van de Curaçaose regering, stakeholders en sectoren in onze gemeenschap worden behartigd. Gezien de kleine omvang van de Directie Buitenlandse Betrekkingen dienen hierin nadrukkelijke keuzes te worden gemaakt op basis van prioriteiten.

Samenhang met output en activiteiten

De inventarisatie van belangen vormt ook een basis voor welke soort opleiding en training verder kan bijdragen aan de Curaçaose belangenbehartiging in het buitenland. Dit kan gaan om opleidingen en trainingen voor de Directie Buitenlandse Betrekkingen (DBB), maar er wordt ook gekeken naar de optie om bepaalde trainingen ook voor andere ministeries beschikbaar te stellen. Het opleidingsplan komt met intern beschikbare menskracht tot stand en wordt uit beschikbare opleidingsbudgetten bekostigd.

In de komende periode zullen de strategische keuzes voor prioriteiten worden gemaakt mede op basis van de inventarisatie van belangen met ministeries en stakeholders. De keuzes zullen worden weergegeven in het jaarplan van DBB dat met interne menskracht wordt opgesteld.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Vorming via diplomatieke training	Opleidingsplan, georganiseerde en gevolgde trainingen
Specifiek beoogde resultaten in prioriteitslanden	Jaarplan DBB

13. Curaçao komt internationale verdragen na (in NAf)

13.1 Toezicht houden op implementatie internationale verdragen					
Activiteiten (Instrumenten)		2018	2019	2020	2021
13.1.1	Monitoring en rapportages van internationale verdragen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.1.2	Ontwikkeling monitoringssysteem rechten van het kind	PM	PM	PM	PM
13.2 Commercieel verdrag met de CARICOM en VS evalueren					
13.2.1	Monitoring en rapportages van internationale verdragen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal		Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Outcome

Curaçao is partij bij internationale verdragen op een reeks verschillende beleidsterreinen. In een aantal gevallen brengt dit een verplichting met zich mee om geregeld te rapporteren of om reviews te ondergaan. De inhoudelijke voorbereidingen voor dergelijke rapportages gebeuren meestal bij de vak-ministeries, terwijl de coördinatie en internationale contacten verlopen via de Directie Buitenlandse Betrekkingen.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Buitenlandse betrekkingen zijn essentieel voor een klein land met een open economie zoals Curaçao. Daarbij gaat het niet alleen om generieke goede relaties in diplomatieke zin, maar vooral ook zo effectief mogelijke relaties. Daarbij hoort ook dat we aansluiting hebben bij internationale verdragen die voor ons van belang zijn en dat we voldoen aan de daarbij horende verplichtingen.

Samenhang met output en activiteiten

De Directie Buitenlandse Betrekkingen coördineert en monitort rapportages die voortvloeien uit aansluiting bij internationale verdragen. Dit gebeurt op basis van intern beschikbare menskracht en in nauwe samenwerking met andere betrokken ministeries.

Eén van de verdragen betreft de rechten van het kind. Hiervoor wordt een monitoringsysteem opgezet. Als dit externe kosten met zich meebrengt zal dit suppletoir worden opgevoerd.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Toezicht houden op implementatie internationale verdragen	Rapportages inzake verdragen

14. Curaçao doet effectief mee binnen internationale fora en organisaties (in NAF)

14.1 Database voor selectie van lidmaatschap van internationale organisaties				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
14.1.1 Opzet database BZ verkennen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
14.2 Deelnemen aan en ondersteunen ministers bij internationale fora				
14.2.1 Strategisch reisagenda actief beheren	214.000	194.000	194.000	194.000
14.3 Prioriteiten stellen voor aangaan lidmaatschap internationale organisaties				
14.3.1 Voorlichtingsbrochure dienstreizen afronden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
14.3.2 Voorstellen lidmaatschap op basis van een jaarplan	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal	264.000	244.000	244.000	244.000

Outcome

Om tot optimale internationale betrekkingen te komen voor Curaçao is vanaf 2017 gewerkt aan nauwe afstemming met ministeries en stakeholders in de gemeenschap over de specifieke belangen in de landen in onze regio. Deze inventarisatie dient ook als basis voor het maken van keuzes over welke internationale fora als meest belangrijke wordt gezien voor de Curaçaose belangenbehartiging en het onderhouden van relaties.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Buitenlandse betrekkingen zijn essentieel voor een klein land met een open economie zoals Curaçao. Daarbij gaat het niet alleen om generieke goede relaties in diplomatieke zin, maar vooral ook zo effectief mogelijke relaties. Dit houdt in dat de specifieke belangen van de Curaçaose regering, stakeholders en sectoren in onze gemeenschap worden behartigd. Gezien de kleine omvang van de Directie Buitenlandse Betrekkingen dienen hierin nadrukkelijke keuzes te worden gemaakt op basis van prioriteiten. Dat geldt ook voor de lidmaatschappen van internationale organisaties.

Samenhang met output en activiteiten

Curaçao is vertegenwoordigd in een rijke verscheidenheid aan internationale organisaties, uiteenlopend van vakorganisaties tot politieke platforms. Om een helder overzicht te hebben wordt een database ontwikkeld die ook toegankelijk zal zijn voor de andere ministeries. Deze database geeft inzicht in de lidmaatschappen bij organisaties, het soort lidmaatschap, de rechten en eventueel plichten die het lidmaatschap met zich meebrengt, alsmede informatie over conferenties waaraan deel kan worden genomen en lidmaatschapscontributies. Hierbij wordt samengewerkt met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken dat ook een dergelijke database in ontwikkeling heeft. Eventuele extra kosten voor lokaal gebruik en hosting worden suppletoir verwerkt.

Door de Directie Buitenlandse Betrekkingen wordt een strategische reisagenda bijgehouden van alle reizen die vanuit de overheid worden gemaakt naar het buitenland op hoog ambtelijk en politiek bestuurlijk niveau. DBB verleent bij de meeste van dergelijke reizen ondersteuning in de internationale contacten en eventueel benodigde ondersteuning ter plekke vanuit ambassades. Deze agenda kan overheid breed worden gebruikt voor het onderling afstemmen van reizen en het eventueel bespreken of behandelen van een onderwerp voor een ander ministerie in het buitenland.

DBB bereidt een brochure voor waarin op gedetailleerde wijze voorlichting wordt verschaft over de verschillende soorten dienstreizen die worden gemaakt. Hoe men zich moet voorbereiden en waarmee rekening moet worden gehouden tijdens de reis. Deze brochure is voor intern gebruik in de overheid. De brochure kan eventueel worden aangevuld met trainingen aan ministeries.

Vanuit DBB worden voorstellen en of adviezen ontwikkeld inzake lidmaatschap van internationale organisaties. De basis hiervoor wordt gevonden in de verkenningen met ministeries en stakeholders.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Database lidmaatschap internationale organisaties	Actieve database die voor alle ministeries toegankelijk is.
Deelnemen aan en ondersteunen van ministers bij internationale fora	Ondernomen reizen, verleende ondersteuning bij reizen
Prioriteiten stellen voor aangaan lidmaatschap internationale organisaties	Adviezen en voorstellen

15 Ondersteuning bedrijfsvoering

15.1 Optimalisering bedrijfsvoering ministerie van AZ				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
15.1.1 Beloning van Personeel	16.072.200	16.072.200	16.072.200	16.072.200
15.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	4.787.600	4.853.100	4.832.600	4.830.600
15.1.3 Afschrijving Vaste Activa	1.592.300	1.594.000	1.594.000	1.594.000
15.1.4 Interest	-	-	-	-
15.1.5 Subsidies	1.490.700	1.490.700	1.490.700	1.490.700
15.1.6 Overdrachten	8.937.000	8.937.000	8.937.000	8.937.000
15.1.7 Sociale Zekerheid	15.818.100	15.818.100	15.818.100	15.818.100
15.1.8 Andere uitgaven	-	-	-	-
Totaal	48.697.900	48.765.100	48.744.600	48.742.600
15.1.9 Investerings	1.165.000	1.316.000	231.000	145.000

Outcome

Met een effectieve en efficiënte organisatie van de bedrijfsvoering, is het ministerie van Algemene Zaken verzekerd dat niet meer middelen dan noodzakelijk worden besteed aan de bedrijfsvoering, waardoor het restant compleet aan het geaccordeerd beleid, ten gunste van Curaçao kan worden ingezet. Voorts geeft deze outcome een concreet beeld van de middelen die niet direct gerelateerd zijn aan de doelstellingen van het ministerie.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Een effectieve en efficiënte inrichting van de bedrijfsvoering heeft raakvlakken met het thema 'Goed Bestuur' en draagt bij aan de impact 'het vergroten van de vertrouwen van de bevolking in the overheid'.

Samenhang met output en activiteiten

Periodiek vinden door de afdeling Ministeriële Staf controles plaats op de bedrijfsprocessen ter signalering van verbeterpunten en uiteindelijk de implementatie ervan.

Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening

Visie

Een integere, betrouwbare overheid die te allen tijde ten behoeve van de gemeenschap toegankelijke, objectieve basis- en statistische informatie produceert die voldoet aan internationale standaarden en kwalitatief interne en externe dienstverlening verleent met behulp van een betrokken ambtelijk apparaat.

Missie

Het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) neemt een leidende rol in het realiseren en waarborgen van een goed functionerend openbaar bestuur.

Daartoe ontwikkelt en onderhoudt het ministerie een strategisch, integraal lange termijn Masterplan dat duurzame ontwikkeling van Curaçao beoogt. Het plan is gestoeld op objectieve, wetenschappelijk doorberekende data en scenario's en heeft een breed maatschappelijk draagvlak. Met het masterplan wint het openbaar bestuur aan consistentie en continuïteit, en dus effectiviteit, van het overheidsbeleid. Het ministerie geeft vorm aan informatievoorziening gebaseerd op moderne standaarden en zorgt ervoor dat overheidsinformatie te allen tijde betrouwbaar, vindbaar, toegankelijk, authentiek en volledig is. Het ministerie besteedt verder speciaal aandacht aan informatietechnologie als facilitator van de duurzame ontwikkeling.

Het ministerie versterkt dit verder door te waarborgen dat Curaçao te allen tijde ten behoeve van de gemeenschap toegankelijke, objectieve basis- en statistische informatie produceert die voldoet aan internationale standaarden.

Efficiëntie en effectiviteit in het hele ambtelijk apparaat. BPD heeft hierin de regierol. Het ministerie ontwikkelt een modern informatiebeleid voor het apparaat en verleent administratieve en ondersteunende taken om de interne en externe dienstverlening te bevorderen. Tevens neemt het ministerie het voortouw om te komen tot een apparaat waar de juiste ambtenaren op de juiste plek zitten. De juiste ambtenaar is degene die op grond van kwaliteiten is benoemd, die integer is en zich voortdurend verder ontwikkelt. De juiste plek betekent een organisatie die zich kenmerkt door duidelijk vastgestelde taakgebieden en bevoegdheden, waar sprake is van "accountability" is, maar die tegelijkertijd ook samenwerking en mobiliteit bevordert.

Het openbaar bestuur is voor de burger het meest zichtbaar daar waar de overheid een loketfunctie vervult. Het ministerie heeft daarom een actieve rol in het verhogen van dienstverlening door centralisatie van die loketfunctie voor een aantal gebieden. Het "overheidsloket" is goed bereikbaar, klantvriendelijk en geeft begrijpelijke voorlichting over de producten. Een snelle en adequate behandeling wordt bevorderd door een proactieve samenwerkingsgerichte benadering met korte lijnen naar de backoffice.

Dit ministerie draagt ten slotte bij aan een betere prijs-kwaliteit verhouding in de overheid brede bedrijfsvoeringprocessen door innovatie te koppelen aan centralisatie. Schaalvoordelen en meer professionaliteit komen tot uitdrukking in interne dienstverlening op hoog niveau richting de andere ministeries.

12 Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister BPD	Realisatie Regeerprogramma
04 Alg. Beheer	00 Kabinet Minister	Ondersteuning minister BPD
	01 Secretaris generaal	Zorg voor bedrijfsvoering en ambtelijke aansturing prioriteiten
	02 Ministeriele Staf	Ondersteuning lijnorganisatie BPD
	03 Beleidsunit HRO	Zorg voor personeelskwaliteit en organisatieontwikkeling overheid
	05 Beleidsorganisatie	Kwaliteit Openbaar Bestuur en democratische rechtstaat
	07 Publieke Zaken	Zorg voor autorisatiedocumenten van burgers
	08 Vergunningenloket	Zorg voor intake en afgifte van aanvragen van burgers en bedrijven
	09 Nationaal archief	Zorg voor beheer en afgifte van publieke documentatie van 20 jaar en ouder
	10 SSO	Zorg voor gecentraliseerde en geautomatiseerde repeterende bedrijfsvoeringstaken binnen de overheid
06 Statistiek	00 CBS	Leveren van wetenschappelijk onderbouwde informatie ter bevordering van goed bestuur en dienstverlening

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	411.176	394.528	382.786	382.786
04 Algemeen Beheer	48.259.472	48.966.830	46.940.556	46.940.556
05 Wachtgelden en pensioenen	116.291.450	117.993.625	117.993.625	117.993.625
06 Statistiek	3.648.766	3.671.933	3.581.531	3.581.531
08 Overig BPD	2.844.825	2.864.300	2.864.300	2.864.300
Totaal:	171.455.689	173.891.216	171.762.798	171.762.798
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
04 Algemeen Beheer	-	-	-	-
06 Statistiek	-	-	-	-
Totaal:	-	-	-	-

Uitgangspunt is dat in 2017 het College Bescherming Persoonsgegevens en het Hoofdstembureau op afstand van de overheid worden geplaatst. De kosten van deze organen zullen na 208 niet meer op de begroting van BPD moeten drukken.

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	368.876	363.928	352.186	352.186
Programmakoeten	42.300	30.600	30.600	30.600
Totaal	411.176	394.528	382.786	382.786
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakoeten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

04 Algemeen beheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	48.116.465	48.859.280	46.833.006	46.833.006
Programmakosten	143.007	107.550	107.550	107.550
Totaal	48.259.472	48.966.830	46.940.556	46.940.556
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

05 Wachtgelden en pensioenen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	116.291.450	117.993.625	117.993.625	117.993.625
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	116.291.450	117.993.625	117.993.625	117.993.625
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

06 Statistiek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.645.147	3.669.315	3.578.913	3.578.913
Programmakosten	3.619	2.618	2.618	2.618
Totaal	3.648.766	3.671.933	3.581.531	3.581.531
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

08 Overig BPD

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.844.825	2.864.300	2.864.300	2.864.300
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.844.825	2.864.300	2.864.300	2.864.300
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening heeft de volgende outcomes:

1. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat.
2. Een integer overheidsapparaat.
3. Een lange termijn samenhangend programma voor de ontwikkeling van Curaçao.
4. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat (in Naf)

1.1 Verbeteren ICT en uitbreiding E-gouvernement				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Een digitaal toegankelijk stelsel van Basisregisters waaronder het bevolkingsregister en documentenarchief				

1.1.2	Digitalisering van informatie en werkprocessen, waaronder Project Digitalisering Centraal archief en implementatie Selectiebureau - Document Management				
1.1.3	Vast stellen digitaal beleid dienstverlening				
1.1.4	Realiseren digitale toegankelijkheid en beschikbaarheid overheidsdiensten en -producten				
1.1.5	Opstellen adequate informatie Architectuur voor de overheid				
1.1.6	Consolideren en uitbreiden van het overheid interne en externe ICT netwerk. Nauwe samenwerking tussen HRO, SSO en BO voor de snelle afhandeling van HR-verzoekenten bevordering van de arbeidssatisfactie. Door het Urgentieplan IT: ontwikkelen van de benodigde blueprint voor het Centraal Back-Up Management Systeem (inclusief draaiboek) plus de implementatie van een Integrale aanpak van een stabiele IT infrastructuur				
1.1.7	Opzetten overheidsinformatie security systeem				
1.1.8	Workprocessen herdefiniëren en automatiseren conform moderne standards				
1.2 Verbeteren kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening					
1.2.1	Uitvoeren klanttevredenheidsonderzoeken				
1.2.4	Implementatie resultaten klanttevredenheidsonderzoek				
1.2.5	Stimuleren certificering organisaties voor dienstverlening en stimulering; samenvoegen gesubsidieerde instellingen met vergelijkbare dienstverlening				
1.2.6	Continueren invoering eenduidige informatie en processen (one-stop-shop concept)				
1.2.7	Realiseren telefonische bereikbaarheid via 0800-1515 via alle telefoonproviders				
1.2.8	Totale integratie (digitaal) van Front- en Backoffice taken/ frontoffice taken voor vergunningen van alle ministeries worden overgedragen aan vergunningenloket				
1.2.9	Realiseren van een doelmatig geïntegreerde en digitaal toegankelijke personeels- en salarisadministratie				
1.2.10	Verbeteren wagenparkbeheer				
1.2.11	Evalueren aanbevelingen SOAB inzake overheidsstructuur en werkprocessen herdefiniëren conform moderne standaarden Herinrichting van de workflowmanagement toepassingen in het				

documentbeheer system, het centrale salarissysteem en de add-on N-Office. Implementatie van het Centrale Contractregister/beheer				
1.2.12 Afsluiten Service Level Agreements waarin de intern te leveren diensten zijn vastgelegd (voor IT, Facultair Bedrijf en Centrale Inkoop)				
1.2.13 Oprichten functioneel College Bescherming Persoonsgegevens (CBP)				
1.3 Verbeteren kwaliteit overheidspersoneel				
1.3.1 Analyse van medewerkers die thuis zitten en passende oplossingen vinden				
1.3.2 Evaluatie plaatsing van ambtenaren				
1.3.3 Kwalitatieve invulling van de opengestelde vacatures				
1.3.4 Trainen HR account managers en leidinggevend op SPP				
1.3.5 Organiseren Coaching bijeenkomsten				
1.3.6 Beheren ziekteverzuim ambtenaren				
1.3.7 Afhandelen juridische gevallen, ambtenarenzaken, rechtspositie, rechtszaken incl. proceskosten en overleg met CGOA over rechtspositie ambtenaren				
1.3.8 Samenstellen opleidingsaanbod (gids) en opleidingsbudget overheid				
1.3.9 Organiseren workshops in het kader van opleidingsplannen per ministerie				
1.3.10 Organisatie workshops voor diverse doelgroepen				
1.3.11 Organiseren, inkopen, ontwikkelen, verzorgen ministerie-overstijgende trainingen				
1.3.12 Vaststellen HR prestatie indicatoren				
1.3.13 Implementatie loopbaanbeleid				
1.3.14 Opstellen en uitvoeren beleid stageplekken binnen de overheid				
1.4 Verbeteren kwaliteit overheidsapparaat				
1.4.1 Opzetten kwaliteitsmanagement beleid (Verbeteren HR-processen, optimalisatie plan Huisvesting, IT en Integraal Werken)				
1.4.2 Vaststellen certificeringstandaarden, opleidingsbudget, externe deskundigheid				
1.4.3 Uitvoeren audit ter voorbereiding van Gecertificeerde organisatie-eenheden				
1.4.4 Inzet externe deskundigheid voor procesoptimalisatie en opleidingsaanbod				
1.4.5 Zorgdragen dat werkomgevingen voldoen aan moderne eisen (volgens RIE onderzoeken)				
1.4.6 Een uniforme planning en control				

cyclus bij alle ministeries				
1.4.7 Opzetten van een overheidsbreed Management Informatie Systeem ten behoeve van de PenC cyclus				
1.4.8 Zorgdragen voor goed werkgeverschap en aandacht voor de ambtenaar				
1.5 Versterken burgerparticipatie				
1.5.1 Opstellen beleidsnota burgerparticipatie				
1.5.2 Onderzoek huidige politieke systeem gezien de kleine schaal democratie				
1.5.3 Verzelfstandigen Hoofdstembureau en aanpassen kiesreglement				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

BPD werkt aan een *efficiënt en beter functionerend overheidsapparaat*. Dit geschiedt door bijvoorbeeld op interne en externe dienstverlening te zorgen voor kostenbesparingen door investeringen in automatisering en technologie. Door efficiënter te werken kan ook het vertrouwen binnen de overheid vergroot worden. BPD werkt dan ook aan de impact 'Vergroot het vertrouwen van de bevolking in de overheid'. Voor burgers is de dienstverlening van de overheid vooral bij het Vergunningenloket en Publieke Zaken (Kranshi en Rijbewijzen) zichtbaar. Het contact van de burger met het ministerie van BPD begint bij inschrijving direct na de geboorte met de inschrijving en eindigt met de uitschrijving bij het overlijden. De dienstverlening door BPD is dan ook bepalend voor de manier waarop de burger de overheid ervaart. Als deze dienstverlening negatief ervaren wordt zal dit ook grote impact hebben op het vertrouwen van de burger in de overheid.

Samenhang met output en activiteiten

Om een *efficiënt en beter functionerend overheidsapparaat* te krijgen zet BPD in op de volgende outputs/operationele doelstellingen:

1. Het verbeteren van de ICT en uitbreiding E-governement

ICT maakt niet alleen het intern functioneren (efficiëntie en effectiviteit) beter maar maakt ook de dienstverlening van de overheid aan de burger beter. Door de inzet van ICT kunnen kosten beperkt worden en kunnen de processen binnen de organisatie soepeler verlopen. Dit betekent uiteindelijk dat de overheid beter, goedkoper en klantvriendelijker kan functioneren. Een goed functionerend Basisregisterstelsel bijvoorbeeld zal er onder meer toe leiden dat beter belasting kan worden afgedragen maar ook fraude beter kan worden bestreden.

Door steeds meer over te stappen op e-government zal het voor de burger straks mogelijk zijn om een veelheid aan diensten van de overheid online af te nemen en te betalen. Dat betekent dat de burger niet meer naar de overheid hoeft om in de rij te staan.

2. Verbeteren kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening

De afgelopen jaren zijn grote stappen gezet in het verhogen van de integriteit van de overheid. Dit bleek ook uit het rapport van "Transparency International" van 2013. Veel structuren die voor een integer functioneren van de overheid moeten zorgen zijn al opgezet. Het is nu zaak om deze op een aantal gebieden nog verder uit te breiden. Bijvoorbeeld door het Hoofdstembureau

ook formeel te verzelfstandigen en wetten zoals de Landsverordening Financiering Politieke Partijen te herzien en uit te breiden.

Afgelopen jaren is hard gewerkt aan het opzetten van het College Bescherming Persoonsgegevens. De wet ter bescherming van de persoonsgegevens is al enkele jaren geldig. Het is nu zaak het College in te stellen dat zich met de daadwerkelijke handhaving van de wet zal bezighouden. Dat houdt een extra structurele investering in. Dit is niet alleen van belang ter bescherming van onze burgers maar ook om ervoor te zorgen dat lokale bedrijven en entiteiten internationaal kunnen blijven communiceren met bedrijven en entiteiten uit landen die reeds soortgelijke wetten hebben. Indien hier niet voor wordt gezorgd, zal dit grote economische implicaties kunnen hebben.

3. Verbeteren kwaliteit overheidspersoneel

De kwaliteit van het personeel in de overheid is cruciaal bij het goed uitvoeren van de diverse taken die de overheid moet vervullen. De juiste persoon op de juiste plek, het begeleiden van een goede kwalitatieve invulling van vacatures en begeleiden middels een goed loopbaanbeleid. Ambtenaren hebben hiervoor bijscholing nodig om nieuwe ontwikkelingen te kunnen introduceren, te werken met nieuwe systemen en flexibel ingezet te kunnen worden. Leidinggevendenden hebben informatie nodig over medewerkers in hun organisatieonderdeel en hoe zij ten opzichte van andere organisatieonderdelen 'presteren' op HR gebied. Hiervoor zullen HR-prestatie indicatoren ontwikkeld worden. Ook zal structureler dan in het verleden geïnvesteerd worden in de ambtenaar.

Gemotiveerde ambtenaren die gewaardeerd worden voor het werk dat zij doen, zullen gemotiveerd zijn om kwalitatief beter werk te leveren, servicegericht te zijn en ook gemotiveerder om in een veranderende omgeving nieuwe taken op te pakken.

4. Verbeteren kwaliteit overheidsapparaat

Om een goede Planning en Control cyclus (PenC cyclus) op te kunnen zetten is betrouwbare management informatie nodig. BPD wil in 2018 starten met het opzetten van een overheid breed management informatie systeem. Hierin zijn naast financiële informatie ook informatie over HR, huisvesting en beleidsdoelstellingen beschikbaar. Dat betekent dat wij beter inzicht hierin krijgen. Hiermee wordt het mogelijk de inzet van bedrijfsmiddelen (en de kosten hiervan) beter te beheersen.

Het is ook de bedoeling dat de PenC verder gestandaardiseerd wordt en de verschillende rapportagestructuren op elkaar afgestemd worden. Het huidige systeem is zeer inefficiënt, omdat dezelfde exercities meerdere keren moeten worden gedaan voor verschillende organisaties. Dat kost tijd en geld.

5. Versterken burgerparticipatie

Door burgers meer te betrekken bij de politiek en bij besluitvormingsprocessen kunnen besluiten met een groter draagvlak genomen worden en zal de uitvoering van besluiten op meer steun kunnen rekenen. Burgers zullen zich pas geroepen voelen om zich met besluitvorming te bemoeien op het moment dat zij het gevoel hebben dat zij invloed kunnen uitoefenen. Hoe dit te realiseren zal uitgewerkt worden in een beleidsnota *burgerparticipatie*. Vertrouwen in het politieke systeem hangt sterk samen met het vertrouwen in politieke partijen en het vertrouwen dat het stelsysteem eerlijk is. BPD zal in dat kader in 2018 werken aan het aanpassen van het kiesreglement Curaçao. Een onafhankelijk Hoofdstembureau heeft een eenmalige investering nodig in 2018, maar zal voor de jaren 2019-2021 en verder structurele kosten met zich meebrengen.

Indicatoren

Output	Indicatoren
1.1 Verbeteren ICT en uitbreiding E-gouvernement	Een basisregisterstelsel Een document management systeem (wat hiervan in 2018 af is) Meer diensten voor het publiek online aangeboden
1.2 Verbeteren kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening	Nulmeting klanttevredenheidsonderzoeken Een centraal contractenregister Interne SLA's voor IT, facilitair bedrijf en centrale inkoop
1.3 Verbeteren kwaliteit overheidspersoneel	Een opleidingsgids Doelgerichte opleidingstrajecten
1.4 Verbeteren kwaliteit overheidsapparaat	
1.5 Versterken burgerparticipatie	Hoofdstembureau is verzelfstandigd

2 Een integer overheidsapparaat (in NAf)

2.1 Zorgdragen voor een functionele organisatie gericht op de bestrijding van corruptie en bevordering van de integriteit binnen de overheid				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Een onafhankelijke integriteitsunit binnen de overheid				
2.1.2 Overheid brede integriteitstrainingen				
2.2 Bewustwording creëren over integriteit binnen en buiten de overheid				
2.2.1 Ontwikkelen van voorlichting materialen en uitvoeren van het externe integriteitsbeleid				
2.2 Ontwikkelen integriteit gerelateerde wetgeving				
2.2.1 Aanpassen van onder andere de landsverordening financiering politieke partijen				
2.2 Kadernota integriteit opstellen				
2.2.1 Implementeren screening voor topambtenaren in het overheidsapparaat				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Goed functionerend openbaar bestuur is een voorwaarde voor duurzame ontwikkeling in een land en is logischerwijs één van de strategische doelstellingen uit het regeerprogramma. Curaçao heeft een aantal belangrijke bouwstenen voor goed bestuur bij de vorming van het land omarmt in bijvoorbeeld de Landsverordening bestuurlijke organisatie (LABO). Goed bestuur is echter nooit 'af', en er zal altijd gewerkt moeten worden om vertrouwen uit te

bouwen. Vertrouwen in de overheid is immers een belangrijke voorwaarde om het leef- werk- en investeringsklimaat te kunnen verbeteren.

Transparantie in het overheidshandelen door het stellen van regels en voorwaarden ten aanzien van het handelen van bestuurders en het overheidsapparaat, maar ook interne toetsing en controle op dit handelen moeten in het ambtelijk apparaat verklonken zijn.

Samenhang met output en activiteiten

Voor het toetsen en onderzoeken van integriteit binnen het overheidsapparaat zal BPD investeren in een integriteitsunit als DE autoriteit binnen de overheid. De werkzaamheden zullen vooral intern op de overheid gericht zijn en aanvullend op de werkzaamheden van andere autoriteiten op dit gebied, zoals bijvoorbeeld de Ombudsman.

Daarnaast zal zowel ingezet worden op de aanpassing van wetgeving om de kaders zo helder mogelijk te krijgen, als het veranderen van de cultuur binnen het overheidsapparaat, door ambtenaren en bestuurders te trainen en bewustwording te bevorderen.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Output 1	World happiness index (zie regeerprogramma)

3. Een lange termijn samenhangend programma voor de ontwikkeling van Curaçao (in NAF)

3.1 Realiseren van een interministerieel afgestemd, geïmplementeerd Masterplanningssysteem (NDP)				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Masterplan opleveren, na 'whole-of-society-approach'				
3.1.2 Deelname aan internationale fora inzake SDG's				
3.2 Zorgdragen voor betrouwbare en toegankelijke statistische informatie				
3.2.1 SDG indicatoren voor Curaçao vaststellen				
3.2.2 Uitvoeren Census 2020				
3.3 Een verzelfstandigd CBS met onafhankelijkheid ten aanzien van productie en publicatie van gegevens				
3.3.1 Aanpassen wetgeving inclusief bijbehorende documenten waaronder personeelsreglement, quality assurance framework				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Een Masterplan voor Curaçao geeft de richting aan waarin de samenleving zich op de langere termijn wenst te ontwikkelen. Het geeft een toekomstbeeld waarin gedeelde waarden en normen zijn omgezet in de meest belangrijke doelstellingen. Daarmee geeft het richting aan het nu, zonder dat het alle wegen vastlegt die nodig zijn om tot dat toekomstbeeld te komen.

Door het masterplan samen te stellen door breed in de samenleving ideeën op te halen en kennis met elkaar te delen, geeft het proces om te komen tot een masterplan het vertrouwen in een gezamenlijke toekomst ('vergroot het vertrouwen van de bevolking in de toekomst van Curaçao'). Daarnaast is het nodig om lange termijn planningen in het kader van gezamenlijke, bij iedereen bekende doelstellingen te maken en overheidsbreed met elkaar af te stemmen. *Goed Bestuur* houdt ook in dat beleidsontwikkeling en dus ook masterplanning, zo veel als

mogelijk op feiten en kennis gebaseerd is, dus “*evidenced based*”. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vormt hiervoor een solide basis met beschikbaarheid over onafhankelijke data.

Samenhang met output en activiteiten

In 2017 is BPD gestart met de opzet van een masterplan voor Curaçao. Gezien de ervaringen die bij MEO reeds opgedaan zijn in het “National Domestic Preparedness Consortium” (NDPC) met de “Sustainable Development Goals” van de Verenigde Naties heeft het ministerie gekozen dit raamwerk ook te gebruiken in de masterplanning, waar NDPC overigens deel van zal uitmaken. Het betrekken van de hele maatschappij “whole of society approach” en het vaststellen van SDG indicatoren voor Curaçao zijn hier onderdeel van. Het CBS zal in het kader hiervan, maar zeker ook in het kader van de reeds bestaande onderzoeken die worden uitgevoerd, integere en betrouwbare data blijven verzamelen en publiceren.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Realiseren van een interministerieel afgestemd, geïmplementeerd Masterplanningssysteem (MAPS)	Plan van aanpak is geschreven en de uitkomsten MAPS-COMBOS zijn meegenomen
Zorgdragen voor betrouwbare en toegankelijke statistische informatie	Aantal publicaties op de website van het CBS
Een verzelfstandigd CBS met onafhankelijkheid ten aanzien van productie en publicatie van gegevens.	Een verzelfstandigd CBS

5 Ondersteuning bedrijfsvoering

5.1 Output (Operationele Doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
5.1.1 Beloning van Personeel				
5.1.2 Verbruik Goederen en Diensten				
5.1.3 Afschrijving Vaste Activa				
5.1.4 Interest				
5.1.5 Subsidies				
5.1.6 Overdrachten				
5.1.7 Sociale Zekerheid				
5.1.8 Andere uitgaven				
Totaal				
5.1.9 Investerings				

Ministerie van Justitie

Visie

Een rechtvaardig justitiële keten die de juiste balans tussen preventie, repressie en zorg waarborgt zodat alle burgers en iedereen die tijdelijk op Curaçao verblijft zich vrij en vertrouwd kan voelen.

Missie

Het ministerie van Justitie draagt zorg voor de rechtsorde, rechtshandhaving, veiligheid en openbare orde op Curaçao.

Om de missie van het ministerie van Justitie te realiseren wordt de aandacht primair gericht op de volgende taken:

- het ontwikkelen van beleid;
- het ontwerpen van de justitiële wetgeving;
- het leveren van een bijdrage aan de kwaliteit van het functioneren van de ketenpartners in de veiligheidszorg;
- het zorgen voor de veiligheid, orde en rust binnen de Curaçaose samenleving. Centraal staat daarbij de veiligheid van de burgers en iedereen die tijdelijk op Curaçao verblijft.

Het ministerie van Justitie is het grootste ministerie binnen de overheid als het gaat om het aantal medewerkers (circa 1700) en uitvoeringsorganisaties. Door haar omvang en inrichting is de bevordering van de interne samenwerking binnen het ministerie zowel een prioriteit als een uitdaging. Het verbeteren van de samenwerking tussen ketenpartners zal komend jaar veel aandacht krijgen. Waar Justitie voor staat is samengevat in de visie en de missie.

Het ministerie van Justitie heeft een Strategisch Beleidsplan 2016-2020 geaccordeerd. Het strategisch beleidsplan is gebaseerd op drie beleidsonderwerpen, namelijk bestrijding en preventie jeugdcriminaliteit, rechtshandhaving en resocialisatie. Bij deze beleidsonderwerpen zijn alle uitvoeringsorganisaties van het ministerie betrokken.

Een belangrijke ontwikkeling is de verbetering van de samenwerking tussen de verschillende onderdelen binnen het ministerie alsook de samenwerking met de andere ministeries en overige externe partners. “Integraal samenwerken” moet de bestaande verkokering zowel binnen Justitie als bij de overige ministeries onderling beëindigen. De samenwerking draagt er ook aan bij dat de beleidsproblematiek vanuit verschillende invalshoeken wordt aangepakt. Verder zal het Criminaliteitsbestrijdingsfonds meer programmatisch worden ingezet en afgestemd op het Strategisch Beleidsplan 2016-2020. Op die wijze wordt getracht een balans te vinden in projecten betreffende preventie en repressie (50-50) en wordt een verdeelsleutel (60-40) gehanteerd tussen de interne en externe sectoren (ter versterking van de eigen sectoren). Het Criminaliteitsbestrijdingsfonds is op zodanige wijze gereorganiseerd dat zij in staat is om beter uitvoering te geven aan de “checks & balances” van het beheer van een fonds met een omvangrijk kapitaal voor projecten ten behoeve van het terugdringen van de criminaliteit.

13 Ministerie van Justitie

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorgaan	00 Minister	
10 Algemeen beheer Openbare Orde en Veiligheid (OOV)	00 Kabinet Minister 01 Secretaris generaal 02 Ministeriële staf 04 Beleidsorganisatie	• Ontwikkelen, codificatie en wijziging van het burgerlijke recht, strafrecht, bestuursrecht en handelsrecht • Zorgdragen voor het beleid omtrent de criminaliteitsbestrijding en de burgerlijke veiligheidszorg
11 Rechtswezen	00 Openbaar Ministerie	• Zorgdragen voor voldoende en kwalitatieve rechtsbijstand
12 Politie	00 Landsrecherche 01 Opleidingsinstituut Rechtshandhaving en Veiligheidszorg 02 UO Toelatingsorganisatie 03 UO Politie en Immigratie Curaçao	• Handhaven van de rechtsorde, openbare orde en veiligheid • Bevorderen van de kwaliteit van het functioneren van instellingen en organisaties die belast zijn met rechtshandhaving, openbare orde en veiligheidszorg • Formuleren en adviseren van beleid voor de beoordeling van verblijfsaanvragen van mensen die op Curaçao willen wonen • Handhaven van de rechtsorde, openbare orde en veiligheid
13 Brandweer en Rampenbestrijding	00 UO Brandweer	• Zorgdragen voor een goede en adequate brandweezorg, brandpreventie en rampenbestrijding
14 Defensie	00 Kustwacht	• Zorgdragen voor toezicht en het bestrijden van illegaliteit in de vaarwateren rond Curaçao
15 Gevangeniswezen	00 UO Gevangeniswezen Huis van Bewaring	• Executeren van vrijheidsstraffen conform CPT (European Committee for the Prevention of Torture) normen • Zorgdragen voor toezicht op de detentie zorg, het gevangeniswezen en de vrijheidsbenemingen
16 Opvoedingswezen	00 UO Justitiële Jeugdopvang 01 UO Reclassering 02 UO Voogdijraad 03 Gezinsvoogdij Instellingen	• Zorgen voor de justitiële en civiele jeugdopvang • Executeren van de PIJ² maatregel conform CPT normen • Zorgen voor volwassenen die met het strafrecht in aanraking zijn gekomen ter voorkoming van recidive en terugdringen van de criminaliteit • Rehabilitatie van ex-gedetineerden • Zorgen voor jeugdbescherming en het welzijn van het kind • Zorgdragen voor de begeleiding van gezinnen van minderjarigen die onder toezicht zijn geplaatst door de Kinderrechter
17 Overige ministerie van Justitie	02 Criminaliteitsbestrijdingsfonds 03 Overige Justitiële aangelegenheden (Stichting Slachtofferhulp) 04 Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao	• Leveren van bijdragen aan projecten aangaande criminaliteitsbestrijding • Zorgdragen voor de eerste opvang van slachtoffers en hun familieleden en doorverwijzen naar hulpverlenende instanties • Zorgdragen voor jeugdreclassering, Halt en het Veiligheidshuis

² PIJ- maatregel is een maatregel in het jeugdstrafrecht. PIJ staat voor Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen.

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorgaan	363.214	361.231	350.629	350.629
10 Algemeen Beheer OOV	15.841.945	16.497.452	16.411.002	16.411.002
11 Rechtswezen	10.759.441	10.824.572	10.787.940	10.787.940
12 Politie	107.034.846	113.164.166	110.527.992	110.527.992
13 Brandweer en Rampenbestrijding	12.350.005	13.184.909	12.972.641	12.972.641
14 Defensie	15.425.198	15.509.355	15.509.355	15.509.355
16 Gevangeniswezen	40.203.412	44.031.360	43.138.360	43.138.360
17 Opvoedingswezen	12.552.946	13.576.664	13.249.104	13.249.104
18 Overig Ministerie van Justitie	3.200.199	3.179.077	3.179.077	3.179.077
Totaal:	217.731.206	230.328.786	226.126.100	226.126.100
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorgaan	-	-	-	-
10 Algemeen Beheer OOV	4.071.800	-	-	-
11 Rechtswezen	-	-	-	-
12 Politie	3.546.300	1.500.000	1.500.000	1.500.000
13 Brandweer en Rampenbestrijding	1.415.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
14 Defensie	-	-	-	-
16 Gevangeniswezen	1.850.000	200.000	200.000	200.000
17 Opvoedingswezen	1.811.500	-	-	-
18 Overig Ministerie van Justitie	-	-	-	-
Totaal:	12.694.600	2.900.000	2.900.000	2.900.000

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	360.864	359.531	348.929	348.929
Programmakosten	2.350	1.700	1.700	1.700
Totaal	363.214	361.231	350.629	350.629
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

10 Algemeen Beheer Openbare Orde en Veiligheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.763.314	16.440.570	16.354.120	16.354.120
Programmakosten	78.631	56.882	56.882	56.882
Totaal	15.841.945	16.497.452	16.411.002	16.411.002
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	77.500	77.500	77.500	77.500
Programmakosten	3.994.300	3.994.300	3.994.300	3.994.300
Totaal	4.071.800	4.071.800	4.071.800	4.071.800

11 Rechtswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	9.006.065	9.085.350	9.048.718	9.048.718
Programmakosten	1.753.376	1.739.222	1.739.222	1.739.222
Totaal	10.759.441	10.824.572	10.787.940	10.787.940
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

12 Politie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	107.031.885	113.162.024	110.525.850	110.525.850
Programmakosten	2.961	2.142	2.142	2.142
Totaal	107.034.846	113.164.166	110.527.992	110.527.992
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	221.300	221.300	221.300	221.300
Programmakosten	3.325.000	3.325.000	3.325.000	3.325.000
Totaal	3.546.300	3.546.300	3.546.300	3.546.300

13 Brandweer en Rampenbestrijding

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.344.318	13.180.795	12.968.527	12.968.527
Programmakosten	5.687	4.114	4.114	4.114
Totaal	12.350.005	13.184.909	12.972.641	12.972.641
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	215.000	215.000	215.000	215.000
Programmakosten	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Totaal	1.415.000	1.415.000	1.415.000	1.415.000

14 Defensie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.425.198	15.509.355	15.509.355	15.509.355
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	15.425.198	15.509.355	15.509.355	15.509.355
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
-Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

16 Gevangeniswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	40.203.412	44.031.360	43.138.360	43.138.360
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	40.203.412	44.031.360	43.138.360	43.138.360
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	1.850.000	1.850.000	1.850.000	1.850.000
Totaal	1.850.000	1.850.000	1.850.000	1.850.000

17 Opvoedingswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	11.092.991	12.129.164	11.801.604	11.801.604
Programmakosten	1.459.955	1.447.500	1.447.500	1.447.500
Totaal	12.552.946	13.576.664	13.249.104	13.249.104
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	211.500	211.500	211.500	211.500
Programmakosten	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
Totaal	1.811.500	1.811.500	1.811.500	1.811.500

18 Overig Ministerie van Justitie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.740.357	1.731.020	1.731.020	1.731.020
Programmakosten	1.459.842	1.448.057	1.448.057	1.448.057
Totaal	3.200.199	3.179.077	3.179.077	3.179.077
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Justitie heeft de volgende outcomes:

1. De resocialisatie van personen die met Justitie in aanraking zijn gekomen.
2. Het gevoel van veiligheid bij de burger verbeteren.
3. Het versterken van de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Justitie (Ondersteuning bedrijfsvoering).

1. Resocialisatie van personen die met justitie in aanraking zijn gekomen (in NAf)

1.1 Implementatie samenwerkingsverbanden tussen alle ketenpartners					
Activiteiten (Instrumenten)		2018	2019	2020	2021
1.3.5	Samenwerkingsafspraken tussen SDKK en Reclassering	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.3.6	Samenwerkingsprotocol tussen partners binnen en buiten ministerie	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.3.7	Resocialisatie Netwerk overleg	3.000	3.000	3.000	3.000
1.4 Opstellen en uitvoeren integrale resocialisatieprogramma's en monitoren nazorg					
1.4.5	Prikkels creëren aan private sector voor een tweede kans aan jongeren	5.500			
1.2.14	Herziening systemen van resocialisatie en invoering van effectieve programma's ter voorkoming recidive	71.500	1.100.000	1.100.000	1.100.000
1.2.15	Equiperen van SDKK, JJIC AJJC en Reclassering	100.000			
1.2.16	Implementatie programma's samen met Reclassering voor de ex-delinct pleger	Apparaatskosten			
1.2.17	Installatie commissie die voor de implementatie van resocialisatie zorgdraagt	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.18	Invulling werkervaringsplaatsen in de samenleving voor delict plegers, 6 maanden voor vertrek uit gevangenis	Apparaatskosten			
1.2.19	Toepassing elektronisch toezicht conform voordeur model	250.000	250.000	250.000	250.000
1.2.20	Bestudering mogelijkheid verlaging duur "strafblad" en beslissing over gebruik verklaring omtrent gedrag bij ex-delinct plegers	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.21	Meer toepassing alternatieve straffen OM conform bestaande regels	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.22	Preventie en resocialisatie voor een groot deel gericht op jongeren met onder andere "leerwerktrajecten"	Bijdrage (inbegrepen in 1.7miljoen) en Apparaatskosten			
1.3 Ontwikkelen en uitvoeren deskundigheidsbevordering voor alle ketenpartners in het kader van					

resocialisatie					
1.3.1	Installeren Werkgroep, opstellen en uitvoeren deskundigheidsbevorderingsplannen	10.000	Apparaatskosten		
1.3.2	Uitvoeren integriteits-trainingen	30.000			
1.4 Ontwikkelen adequate aanpak resocialisatie voor ex-delinquenten					
1.4.1	Opzetten gemeenschappelijk registratie/cliëntvolgsysteem	50.000			
1.4.2	Databestand met onderzoeken opzetten	50.000			
1.4.3	Opstellen rapport over differentiatie binnen en buiten SDKK	15.200	15.200	15.200	-
1.4.4	Opzetten samenwerking met het Koninkrijk en de regio	50.000	50.000	50.000	50.000
1.4.5	Onderzoek naar mogelijkheden van een programmabegroting voor resocialisatie	10.000	15.200	15.200	-
1.4.6	Implementatie "Restorative Justice" binnen Justitiële diensten in samenwerking met OM en SOAW	10.000	5.000	5.000	5.000
1.4.7	Extern communicatieplan ontwikkelen om begrip en draagvlak in de samenleving te realiseren	43.600			
1.4.8	Samenwerking met alle resocialisatiepartners en de PPP	10.000			
1.4.9	Ontwikkelen sociale kaart resocialisatie partners	Apparaatskosten			

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het bevorderen van orde en veiligheid in de wijken is belangrijk voor het ministerie van Justitie. Deze aanpak vergroot de sociale rechtvaardigheid. Hierdoor wordt het gevoel van veiligheid op Curaçao in het algemeen, de sociale cohesie en eenheid binnen de gemeenschap bevorderd. Dit zorgt voor minder sociale ongelijkheid en een aangename leef- en woonsituatie op Curaçao.

De bovengenoemde algemene doelstellingen en operationele doelstellingen zijn in de beleidsplannen 2017-2021 beschreven met als basis het geaccordeerde Strategisch Beleidsplan 2016-2020 van het ministerie van Justitie en het regeerakkoord 2017-2021 waarin het centrale thema gezin en gemeenschap beschreven is.

Het is van belang dat wanneer de ex-gedetineerde terugkeert in de maatschappij, hij niet zal recidiveren. Dit belang heeft niet alleen betrekking op het vermijden van kosten voor opsporing, berechting en detentie van de recidivist, maar draagt ook bij aan het verbeteren van het

veiligheidsgevoel van de burger. Daarbij heeft de ex-gedetineerde zelf ook belang bij om niet te vervallen in crimineel gedrag en wederom vast komt te zitten. Resocialisatie van ex-delict plegers is dus in het belang van de samenleving in haar geheel.

Voor een goede terugkeer (re-integratie) in de samenleving heeft de ex-delict pleger hulp nodig bij het verkrijgen van onderdak, opleiding, werk, inkomen, nazorg en eventuele schuldsaneringsmogelijkheden. Tevens is het noodzakelijk dat de ex-delict pleger die een resocialisatieproces heeft ondergaan en nog ondergaat, zich ervan bewust is zich aan de normen en waarden van de samenleving te houden en waarom dit van belang is voor hem als individu als voor de samenleving.

Samenhang met output en activiteiten

Voor de implementatie van het resocialisatieproces dient een aantal samenwerkingsprotocollen met anderen te worden aangegaan zoals, een samenwerkingsprotocol tussen SDKK en Reclassering en een samenwerkingsprotocol met ketenpartners voor een integrale samenwerking. Hierna zullen de partners in het resocialisatieproces via een Resocialisatie Netwerk Overleg met mekaar overleggen om knelpunten en nieuwe strategieën te bespreken of te ontwikkelen.

Bij het opstellen en uitvoeren van integrale resocialisatieprogramma's en het monitoren van de nazorg dienen incentives te worden gecreëerd zodat de ex-delict pleger daadwerkelijk een tweede kans krijgt. De huidige resocialisatieprogramma's zullen gereviseerd worden binnen een werkgroep en waar nodig hernieuwd. Opdat resocialisatie doorgang kan vinden zijn er instrumenten die ingezet moeten worden op het gebied van personeel bij zowel SDKK, Reclassering, AJJC als JJIC. De begeleiding en training van delict plegers zijn van belang in samenhang met de werkplaatsen (zowel kwantitatief als kwalitatief beveiligingspersoneel) die bij SDKK operationeel moeten worden.

Door het handhaven van elektronisch toezicht (ET) zoals bij punt 1.2.7 staat de cellencapaciteit bij SDKK minder onder druk. De bandjes bestemd voor ET met een GPS systeem zijn eind 2015 aangeschaft en moeten onderhouden worden. Naast onderhoud moet het personeel dat met ET werkt ook trainingen volgen voor het toepassen van de nieuwe ontwikkelingen binnen het systeem. Door het toepassen van alternatieve straffen bij punt 1.2.9 staat de cellencapaciteit minder onder druk. Dit zal samen met het Openbaar Ministerie worden besproken.

Naast het creëren van incentives voor private partners zoals bij punt 1.2.1 is het evalueren van het verlagen van de duur van het strafblad bij punt 1.2.8 ook belangrijk. Hierdoor kan een ex-delict pleger een verklaring omtrent het gedrag ontvangen waardoor die makkelijker aan een baan kan komen. Preventie en resocialisatie is voor een groot deel gericht op jongeren met onder andere leerwerk- en begeleid kamer bewonen projecten zoals aangegeven bij punt 1.2.10. Het leerwerkproject biedt resocialisatietrajecten voor jongeren en jongvolwassenen met een justitieel verleden en een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt, waarbij een dagbesteding aan de deelnemers wordt geboden onder professionele begeleiding van werkmeesters, reclasseringsbegeleiders en gedragsdeskundigen. Het begeleid kamer bewonen project is gericht op jongeren en jongvolwassen (rekening houdend met een doorstroom) tussen de 16 en 24 jaar die onder (strafrechtelijk) toezicht staan van AJJC, de uitvoeringsorganisatie Reclassering en of de Gezinsvoogdij Instelling Curaçao. De doelstelling van dit project is een integraal re-integratie programma aan te bieden aan jeugdige ex-gedetineerden die met justitie in aanraking zijn of

zijn geweest, de risicojongere die dreigt af te glijden of de jeugdige OTS'er, gericht op het aanleren van een aantal praktische vaardigheden en zo hun kansen op het vinden en behouden van een "gezonde" plek in de samenleving te vergroten en de kans op recidive en deviant gedrag te verkleinen.

Deskundigheidsbevordering voor de ketenpartners in het kader van resocialisatie is zeer belangrijk. De casussen worden complexer en hierdoor is het zeer noodzakelijk om het personeel te up graden. een werkgroep zal worden geïnstalleerd zoals bij punt 1.3.1. aangegeven is. Deze werkgroep heeft als doel een deskundigheidsbevorderingsplan op te stellen in samenspraak met de resocialisatie partners. Het streven is twee gemeenschappelijke trainingen voor de relevante stakeholders van zowel resocialisatie en bestrijding als preventie van jeugdcriminaliteit te verzorgen. Ook integriteit is essentieel binnen de gehele keten. Hierdoor is het verwezenlijken van integriteitstrainingen belangrijk. Deze trainingen zullen door de ORV worden verzorgd.

Voor een adequate aanpak van resocialisatie dienen de partners beter met elkaar te communiceren. Een gezamenlijk registratie/cliënt volgsysteem en een database met onderzoeken zoals gegeven bij punt 1.4.1 en 1.4.2 moeten ontwikkeld worden zodat alle uitvoeringsorganisaties eraan verbonden kunnen worden. Het ACTS-systeem is reeds in werking bij een aantal Uitvoerende organisaties (UO's). Samen met de Stichting Beheer ICT Rechtshandhaving zullen de mogelijkheden uitgezocht worden om het ACTS systeem bij alle UO's te implementeren. Als informatie toegankelijker is, wordt het werk van het personeel ook effectiever. Hierdoor worden cliënten op een snellere en effectievere manier geholpen. Differentiatie binnen SDKK is heel belangrijk voor het succesvol implementeren van resocialisatie binnen de instelling, zoals aangegeven bij punt 1.4.3. Daarnaast is de samenwerking binnen het Koninkrijk en de regio belangrijk voor onder andere de detentiecapaciteitsregeling en expertise-uitwisseling. De begroting voor resocialisatie is zeer belangrijk voor de uitvoering hiervan, zoals aangegeven bij punt 1.4.5. De mogelijkheid voor een programmabegroting zal bestudeerd worden om resocialisatie programma's hieruit te financieren. De implementatie van "Restorative Justice" binnen Justitie is belangrijk voor het creëren van bewustwording bij de dader. "Restorative Justice" zoals aangegeven bij punt 1.4.6 is samenwerking tussen het Openbaar Ministerie en het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn vereist.

Een succesvol resocialisatieproces heeft de acceptatie van de gemeenschap nodig. Het doel hiervan is om de maatschappij bewust te maken dat iemand die een strafbaar feit heeft gepleegd ook een tweede kans verdient. De stakeholders, bundelen krachten om voorlichting (1.4.7) te geven aan de maatschappij en kunnen voorlichting geven op onder andere scholen en buurthuizen. De interministeriële samenwerking met de ministeries van SOAW, OWCS en GMN is hierbij belangrijk. De keten moet meer geïntegreerd werken zodat de samenwerking (1.4.8) bevorderd kan worden voor de cliënt. Hierdoor is het belangrijk om deze samenwerking te blijven monitoren om de doelstellingen in het resocialisatieproces te behalen. De sociale kaart (1.4.9) wordt integraal bekend gemaakt bij alle stakeholders, zodat de samenwerking, het opvragen van informatie en het verwijzen van cliënten, sneller verloopt.

Indicatoren

Output	Indicatoren
1.1 Implementatie samenwerkingsverbanden tussen alle ketenpartners	Jaarlijkse evaluatie van samenwerking
1.2 Opstellen en uitvoeren integrale resocialisatieprogramma's en monitoren nazorg	25% Van (ex)delict plegers volgt een volledige resocialisatieprogramma
1.3 Ontwikkelen en uitvoeren deskundigheidsbevordering voor alle ketenpartners in het kader van resocialisatie	Twee trainingen worden per jaar gezamenlijk gevolgd
1.4 Ontwikkelen adequate aanpak resocialisatie voor ex-delict plegers	Evaluatie resocialisatie aanpak

2 (Gevoel van) veiligheid verbeteren (in NAF)

2.1 Ontwikkelen en uitvoeren integraal veiligheids- en justitieel beleid				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Nauwere samenwerking met andere ministeries, zoals SOAW en OWCS bij misdaadbestrijding	Apparaatskosten			
2.1.2 Ferm beleid inzake corruptiebestrijding	Apparaatskosten			
2.1.3 Prioriteren van punten veiligheidsagenda in samenwerking met OM	Apparaatskosten			
2.1.4 Implementatie beleid inzake mensenhandel	366.000	366.000	366.000	366.000
2.1.5 Implementatie Road watch samen met "Paga bo but" en surveillancecamera's	Bijdrage (inbegrepen in 1.7miljoen) en Apparaatskosten			
2.1.6 Verdere implementatie van Afpakteam	Bijdrage (inbegrepen in 1.7 miljoen) en Apparaatskosten			
2.1.7 Introductie wapenbeleid	Apparaatskosten			
2.1.8 Informatiecenter voor verlagen Criminaliteit	Apparaatskosten			
2.1.9 Verbetering repressie door betere samenwerking Justitiële keten	Apparaatskosten			
2.1.10 Hotspots en gelegenheidscriminaliteit aanpakken	Apparaatskosten			
2.2 Creëren zichtbaarheid en bewustwording				
2.2.1 Zichtbaar politie op straat en overtuigende controle taken verrichten	Apparaatskosten			
2.2.2 Proactief optreden van de Politie	Apparaatskosten			
2.2.3 Evalueren positie van lokale minister ten opzichte van de Kustwacht	10.000			
2.2.4 Evalueren van de consensusrijks wetten				
2.3 Verbeteren en versterken justitiële keten				
2.3.1 Jaarlijkse beleids- en begrotingscyclus evalueren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.3.2 Optimaliseren gebruik van digitale informatie bij KPC	50.000			
2.3.3 Verbeteren overlegstructuur	10.000			
2.3.4 Afronden optimaliseringstraject ORV	Apparaatskosten			
2.3.5 Reviseren en aanpassen van immigratie- en toelatingsbeleid	Apparaatskosten			

2.3.6	Evalueren en versterken Justitiële organisaties	10.000			
2.3.7	Implementatie urgentieplan bij KPC	Apparaatskosten			
2.3.8	Upgraden personeel met accent op de bedrijfsvoering	25.000			
2.3.9	Mogelijkheden bouwen en financiering nieuwe gevangenisonderzoeken	200.000			
2.3.10	Onderzoeken mogelijkheden voor het bouwen van een nieuw politiecellencomplex	200.000			
2.3.11	Verdere implementatie van proces tot formalisatie Bureau Kustwacht	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4 Constructief aanpakken preventie en bestrijding jeugdcriminaliteit					
2.4.1	Samenwerkingsprotocol tussen alle ketenpartners	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.2	Samenwerkingsprotocol tussen de ministeries OWCS, VVRP, GMN, BPD en SOAW	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.3	Mogelijkheden onderzoeken om educatiecentra voor jongeren te introduceren	10.000	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.4	Zorgdragen voor ruimte bij bestaande leerwerktrajecten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.5	Eenduidige behandelingsprogramma's en projecten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.6	Penitentiaire instelling voor resocialisatie	100.000			
2.4.7	Voorlichting aan jongeren door Reclassering, SDKK, JJIC en AJJC	1.700			
2.4.8	Inrichten gesloten afdeling voor OTS'ers (Onder Toezicht Stelling)	600.000	500.000		
2.4.9	Evaluatie huidige wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.10	Verstreken instanties zoals Voogdijraad en GVI (Gezinsvoogdij Instelling Curaçao)	Apparaatskosten en subsidie			
2.4.11	Reorganisatie Voogdijraad	Apparaatskosten			
2.4.12	Doorontwikkeling van het Veiligheidshuis	Apparaatskosten en subsidie			
2.4.13	Verdere implementatie TOP C (Tur wowo riba bo)	Apparaatskosten			
2.4.14	Installatie coördinator voor de multidisciplinaire projecten voor jongeren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4.15	Gemeenschappelijk Vakjargon binnen de keten voor diagnostiek, signalering en behandeling	Apparaatskosten			
2.5 Verbeteren kwaliteit producten en dienstverlening					
2.5.1	Deskundigheidsbevordering trainingen	30.000			
2.5.2	LB-ham over Halt feiten afronden	Apparaatskosten			
2.5.3	Uitbreiding formatie JJIC met 29 pedagogische medewerkers	400.000			
2.5.4	Uitwerken plan van aanpak afdeling Jeugd- en gezin	Subsidie GVI (materieel en			

	coaches bij GVI operationaliseren	personeel)			
2.5.5	Evaluatie wet aanwijzing vermoedelijke verwekker	Apparaatskosten			
2.6 Optimaliseren veiligheidsketen					
2.6.1	Betere equipering instanties om misdaad in ons land te bestrijden	Apparaatskosten			
2.6.2	Smart formule registratie en permanente vorming politiekorps	25.000			
2.6.3	Implementatie van informatie gestuurde politie	50.000			
2.6.4	Start politieopleiding met 3 nieuwe klassen	150.000			
2.7 Verhoging pakkans door intensieve handhaving					
2.7.1	Beleid zero tolerantie met gerichte acties	Apparaatskosten			
2.7.2	Effectief beleid voor wat betreft misdrijven met grote impact op de gemeenschap	Apparaatskosten			
2.7.3	Betere taakverdeling lokale en grensoverschrijdende onderzoeken	Apparaatskosten			
2.7.4	Versterking samenwerkingsverbanden binnen het Koninkrijk en de regio	20.000			
2.7.5	Optimaliseren van de samenwerking tussen RST en het lokale politiekorps	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8 Ontwikkelen uitvoeren criminaliteitspreventieprogramma's					
2.8.1	Voorlichting in de wijken/scholen over sociale controle	10.000	10.000	10.000	10.000
2.8.2	Radioprogramma's ter bewustwording van de bevolking	60.000	60.000	60.000	60.000
2.8.3	Synchronisatie preventieprojecten in de wijken gericht op jongeren en familie	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8.4	Verdere implementatie van bewakingscamera's op strategische punten	3.494.300	3.494.300	3.494.300	3.494.300
2.8.5	Onderzoek in de wijken in samenwerking met buurtorganisaties en de buurtregisseurs	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8.6	Evaluatie beleid criminaliteitsbestrijdings-fonds	10.000			
2.8.7	Samenwerkingsverbanden met de private sector	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8.8	Introductie wet registratie vaderschap	Apparaatskosten/ Voorlichting			
2.8.9	Introduceren buurtregisseurs en jeugdagente	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8.10	Implementeren consultatie in de wijken in de vorm van "Ban papia Hustisia/Hustisia den bo bario"	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het bevorderen van orde en veiligheid in de wijken is belangrijk voor het ministerie van Justitie. Deze aanpak vergroot de sociale rechtvaardigheid. Hierdoor wordt het gevoel van veiligheid op Curaçao in het algemeen, de sociale cohesie en eenheid binnen de gemeenschap bevorderd. Dit zorgt voor minder sociale ongelijkheid en een aangename leef- en woonsituatie op Curaçao.

De bovengenoemde algemene doelstellingen en operationele doelstellingen zijn in het beleidsplan 2017-2021 beschreven met als basis de geaccordeerde Strategisch Beleidsplan 2016-2020 van het ministerie van Justitie en het regeerprogramma 2017-2021 waarin het centrale thema gezin, gemeenschap en veiligheid beschreven is.

Samenhang met output en activiteiten

Voor het uitvoeren van een integraal veiligheids- en justitieel beleid dient een nauwere samenwerking te worden ontwikkeld met andere ministeries. In het kader van misdaadbestrijding (2.1.1) en corruptiebestrijding (2.1.2) is deze samenwerking van essentieel belang. De veiligheidsagenda (2.1.3) is ontwikkeld in samenspraak met alle andere ministeries en relevante partners. In het driehoeksoverleg zullen tussen de minister van Justitie, het Openbaar Ministerie en het Korps Politie Curaçao voor 2018 prioriteiten worden aangegeven die op interministerieel niveau uitgevoerd moeten worden. Naast deze prioriteiten zal het plan van aanpak 2017-2021 voor mensenhandel (2.1.4) uitgevoerd worden. Dit plan zal in het Justitieel Vierlanden Overleg (JVO) van juni 2018 worden geaccordeerd. Het plan bevat trainingen, voorlichting, onderzoeken en opvang mogelijkheden die uitgevoerd dienen te worden.

De mogelijkheden voor het introduceren van een roadwatch (2.1.5) samen met “Paga bo but” zullen bestudeerd worden. Deze zullen samen met surveillancecamera's voor verkeersovertredingen geïntroduceerd worden om te zorgen voor de daling van verkeersovertredingen. Het afpakteam (2.1.6) heeft de afgelopen jaren goede prestaties geleverd en succes gehad bij het bestrijden van criminaliteit. Hierdoor zal de verdere implementatie van het afpakteam worden voortgezet.

Een wapenbeleid (2.1.7) zal geïntroduceerd worden voor het ontvangen van een wapen vergunning, voor wapenhandelaren, schietverenigingen en visitatie. Gelijktijdig zullen meer controles uitgevoerd worden voor het bestrijden van illegale wapens op ons eiland.

Een informatiecenter (2.1.8) zal geïntroduceerd worden in samenwerking met de Stichting ICT Beheer Rechtshandhaving waar informatie voor alle organisaties gecentraliseerd wordt voor het bestrijden van criminaliteit. Een samenwerkingsprotocol zal gesloten worden met andere ministeries voor informatie-uitwisseling. Dit zorgt ook voor een verbetering in de samenwerking (2.1.9) zowel binnen als buiten de Justitiële keten. Hotspots en gelegenheidscriminaliteit (2.1.10) zullen ook aangepakt worden op interministerieel niveau.

Om het veiligheidsgevoel bij de burger te veranderen is het creëren van zichtbaarheid van politie op straat (2.2.1) belangrijk. De maatschappij voelt zich veiliger als de politie proactief en preventief optreedt (2.2.2). Ook is het belangrijk om informatie te geven ofwel aan de bewustwording van de gemeenschap te werken. Hierdoor zal voorlichting, zowel in de wijken als scholen, worden gegeven.

De versterking van de justitiële keten bij het uitvoeren van een integraal veiligheidsbeleid is belangrijk. Justitie kampt met een tekort van circa NAf 30 miljoen gulden. Hierdoor zal de

jaarlijkse beleid- en begrotingscyclus (2.3.1) geëvalueerd worden. Door het evalueren van voornoemde cyclus zal een duidelijk beeld ontstaan over de knelpunten van het ministerie. Bij het versterken van de justitiële keten dient ook het personeel (2.3.8) dat werkzaam is in de bedrijfsvoering, deskundigheidsbevordering op het gebied van zowel Human Resource, ICT en Financiën te ontvangen.

Het Korps Politie Curaçao zal een urgentieplan (2.3.7) implementeren, gekoppeld aan een optimalisatietraject voor het gebruik van digitale informatie (2.3.2). Ook zullen de mogelijkheden voor het bouwen van een politiecellencomplex (2.3.10) bestudeerd worden. Op dit moment maakt het Korps Politie Curaçao gebruik van blok 1 bij het Sentro di Detenshon i Korekshon Kòrsou (SDKK). Naast het bestuderen van de mogelijkheden voor het bouwen van een politiecellencomplex is het bestuderen van de mogelijkheden voor het bouwen en financiering van een nieuwe gevangenis (2.3.9) belangrijk voor de differentiatie binnen de gevangenis.

Informatie bereikt niet alle uitvoeringsorganisaties op dezelfde wijze. Hierdoor zullen overleg structuren (2.3.3) gecreëerd worden, zodat de informatie sneller en efficiënter de uitvoeringsorganisaties bereikt.

De Kustwacht is op Koninkrijksniveau werkzaam. Curaçao heeft ook personeel dat binnen de Kustwacht werkzaam is. Voor het beheer van dit personeel is het van belang om het Bureau Kustwacht (2.3.11) te formaliseren zodat het personeel van Curaçao een duidelijk aanspreekpunt heeft op Curaçao. Naast het creëren van meer zichtbaarheid en bewustwording zal de positie van de lokale minister ten opzichte van de Kustwacht (2.2.3) en de consensusrijkswetten (2.2.4) geëvalueerd worden.

De preventie en het bestrijden van Jeugdcriminaliteit (2.4) zal via een aantal activiteiten constructief aangepakt worden. Jeugdcriminaliteit dient op interministerieel (2.4.2) niveau aangepakt te worden. Een samenwerkingsprotocol (2.4.1) zal met alle relevante ketenpartners ondertekend worden. De mogelijkheden voor het introduceren van educatiecentra (2.4.3) voor jongeren zal bestudeerd worden samen met het onderzoeken van mogelijkheden om jongeren te plaatsen bij bestaande leerwerktrajecten (2.4.4).

Een gemeenschappelijke taal voor diagnostiek, signalering en behandeling (2.4.5 en 2.4.15) van cliënten binnen de keten is belangrijk. Door een gezamenlijke taal te spreken zorgt de keten voor een succesvol verloop van een cliënt. Een afdeling voor gezinscoaches waar gezinnen begeleid kunnen worden moet nog ontwikkeld worden bij de Stichting Gezinsvoogdij Instelling Curaçao (2.4.10 en 2.5.4). Gezin coaching is bedoeld voor gezinnen met meerdere problemen. Dit kunnen problemen zijn op het gebied van opvoeding van kinderen, relaties, geld en schulden, wonen, overlast in de buurt, werk of onderwijs, gezondheid en veiligheid. Een gezinscoach helpt het gezin een plan te maken om problemen op te lossen.

Curaçao kent een groep jongeren die ernstig deviant gedrag vertoont. Opname van deze groep jongeren van tussen de 12 tot 18 jaar in een gesloten jeugdinrichting is uiterst noodzakelijk om de risico's van verder afglijden te voorkomen. Het jeugdstrafrecht, dat hieraan ten grondslag ligt, heeft immers, naast het opleggen van een straf, ook een pedagogisch uitgangspunt. Een gesloten justitiële jeugdinrichting voor Curaçao (2.4.6) is een noodzaak om het toekomstperspectief van deze doelgroep te verbeteren. Hierdoor zijn de verdere bouwwerkzaamheden en het operationaliseren van de gesloten justitiële jeugdinrichting noodzakelijk. Ook zal onderzocht worden in hoeverre een gesloten afdeling voor OTS'ers (2.4.8) voor meisjes en een crisisopvang op het terrein van de JJIC gebouwd kunnen worden. Het gedrag van de jongeren maakt het moeilijk om alle jongeren bij elkaar te hebben. Sommige OTS jongeren dienen in een gesloten omgeving behandeld te worden. De JJIC beschikt niet over

voldoende deskundig personeel voor de continue intramurale zorg en begeleiding. De wetgeving (2.4.9) voor wat betreft dit aspect dient ook geëvalueerd te worden. In de nachtelijke uren is slechts één piketfunctionaris thans verantwoordelijk en wordt ondersteund door de externe beveiligers.

Ook dienen pedagogische beveiligers (2.5.3) aangetrokken te worden in plaats van een extern beveiligingsbedrijf. Deze worden zodanig getraind dat zij in staat zijn om op een pedagogische manier om te gaan met de jongeren.

De reorganisatie van het Bureau Voogdijraad (2.4.11) is sinds 2016 begonnen met het aantrekken van een changemanager. In het jaar 2017 is de reorganisatie verder gevorderd. In 2018 zal dit worden voortgezet door het implementeren van de instrumenten bij deze operationele doelstelling. De benadering van de “Signs of Safety” methode biedt een werkwijze om te komen tot een balans van zorgen en krachten in de situatie van het kind. Dit geschiedt in samenwerking met hulpverleners en ketenpartners. Het CMK (Centrale Meldpunt Kindermishandeling) zal voorlichting geven aan scholen, wijkcentra en professionals, die een signaleringsfunctie hebben voor het opvangen van signalen bij kindermishandeling. Voorlichtingsmateriaal zal worden geprofessionaliseerd. Samenwerkingsverbanden met Voogdijraden BES, Sint Maarten en Aruba zullen worden uitgebouwd en de werkwijze zal worden afgestemd.

Het Veiligheidshuis (2.4.12) is momenteel één van de pilaren van de Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao (AJJC) en fungeert als centraal contactpunt voor alle spelers in de justitiële-, zorg-, onderwijs- en sociale keten. Het Veiligheidshuis heeft momenteel één procesmanager. Door de toename in 2016 van zowel justitiële- als risicojongeren dient een formatie- en thema uitbreiding plaats te vinden. De formatie dient uitgebreid te worden met twee procesregisseurs via een ter beschikkingstelling vanuit een uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Justitie of andere ministeries en één administratieve ondersteuning. Het thema dient uitgebreid te worden met zowel huiselijk geweld, criminele families als aanpak verwarde personen in het wijknetwerkoverleg. Naast de toename van justitiële- en risico-jongeren dient de mogelijkheid tot het uitbreiden van de doelgroep ook te worden onderzocht. Het Veiligheidshuis heeft een bredere interministeriële aanpak.

Voor het zorgdragen van een synchronisatie tussen preventieprojecten voor jongeren zal een coördinator aangesteld worden om projecten voor te zetten. Bij dit punt dient te worden aangemerkt dat het operationaliseren van het Halt-bureau (2.5.2) ook belangrijk is bij de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit.

Voor het verbeteren van de kwaliteit van de producten en diensten binnen het ministerie zijn trainingen voor deskundigheidsbevordering (2.5.1) van belang. Deskundigheidsbevordering is op alle gebieden nodig, zowel op het gebied van resocialisatie, repressie en bestrijding als preventie van jeugdcriminaliteit.

Het ministerie heeft de taak om wetgeving te ontwerpen. In het kader hiervan zullen de Wet aanwijzing vermoedelijke verwekker (2.5.5) en de Wet registratie vaderschap (2.8.8) geëvalueerd worden en waar nodig aangepast.

Om misdaad op Curaçao te bestrijden, zoals aangegeven bij punt 2.6.1, dienen de instanties binnen de justitiële keten beter geëquipeerd te worden. Het politiekorps dient een smart formule registratie (2.6.2) te ontwikkelen, zorg te dragen voor permanente vorming en meer

politie officieren die informatiegericht (2.6.3) werken. Het ORV zal de politieopleiding starten met 3 nieuwe klassen.

Intensieve handhaving verhoogt de pakkans van criminelen. Daarom zal een zero tolerantie (2.7.1) beleid en een beleid op misdrijven die grote impact hebben op de gemeenschap (2.7.2) gehanteerd worden. Een betere taakverdeling zal ontwikkeld worden voor lokale en grensoverschrijdende (2.7.3) onderzoeken. De samenwerkingsverbanden binnen het koninkrijk en de regio (2.7.4) zullen versterkt worden en de samenwerking tussen RST en het lokale politiekorps (2.7.5) zal geoptimaliseerd worden.

Voor het bestrijden van criminaliteit in het algemeen zullen preventieprogramma's ontwikkeld of aangepast worden. Het ministerie heeft reeds een radioprogramma (2.8.2) dat wekelijks uitgezonden wordt met het doel de gemeenschap te informeren en voor te lichten. Naast radioprogramma's zal ook voorlichting op scholen en wijken (2.8.1) worden gegeven. Zoals reeds vermeld bij punt 2.4.14 zal een coördinator worden geïnstalleerd voor preventie projecten om te zorgen voor synchronisatie (2.8.3) van de projecten. Onderzoeken voor het verlagen van criminaliteit in de wijken zullen gedaan worden in samenwerking met de buurtorganisaties, buurtregisseurs en jeugdagenten (2.8.5 en 2.8.9). Naast deze onderzoeken zal het ministerie een vorm van consultatie in de wijken (2.8.10) ontwikkelen, waar het ministerie zichtbaar is in de wijken. De samenwerking met de private sector (2.8.7) is ook belangrijk bij het bestrijden van criminaliteit. Hierdoor zullen samenwerkingsverbanden met onder andere de Curaçao Tourist Board, Downtown Management Organisation, Vereniging Bedrijfsleven Curaçao en Curaçao Tourism and Hospitality Organisation belangrijk zijn. De verdere plaatsing van bewakingscamera's zal op strategische punten worden voortgezet.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Ontwikkelen en uitvoeren integraal veiligheids- en justitieel beleid	Jaarlijks evaluatierapport
Creëren zichtbaarheid en bewustwording	Vier wijkgerichte bewustwordingscampagnes per jaar
Verbeteren en versterken justitiële keten	Jaarlijks evaluatierapport
Constructief aanpakken preventie en bestrijding jeugdcriminaliteit	Jeugdcriminaliteitscijfers zijn met 5% verminderd per jaar
Verbeteren kwaliteit producten en dienstverlening	Jaarlijks evaluatierapport
Optimaliseren veiligheidsketen	De politieopleiding is gestart met één klas per jaar
Verhoging pakkans door intensieve handhaving	Aantal aangehouden personen is jaarlijks met 5% verhoogd
Ontwikkelen uitvoeren criminaliteitspreventieprogramma's	Drie projecten worden per jaar geïmplementeerd

3 Ondersteuning bedrijfsvoering (in NAF)

3.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Beloning van Personeel	93.860.300			
3.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	43.413.200			
3.1.3 Afschrijving Vaste Activa	8.702.000			
3.1.4 Interest				
3.1.5 Subsidies	2.443.800			
3.1.6 Overdrachten	2.719.300			
3.1.7 Sociale Zekerheid	34.755.700			
3.1.8 Andere uitgaven				
Totaal	185.894.300			
3.1.9 Investerings	12.694.600			

Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

Visie

Investeren in een elastische infrastructuur met beter transport, watervoorziening, riolering, energie en moderne technologie die leiden tot groei in productiviteit en inkomen, verbeteringen in de gezondheidszorg en het onderwijs en verhoging van de levensstandaard van ons allen.

Missie

Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP) draagt zorg voor een duurzame ontwikkeling van verkeer, vervoer en ruimtelijke planning waarbij “heel”, “veilig”, en “schoon” centraal staan. Het ministerie is een organisatie waarbinnen nieuwe instrumenten worden gebruikt om Curaçao leefbaar en bereikbaar te houden. De missie gaat in het bijzonder in op de volgende kernpunten:

- betrouwbare (inter)nationale verbindingen;
- betrouwbare bescherming van de samenleving tegen gevaarlijke weersomstandigheden;
- duurzame ontwikkeling en een continu streven naar een optimale benutting van de ruimte en inrichting ervan met infrastructuur en een adequate (volkshuisvesting);
- bijdragen aan het ontwikkelen van (inter)nationale wet- en regelgeving alsook het handhaven hiervan.

14 Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	• Politiek bestuurlijke leiding
20 Algemeen Beheer VVRP	00 Kabinet van de Minister	• Algemene ondersteuning van de minister
	01 SG Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	• Ambtelijke leiding en belast met de operationele bedrijfsvoering
	02 Ministeriele Staf	• Ondersteuning van het ministerie op PIOFACH gebied
	03 Beleidsorganisatie VVRP	• Ontwikkelen, monitoren, evalueren van beleid en beleidsadvisering
21 Openbare Werken	01 UO Openbare Werken (UO OW) 02 Wegen, straten en pleinen	• Toezicht op de uitvoering en kwaliteit van openbare werken, wegen, straten, pleinen en elektrische installatie en het beheer van de basisregistratie topografie
22 Verkeer en Vervoer	01 UO Verkeer en Vervoer (UOVV)	• Toezicht op de naleving van (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid van en in het verkeer te land en het personenvervoer
	03 UO Maritieme Autoriteit Curaçao (UO MAC)	• Toezicht op de naleving van de (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en beveiliging van scheepvaart en maritieme zaken
23 Luchtvaart	00 Luchthaven (WA verzekering)	• Voldoen aan verplichting inzake verzekering van de luchthaven tegen terroristische aanvallen
	01 UO Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit (CBA)	• Toezicht op de naleving van de (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
		beveiliging van de burgerluchtvaart
24 Meteorologische aangelegenheden	00 UO Meteorologische Dienst Curaçao (UO MDC)	Bewaking van de veiligheid van de samenleving en materieel goed tegen extreme weersituaties en het leveren van een bijdrage aan duurzame ontwikkeling van de gemeenschap en het bijdragen aan veilige luchtvaart en scheepvaart
25 Reiniging	00 Reiniging	De zorg voor de sanering van hoofdwegen, woonwijken en binnenstad
26 Riolering en waterzuivering	00 Riolering 01 Zuiveringsinstallaties 02 Waterafvoeren	- De zorg voor adequate inzameling, van transport, zuivering van afvalwater en levering van gezuiverd afvalwater voor hergebruik. - De zorg voor een adequaat systeem van waterafvoer (hemelwater en afvalwater)
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	00 UO Ruimtelijke Ordening en Planning (UO ROP) 01 UO Domeinbeheer 02 Onbebouwde eigendommen	- De zorg voor zorgvuldige en optimale benutting van de ruimte binnen Curaçao - Beheer van roerende en onroerende goederen en de persoonlijke (huurrechten) en zakelijke rechten aan deze onroerende goederen verbonden, toebehorende aan Curaçao
28 Overige VVRP	00 Overige Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	De zorg voor beleidskaders en toezicht op de uitvoering en kwaliteit van de ruimtelijke planning

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	861.462	754.719	744.459	744.459
20 Algemeen Beheer VVRP	5.998.325	6.039.616	5.823.320	5.823.320
21 Openbare Werken	16.296.684	20.699.899	20.471.899	20.471.899
22 Verkeer en Vervoer	11.901.444	11.832.642	11.631.242	11.631.242
23 Luchtvaart	2.109.881	2.103.524	1.921.124	1.921.124
24 Meteorologische aangelegenheden	3.160.436	3.189.289	3.170.175	3.170.175
25 Reiniging	-	1.222.700	1.222.700	1.222.700
26 Riolering en Waterzuivering	5.840.000	6.240.000	5.768.800	5.768.800
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	14.065.483	14.214.401	13.929.439	13.929.439
28 Overige VVRP	22.012.944	21.228.450	19.928.450	19.928.450
Totaal:	82.246.735	81.312.340	78.398.708	78.398.708
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
20 Algemeen Beheer VVRP	140.000	-	-	-
21 Openbare Werken	35.410.000	35.000.000	35.000.000	35.000.000
22 Verkeer en Vervoer	297.000	-	-	-
23 Luchtvaart	80.000	-	-	-
24 Meteorologische aangelegenheden	130.000	-	-	-
25 Reiniging	-	-	-	-
26 Riolering en Waterzuivering	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	4.513.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
28 Overige VVRP	-	-	-	-
Totaal	42.070.000	40.000.000	40.000.000	40.000.000

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

Functie 01 Bestuursorganen

Bestuurlijke leiding

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	485.462	482.719	472.459	472.459
Programmakosten	376.000	272.000	272.000	272.000
Totaal	861.462	754.719	744.459	744.459
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 20 Algemeen beheer VVRP

Ambtelijke leiding van het Ministerie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.982.721	6.028.328	5.812.032	5.812.032
Programmakosten	15.604	11.288	11.288	11.288
Totaal	5.998.325	6.039.616	5.823.320	5.823.320
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	140.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	140.000	-	-	-

Functie 21 Openbare Werken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.820.997	19.230.715	19.002.715	19.002.715
Programmakosten	475.687	1.469.184	1.469.184	1.469.184
Totaal	16.296.684	20.699.899	20.471.899	20.471.899
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	410.000	-	-	-
Programmakosten	35.000.000	35.000.000	35.000.000	35.000.000
Totaal	35.410.000	35.000.000	35.000.000	35.000.000

Functie 22 Verkeer en Vervoer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.583.929	2.590.912	2.389.512	2.389.512
Programmakosten	9.317.515	9.241.730	9.241.730	9.241.730
Totaal	11.901.444	11.832.642	11.631.242	11.631.242
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	297.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	297.000	-	-	-

Functie 23 Luchtvaart

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.062.881	2.069.524	1.887.124	1.887.124
Programmakosten	47.000	34.000	34.000	34.000
Totaal	2.109.881	2.103.524	1.921.124	1.921.124
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	80.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	80.000	-	-	-

Functie 24 Meteorologische aangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.158.039	3.187.555	3.168.441	3.168.441

Programmakosten	2.397	1.734	1.734	1.734
Totaal	3.160.436	3.189.289	3.170.175	3.170.175
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	130.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	130.000	-	-	-

Functie 26 Riolering en Waterzuivering

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.840.000	6.240.000	5.768.800	5.768.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	5.840.000	6.240.000	5.768.800	5.768.800
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Totaal	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000

Functie 27 Ruimtelijke Ordening, Woning en Bouwgrond exploitatie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.970.865	13.146.970	12.862.008	12.862.008
Programmakosten	1.094.618	1.067.431	1.067.431	1.067.431
Totaal	14.065.521	14.214.401	13.929.439	13.929.439
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	4.513.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
Totaal	4.513.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000

Functie 28 Overige VVRP

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	22.012.944	21.228.450	19.928.450	19.928.450
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	22.012.944	21.228.450	19.928.450	19.928.450
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning heeft de volgende outcomes:

1. Versterking toeristisch product Curaçao.
2. Toename (kwaliteit) economische activiteiten binnen de logistieke sector.
3. Meer beweging en sport.
4. Schone, gezonde en veilige leefomgeving.
5. Meer stedelijke ontwikkeling met effectief gebruik van schaarse gronden en natuurlijke bronnen.
6. Beter geordende en duurzame bebouwde omgeving.
7. Beschikbare gronden worden conform hun bestemming gebruikt voor landbouw, veeteelt, bedrijfsactiviteiten en woningbouw.
8. Meer betaalbare woningen beschikbaar voor woningbehoeftigen.
9. Beter onderhoud van gebouwen en woningen.
10. Verbetering kwaliteit infrastructuur.
11. Verbetering kwaliteit mobiliteit.
12. Minder verkeersslachtoffers door verbeterde verkeersveiligheid.
13. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat.

14. Het financiële beleid van de overheid is efficiënter(hogere inkomsten, lagere kosten en beter financieel beheer.
15. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Versterking toeristisch product Curaçao (in NAF)

1.1 Meer gerestaureerde monumenten				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Aanstellen van een coördinator en team die zich bezig houden met de binnenstad en de monumenten				
1.1.2 Analyse en aanpassen van het monumentenbeleid				
1.2 Meer toeristen en beter gebruik maken van de historische binnenstad als trekpleister voor toeristen				
1.2.1 Herinrichting van oude SEHOS terrein				
1.2.2 Periodieke rapportages aan UNESCO				
1.2.1 Implementeren Informatie campagne rondom monumenten				

Samenhang met de centrale thema's en impact

Eén van de belangrijke toeristische producten is het gebouwd erfgoed, de kleurrijke monumentale gebouwen. Sinds 1997 is de historische binnenstad op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO geplaatst. Veel monumenten verkeren echter nog in slechte staat en de bewustwording bij de bevolking over de betekenis van de monumenten, het nationale erfgoed, en van hun bijdrage aan onze geschiedenis, cultuur en aan het toerisme, is onvoldoende. Er zal meer inspanning geleverd moeten worden op het gebied van restauratie van gebouwen, mede middels het actualiseren en implementeren van het monumentenbeleid en -wetgeving, de uitvoering van het managementplan of erfgoednota, de inrichting en het beheer van onze historische binnenstad in het algemeen. Onder deze inspanning valt ook het bevorderen van nieuwbouw die past binnen het beschermd stadgezicht, opvullen van lege plekken in de binnenstad met nieuwbouw, inrichten van de openbare ruimte en toegankelijker maken van de binnenstad voor auto's en voetgangers.

De aandacht van de lokale bevolking en van de toerist voor het unieke karakter van onze historische binnenstad moet ook vergroot worden via structurele informatievoorziening. Op die manier kan de status van de binnenstad als Werelderfgoedstad behouden worden en kan de stad als een trekpleister (blijven) fungeren voor zowel de lokale bevolking als de toerist, welke aanzienlijke economische voordelen kan genereren. Dit zal, samen met andere relevante ingrepen leiden tot meer bedrijvigheid en levendigheid in de binnenstad en dus meer werkgelegenheid.

Samenhang met output en activiteiten

1.1 Meer gerestaureerde monumenten

Het ministerie zal op een actievere manier monumenten aanpakken die in slechte staat verkeren. Om dit te bereiken dient aan het einde van het jaar 2018 een coördinator en een team te zijn ingesteld die zich volledig toewijden aan de binnenstad, de nieuwbouw en de monumenten. Het concept aangepaste monumentenbeleid, de Erfgoednota, dient uiterlijk in het eerste kwartaal van 2018 afgerond en goedgekeurd te worden teneinde te kunnen starten met de implementatie.

1.2 Meer toeristen en beter gebruik maken van de historische binnenstad als trekpleister voor toeristen

Het ministerie streeft ernaar de binnenstad levendiger en aantrekkelijker te maken voor de lokale bevolking en zodoende ook als toeristisch product te versterken. Beschikbare ruimtes moeten ingericht worden op een wijze die bijdraagt aan dit streven. Leegstaande gebouwen moeten ook functies krijgen die hieraan bijdragen. Wanneer het nieuwe ziekenhuis gereed is, ontstaat de kans de huidige SEHOS terreinen een inrichting of functies te geven die dit doel versterken. Hiertoe zal aan het einde van het tweede kwartaal van 2018 een herinrichtingsplan voor het SEHOS terrein gereed moeten zijn. Met het oog op het behoud van de Werelderfgoed status van de binnenstad, dienen de periodieke rapportages aan het World Heritage Centre van de UNESCO voortgezet te worden. Na de vaststelling van de Erfgoednota zal, in samenwerking met de relevante stakeholders, gestart worden met een informatiecampagne voor het vergroten van het maatschappelijke draagvlak en waardering voor het erfgoed, alsook de “branding” van historisch Willemstad als toeristisch product.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Meer gerestaureerde monumenten	
Meer toeristen en beter gebruik maken van de historische binnenstad als trekpleister voor toeristen	

2. Toename (kwaliteit) economische activiteiten binnen de logistieke sector (in NAf)

2.1. Curaçao op de hoogste categorie op de compliance lijsten in de wereld krijgen ten behoeve van het vlaggenstaatsregister				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1. Voorbereiden op en uitvoeren van de IMO oefenaudit en de IMO audit				
2.2. Aanpassen wetgeving op het gebied van scheepvaart om te voldoen aan internationale normen				
2.2.1. Zorgdragen voor het opzetten van een systeem waarbij Curaçao effectief aan alle internationale verantwoordelijkheden op het gebied van havenstaat, vlaggenstaat en kuststaat voldoet				
2.2.2. Ontwerpen en afronden van nieuwe wet- en regelgeving				
2.3. Aanpassen wetgeving op het gebied van luchtvaart om te voldoen aan internationale normen				
2.3.1. Sluiten van MOU's met de landen voor het faciliteren van luchtvaartmaatschappijen van verschillende landen (creëren air lift				
2.3.2. Doorvoeren van noodzakelijke hervormingen in het toezichtstelsysteem, conform ICAO vereisten in annexen 1-19				
2.3.3. Uitvoeren van nieuwe wet- en regelgeving				
2.3.4. Voorbereiden op en uitvoeren ICAO audit voor 2018/2019				
2.4. Verbeteren internationale bereikbaarheid				
2.4.1. Visie en beleid ontwikkelen op luchtverbindingen, in het bijzonder tussen de landen van het Koninkrijk				

2.5. Verbeteren kwaliteit telefonie en dataverkeer					
2.5.1.	Aanpassen wetgeving inclusief bijbehorende documenten				
2.5.2.	Onderzoek verrichten naar de stand van zaken en een strategie ontwikkelen voor een level playing field				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Belangrijke economische dragers voor Curaçao zijn de scheepvaart en de luchtvaart. Het ministerie van VVRP is verantwoordelijk Curaçao aantrekkelijk te maken zodat scheepvaartbedrijven hun schepen op Curaçao laten registreren. Ook wil het ministerie van VVRP met de luchtvaart, de internationale bereikbaarheid van Curaçao verbeteren. De noodzakelijke stappen zullen worden voortgezet om Curaçao weer op het niveau van categorie 1 te krijgen. Beter toezicht en betere regels op het gebied van veiligheid en beveiliging zullen resulteren in meer luchtvaartverbindingen. Niet alleen vanuit de Amerikaanse markt, maar ook vanuit andere markten. Dit zal leiden tot meer passagiers die Curaçao bezoeken, wat een zeer positieve impact zal hebben op de groei van de luchtvaartsector en daarmee ook de werkgelegenheid. Daarnaast zal het ministerie zorgdragen dat de telecommunicatie op Curaçao, in economisch opzicht, ten voordele van de burgers functioneert en dat rechtvaardige voorwaarden aanwezig ('level playing field') voor alle telecommunicatiebedrijven die op de lokale markt opereren. Een betaalbaar en kwalitatief hoogwaardige telefonie en dataverkeer draagt bovendien bij aan een lagere "cost of doing business" op Curaçao.

Samenhang met output en activiteiten

2.1 Curaçao op de hoogste categorie op de compliance lijsten in de wereld krijgen ten behoeve van het vlaggenstaatsregister

Met het oog op een duurzame economische groei en het creëren van werkgelegenheid, werkt het ministerie van VVRP aan het bevorderen van de kwaliteit van economische activiteiten binnen de logistieke sector. Dit, door onder andere het stimuleren van meer geregistreerde schepen die onder de Curaçaose vlag varen waardoor meer inkomsten in landskas gegenereerd worden. Het ministerie van VVRP wil Curaçao op de hoogste categorie van compliance lijsten (witte lijst) in de wereld plaatsen ten behoeve van het vlaggenstaatsregister (Paris MOU). Tijdens de vrijwillige IMO audit in 2008 zijn er enkele punten gesignaleerd die aangepakt moeten worden om een aanwijzing te voorkomen. Het ministerie zal aandacht besteden aan de registratie van schepen, het inspectie- en handhavingsapparaat, het versterken van UOMAC met voldoende gekwalificeerd personeel (de juiste formatie, opleidingen, trainingen en certificering) het maritiem beheer en het wettelijke en bestuurlijke kader. De volgende IMO audit is in 2021, echter zal in 2018 een oefenaudit in Koninkrijksverband plaats vinden ter voorbereiding op de audit van 2021. Naar aanleiding hiervan zal het ministerie van VVRP zich in 2018 voorbereiden op de oefenaudit (en de IMO audit in 2021).

2.2 Aanpassen wetgeving op het gebied van scheepvaart om te voldoen aan internationale normen

Zoals vermeld bij 2.1 dient de scheepvaart te voldoen aan de internationale standaard en eisen. Om dit bereiken dient de wet- en regelgeving op het gebied van scheepvaart aangepast te worden om aan de vigerende internationale verplichtingen te voldoen. In 2018 zal het ministerie doorgaan met het ontwerpen en afronden van nieuwe wet- en regelgeving op het gebied van scheepvaart.

In de periode van 2017-2020 zal het ministerie van VVRP zorg dragen voor het opzetten van een systeem waarbij Curaçao effectief aan al haar internationale verantwoordelijkheden op het gebied van de haven-, vlaggen- en kuststaat voldoet. Het ministerie van VVRP zal een integraal scheepvaart- en maritiem beleid implementeren om de kwaliteit van de dienstverlening en het systeem van toezicht op de veiligheid en beveiliging van schepen van de scheepvaartautoriteit te verhogen zodat wordt voldaan aan de internationale verplichtingen.

2.3 Aanpassen wetgeving op het gebied van de luchtvaart om te voldoen aan internationale normen

Het ministerie zal zich inzetten op versterkte uitvoering van de ICAO normen en standaarden. Daardoor kan ook bij de ICAO audit in 2019 een voldoende hoge score worden gehaald. De vigerende luchtvaartwetten zullen gemoderniseerd worden, vooral op het gebied van veiligheid en beveiliging van de burgerluchtvaart. Verder zullen hervormingen doorgevoerd worden in het Curaçaos toezichtstelsysteem, conform de ICAO standaarden, in het bijzonder de annexen 1, 6 en 8. Hierdoor kan Curaçao weer in categorie 1 geplaatst worden. De luchthaven wordt verder aantrekkelijk gemaakt door het garanderen van veilige luchtverbindingen. Ook zullen MOU's gesloten worden met verschillende landen voor het faciliteren van internationale luchtvaartmaatschappijen en het creëren van air lift om meer luchtverbindingen te realiseren. Deze activiteiten moeten eind 2018 gereed zijn.

2.4 Verbeteren internationale bereikbaarheid

Onderzoek moet plaatsvinden naar de huidige stand van zaken en een integrale visie en strategieën moeten worden geformuleerd voor het behouden en verder stimuleren van de luchtverbinding met andere landen in het bijzonder de landen in het Koninkrijk. Dit onderzoek zal aan het eind van 2018 gereed zijn voor de implementatie.

2.5 Verbeteren kwaliteit telefonie en dataverkeer

Begin 2019 zal gestart worden met een analyse naar de huidige situatie om beleid te formuleren dat rechtvaardige voorwaarden ("level playing field") schept voor alle telecommunicatiebedrijven die op de lokale markt opereren. Dit beleid zal medio 2019 gereed zijn. Aan het einde van 2019 zullen de huidige telecommunicatiewetten herzien en gemoderniseerd zijn, gericht op eerlijke concurrentie en stimulering van innovatie.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Curaçao op de hoogste categorie op de compliance lijsten in de wereld krijgen ten behoeve van de vlaggenstaatsregister	
Aanpassen wetgeving op het gebied van scheepvaart, om te voldoen aan internationale normen	
Aanpassen wetgeving op het gebied van luchtvaart om te voldoen aan internationale normen	
Verbeteren van de internationale bereikbaarheid	
Verbeteren kwaliteit telefonie en dataverkeer	

3. Meer beweging en sport (in NAF)

3.1. Meer recreatie en sportfaciliteiten in woonwijken gericht op sociale ontmoeting				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1.1. Afronding lopende trajecten voor het realiseren van recreatiegebieden (bijvoorbeeld Cas Grandi)				
3.1.2. Implementeren van de notitie "Community meeting places" (beleid recreatiegebieden)				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Ter bevordering van de gezondheid van de bevolking is het van belang dat mensen kunnen bewegen, sporten en recreëren. In de buurten zullen er plaatsen moeten zijn voor sociale ontmoetingen en recreatie, zoals pleintjes en parken en ook sportfaciliteiten.

Samenhang met output en activiteiten

3.1 Meer recreatie en sportfaciliteiten in woonwijken gericht op sociale ontmoeting

Een notitie, "Community meeting places", is opgesteld waarin verschillende projecten zijn opgenomen om buurten te voorzien van recreatie en sportfaciliteiten. Gedurende 2018 tot en met 2020 zullen de projecten in deze notitie worden uitgevoerd alsook andere lopende trajecten die betrekking hebben op recreatiegebieden in diverse buurten.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Meer recreatie en sportfaciliteiten in woonwijken gericht op sociale ontmoeting	

4. Schone, gezonde en veilige leefomgeving (in NAF)

4.1. Meer milieuvriendelijke en energievriendelijke woningen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
4.1.1. Opstellen bouwbesluit				
4.1.2. Certificeringssysteem voor modelwoningen die energie- en milieuvriendelijk zijn en recycle materiaal gebruiken				
4.1.3. Een onderzoek doen naar de meest duurzame alternatieven voor woningbouw				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Om een gezond milieu te stimuleren zal het ministerie het toepassen van duurzame woningbouwsystemen stimuleren, met de nadruk op zo weinig hinder en vervuiling mogelijk, duurzame energie en zoveel mogelijk gebruik van recycle materiaal.

Samenhang met output en activiteiten

4.1 Meer milieuvriendelijke en energievriendelijke woningen

In samenwerking met de Universiteit van Curaçao zal het ministerie van VVRP gedurende 2019 een onderzoek doen naar de meest duurzame woningbouwsystemen. Ook zal een systeem van certificaten ontwikkeld worden voor duurzame woningen. Zowel het onderzoek als het certificeringssysteem zal eind 2019 gereed zijn. In samenwerking met alle relevante stakeholders zal daarnaast gedurende 2018 een nieuw bouwbesluit voor Curaçao worden

opgesteld met richtlijnen voor onder meer energiebesparing, het milieuvriendelijk zijn en risicobestendig bouwen.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Meer milieuvriendelijke en energievriendelijke woningen	

5. Meer stedelijke ontwikkeling met effectief gebruik van schaarse gronden en natuurlijke bronnen (in NAF)

5.1. Aanpassen ruimtelijk afwegingskader (LROC, EOP en richtlijnen) met aanhouding van het beginsel van zonering en de nadruk op het vergroten van stedelijke ontwikkeling				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
5.1.1. Uitgeven van vergunningen				
5.1.2. Operationaliseren van bestaande normen en richtlijnen (2018), herzien van huidige ontwikkelingsplan (2019)				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Een aangename leef- en woonsituatie draagt bij aan de gezondheid van de bevolking. Een onderdeel van het creëren van een aangename leef- en woonsituatie is het voorzien in de woningbehoefte van de bevolking. De ambitie is om de wachtlijsten van Domeinbeheer en de stichting FKP in de jaren 2017-2021 naar een werkbaar niveau te brengen. Het ministerie van VVRP zal ook zorgdragen dat mensen niet lang wachten op een bouwvergunning door de vergunningsuitgifteprocedure te versnellen. Het is in dit kader van belang de inspanningen om het huidige ruimtelijk afwegingskader (de Landsverordening Ruimtelijke Ontwikkeling Curaçao) te herzien en aan te passen met behoud van het beginsel van zonering en met nadruk op verdichting, stedelijke ontwikkeling, woningbouw en bedrijfsactiviteiten, voort te zetten en in 2018 af te ronden.

Samenhang met output en activiteiten

5.1 Aanpassen EOP met aanhouding van het beginsel van zonering en de nadruk op het vergroten van de stedelijke ontwikkeling

De uitgifte van bouwvergunningen zal voortgezet worden. Medio 2018 zal de achterstand weggewerkt zijn en vervolgens zullen vergunningen binnen de vastgestelde termijn uitgegeven worden. Aan het einde van het eerste kwartaal van 2018 zal een voorstel opgesteld zijn om de bestaande normen en richtlijnen aan te passen en te operationaliseren om flexibeler om te gaan met het huidige ontwikkelingsplan en meer verstedelijking en verdichting toe te laten. Eind 2018 zal, als afsluiting van het “New Urban Agenda” traject, het “Curaçao Urban Policy Framework”, een beleidsdocument met een visie, richtlijnen en strategieën voor duurzame verstedelijking op Curaçao worden opgesteld. Vervolgens zal begin 2019 gestart worden met het traject om het EOP aan te passen. Dit traject zal eind 2019 afgerond zijn.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Aanpassen EOP met aanhouding van het beginsel van zonering en de nadruk op het vergroten van de stedelijke ontwikkeling	

6. Beter geordende en duurzame bebouwde omgeving (in NAf)

6.1. Opstellen van richtlijnen voor de inrichting van de binnenstad, stadsregio en buitengebieden				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
6.1.1. Toegankelijk maken van de kust				
6.1.2. Opstellen van een structuurvisie voor de binnenstad, stadsregio en buitengebieden				
6.1.3. Projecten uitvoeren ten behoeve van kustbescherming en recreatie zone tussen water en land				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het ministerie van VVRP zet zich in voor het bevorderen van welvaart en verhoogde levenskwaliteit in de vorm van leefbare en bestendige buurten en wijken, met behoud en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Hierbij wordt tevens de nadruk gelegd op het bevorderen van een inclusieve samenleving. Een aangename woonsituatie en leefomgeving zullen bewerkstelligd worden door onder andere meer aandacht te besteden aan een beter geordende en leefbare bebouwde omgeving. Dit wordt bereikt door richtlijnen op te stellen voor de inrichting van de binnenstad, stadsregio en buitengebieden. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan onder andere de bereikbaarheid van de kust, het bestrijden van illegale bezetting van terreinen en het renoveren van buurten om een hoger kwaliteit van leven te garanderen en het realiseren van natuurparken voor recreatieve en educatieve doeleinden.

Samenhang met output en activiteiten

6.1 Opstellen van richtlijnen voor de inrichting van de binnenstad, stadsregio en buitengebieden

Het beleid ten aanzien van de illegale bezetting van terreinen en water wordt in 2018 voortgezet. Het ministerie zal blijven optreden tegen illegaliteit om te zorgen dat wet- en regelgeving worden nageleefd. Om de kust toegankelijk te houden wordt een algemeen verbod ingevoerd voor het uitgeven van terreinen langs de kust die de lijn van 25 meter van de kust bij hoogwater overschrijden. Ook wordt een vrije doorgang naar stranden gegarandeerd voor de bevolking van Curaçao.

Om een duurzame inrichting van de woon- en leefomgeving te garanderen zal in 2018 een visiedocument worden opgesteld voor de binnenstad, stadsregio en buitengebieden, het "Curaçao Urban Policy Framework", in het kader van het "New Urban Agenda" traject. De structuurvisie zal een integraal kader vormen voor het ruimtelijk beleid op grond van de huidige wet- en regelgeving, met aandacht op verstedelijking met een zorgvuldig ruimtegebruik, goede bereikbaarheid van buurten, het bevorderen van groene ruimte, voldoende woningaanbod en renovatie van buurten (vooral de infrastructuur van buurten zoals de wegen, trottoirs, pleintjes en ruimte voor sociale ontmoetingen). Dit document zal eind 2018 afgerond zijn. Daarnaast wordt, voor de binnenstad afzonderlijk, een gedetailleerdere structuurvisie opgesteld. Deze zal in het eerste kwartaal van 2018 worden afgerond.

In 2018 zal ook aandacht worden besteed aan het uitvoeren van projecten ten behoeve van kustbescherming, creëren recreatie zone tussen water en land en verbinding van de kust met de bebouwde gebieden via stegen en straten. Hierbij kan gedacht worden aan het realiseren van het mangrovepark, het upgraden van het strand Boca Simon en het upgraden van het sport- en recreatiegebied Koredor.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Opstellen van richtlijnen voor de inrichting van de binnenstad, stadsregio en buitengebieden	

7. Beschikbare gronden worden conform hun bestemming gebruikt voor landbouw, veeteelt, bedrijfsactiviteiten en woningbouw (in NAF)

7.1. Reviseren en implementeren gronduitgiftebeleid dat aansluit op het landbouw-, veeteelt-, economische-, volkshuisvestings- en milieubeleid van de overheid				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
7.1.1. Reviseren gronduitgiftebeleid				
7.1.2. Samenwerkingsafspraken maken met het ministerie van GMN voor het toetsen van aanvragen en het inspecteren van de terreinen bestemd voor de landbouw				
7.1.3. Reviseren van de opzeggingsprocedure voor het onthuren en herbestemmen van kavels die niet worden gebruikt				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Grond is een natuurlijke hulpbron en schaars op Curaçao. De beschikbare gronden moeten zo efficiënt en goed mogelijk worden gebruikt voor de ontwikkeling van mensen en land. Beter gebruik van de grond als natuurlijke hulpbron is het uitgangspunt voor een beter milieu en creëert meer economische waarde. Gronden moeten op een verantwoorde wijze worden ingezet om economische activiteiten te genereren en werkgelegenheid te creëren. Gronden die geschikt zijn voor een bepaalde functie zouden in beginsel daar ook voor moeten worden gebruikt. Bij het uitgeven van gronden is het daarom nodig om te kijken naar de samenstelling van de gronden. Om voedselzekerheid te verwezenlijken is het nodig om gronden te reserveren voor landbouw en veeteelt. Ook rekening houdende met het feit dat de overheid de lokale voedselproductie wenst te stimuleren. Het ministerie van VVRP wil ook doorgaan met het stimuleren van de commercialisering van terreinen rondom het vliegveld en de havens. Daarnaast bestaat een grote behoefte aan woningen. Dit blijkt onder meer uit de lange wachtlijsten van de Stichting FKP en de Uitvoeringsorganisatie Domeinbeheer. De regering wil voorzien in de behoefte aan betaalbare en kwalitatieve woningen en zodoende bijdragen aan een aangenaam woon- en leefklimaat.

Samenhang met output en activiteiten

7.1 Reviseren en implementeren gronduitgiftebeleid dat aansluit op het landbouw-, veeteelt-, economische-, volkshuisvestings- en milieubeleid van de overheid

Met het gronduitgiftebeleid kan uitvoering worden gegeven aan het beleid van de overheid op het gebied van milieu, volkshuisvesting, economie, landbouw en veeteelt. Het gronduitgiftebeleid moet daarom worden gewijzigd om het beleid op deze gebieden beter te implementeren en hierop beter aan te sluiten. De revisie zal medio 2018 gereed zijn. Het verstrekken van meer terreinen zal leiden tot een opschoning van de wachtlijst voor terreinuitgifte.

Verder zal ten behoeve van een effectievere uitgifte van terreinen een inventarisatie plaatsvinden naar de terreinen die zijn uitgegeven voor toeristische doelen maar niet zijn ontwikkeld. Ook zal onderzoek verricht worden naar de mogelijkheden om de huur van

gronden op te zeggen als deze niet worden gebruikt. Verder zullen afspraken worden gemaakt tussen het ministerie van GMN en het ministerie van VVRP voor het toetsen van aanvragen voor landbouwgronden en het inspecteren van de gronden die geschikt worden geacht voor landbouw. Gedurende de jaren 2018-2020 zal uitvoering worden gegeven aan deze activiteiten.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Reviseren en implementeren gronduitgiftebeleid dat aansluit op het landbouw-, veeteelt-, economische-, volkshuisvestings- en milieubeleid van de overheid	

8. Meer betaalbare woningen beschikbaar voor woningbehoeftigen (in Naf)

8.1. Ontwikkelen van een plan om te voorzien in de woningbehoefte				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
8.1.1. Herziening wetgeving domaniale gronden				
8.1.2. Voortzetten project illegale occupatie en handhaving				
8.1.3. Vernieuwen van de oude huurcontracten en stimuleren van de omzetting van huur- in erfpachtgrond				
8.1.4. Reviseren van de erfpacht verordening				
8.1.5. Wachtlijst opschonen om de werkelijke terreinbehoefte weer te geven				
8.1.6. Een digitaal systeem voor interactief en aanbod gestuurd systeem van kavelaanvragen en toekenning				
8.1.7. Het bouwrijp maken van kavels conform een meerjarig programma				
8.1.8. Optimaliseren van proces van uitgifte van overheidsgronden				
8.2. Reviseren huisvestingsbeleid met aandacht voor monumenten en leegstand				
8.2.1. Uitvoeren van het plan van aanpak voor het bouwen van circa 800 woningen in een korte tijd door zelfbouw, sociale bouw en publiek private samenwerking				
8.2.2. Een plan van aanpak opstellen voor het oplossen van sociale woningbouwstagnaties				
8.2.3. Voorbereiden zorgcontract tussen de overheid en FKP voor beheer van de volkswoningen				
8.2.4. Onderzoek doen naar de optimaliseringsmogelijkheden van het sociale woningbeleid				
8.2.5. Inzicht verkrijgen in het huidige huursubsidiebeleid en problematiek van families met huurachterstand				
8.2.6. Plan van aanpak leegstaande huizen				
8.2.7. Beleid voor beheer, gebruik, onderhoud en verkoop van leegstaande overheidsgebouwen				
8.2.8. Wetgeving gericht op onteigening woningen sneller mogelijk maken				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Zoals vermeld bij Tabel 5, wil het ministerie van VVRP in de grote behoefte aan betaalbare en kwalitatieve woningen voorzien en zodoende een bijdrage leveren aan het creëren van een aangenaam woon- en leefklimaat. Dit wil het ministerie tevens bereiken door meer betaalbare woningen beschikbaar te stellen, door het huisvestingsbeleid te reviseren, waarbij ook aandacht wordt besteed aan monumenten, leegstaande woningen en gebouwen. Het ministerie van VVRP wil de schaarste aan woningen aanpakken door onder andere het wegwerken van de wachtlijst om in aanmerking te komen voor een terrein om een huis te bouwen. Voor de Curaçaoënaar die over een eigen stuk grond kan beschikken, wordt op deze manier de mogelijkheid gecreëerd om een huis naar eigen draagkracht te bouwen. Ook de wachtlijsten om in aanmerking te komen voor volkswoningen zullen aangepakt worden. Het ministerie van VVRP heeft geconstateerd dat er veel illegale huizen zijn terwijl tal van mensen reeds jaren op de wachtlijst staan voor een erfpachtsterrein of een FKP-huis. Ten slotte zal het ministerie van VVRP huizen en monumenten die leeg en verlaten in buurten staan, aanpakken. Indien nodig zal de bestaande wet- en regelgeving hiertoe gereviseerd worden.

Samenhang met output en activiteiten

8.1 Ontwikkelen van een plan om te voorzien in de woningbehoefte

Om te voorzien in de woningbehoefte zal het ministerie een plan opstellen om meer terreinen te verstrekken door opschoning van de wachtlijst. Eind 2020 zal de wachtlijst opgeschoond zijn, zodat de werkelijke terreinbehoefte kan worden weergegeven. Het bouwrijp maken van kavels en het project illegale occupatie en handhaving worden voortgezet. Het ministerie zal medio 2018 een gereviseerde versie van de wetgeving domaniale gronden gereed hebben. Verder zal het ministerie eind 2018 een digitaal systeem hebben opgezet voor een interactief en aanbod-gestuurd systeem van kavelaanvragen en toekenning. Ook zal het ministerie concrete afspraken hebben gemaakt ter optimalisering van het proces van terreinuitgifte. Eind 2019 zal de erfpacht verordening gereviseerd zijn.

8.2 Reviseren huisvestingsbeleid met aandacht voor monumenten en leegstand

Het ministerie van VVRP zal in de periode van 2017-2020 het plan van aanpak uitvoeren voor het bouwen van circa 800 woningen in een korte tijd door zelfbouw, sociale bouw en publieke private samenwerking. Het ministerie zal medio 2018 een zorgcontract hebben gesloten tussen de overheid en FKP voor beheer van de volkswoningen. Als onderdeel van het huisvestingsbeleid zal het ministerie van VVRP in samenwerking met het ministerie van SOAW een plan van aanpak opstellen voor het oplossen van sociale woningbouw stagnaties, van leegstaande woningen en gebouwen, het optimaliseren van het sociale woningbeleid, huursubsidiebeleid en de problematiek van families met een huurachterstand. Midden 2018 zal het gereviseerde huisvestingsbeleid gereed zijn. Indien noodzakelijk zal het ministerie gedurende de tweede helft van 2018 werken aan de aanpassing van de onteigeningswetgeving om de onteigening van leegstaande woningen sneller mogelijk te maken.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Ontwikkelen plan om te voorzien in de woningbehoefte	
Reviseren huisvestingsbeleid, met aandacht voor monumenten en leegstand	

9. Beter onderhoud van gebouwen en woningen (in NAF)

9.1. Richtlijnen opstellen voor het stimuleren van onderhoud aan woning en gebouwen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
9.1.1. Opstellen en uitvoeren richtlijnen sancties en stimuleringsmaatregelen voor het plegen van onderhoud				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Een mooi straatbeeld is zeer waardevol voor de gemeenschap en draagt bij aan een prettige en aangename woonomgeving. Het ministerie van VVRP wil in verband hiermee dat er meer onderhoud gepleegd wordt aan woningen en gebouwen. Beter onderhouden gebouwen en woningen hebben een meerwaarde voor gezin en gemeenschap.

Samenhang met output en activiteiten

9.1 Richtlijnen opstellen voor het stimuleren van onderhoud aan woning en gebouwen

Het ministerie van VVRP zal ter uitwerking van het nieuwe concept Bouw- en Woningverordening richtlijnen opstellen voor het stimuleren van onderhoud aan woningen en gebouwen. Te denken valt aan richtlijnen, sancties en stimuleringsmaatregelen. Dit zal gedurende de eerste helft van 2019 gedaan worden.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Richtlijnen opstellen voor het stimuleren van onderhoud aan woning en gebouwen	

10. Verbetering kwaliteit infrastructuur (in NAF)

10.1. In goede staat houden en brengen van wegen, loop- en fietspaden, openbare verlichting, bruggen, viaducten, verkeerslichten, straatmeubilair, pleinen, gemalen, riolering, lozingsvoorzieningen en waterzuiveringsinstallatie				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
10.1.1. Afspraken maken over groenonderhoud tussen Selikor, UO-OW en GMN-MNB				
10.1.2. Aanleggen van wegen, looppaden en fietspaden, openbare verlichting, bruggen en viaducten, verkeerslichten, straatmeubilair, pleinen, gemalen, riolering en lozingsvoorzieningen				
10.1.3. Opstellen van een afvalwaterstructuurplan en optimaliseren van de waterzuiveringsinstallatie aan de hand van dit plan				
10.1.4. Plan van aanpak voor het centraliseren van onderhoud van dammen, rooien, kanalen en greppels				
10.1.5. Gecentraliseerd beheer en onderhoud van dammen bij UO-OW				
10.1.6. Opstellen en uitvoeren implementatieplan watermanagement				
10.2. Betrouwbare en toegankelijke wegenkaart, adressenbestand en efficiënt databeheer				

10.2.1. Afronden project basisregistratie				
10.2.2. Onderhouden basiskaart Curaçao				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Als onderdeel van de basisvoorzieningen voor de gemeenschap, is het ministerie van VVRP verantwoordelijk ervoor te zorgen dat de infrastructuur in de verschillende buurten, waaronder de wegen, trottoirs en pleinen in goede staat verkeren. Een goed onderhouden infrastructuur draagt bij aan een hogere kwaliteit van leven, aangename buurten en wijken en een hogere verkeersveiligheid. Om duurzaam gebruik van water te stimuleren, vervuiling van het bodemwater tegen te gaan en een impuls te geven aan de lokale landbouw, wat bijdraagt aan het welzijn van de gemeenschap, moeten waterzuiveringsinstallaties, dammen en rooien optimaal functioneren. In goed ingerichte buurten, met alle nodige basisvoorzieningen, zijn verder alle huizen voorzien van een correct adres en huisnummer en zijn alle wijken, huizen, wegen en straten gemakkelijk terug te vinden op een goed bijgehouden kaart.

Samenhang met output en activiteiten

10.1 In goede staat houden en brengen van wegen, loop- en fietspaden, openbare verlichting, bruggen, viaducten, verkeerslichten, straatmeubilair, pleinen, gemalen, riolering, lozingsvoorzieningen en waterzuiveringsinstallatie

Dammen maken deel uit van de blauwe infrastructuur en worden door de uitvoeringsorganisatie Agrarische Visserij en Beheer (AVB) van het ministerie van GMN aangelegd. In samenwerking met het ministerie van GMN zal een plan van aanpak opgesteld worden om het onderhoud en het beheer van dammen, rooien, kanalen en greppels bij de uitvoeringsorganisatie Openbare Werken (OW) te centraliseren. Eind 2018 zullen concrete afspraken op tafel liggen, zodat de centralisatie begin 2019 kan starten.

Hetzelfde traject zal parallel worden doorlopen voor groenonderhoud, in samenwerking met GMN en Selikor, aangezien de groene infrastructuur ook door OW wordt aangelegd. Ten behoeve van de effectiviteit en de duurzaamheid zullen aanleg, onderhoud en beheer bij dezelfde organisatie gecentraliseerd worden.

De aanleg van en het onderhoud aan de grijze infrastructuur (wegen, paden, straatinrichting) zal voortgezet worden.

Medio 2018 zal een afvalwaterstructuurplan gereed zijn aan de hand waarvan de waterzuiveringsinstallaties geoptimaliseerd zullen worden.

10.2 Een betrouwbare en toegankelijke wegenkaart, adressenbestand en efficiënt databeheer

Het project "Basisregistratie", dat gericht is op het voorzien van alle woningen van huisnummers en alle wegen van straatnamen, zal eind 2018 afgerond zijn. Het actueel houden van de basiskaart van Curaçao zal voortgezet worden.

Indicatoren

Output	Indicatoren
In goede staat houden en brengen van wegen, looppaden en fietspaden, openbare verlichting, bruggen, viaducten, verkeerslichten, straatmeubilair, pleinen, gemalen, riolering, lozingsvoorzieningen en waterzuiveringsinstallatie	
Een betrouwbare en toegankelijke wegenkaart, adressenbestand en efficiënt databeheer	

11. Verbetering kwaliteit mobiliteit (in NAF)

11.1. Ontwikkelen mobiliteitsbeleid waarbij de visie van Curaçao ten aanzien van de verschillende modaliteiten te land integraal uitgewerkt wordt				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
11.1.1. Reviseren en moderniseren landsverordening personenvervoer				
11.2. Aanpakken mobiliteit op een integraal manier				
11.2.1. Uitvoeren beleidsonderzoeken ten aanzien van mobiliteit en het ontwerpen van het mobiliteitsbeleid				
11.2.2. Automatiseren registratie vergunningen en ontheffingen				
11.2.3. Opstellen beleid voor ABC busbedrijf om het aandoen van alle woonwijken te realiseren				
11.2.4. Aanpassen subsidie voor openbaar vervoer				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Om de kwaliteit van de mobiliteit op Curaçao te verhogen streeft het ministerie van VVRP ernaar om het functioneren van het openbaar vervoer op een integrale manier te hervormen. Dit zal bijdragen aan een aangename leefsituatie voor de gemeenschap omdat grote stromen zoals woon-werkverkeer en van en naar scholen opgevangen kunnen worden in een optimaal systeem van openbaar vervoer. Privé auto's worden zo minder noodzakelijk en minder gebruikt, wat een grote bijdrage levert aan de reistijden, opstoppen en dus een schoner milieu en dus betere leefomstandigheden. Hiertoe zal een studie uitgevoerd moeten worden naar de beste manier om het openbaar vervoer te herstructureren, maar ook om de verschillende modaliteiten van transport goed te organiseren, zodat burgers meer keuze hebben om zich door het land te verplaatsen.

Samenhang met output en activiteiten

11.1 Ontwikkelen van het mobiliteitsbeleid waarbij de visie van Curaçao ten aanzien van de verschillende modaliteiten te land integraal uitgewerkt wordt

Om de kwaliteit van het openbaar vervoer te kunnen verhogen, zullen de nodige wijzigingen aan de landsverordening personenvervoer aangebracht moeten worden om deze te actualiseren en te moderniseren. De landsverordening zal eind 2018 aangepast zijn.

11.2 Aanpakken van de mobiliteit op een integrale wijze

Er zal een studie uitgevoerd moeten worden naar de beste manier om de mobiliteit op Curaçao te herstructureren voor zowel het openbaar vervoer als alle andere aspecten van de mobiliteit. Aan de hand van de resultaten zal een mobiliteitsbeleid opgesteld worden. Hierbij zal naar duurzame oplossingen gezocht worden voor wat betreft verkeer en vervoer, openbaar vervoer, verkeersveiligheid, bereikbaarheid en infrastructuur maar ook mogelijk te treffen flankerende maatregelen zoals schooltijden, kantooruren en thuis werken. Deze zal medio 2019 gereed zijn.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Ontwikkelen mobiliteitsbeleid waarbij de visie van Curaçao ten aanzien van de verschillende modaliteiten te land integraal uitgewerkt wordt	
Aanpakken mobiliteit op een integraal manier	

12. Minder verkeersslachtoffers door verbeterde verkeersveiligheid (in NAF)

12.1. Opzetten integraal plan verkeersveiligheid				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
12.1.1. Uitvoeren van interventies op het gebied van educatie, infrastructuur, handhaving en responsetijd hulpverlening				
12.1.2. Projecten om eenduidige en passende inrichting van de wegeninfrastructuur rondom scholen, in wijken en in buurten				
12.1.3. Ontwikkelen database voor het beoordelen de normen voor emergency response en een slachtoffervolgsysteem				
12.2. Uitvoeren betere verkeerscontroles in het kader van programma's veilig verkeer				
12.2.1. Het houden van reguliere, effectieve en rigoureuze controles aan voertuigen				
12.2.2. Introduceren van nieuwe kentekenplaten				
12.2.3. Aanschaf van nieuw apparatuur voor het keuren van voertuigen				
12.3. Verlagen responsetijd van hulpdiensten bij verkeersongevallen				
12.3.1. Implementeren van adviezen van de Verkeersveiligheidsplatform				
12.4. Opzetten waarborgfonds voor het dekken van ongevallen veroorzaakt door onverzekerde bestuurders				
12.4.1. Opzetten geautomatiseerde registratie				
12.4.2. Uitwerken wet en regelgeving voor het waarborgfonds				
12.5. Vergroten bewustzijn veilig verkeer bij verkeersdeelnemers van alle leeftijden				
12.5.1. Voorlichtingscampagnes en vormingstrajecten voor verschillende doelgroepen organiseren				

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Met het oog op het welzijn en de gezondheid van de gemeenschap en de gezinnen in het bijzonder, is het zeer relevant de veiligheid in het verkeer te verhogen. Het ministerie van VVRP beseft dat het dagelijkse aantal aanrijdingen en het jaarlijkse aantal dodelijke slachtoffers te hoog zijn en wil hier zo spoedig mogelijk verandering in brengen. Het streven is om het aantal ongelukken in het verkeer, het aantal personen met blijvend letsel na ongelukken en de negatieve effecten van opgelopen schade bij verkeersongelukken zoveel mogelijk te beperken.

Samenhang met output en activiteiten

12.1 Opzetten van een integraal plan verkeersveiligheid

Om naar een veiliger verkeer toe te werken zullen internationale praktijken worden gevolgd in de vorm van de drie E's (Education, Engineering, Enforcement). In nauwe samenwerking met de relevante ministeries zal gedurende de eerste helft van 2018 een plan worden opgesteld voor ingrijpen op het gebied van educatie (vorming van de verkeersdeelnemers), verbetering van de infrastructuur en handhaving, ook voor de response tijd van hulpdiensten bij ongelukken. Startend in het derde kwartaal van 2018 en de periode daarna zullen projecten uitgevoerd worden om te komen tot een eenduidige en passende inrichting van de wegeninfrastructuur rondom scholen, in wijken en in buurten. In het eerste kwartaal van 2019 zal een database ontwikkeld worden voor het beoordelen van de normen voor emergency response alsook een slachtoffervolgsysteem.

12.2 Uitvoeren van betere verkeerscontroles in het kader van programma's veilig verkeer

Verkeerscontroles worden voortgezet en zullen geregelder en rigoureuzer uitgevoerd worden om onverantwoord en onveilig gedrag in het verkeer te voorkomen. In het eerste kwartaal van 2018 zullen daarnaast nieuwe kentekenplaten geïntroduceerd worden en zal nieuwe apparatuur aangeschaft worden voor het keuren van voertuigen.

12.3 Verlagen responsetijd van hulpdiensten bij verkeersongevallen

Vanaf medio 2018 zullen zowel de richtlijnen opgenomen in het integraal plan verkeersveiligheid (12.1) als advies ingewonnen bij het Coördinatieplatform Verkeersveiligheid, geïmplementeerd worden om de responsetijd van hulpdiensten bij verkeersongevallen te verlagen.

12.4 Opzetten waarborgfonds voor het dekken van ongevallen veroorzaakt door onverzekerde bestuurders

Een Waarborgfonds zal ingevoerd worden om te garanderen dat personen die zonder verzekering rijden anderen niet benadelen. Daartoe zal eind 2019 een geautomatiseerd registratiesysteem zijn opgezet en wet- en regelgeving voor het waarborgfonds zal uitgewerkt zijn.

12.5 Vergroten van het bewustzijn veilig verkeer bij verkeersdeelnemers van alle leeftijden

Om de bewustwording bij alle verkeersdeelnemers in alle doelgroepen te vergroten, zullen vanaf het begin van 2018 voorlichtingscampagnes en vormingstrajecten georganiseerd worden. Deze zullen ook daarna worden voortgezet.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Opzetten integraal plan verkeersveiligheid	
Uitvoeren betere verkeerscontroles in het kader van programma's veilig verkeer	
Verlagen responsetijd van hulpdiensten bij verkeersongevallen	
Opzetten waarborgfonds voor het dekken van ongevallen veroorzaakt door onverzekerde bestuurders	
Vergroten bewustzijn veilig verkeer bij verkeersdeelnemers van alle leeftijden	

13. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat (in Naf)

13.1. In samenspraak met mediapartners invoeren van modern mediabeleid				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
13.1.1. Reviseren bestaande mediawetgeving				
13.1.2. Oprichten mediakamer				
13.2. Ontwikkelen telecommunicatiebeleid				
13.2.1. Verbeteren functioneren UTS				

Indicatoren

Output	Indicatoren
In samenspraak met mediapartners invoeren van modern mediabeleid	
Ontwikkelen telecommunicatiebeleid	

14. Het financiële beleid van de overheid is efficiënter (hogere inkomsten, lagere kosten en beter financieel beheer) (in NAF)

14.1. Duidelijkheid creëren over de rol van de PSB Bank N.V. als actor binnen het financiële systeem				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
14.1.1. Ontwerpen van een visiedocument voor PSB Bank N.V.				
14.1.2. Implementeren van een transitieprogramma voor het verwezenlijken van de visie				

15 Ondersteuning bedrijfsvoering

15.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
15.1.1 Beloning van Personeel				
15.1.2 Verbruik Goederen en Diensten				
15.1.3 Afschrijving Vaste Activa				
15.1.4 Interest				
15.1.5 Subsidies				
15.1.6 Overdrachten				
15.1.7 Sociale Zekerheid				
15.1.8 Andere uitgaven				
Totaal				
15.1.9 Investerings				

Ministerie van Economische Ontwikkeling

Visie

Het realiseren van duurzame economische groei die waardig werk creëert voor alle burgers en waar vooruitstrevend ondernemerschap zal leiden tot meer succesvolle bedrijfsleven in het bijzonder het midden en klein bedrijf als ook bruisende buurteconomieën die gestoeld zijn op de speerpuntsectoren van de economie.

In het jaar 2030 is Curaçao ontwikkeld tot een fantastische plek om te wonen, te werken, een unieke toeristische bestemming en een belangrijke regionale hub voor export en industrie waarbij trendy digitale en innovatieve ontwikkelingen de toon aangeven.

Missie

Het ministerie wil mede richting geven aan duurzame economische ontwikkeling ter realisering van een hoger welvaartspeil voor de maatschappij van Curaçao en wil een sterke positie, zowel concurrerend als competitief, en hoogwaardige productie stimuleren. Het ministerie wil dit realiseren door optimale dienstverlening, het werken aan economische structuurversterking en het effectief inspelen op maatschappelijke en internationale ontwikkelingen.

15 Ministerie van Economische Ontwikkeling

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Economische Zaken	• Bestuurlijk verantwoordelijk voor de sociaal economische ontwikkelingen
30 Algemeen beheer Economische Ontwikkeling	00 Kabinet Minister van Economische Zaken	• Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie
	01 Economische Inspectie	• Controle op uitvoering en handhaving Economische wetten en regelgeving
	02 Secretaris Generaal EO	• Eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering
	03 Ministeriele Staf EO	• Uitvoering van de PIOF functies
	05 Beleidsorganisatie EO	• Zorg voor de nationale, internationale en regionale economische ontwikkeling
31 Handel en Ambacht	01 UO Economische Dienst 02 Economische Ontwikkeling	• Ondernemen
32 Economische Samenwerking	01 UO Buitenlandse Economische Samenwerking eenheid	• Internationale betrekkingen en samenwerking op economisch gebied
	01 Fishing Monitoring Center/ Fishery Authority Curaçao	• Uitvoering en monitoring "internationale visserij" omtrent ICCAT regelgeving
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	01 UO Economische Ontwikkeling en Innovatie	• Innovatie ter bevordering van de economische ontwikkeling
38 Overige Economische Ontwikkeling	00 Overige Economische Ontwikkeling	• Ontwikkeling economische speersectoren

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	619.652	618.993	605.693	605.693
30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling	6.819.813	6.758.768	6.248.580	6.248.580
31 Handel en Ambacht	34.492.069	34.209.355	34.208.443	34.208.443

32 Economische Samenwerking	2.858.761	2.778.750	2.742.606	2.742.606
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	1.815.635	1.790.080	1.789.168	1.789.168
38 Overige Economische Ontwikkeling	4.380.375	4.345.200	4.345.200	4.345.200
Totaal:	50.986.305	50.501.146	49.939.690	49.939.690
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling	83.800	-	-	-
32 Economische Samenwerking	71.000	71.000	71.000	71.000
38 Overige Economische Ontwikkeling	-	-	-	-
Totaal	154.800	71.000	71.000	71.000

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	493.652	492.993	479.693	479.693
Programmakosten	126.000	126.000	126.000	126.000
Totaal	619652	618.993	605.693	605.693
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	6.532.502	6.550.926	6.040.738	6.040.738
Programmakosten	287.311	207.842	207.842	207.842
Totaal	6.819.813	6.758.768	6.248.580	6.248.580
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	83.800	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	83.800	-	-	-

31 Handel en Ambacht

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.212.803	1.219.098	1.218.186	1.218.186
Programmakosten	33.279.266	32.990.257	32.990.257	32.990.257
Totaal	34.492.069	34.209.355	34.208.443	34.208.443
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

32 Economische Samenwerking

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.438.310	2.434.678	2.398.534	2.398.534
Programmakosten	420.451	344.072	344.072	344.072
Totaal	2.858.761	2.778.750	2.742.606	2.742.606
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	71.000	71.000	71.000	71.000
Totaal	71.000	71.000	71.000	71.000

34 Economische Ontwikkeling en Innovatie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.690.850	1.699.810	1.698.898	1.698.898
Programmakosten	124.785	90.270	90.270	90.270
Totaal	1.815.635	1.790.080	1.789.168	1.789.168
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

38 Overige Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	19.975	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	4.360.400	4.325.200	4.325.200	4.325.200
Totaal	4.380.375	4.345.200	4.345.200	4.345.200
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) heeft de volgende outcomes:

1. Goed functionerende markten die werkgelegenheid bieden en beteugeling van de inflatie waarborgen waardoor een stabiel prijsniveau wordt verkregen.
2. Het actief stimuleren van internationale handel, lokale en internationale investeringen ter bevordering van de economische activiteiten, export, diversificatie en innovatie van producten en diensten.
3. Specifieke economische activiteiten zijn ontwikkeld binnen speerpuntsectoren en verder ontwikkeld tot economische pijlers.
4. Ondersteuning bedrijfsvoering en beleidsontwikkeling.

1. Goed functionerende markten (in NAF)

Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1 Eerlijke concurrentie				
1.1.1 Implementatie taximeters	136.000	136.000	136.000	136.000
1.1.2 "FTAC: - Mededingingsautoriteit - Consumentenautoriteit	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
1.1.3 Multidisciplinaire teams voor controle op naleving vergunningvoorwaarden	82.100	82.100	82.100	82.100
1.1.4 Prijzencomputatie	56.800	56.800	56.800	56.800
1.1.5 Coöperatie wezen	75.000	75.000	75.000	75.000
1.2 Vraag en Aanbod arbeidsmarkt				
1.2.1 "Manpowerplanning"	175.000	120.000	175.000	175.000
Totaal	3.024.900	3.024.900	3.024.900	3.024.900

Samenhang met de centrale thema's en impacts

De stimulering van de marktwerking wordt beoogd en waar hoogst noodzakelijk ook prijsregulering.

Het ligt in de bedoeling om door middel van de voornoemde activiteiten de concurrentiepositie van Curaçao dan wel de prijs/kwaliteit verhouding te verbeteren waardoor welvaart wordt bevorderd.

In het belang van Curaçao is het noodzakelijk om naast concurrentie, toezicht en controle op te houden op het goed functioneren van de markten. De minister van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het uitstippelen van beleidslijnen en het institutionaliseren van de nodige controlemechanismen.

Een Mededingingsautoriteit ter ondersteuning van de uitvoering van het mededingingsbeleid en regelgeving ("Fair Trade Authority Curaçao") is opgericht.

Onder deze autoriteit is het de bedoeling te zijner tijd de volgende poten op te richten:

- een "Regulatory Board" ter ondersteuning van de uitvoering van het reguleringsbeleid en regelgeving;
- een consumentenautoriteit ter ondersteuning van de uitvoering van het consumentenbeleid en regelgeving.

Voor het optimaal functioneren van de economie is tevens een goede aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nodig. Een goed functionerende arbeidsmarkt is van groot belang voor het bestrijden van werkloosheid en van belang bij de uitvoering van een beleid gericht op het zoveel mogelijk inzetten van lokale krachten op de arbeidsmarkt. In dit kader zal het MEO samen met de ministeries SOAW en OWCS een manpowerplanning opstellen.

Samenhang met output en activiteiten

1.1 Voorwaarden en condities zijn gecreëerd voor een goed werkende markt ter bevordering van eerlijke concurrentie, toegankelijkheid van producten en diensten en bescherming van consumenten.

1.2 Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd.

De bijdragen die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn:

- zorgdragen voor wet- en regelgeving;
- controle op de handhaving van wet- en regelgeving;
- sluiten van een beheersovereenkomst met de Fair Trade Authority Curaçao (FTAC);
- subsidie voor FEKOSKAN als overkoepelende coöperatie voor de bevordering van coöperaties binnen de productieve sector (landbouw, visserij, veeteelt);
- opstellen van "incentives" programma's en het beschikbaar stellen van de middelen hiervoor;
- onderzoek naar knelpunten en kansen op de arbeidsmarkt.

Risico's

Het is de bedoeling om een Consumentenautoriteit en "Regulatory Board" op te richten. Dit is afhankelijk van de goedkeuring en publicatie van de betreffende conceptwetgevingen en van de beleidsprioriteiten die later in het jaar 2019 door de regering worden gesteld.

1.1.1 Implementatie taximeters

1.1.2 "FTAC":

- Mededingingsautoriteit
- Consumentenautoriteit
- "Regulatory Board"

1.1.3 Multidisciplinaire teams voor controle op naleving vergunningsvoorwaarden (MEO coördineert de activiteiten samen met andere instanties).

1.1.4 Prijzencomputatie (Makutu Basiko; Geneesmiddelen; Openbaar vervoer; havenprijzen)

1.1.5 Coöperatieve wezen

1.2.1 "Manpowerplanning":

Onderzoek naar uitstroom studenten op de arbeidsmarkt en inventarisatie vacatures binnen de sectoren.

Indicatoren

Output	Indicatoren
1.1 Eerlijke concurrentie	
1.2 Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd	Plan van aanpak is opgesteld Interministeriële werkgroep is ingesteld

2 Stimuleren van internationale handel, lokale en internationale investeringen (in NAF)

Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1 Toename lokale ondernemers				
2.1.1 COSME programma "Strengthening the Development of Small and Medium Enterprises of the British and Dutch OCT's in the Caribbean Region)	15.700	15.700	15.700	15.700
2.1.2 Structuur voor uitgifte van incentives voor MKB vaststellen waar onder het Business Boost programma	554.513	554.513	554.513	554.513
2.1.3 Bewustwordingsprogramma's binnen het funderend en voortgezet onderwijs Platform voor informatievoorziening aan ondernemers	214.400	214.400	214.400	214.400
2.2 Bevorderen internationale handel				
2.2.1 Exportverruiming via internationale lidmaatschappen, regelingen en programma's	181.300	181.300	181.300	181.300
2.2.2 Handelsrelaties versterken met focuslanden (Cuba, Santo Domingo, Colombia en Nederland/EU) en overige internationale markten	1.597.400	1.282.828	1.282.828	1.282.828
2.3 Regionale hub voor digitale activiteiten				
2.3.1 "Nationwide Smart Economy"/ Digitale economie	59.300	59.300	59.300	59.300
2.4 Technologische en innovatieve processen en producten				
2.4.1 Bewustwordingsprogramma's MKB over innovatieve ontwikkelingen en ontwikkeling van innovatieve producten en diensten.	968.500	768.500	768.500	768.500
2.5 Elimineren "Red Tape"				
2.5.1 Red Carpet behandeling (verkorten of simplificeren van administratieve processen en verbeteren dienstverlening)	64.400	64.400	64.400	64.400
2.6 Fondsen en programma's				
2.6.1 EU ontwikkelingsfondsen voor ondersteuning economische activiteiten - 11 ^{de} EDF funds (duurzame energie) - EU coördinatie units /desks	210.600	210.600	210.600	210.600
2.7 Beleggers aantrekken				
2.7.1 Internationale/ regionale financiële dienstverlening promotoren	150.000	150.000	150.000	150.000
Totaal	4.016.113	3.501.541	3.501.541	3.501.541

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Internationale handel, lokale en internationale investeringen worden actief gestimuleerd ter bevordering van de economische activiteiten, export, diversificatie en innovatie van producten

en diensten.

Om sectoren te kunnen stimuleren moet door de private sector lokaal geïnvesteerd worden. Het klimaat moet aantrekkelijk zijn om lokale en buitenlandse investeringen aan te trekken. Vooral voor het aantrekken en faciliteren van buitenlandse investeerders is de CINEX opgericht.

Bij de uitvoering zal de focus liggen op het verbeteren van de concurrentiepositie en zal in 2018 in samenwerking met andere ministeries gewerkt worden aan het wegwerken van “red-tape”. Met het opheffen van bureaucratische hobbels worden economische procedures en vergunningen vereenvoudigd.

De termijnen voor het krijgen van vergunningen is moeilijk aan te geven daar de doorlooptijd sterk afhankelijk is van andere adviserende instanties (GMN, BW, ROP & KPC). Met de introductie van het Functioneel Systeem Curaçao (FSC), welke gepland is om van start te gaan in januari 2018, wordt voorzien dat de ‘red tape’ sterk teruggedrongen zal worden. De reductie van de doorlooptijd is namelijk afhankelijk van een efficiënt systeem evenals een snelle advisering van de adviserende instanties. MEO hoopt dat de introductie van het FSC systeem de andere overheidsinstanties een boost zal geven om ook over te schakelen naar een efficiënter systeem zodat het gehele proces van het verlenen van vergunningen beter op elkaar aansluit en kan worden hersteld. Vanwege de verplichtingenstop en verdere inkrimping van de begroting is MEO niet 100% zeker of de doorstart van het FSC systeem in januari 2018 kan plaatsvinden. Met het FSC systeem wordt een efficiëntie slag gemaakt die zeker zal leiden tot de reductie van de doorlooptijd voor het verlenen van vergunningen bij MEO.

MEO maakt tevens deel uit van de “Tiger Team” ‘Investeringsklimaat Red Tape’ waarin wordt aanbevolen om de vestigingsvergunning te behouden en het in te zetten als instrument van economische orde en ontwikkeling. De bedoeling is dat de vergunning binnen drie (3) werkdagen na aanvraag wordt verleend onder voorbehoud van een positief resultaat van de 100% controle ex-post. Naast het aanpassen van de vestigingswetgeving en beleid, zal tevens de vergunningslandsverordening en de lokaliteitseisen (beide van toepassing op de Horeca) moet worden aangepast naar een eigentijds concept. Het belangrijkste verbeterpunt hierbij is het stroomlijnen van de procedures voor het verkrijgen van vergunningen om tot een flexibel systeem voor toelating tot de Curaçaose markt te komen.

Hierdoor wordt voorzien in de verbetering van onze concurrentiepositie welke zal leiden tot toename van de economische activiteiten op het eiland, hetgeen zich verder zal vertalen in meer arbeidsplaatsen.

Internationale handel zal ingezet worden om de ontwikkeling van de economie te stimuleren. Hierdoor is het belangrijk dat we assertief bestaande relaties behouden en versterken, bestaande exportmarkten uitbreiden en exportsectoren (productie, toerisme, vrijezone, internationale financiële diensten, ICT, overige diensten) en exporterende midden en kleinbedrijven faciliteren en versterken.

De werkzaamheden van Sector Buitenlandse Economische Samenwerking SBES hebben tot doel het creëren van de randvoorwaarden voor bedrijven om te exporteren, investeerders aan te trekken en de landing van investeerders op Curaçao te versoepelen en in voldoende mate gebruik

maken van beschikbare ontwikkelingsfondsen en samenwerkingsrelaties om bovenstaand doel te realiseren.

Om buitenlandse samenwerking te bevorderen zal het ministerie overgaan tot uitvoeren van de werkzaamheden in het kader van de Permanente Commissie Internationale Handel en Buitenlandse Economische Betrekkingen en het realiseren van een zelfstandig WTO-Lidmaatschap. De implementatie van een buitenlandse economisch beleid met het accent op de focuslanden (Cuba, Santo Domingo, Colombia en Nederland/EU en de Verenigde Staten). Het bevorderen van internationale handel door nadrukkelijk en gericht internationale samenwerking te zoeken wordt onze markt vergroot, meer bedrijvigheid gestimuleerd en de export vergroot. Dit zal leiden tot economische groei en meer werkgelegenheid.

Aan het aanboren van nichemarkten ten behoeve van lokale ondernemers zal ook door het ministerie gewerkt worden.

Het actief participeren aan handelsmissies en aantrekken van handelsdelegaties om Curaçao internationaal te profileren is een voorwaarde voor het aangaan van nieuwe samenwerkingsovereenkomsten met relevante landen en het maximale uithalen van de reeds bestaande overeenkomsten.

De minister van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het uitstippelen van de beleidslijnen voor de uit te voeren werkzaamheden van CINEX.

De minister staat aan het hoofd van de delegaties bij de uit te voeren handelsmissies bedoeld om onder andere buitenlandse investeringen aan te trekken.

Sector Buitenlandse Economische Samenwerking (SBES) is dus verantwoordelijk voor het beleid en CINEX voor de uitvoering van het beleid waaronder de promotie van Curaçao als investeringsjurisdictie en tot op zekere hoogte faciliteren van de investeerders. Het een en ander in afstemming met SBES en andere sectoren binnen MEO.

Voor het realiseren van een “digitale”- en “smart” economie zal ondersteuning worden gegeven aan de uitvoering van het Masterplan E-commerce.

De implementatie werkzaamheden van het masterplan toerisme worden voortgezet. Het accent zal gericht zijn op het aantrekken van toerisme uit de Noord Amerikaanse markt. Het stimuleren van deze sector die een bijdrage levert van circa 20% aan ons bruto binnenlands product zal leiden tot meer arbeidsplaatsen en zal zorgen voor het genereren van deviezen.

Het bevorderen, ondersteunen en faciliteren van lokaal ondernemerschap en innovatie.

Goed ondernemerschap is een voorwaarde voor succesvolle groei van bedrijvigheid op het eiland. Het stimuleren van nieuwe ICT ontwikkeling in de vorm van digitalisering brengt kansen voor de lokale ondernemers. Het implementeren van innovatiebeleid ter ontwikkeling van nieuwe producten en of diensten zal bijdrage aan de productiviteitsverbetering en schaalvergroting.

Andere trajecten die aandacht zullen krijgen binnen het kader van ondernemerschap zijn: het opzetten van een virtuele en fysieke incubator, het opzetten van een kenniscentra, implementatie van innovatiebeleid en het opzetten van “knowledge zone” (K-Zone) voor het stimuleren van ondernemers die zich richten op het exporteren van kennis (bijvoorbeeld Transnational Education).

Speciale aandacht zal besteed worden aan ondernemers binnen de sectoren Landbouw en visserij ter vergroting van de export maar ook in het kader van de eigen voedselvoorziening (project "food security"). Dit zal geschieden in samenwerking met het ministerie van GMN.

Samenhang met output en activiteiten

- 2.1 Er is een toename van lokaal gevestigde potentiële ondernemers binnen het MKB en/of verbetering van de kwaliteit bij ondernemingen.
- 2.2 Bevorderen van internationale handel.
Door te voldoen aan internationale eisen (e.g. WTO) kunnen we Economische samenwerkingsbanden met andere landen sluiten wat zal leiden tot meer lokale investeringen en exportactiviteiten.
- 2.3 Curaçao is uitgegroeid tot een "smart economy" en maakt gebruik van haar "connectivity" mogelijkheden in de regio om uit te groeien tot een regionale hub voor digitale activiteiten.
- 2.4 Incentives voor het bevorderen en ontwikkelen van technologische en innovatieve processen en producten binnen de economische sectoren.
- 2.5 Economische procedures en vergunningen zijn vereenvoudigd waardoor er een toename van vestiging van bedrijven en economische bedrijvigheid is.
- 2.6 Gebruik wordt gemaakt van externe Fondsen en Programma's voor het bevorderen van economische activiteiten die tot meer investeringen leiden en groei.
- 2.7 Lokale en Internationale beleggers zijn aangetrokken.

De bijdragen die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen (output) zijn:

- het verstrekken van financiële middelen (subsidie) aan de verschillende organisaties die actief zijn op het gebied van innovatie en die het ondernemerschap ondersteunen;
- het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten met economisch relevante landen;
- het opzetten van incentivesprogramma's en trainingen voor startende ondernemers;
- het aanboren van nieuwe ontwikkelingsfondsen en het volgen van trainingen voor de toepassing van richtlijnen en procedures voor het gebruik maken van de fondsen.

MEO heeft samen met partners het "Business Boost" Programma ontwikkeld. Ondernemers (met name gericht op export en innovatie) krijgen gedurende +/- 7 maanden wekelijks trainingen over alle basis facetten van het ondernemerschap (level 1). Hierdoor zijn zij beter voorbereid en de kans van slagen van hun onderneming wordt vergroot. Dit programma heeft reeds twee keer gedraaid. Het voornemen is om ook in 2018 het programma te subsidiëren en samen met Curaçao Development Institute (CDI) invulling daaraan te geven. In 2018 zal tevens een vervolg van het programma worden aangeboden (level 2) aan de ondernemers die verder zijn gevorderd. Het programma zal zich dan meer richten op maatwerk voor individuele support en coaching nodig om verdere groei te realiseren.

Daarnaast heeft in 2017 in Otrobanda een pilot gedraaid van het wijkprogramma "Ekonomia ta den nos mes man". Het is een programma om de bevolking in de wijken te motiveren en

inspireren tot ondernemerschap. “Ekonomia ta den nos mes man” richt zich enerzijds op informele ondernemingen en (toekomstige) start-ups. Anderzijds is het Business Boost programma gericht op een doelgroep die minder ervaren is (level 0).

Er worden cursussen verzorgd over alle aspecten van ondernemerschap met als doel het informele ondernemerschap te professionaliseren en formaliseren

In 2018 is het de bedoeling dat het programma ook in de drie overige wijken zoals aangegeven in het Urgentieprogramma wordt uitgevoerd.

Risico's

Voor het indienen van financieringsverzoeken voor het 11de territoriale en regionale EOF werkprogramma is afhankelijk van de uitvoeringscapaciteit binnen MEO. Ook is het beschikken van de specifieke kennis die vereist is voor het voorbereiden van dergelijke financieringsverzoeken een voorwaarde.

Activiteiten

- 2.1.1 Het voortzetten van het programma COSME (programma "Strengthening the Development of Small and Medium) ter bevordering van de MKB Enterprises of the British and Dutch OCT's in the Caribbean Region).
- 2.1.2 Structuur voor uitgifte van incentives voor MKB vaststellen w.o. Business Boost programma.
- 2.1.3 Bewustwordingsprogramma's binnen het funderend en voortgezet onderwijs waardoor het ondernemerschap onder de jeugd wordt geïntensiveerd.
- 2.2.1 Exportverruiming middels internationale regelingen en programma's.
- 2.2.2 Handelsrelaties versterken met focuslanden (Cuba, Santo Domingo, Colombia en Nederland/EU) en overige internationale markten.
- 2.3.1 “Nationwide Smart Economy”/Digitale economie.
- 2.4.1 Bewustwordingsprogramma's MKB over innovatieve ontwikkelingen en ontwikkeling van innovatieve producten en diensten.
- 2.5.1 Red Carpet behandeling (reduceren administratieve lasten en verbeteren dienstverlening)
- 2.6.1 EU ontwikkelingsfondsen voor ondersteuning economische activiteiten
 - "Horizon 2020";
 - 11de EDF funds (duurzame energie;)
 - EU coördinatie units /desks.
- 2.7.1 Internationale/ regionale financiële dienstverlening promoveren.

Met het in gebruik nemen van een aantal van deze instrumenten wordt getracht de ondernemers te faciliteren in termen van opleiding, trainingen, het geven van incentives en het optimaliseren van het vestigingsvergunningssysteem waardoor het ondernemersklimaat verbeterd wordt.

De activiteiten die ingezet worden voor het bevorderen van het investeringsklimaat maken het mogelijk dat er verschillende potentiële markten voor Curaçao toegankelijk worden.

Voor wat betreft de instrumenten ter bevordering van innovatie, hebben deze tot doel de ondernemers bewust te maken van innovatief ondernemerschap en hen te stimuleren in het investeren in technologische en innovatieve processen en producten.

Indicatoren

Output	Indicatoren
2.1 Toename lokaal gevestigde ondernemers	Toename in het aantal bedrijven dat gebruik maakt van het programma Business Boost
2.2 Bevorderen Internationale handel	Curaçao is in onderhandeling voor volwaardig lidmaatschap van de WTO
2.3 Regionale Hub voor digitale activiteiten	Toename van aantal bedrijven dat gebruik maakt van ons data center
2.4 Technologische en Innovatieve processen en producten	Drie keer per jaar bedrijfsbezoeken gedaan en stakeholders campagne gehouden
2.5 "Red Carpet"	Behandelingstermijn vergunningen is gereduceerd met een week
2.6 Fondsen en Programma's	Het gebruik van buitenlandse fondsen is toegenomen
2.7 Lokale en Internationale beleggers zijn aangetrokken	Toename activiteiten financiële dienstverlening

3 Bevorderen van ontwikkelingen binnen economische speersectoren (in NAf)

Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1 Transport en Logistieke sector				
3.1.1 Investeringsprojecten ter bevordering van de lucht- en zeehaven	-	-	-	-
3.2 Stimuleren groei toeristische sector				
3.2.1 Ontwikkelingen en trends op gebied van toerisme bijhouden	148.500	148.500	148.500	148.500
3.2.3 Curaçao als toeristische bestemming (Masterplan Toerisme)	30.715.000	30.715.000	30.715.000	30.715.000
3.2.4 Uitvoeringsplan "Transnational Education" inclusief uitwerking Knowledge zone (K-zone) concept	45.500	45.500	45.500	45.500
3.3 Toename eigen voedselproductie				
3.3.1 Onderzoek naar mogelijkheden eigen voedselproductie in de agrarische (landbouw, veeteelt en visserij) sector en verlaging import	57.100	57.100	57.100	57.100
3.4 Uitbreiding Internationale visserij activiteiten				
3.4.1 Fishery Authority en Fishery Monitoring Center	1.100.200	1.100.200	1.100.200	1.100.200
3.5 Ontwikkeling Creatieve sector				
3.5.1 Incentives voor bevorderen creatieve/culturele economische activiteiten	205.000	205.000	205.000	205.000
Totaal	32.271.300	32.271.300	32.271.300	32.271.300

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Specifieke economische activiteiten zijn ontwikkeld binnen speerpuntsectoren en verder ontwikkeld tot economische pijlers.

Om duurzame economische ontwikkeling te realiseren dienen speerpuntsectoren gestimuleerd te worden.

De keuze van de speerpuntsectoren is gebaseerd op het feit dat deze sectoren een toegevoegde waarde hebben binnen onze economie in termen van het creëren van werkgelegenheid en genereren van deviezen.

De verantwoordelijkheid van de minister van Economische Ontwikkeling is het goedkeuren van nieuwe beleidsinitiatieven, het institutionaliseren van uitvoerende organisaties en het zorgdragen voor het aanpassen van bestaande en of ontwikkelen van nieuwe wet- en regelgeving.

Dit vereist een integrale samenwerking met andere ministeries in het bijzonder VVRP, GMN, AZ, SOAW en Financiën.

Samenhang met output en activiteiten

- 3.1 Transport en Logistieke sector verder uitbreiden en aanpassen aan nieuwe technologische en internationale ontwikkelingen
- 3.2 Stimuleren van groei binnen de toeristische sector.
- 3.3 De productie van eigen voedsel is toegenomen en de afhankelijkheid van importen is verminderd, in samenwerking met ministerie GMN.
- 3.4 Uitbreiding internationale visserijproductie ter verruiming van de exportmogelijkheden, in samenwerking met ministerie GMN.
- 3.5 Creatieve (culturele) sector ontwikkelen ter bevordering van economische activiteiten.

De bijdragen die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn:

- het doen van investeringen in infrastructurele projecten op toeristisch gebied;
- het verstrekken van subsidies.

Risico's

Het oprichten van een visserij autoriteit in samenwerking met ministerie GMN is van belang om de naleving van de internationale verdragen op deskundige en slagvaardige wijzen te realiseren. Het niet naleven van internationale verdragen in het kader van de internationale visserij kan negatieve gevolgen hebben voor Curaçao en het verlies van inkomsten voor de sector internationale visserij.

Het, in samenwerking met ministerie GMN, stimuleren van de agrarische sector voor de lokale voedselproductie is van belang voor zowel de werkgelegenheid als het betaalbaar houden van levensmiddelen. Dit is afhankelijk van de bevordering van voldoende deskundigheid bij landbouwers en het stimuleren van onderlinge samenwerking.

Curaçao wil met Caricom, Colombia en de Dominicaanse Republiek in 2018 in onderhandeling voor het realiseren van een handelsverdrag. Hierna zullen meerdere landen worden toegevoegd. Handelsstatistieken wijzen uit dat het Caribisch gebied zeer lucratief is voor de Curaçaose export. Versterking van de handelsrelaties met de landen in de Caribische regio middels het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten zal daarom zo veel mogelijk worden nagestreefd.

Activiteiten

- 3.1.1 Investeringsprojecten ter bevordering van de lucht- en zeehaven.
- 3.2.1 Ontwikkelingen en trends op gebied van Toerisme bijhouden.
- 3.2.2 Investeringsprojecten ter bevordering toeristische sector en binnenstad.
- 3.2.3 Curaçao als toeristische bestemming (Masterplan Toerisme).
- 3.2.4 Uitvoeringsplan "Transnational Education" inclusief uitwerking Knowledge zone (K-zone) concept.

- 3.3.1 In samenwerking met ministerie GMN onderzoek doen naar mogelijkheden eigen voedselproductie in de agrarische (landbouw, veeteelt en visserij) sector en verlaging import.
- 3.4.1 Fishery Authority en Fishery Monitoring Center.
- 3.5.1 Incentives voor bevorderen creatieve/culturele economische activiteiten.

Het ligt in de bedoeling om in samenwerking met het ministerie GMN de lokale agrarische producenten bij te scholen in de toepassing van nieuwe methode en technieken. Hierdoor zullen de producenten in staat zijn om op meer efficiëntere en effectieve wijze te produceren. Het aanbod van lokale producten wordt verbeterd om ook de concurrentie met geïmporteerde producten op de markt aan te gaan.

Dit maakt het mogelijk om de concurrentie binnen de agrarische sector verder te bevorderen zonder dat het nodig is om de lokaal geproduceerde producten te beschermen.

Het verder ontwikkelen van de Internationale Visserijsector is afhankelijk van een uitvoeringsorganisatie die zorgdraagt voor de monitoring van de visserijvloot en visvangstquota. Een en ander conform internationale wet- en regelgeving. De uitvoeringsorganisatie bestaat nog niet. De oprichting van de uitvoeringsorganisatie is afhankelijk van de goedkeuring van de nieuwe visserijlandsverordening door het Parlement. Verwacht wordt dat de visserijlandsverordening in het jaar 2018 wordt behandeld en goedgekeurd door het Parlement. Na goedkeuring en publicatie van de nieuwe visserijlandsverordening kan de uitvoeringsorganisatie worden opgericht. De planning is dat dit eind 2018 kan plaatsvinden.

Het ontwikkelen van de logistieke en transportsector biedt realistische kansen voor de verdere uitbreiding van onder andere de toeristische sector en het ontwikkelen van nichemarkten binnen zowel de luchtvaartsector als binnen de maritieme sector.

Het investeren in de verbetering van infrastructurele projecten is gericht op o.a. de verfraaiing van strategisch gekozen toeristische gebieden en het aanleggen van de benodigde faciliteiten ten behoeve van het toeristisch product.

Indicatoren

Output	Indicatoren
3.1 Transport en Logistieke sector verder uitbreiden en aanpassen aan nieuwe technologische en internationale ontwikkelingen	Faciliteren van 10 investeringsprojecten binnen de logistieke sector door de opgerichte tigerteams;
3.2 Stimuleren van groei binnen de toeristische sector	- Groei van de overnachtingen met min 2%; - Groei van cruise schepen met 15%
3.3. De productie van eigen voedsel is toegenomen en de afhankelijkheid van importen is verminderd	Toename van de productie capaciteit van lokale producenten met minimaal een paar %
3.4 Uitbreiding internationale visserijproductie ter verruiming van de exportmogelijkheden	- Uitbreiding lidmaatschap met minimaal één internationale visserij organisatie. - Toename van aantal schepen dat onder Curaçaose vlag binnen internationale wateren varen met 2.
3.5 Creatieve (culturele) sector ontwikkelen ter bevordering van economische activiteiten	- Opzetten van training ter bevordering van de creatieve sector met name in filmindustrie - Het aantrekken van een buitenlandse culture school die zich op het eiland zal vestigen; - Technische ondersteuning van OCTA voor het ontwikkelen van incentives;

4 Ondersteuning bedrijfsvoering (in NAF)

4.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
4.1 Identificatie van beleidsgebieden	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
4.2 Monitoren economische ontwikkelingen	103.300	103.300	103.300	103.300
4.3 Bedrijfsvoering economische controle	124.100	124.100	124.100	124.100
4.4 Overige bedrijfsvoering (huur, leasecontracten, faciliteiten, inrichting, onderhoud)	3.051.748	2.930.505	2.769.049	2.769.049
4.5 Beloning van personeel	7.285.000	7.285.000	6.885.000	6.885.000
4.6 Afschrijving vaste activa	264.600	264.600	264.600	264.600
Totaal	11.828.748	11.707.505	11.146.049	11.146.049

Algemene doelstelling

Dienstverlening en faciliteiten ter ondersteuning van het opstellen en uitvoeren van een duurzaam economisch beleid.

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het accent ligt op de uitvoering van het Nationale Ontwikkelingsplan (NDP) en de Lange Termijn Economische Strategie (LTES).

Met het implementeren van deze beleidsvisie streven de minister en het ministerie van EO ernaar om een bijdrage te leveren aan het versterken van de economische structuur, de verbetering van het investeringsklimaat, het verdiepen van internationale samenwerking en het creëren van meer welvaart. De implementatie van voornoemd plan richt zich vooral op zes prioriteit sectoren van de economie te weten: Toeristische sector, Logistieke sector, Creatieve sector/TNE, Internationale Financiële Dienstverlening en Raffinaderij.

Voor het dienstjaar 2018 wordt de agrarische sector hieraan toegevoegd.

Het ministerie van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het opstellen van economisch beleid. In dit kader is het van belang instrumenten te onderhouden en te actualiseren voor het doorlopend monitoren van lokale en internationale economische ontwikkelingen. Op basis van macro –economische analyses en projecties worden de mogelijke economische trends geïdentificeerd waarop indien nodig wordt ingespeeld.

De minister van Economische Ontwikkeling is hierbij verantwoordelijk voor het ontwikkelen van economisch beleidsinitiatieven en het zorgdragen voor het creëren van een breed draagvlak hiervan.

Samenhang met output en activiteiten

4.1 Beleidsgebieden zijn geïdentificeerd/geformuleerd.

4.2 Monitoring lokale en internationale economische ontwikkelingen.

4.3 Ondersteuning bij de uitvoering van de diverse werkprocessen en dienstverlening.

De bijdrage van de overheid is het beschikbaar stellen van voldoende middelen voor het continu investeren in menselijk kapitaal, IT- en andere faciliteiten.

Risico's

De inspanningen binnen het Ministerie zullen zich voornamelijk richten op het uitwerken en realiseren van de prioriteitsgebieden binnen het “National Development Plan” dat met assistentie van de “United Nations Development Program” (UNDP) is opgesteld. De implementatie hiervan is afhankelijk van de deskundigheid en middelen die daarvoor beschikbaar kunnen komen.

Activiteiten

- 4.1.1 Uitvoering projecten Nationale Development Plan (NDP)/onderdeel Lange Termijn Economische Strategie (LTES).
- 4.1.2 Beleids- en implementatieplannen.
- 4.2.1 Macro-economische modellen.
- 4.2.2 Macro monitor en publicaties.
- 4.3.1 Monitoringsmechanismen voor interne projecten.
- 4.3.2 Verbetering interne werkprocessen.
- 4.3.3 Klantenservicebureau.
- 4.3.4 Uitrustingskosten voor beroepsuitoefening (ECI).

Output		Indicatoren
4.1.1	Uitvoering projecten Nationale Development Plan (NDP)/onderdeel Lange Termijn Economische Strategie (LTES)	- Een samenwerkingsovereenkomst met de UNDP voor het leveren van technische bijstand ter ondersteuning van de implementatie van de NDP - Zes “Tigerteams” zijn opgericht per prioriteitsgebied - Uitvoeringsplannen voor de economische prioriteitsgebieden binnen het NDP - Een “National Socio Economic Database” voor de monitoring van de benoemde indicatoren in het NDP en voor overige ministerie brede beleidsgebieden
4.1.2	Beleids- en implementatieplannen	- Een implementatieplan voor het investeringsbeleid - Een beleidsplan voor het MKB beleid - Een beleids- en implementatieplan voor “renewable energy” - Een implementatieplan voor het innovatiebeleid - Een vervolgtraject opgestart voor de begeleiding van entrepreneurs binnen de agrarische sector in het kader van de MOU “Food Security” met Colombia/Riohacha. Dit dient te geschieden in nauwe samenwerking met GMN - De implementatie van de aanbevelingen van de werkgroep “Red Tape” - Een beleids- en implementatieplan van het Exportbeleid - Een beleids- en implementatieplan voor de toepassing van Economische Diplomatie
4.2.1	Macro-economische modellen	- Het Curalyse model is geactualiseerd 5 Beleidsmedewerkers zijn getraind om het model te actualiseren.
4.2.2	Macro monitor en publicaties	- Eens per jaar worden stakeholders geïnformeerd over economische indicatoren en ontwikkelingen 150 Publicaties worden eens per jaar gedrukt voor belanghebbenden
4.3.1	Monitoringsmechanismen voor interne projecten	- De interne projecten worden op bestuurlijk niveau gemonitord (Smart Dash) - De interne projecten worden op uitvoerend niveau gemonitord (Basecamp)
4.3.2	Verbetering interne werkprocessen	- De Administratieve Organisatie (AO) is beschreven in een handboek - Functiebeschrijvingen en werkprocessen zijn opgesteld
4.3.3	Klantenservicebureau	Een plan van aanpak voor het opzetten van een klantenservicebureau

Output		Indicatoren
4.3.4	Uitrustingskosten voor beroepsuitoefening (ECI)	• 10 Inspecteurs zijn voorzien van uniformen, veiligheidsschoenen en poloshirts • Drie van de zeven dienstauto's in gebruik bij de afdeling Economische Inspectie (ECI) zijn vervangen
4.3.5	Faciliteiten voor sectoren van MEO	• Basisvoorzieningen voor de dagelijkse bedrijfsvoering zijn aanwezig

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

Visie

Elk kind, jongere van Curaçao, dient op gelijke wijze toegang te hebben tot kwalitatief goed onderwijs en educatievoorzieningen waarbij hij/zij optimale mogelijkheden aangeboden krijgt om zich ten volle en integraal te ontwikkelen. Dat betekent dat er aandacht is voor de volgende aspecten:

- Kennis, vaardigheden en attitude;
- Normen en waarden;
- Het beheersen van vier talen waarbij de moedertaal Papiaments en de vreemde talen (Nederlands, Engels en Spaans) wellicht op verschillende niveaus beheerst worden. Een Multi linguale burger kan een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Curaçaose gemeenschap of de medemens.
- Daarbij is het van belang dat elk kind of jongere de instrumenten krijgt aangeboden die hem of haar in staat stelt om later constructief bij te dragen aan het democratisch proces en de economische ontwikkeling Curaçao.
- Culturele en fysieke/sportieve activiteiten dienen het leerproces en het bewustwordingsproces van het kind/jongere te ondersteunen.

Missie

Het ministerie zet zich hiervoor in via het tot stand brengen van beleid, het ontwikkelen van nieuwe regelgeving, het handhaven van bestaande wet- en regelgeving, het uitvoeren van toezicht en de controle hierop, naast het waarborgen van de benodigde voorzieningen.

Ter waarborging van de kwaliteit van het onderwijs worden beleid, kerndoelen, leerlijnen, toetsen, examens en voor non-formele educatie worden programma's ontwikkeld in samenspraak met alle stakeholders. Beleid wordt ook in nauwe samenwerking ontwikkeld met de uitvoeringsorganisaties van het ministerie waarbij input en ervaringen van het veld van groot belang zijn.

Handhaving leerplicht en sociale vormingsplicht, een systeem van leerling zorg, transport van en naar school, schoolontbijt en schooluniformen voor degenen die daarvoor in aanmerking komen, zijn de voorwaarden om de visie van het ministerie te realiseren.

Het inkopen van producten bij stichtingen dient nauw aan te sluiten op de visie, missie en de operationele doelstellingen van het ministerie.

Toeziht en controle dienen als strategie om de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de middelen te waarborgen.

Beleidsdomeinen

Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS) richt zich op de volgende vier beleidsdomeinen.

1. Onderwijs:

centraal staat het voorbereiden, ontwikkelen, monitoren en evalueren van beleid in nauwe samenwerking met stakeholders. Het streven is om alle onderwijssoorten optimaal in te richten en op elkaar te laten aansluiten zodat de doorstroming van leerlingen soepel verloopt. Onderwijs draagt namelijk bij aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren, zorgt voor overdracht van maatschappelijke en culturele verworvenheden en leert hen mee te doen in de samenleving. Naast gezin en buurt vormt de school een belangrijk aspect van de

leefomgeving van kinderen en jongeren. Attitudes, kennis en vaardigheden die op school worden geleerd vormen een basis voor de competenties die later op de arbeidsmarkt van belang zijn.

2. Wetenschap: richt zich op het realiseren van een onderzoek klimaat dat uitnodigt tot wetenschapsbeoefening en tot het maken van verbindingen tussen lokale opleidingsinstituten en internationale wetenschappelijke netwerken. Het ontwikkelen van beleid aan de hand van onderzoeksresultaten is een *conditio sine qua non*. Daarbij is het van belang om een gezamenlijke agenda voor wetenschappelijk onderzoek te ontwikkelen (met instituten voor hoger en wetenschappelijk onderwijs en ondersteunende stichtingen waar onderzoek wordt verricht), om resultaatafspraken te maken over de uitvoering en gezamenlijk te zorgen voor bekostiging.

3. Cultuur: dit domein richt zich op het ontwikkelen van cultureel bewustzijn en actieve culturele participatie van alle Curaçaoënaars, zodat zij zich evenwichtig kunnen ontwikkelen. Daarbij geeft het ook een impuls aan natievorming en aan het bij elkaar brengen van de verschillende culturele identiteiten en entiteiten op het eiland. Het stimuleren van een krachtig historisch bewustzijn, met een nadruk zowel op cultuur *in* als wel cultuur *uit* de eigen maatschappij, is hierbij het uitgangspunt.

4. Sport: binnen dit domein ligt de focus op het realiseren van een breed aanbod van sportvoorzieningen en het vergroten van het besef van het belang van sport en beweging binnen de school en de samenleving en als kans voor de verdere carrière ontwikkeling van talentvolle jongeren. Het maatschappelijk effect van bewegen vanaf zeer jonge leeftijd tot de pensioenleeftijd kan niet onderschat worden. Sport en bewegen werken preventief op de gezondheid, zijn van belang voor de persoonlijke ontwikkeling van het individu en dragen bij aan de sociale cohesie in de samenleving.

De Uitvoeringsorganisaties binnen het ministerie van OWCS

De Uitvoeringsorganisatie Onderwijs en Wetenschap (UOW) draagt zorg voor de uitvoering van het onderwijsbeleid en onderhoudt relaties met de instellingen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het ontwikkeld beleid. De UOW is ook verantwoordelijk voor het toezicht en controle op de uitvoering van het Onderwijs- en Wetenschapsbeleid. Verder is de organisatie verantwoordelijk voor het ontwikkelen van heldere relaties met besturen van scholen en instellingen, het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda, het maken van resultaatafspraken, subsidiëring en het toezien op de uitvoering. Onder de uitvoeringsorganisatie vallen ook de Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (ETE) en de Dienst Openbare Scholen (DOS).

De Uitvoeringorganisatie Cultuur en Sport (UCS) onderhoudt de relaties met de instellingen die verantwoordelijk zijn voor uitvoering van beleid op het gebied van cultuur en sport. De UCS is tevens verantwoordelijk voor de controle en toezicht op de uitvoering van het cultuur- en sportbeleid. Het verder ontwikkelen van heldere relaties met besturen van organisaties op het gebied van cultuur, sport en educatie, alsook het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda, het maken resultaatafspraken en toezien op de uitvoering, zijn hierbij van belang.

Inspectie Onderwijs (IO) is verantwoordelijk voor het houden van toezicht op de naleving van onderwijswetgeving en onderwijsbeleid; het beoordelen van de kwaliteit van onderwijs met

behulp van onderzoek en meetinstrumenten; het houden van toezicht op het examenbeleid voortgezet onderwijs en onderwijsafsluiting van het Secundair Beroeps Onderwijs, Speciaal Onderwijs en Funderend Onderwijs; het schriftelijk rapporteren over de kwaliteit (ook efficiency en effectiviteit) ten aanzien van de ontwikkelingen in het onderwijs, en het aandragen van aandachtspunten voor beleid en wetwijzigingen. Het beleid van de Inspectie in 2014 was gericht op de benodigde middelen om het werk uit te voeren, terwijl 2015 stond in het teken van mensen (teamwerk) en 2016 gericht is op producten en processen. De jaren hierna, in het bijzonder 2017 en 2018 worden gezien als de jaren waarin het behalen van resultaten centraal staan.

Een doelstelling welke nagestreefd wordt door de organisaties is dat tussen de beleidsvelden de samenwerking versterkt wordt om binnen de prioriteiten de efficiëntie en effectiviteit te vergroten bij de besteding van het beschikbare budget.

Integraal werken op het ministerie (beleid en uitvoering) en interministeriële samenwerking tussen verschillende ministeries op het gebied van voorschoolse educatie, jeugdontwikkeling en jongereneducatie, onderwijs en arbeid met SOAW (voorschoolse educatie), met GMN (schoolontbijt), met Justitie (TOP C Project, Carnaval, Seû) en met VVRP (Carnaval, Seû, straatnamencommissie, Sentro Pro Arte, Multi functioneel centrum te FUIK) is hierbij een must. Voor wat betreft schoolontbijt, dienen de fondsen gezamenlijk door het ministerie van OWCS en SOAW opgebracht te worden.

Het ministerie heeft op een aantal terreinen (waaronder Cultuur, Sport, Naschoolse educatie, Nationaal- en Onderwijstaalbeleid, Speciaal Onderwijs, Voorschoolse Educatie, Integraal Onderwijs) beleid ontwikkeld waardoor het noodzakelijk is om te investeren in opstart van de uitvoering.

16 Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister OWCS	Draagt politieke verantwoordelijkheid voor het handelen en de werkzaamheden van het ministerie
40 Algemeenbeheer OWCS	00 Kabinet Minister	Adviseert en ondersteunt de minister
	01 Secretaris Generaal	Draagt verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering van het ministerie
	02 Ministeriële staf	Ondersteunt de minister, de secretaris generaal (SG) en het management team (MT)
	04 Beleidsorganisatie	Draagt zorg voor het voorbereiden en ontwikkelen van strategisch en operationeel beleid, en het monitoren en evaluatie van beleid
	06 UO Uitvoeringsteam Onderwijs en Wetenschap	- Draagt zorg voor kwalitatief, voldoende en toegankelijk onderwijs dat voldoet aan wettelijke vereisten - Draagt zorg voor een pakket aan voorzieningen (subsidie, transport, schoolvoeding, veiligheid op scholen) - Ziet toe op het handhaven, dan wel verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs
	07 Openbaar Onderwijs	Draagt zorg voor het beheren van de openbare scholen

	08 Vergoeding Administratiekosten	Draagt zorg voor bovenschool management van de bijzondere schoolbesturen (kosten voor directie, onderwijsfunctionarissen en administratief personeel)
41 Examenaangelegenheden	00 UO Expertisecentrum voor Toetsen & Examens	- Draagt zorg voor het ontwikkelen, vaststellen en waarborgen van de kwaliteit van examens en toetsen - Draagt zorg voor het organiseren en afnemen van examens - Draagt zorg voor nationale en internationale diploma-waardering
42 Openbaar Funderend Onderwijs	00 Openbaar Funderend Onderwijs	- Draagt zorg voor een effectief en efficiënt beheer van de openbare scholen voor funderend onderwijs - Draagt zorg voor het in stand houden van voldoende openbare scholen
43 Bijzonder Funderend Onderwijs	00 Bijzonder Funderend Onderwijs	Draagt zorg voor een Effectieve en efficiënte bekostiging en beheer van de bijzondere scholen voor funderend onderwijs
44 Openbaar Speciaal Onderwijs	00 Openbaar Funderend Speciaal Onderwijs 01 Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs	Draagt zorg voor het aanbieden van passend onderwijs, rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen van de leerling
45 Bijzonder Speciaal Onderwijs	00 Bijzonder Speciaal Onderwijs	Draagt zorg voor bekostiging van passend onderwijs beheer, rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen van de leerling
46 Openbaar Voortgezet Onderwijs	00 Openbaar VSBO 01 Openbaar HAVO/VWO 02 Openbaar Vakonderwijs	Draagt zorg voor efficiënt en effectief beheer van voldoende scholen voor openbaar voortgezet onderwijs
47 Bijzonder Voortgezet Onderwijs	01 Bijzonder HAVO/VWO 02 Bijzonder VSBO	Draagt zorg voor een effectieve en efficiënte bekostiging en beheer van het bijzonder voortgezet onderwijs
48 Bijzonder hoger onderwijs	00 Universiteit	Draagt zorg voor kwalitatief hoogwaardig en goed functionerend hoger onderwijs, onderzoek en wetenschapontwikkeling
49 Gemeensch. Uitgaven Onderwijs	00 Inspectie Onderwijs	Draagt zorg voor de waarborging van onderwijskwaliteit, houdt toezicht en ziet toe op handhaving van wet en regelgeving
	01 Overige Gemeenschappelijke Uitgaven	Rapport aan de gemeenschap over de toestand van het onderwijs
	02 Onderwijs Ondersteuning	Creëert randvoorwaarden op het gebied van onderwijsondersteuning
	03 Onderwijs Vernieuwing	Draagt zorg voor het stimuleren en ontwikkelen van onderwijsvernieuwing
50 Overige Onderwijs	00 Bijzonder Vakonderwijs	Houdt voldoende bijzonder vakonderwijsaanbod in stand
	01 Bevordering Studie	Draagt zorg voor het bijbrengen

	02 Openbare Leergangen 04 Vorming 05 Overige Uitgaven Onderwijs	van kennis en vaardigheden bij laag opgeleide volwassenen. • Draagt zorg voor opleidingen voor kansarmen; leerwerktrajecten / tweede kans onderwijs
51 Cultuur en Sport Algemeen	01 UO Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport	• Draagt zorg voor het in stand houden stimuleren en verbreden van cultuuruitingen en cultuurbeleving. • Draagt zorg voor voldoende aanbod van voor- en naschoolse educatie
52 Openbaar Bibliotheekwerk	00 Bibliotheka Nashonal Kòrsou	• Draagt zorg voor het in stand houden van en stimuleren van het gebruik van de Nationale Bibliotheek als bron van kennis en informatie
53 Sport	00 Subsidie en Bijdragen Sport	• Draagt zorg voor het vergroten van het besef van het belang van sport en lichamelijke beweging • Draagt zorg voor het verhogen van de actieve sportparticipatie, het verbeteren en uitbreiden van het sportaanbod en het in stand houden van sportfaciliteiten • Draagt zorg voor het ondersteunen van scholen ten aanzien van schoolzwemmen
54 Cultuur	00 Subsidie en Bijdragen Cultuur	• Draagt zorg voor het verhogen van de kwaliteit van het aantal voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur
55 Oudheidkunde en Musea	00 Subsidie Bijdrage Oudheidkunde en Musea 01 Monumentenbureau	• Draagt zorg voor het behoud en herstel van materieel en immaterieel erfgoed
58 Overig Cultuur en Sport	01 Overige Uitgaven Cultuur en Recreatie	• Draagt zorg voor de bescherming en instandhouding van het archeologisch erfgoed • Draagt zorg voor het verhogen van de kwaliteit van het aantal voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur • Draagt zorg voor sportvoorzieningen • Draagt zorg voor de promotie van het belang van sport voor de gezondheid en talentontwikkeling

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	552.630	550.320	546.520	546.520

40. Algemeen beheer OWS	13.961.230	13.928.294	13.107.912	13.107.912
41. Examen –aangelegenheden	3.395.418	3.367.906	3.367.906	3.367.906
42. Openbaar Fund. Onderwijs	23.810.600	23.812.500	23.590.808	23.590.808
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	54.598.967	54.158.227	54.158.227	54.158.227
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	8.246.651	8.247.651	8.190.119	8.190.119
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	7.106.564	7.049.198	7.049.198	7.049.198
46. Openbaar Voortgezet onderwijs	34.824.719	34.826.316	34.435.524	34.435.524
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	51.612.866	51.196.214	51.196.214	51.196.214
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	15.162.300	15.039.900	15.039.900	15.039.900
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	59.587.844	58.209.758	58.104.118	58.104.118
50. Overig Onderwijs	36.372.263	36.374.854	36.227.870	36.227.870
51. Cultuur en Sport algemeen	14.515.145	14.430.021	14.271.713	14.271.713
52. Openbare bibliotheek	3.864.900	3.833.700	3.833.700	3.833.700
53. Sport	7.848.720	7.785.360	7.785.360	7.785.360
54. Cultuur	1.350.440	1.339.220	1.339.220	1.339.220
55. Oudheidkunde en Musea	867.125	860.125	860.125	860.125
58. Overig Cultuur en Sport	4.626.100	4.624.600	4.624.600	4.624.600
Totaal:	342.304.482	339.634.164	337.729.034	337.729.034
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	-	-	-	-
40. Algemeen beheer OWS	245.000	-	-	-
41. Examen–aangelegenheden	632.000	-	-	-
42. Openbaar Fund. Onderwijs	1.650.000	-	-	-
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	-	-	-	-
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	325.000	-	-	-
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	-	-	-	-
46. Openbaar Voortgezet Onderwijs	680.000	-	-	-
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	-	-	-	-
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	-	-	-	-
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	18.337.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100
50. Overig Onderwijs	80.000	-	-	-
51. Cultuur en Sport algemeen	90.000	-	-	-
52. Openbare bibliotheek	-	-	-	-
53. Sport	4.000.000	-	-	-
54. Cultuur	-	-	-	-
55. Oudheidkunde en Musea	-	-	-	-
58. Overig Cultuur en Sport	-	-	-	-
Totaal:	26.039.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	552.630	550.320	546.520	546.520
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	552.630	552.820	546.520	546.520
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de personele en materiële lasten ten behoeve van de minister.

Functie 40 Algemeen Beheer OWCS

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	13.902.809	13.908.052	13.087.670	13.087.670
Programmakosten	58.421	20.242	20.242	20.242
Totaal	13.961.230	13.928.294	13.107.912	13.107.912
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	245.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	245.000	-	-	-

Deze functie betreft de zorg voor de juridische en beleidskaders op het gebied van onderwijs, wetenschap, cultuur en sport. Hieronder vallen de personele en materiële kosten van de organisatieonderdelen Kabinet van de Minister, de Secretaris generaal en Ministeriële staf, de Beleidsorganisatie, de Uitvoeringsorganisatie Onderwijs en Wetenschap, de Uitvoeringsorganisatie Openbaar Onderwijs en de beheersorganen van de schoolbesturen van de bijzondere scholen.

Functie 41 Examenaangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.179.140	2.183.790	2.183.790	2.183.790
Programmakosten	1.216.278	1.184.116	1.184.116	1.184.116
Totaal	3.395.418	3.367.906	3.367.906	3.367.906
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	632.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	632.000	-	-	-

De functie richt zich op de activiteiten met betrekking tot examenaangelegenheden ten behoeve van de Uitvoeringsorganisatie Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (ETE). Voor 2018 wordt gestreefd naar gestandaardiseerde voltoetsen per leerjaar en per educatiegebied om de resultaten en de ontwikkeling van de leerlingen per groepsjaar te kunnen vastleggen/registreren. Om deze functie beter te kunnen uitvoeren wordt er gezocht naar een toets methodoloog (kritische functie).

Functie 42 Openbaar Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	23.810.600	23.812.500	23.590.808	23.590.808
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	23.810.600	23.812.500	23.590.808	23.590.808
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.650.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.650.000	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar funderend onderwijs. Het openbaar funderend onderwijs draagt gedeeltelijk zorg voor het primair onderwijs. Verder wordt deze functie gebruikt om de transformatie van de DOS-scholen in model scholen te bewerkstelligen.

De extra kapitaalluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van DOS-scholen.

Functie 43 Bijzonder Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	54.598.967	54.158.227	54.158.227	54.158.227
Programmakosten				
Totaal	54.598.967	54.158.227	54.158.227	54.158.227
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder funderend onderwijs. Het betreft een reëel budget voor het uitbetalen van de door de schoolbesturen separaat gedeclareerde kosten voor toekenning van gratificatie in verband met ambtsjubileum van hun personeel en gratificatie voor werkzaamheden van onderwijskundige en school organisatorische aard.

Functie 44 Openbaar Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.246.651	8.247.651	8.190.119	8.190.119
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	8.246.651	8.247.651	8.190.119	8.190.119
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	325.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	325.000	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar speciaal onderwijs. Het is zaak om de achterstand die het SO heeft opgelopen op nagenoeg alle aspecten van het onderwijs, in te halen.

De extra kapitaalluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van SO-scholen van de DOS.

Functie 45 Bijzonder Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	7.106.564	7.049.198	7.049.198	7.049.198
Programmakosten		-		
Totaal	7.106.564	7.049.198	7.049.198	7.049.198
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder speciaal onderwijs.

Functie 46 Openbaar Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	34.824.719	34.826.316	34.435.524	34.435.524
Programmakosten				
Totaal	34.824.719	34.826.316	34.435.524	34.435.524
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	680.000	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar voortgezet onderwijs. De extra kapitaaluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van SO-scholen van de DOS.

Functie 47 Bijzonder Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	51.612.866	51.196.214	51.196.214	51.196.214
Programmakosten				
Totaal	51.612.866	51.196.214	51.196.214	51.196.214
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder voortgezet onderwijs.

Functie 48 Bijzonder Hoger Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	15.162.300	15.039.900	15.039.900	15.039.900
Totaal	15.162.300	15.039.900	15.039.900	15.039.900
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie behelst het zorggebied hoger onderwijs en wordt toegekend als overheidssubsidie aan de University of Curaçao, waarbij een deel is bestemd voor de ontwikkeling en uitvoering van onderzoek, wetenschapsontwikkeling en het wetenschapsbeleid.

Functie 49 Gemeenschappelijke uitgaven onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	13.043.877	14.792.507	14.686.867	14.686.867
Programmakosten	46.543.967	43.417.251	43.417.251	43.417.251
Totaal	59.587.844	58.209.758	58.104.118	58.104.118
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.587.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100
Programmakosten	2.750.000	-	-	-
Totaal	18.337.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100

Deze functie heeft betrekking op verschillende kosten.

De Inspectie Onderwijs zal zich in 2018 verder richten op de kwaliteitsverbetering van scholen die extra aandacht vereist.

Deze functie heeft verder betrekking op personele en materiële lasten van de overheidssubsidie aan de Stichting Onderhoud Scholen (SOS), de Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC), de

Sentro pa Guia Edukashonal (SGE), de Stichting Nascholing Onderwijsgevend en Onderwijsondersteunenden Curaçao (SNOOC), Fundashon Material pa Skol (FMS), Fundashon Planifikashon di Idioma (FPI), Fundashon pa Innovashon den Enseñansa (FIDE) en Stichting Nationale Parken (STINAPA/CARMABI).

Functie 50 Overig Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	31.786.210	32.004.200	31.856.526	31.856.526
Programmakosten	4.586.053	4.374.854	4.371.344	4.371.344
Totaal	36.372.263	36.374.854	36.227.870	36.227.870
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	80.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	80.000	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de bijdrage van de overheid aan het bijzonder vakonderwijs, de openbare leergangen en aan de FEFFIK.

Functie 51 Cultuur en Sport algemeen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	4.635.371	4.629.949	4.471.641	4.471.641
Programmakosten	9.879.774	9.800.072	9.800.072	9.800.072
Totaal	14.515.145	14.430.021	14.271.713	14.271.713
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	90.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	90.000	-	-	-

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van de Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport (UCS).

Functie 52 Openbare Bibliotheek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	3.864.900	3.833.700	3.833.700	3.833.700
Totaal	3.864.900	3.833.700	3.833.700	3.833.700
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de subsidie aan de Nationale Bibliotheek “Frank Martinus Arion”.

Functie 53 Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	7.848.720	7.785.360	7.785.360	7.785.360
Totaal	7.848.720	7.785.360	7.785.360	7.785.360
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	4.000.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	4.000.000	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de overheidssubsidie aan de Fundashon Desaroyo Deportivo Kòrsou (FDDK) en de Curaçaose Olympische Sport Federatie (FDOK).

Functie 54 Cultuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.940	2.220	2.220	2.220
Programmakosten	1.337.500	1.337.000	1.337.000	1.337.000
Totaal	1.350.440	1.339.220	1.339.220	1.339.220
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op structurele en incidentele subsidies, alsook verschillende prijzen die worden uitgereikt op het gebied van cultuur zoals Premio Boeli van Leeuwen en Premio Cola Debrot.

Functie 55 Oudheidkunde en Musea

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	867.125	860.125	860.125	860.125
Totaal	867.125	860.125	860.125	860.125
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de overheidssubsidie aan de Stichting Nationaal Archeologisch Antropologisch Museum (NAAM), Monumentenzorg en de Curaçaose Museum.

Functie 58 Overig Cultuur en Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.157.600	1.184.100	1.184.100	1.184.100
Programmakosten	3.468.500	3.440.500	3.440.500	3.440.500
Totaal	4.626.100	4.624.600	4.624.600	4.624.600
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Deze functie heeft betrekking op de subsidie ten behoeve van Kas di Kultura Kòrsou (KdK). Verder wordt er van deze post gebruik gemaakt voor activiteiten van de Straatnamencommissie. Verder dient de post voor de normale afschrijving die via het ministerie van Financiën plaatsvinden.

Algemene doelstelling (Outcome)

Het ministerie van OWCS richt zich op de volgende algemene doelstellingen, namelijk:

Onderwijs

Toegankelijk, hoogwaardig en kwalitatief onderwijs met een goede aansluiting en doorstroom van en tussen FO, SO, VSBO, HAVO/VWO, SBO en HO verzekeren en bevorderen voor levenslang leren met onder andere de volgende resultaten (outcome):

1. Onderwijs innovatie en verbetering middels beleidsvorming.

2. De onderwijswetgeving wordt in voldoende mate nageleefd en onderwijsinstellingen voldoen aan vastgestelde kwaliteitsnormen.
3. Verhogen van kennis en informatie over onderwijssituatie door onderzoek en dataverzameling. Betere organisatie onderwijsinfrastructuur.
4. De positie van UoC is geherdefinieerd.
5. Onderwijs sluit beter aan op de arbeidsmarkt.
6. Continue stimulering van “lifelong learning”.
7. Uitbreiding van de mogelijkheden voor lokale en regio studenten tot het volgen van hoger onderwijs.
8. Meer jongeren komen na afronding van hun studie terug naar Curaçao/tegengaan van braindrain.

Wetenschap

9. Een wetenschapsklimaat en beleid die aansluiten op onze onderzoekbehoeften met goede lokale en internationale samenwerkingsverbanden.

Cultuur

10. Zorgdragen voor educatie- en vormingsprogramma's aan jongeren van 0 tot 24 jaar ter stimulering van een optimale ontwikkeling voor normen waarden en attitudes.
11. De bevolking van Curaçao is bewust van zijn historie, heeft hierdoor een hoge mate van eigen trots en eigen waarde en draagt bij aan het conserveren, beschermen en promoveren van ons nationaal materieel en immaterieel erfgoed.

Sport

12. Kwalitatief en goed geoutilleerde school-, wijk-, breedte en topsportvoorzieningen die de gezondheid, talentontwikkeling en de actieve en passieve sportparticipatie van de burger stimuleert, verhoogd en garandeert.

Goed bestuur

13. Ondersteuning en verbetering van bedrijfsvoering
14. Verbeteren rechtpositie van het personeel

1. Onderwijs innovatie en verbetering middels beleidsontwikkeling (in NAF)

1.1 Het ontwikkelen, vaststellen en implementeren van een integraal, nationaal beleid voor het funderend-, speciaal- en voortgezet onderwijs waarin de richtlijnen voor de aansluiting worden aangegeven					
Activiteiten (Instrumenten)		2018	2019	2020	2021
1.1.1	Oprichten werkgroep voor het ontwikkelen van het Integraal Onderwijsbeleid (app)	55.000	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.1.2	Oprichten platform voor onderwijs dialoog	20.000	20.000	20.000	20.000
1.1.3	Oprichten Papiamentstalig HAVO/VWO	120.000	120.000	120.000	120.000
1.1.4	Monitoring overleggen met schoolbesturen en platformen van alle onderwijstypen (FPI/FMS)	20.000	20.000	20.000	20.000
1.1.5	Werkgroepen oprichten om de eindtermen en kerndoelen te evalueren en aan te passen voor	35.000	35.000	35.000	35.000

	funderend en speciaal onderwijs				
1.1.6	Het en vaststellen van kern- en tussendoelen voor het funderend- en speciaal onderwijs	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.1.7	Opstarten ZMOG school (zmog-klassen)	225.000	225.000	225.000	225.000
1.1.8	Uitvoeren Project 'Di Skol Pa Trabou'	-	-	-	-
1.1.9	Het creëren van stageplekken binnen de DOS en DOS scholen	-	-	-	-
1.1.10	Het formaliseren van SKOL SALU project, een integraal traject van zorgplan binnen alle DOS scholen	-	-	-	-
1.1.11	Advieskosten in het kader van de verschillende lopende en startende projecten voor de DOS scholen	-	-	-	-
1.2 Ontwikkelen, aanpassing, vaststellen, implementeren, monitoring van de eindtermen secundair beroepsonderwijs					
1.2.1	Oprichten werkgroep en klankbordgroep onderwijs eindtermen en arbeidsmarkt	5.000	5.000	5.000	5.000
1.3 Uitvoering Funderend- en Speciaal onderwijs beleid					
1.3.1	monitoring overleggen met schoolbesturen en platformen van alle onderwijstypen (FPI/FMS)	20.000	20.000	20.000	20.000
1.3.2	Werkgroepen oprichten om de kern- en tussendoelen te evalueren en aan te passen voor funderend en speciaal onderwijs	35.000	35.000	35.000	35.000
1.3.3	Het en vaststellen van kern- en tussendoelen voor het funderend- en speciaal onderwijs	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.4 Ontwerpen, vaststellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van leerlijnen voor nog vier educatiegebieden waaronder rekenonderwijs					
1.4.1	Werkgroep leerlijnen oprichten	15.000	15.000	15.000	15.000
1.4.2	Subsidie Fundashon Material pa Skol voor distributie van de leerlijnen	10.000	10.000	10.000	10.000
1.4.3	Beleid voor rekenonderwijs en andere educatiegebieden				
1.4.4	Uitvoeren project invoeren rekentoets				
1.5 Uitvoeringsplan integraal Nationaal- en Onderwijstaalbeleid, waarin de taalniveaus (Papiaments, Nederlands Engels, Spaans) van de verschillende onderwijstypen op elkaar zijn afgestemd					
1.5.1	Implementatie nationaal – en onderwijstaalbeleid - Oprichten stuurgroep	20.000			
1.5.2	Comité van experts	50.000	50.000	50.000	50.000
1.5.3	Monitoringsoverleggen met schoolbesturen en platvormen van alle onderwijstypen	20.000	20.000	20.000	20.000
1.6 Beleid en uitvoeringsplan Studiefinanciering/Studeren in de regio					
1.6.1	Data verzameling studiefinanciering door “statistical” unit (app)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

1.6.2	Werkgroep studiefinanciering voor werksessies	5.000	5.000	5.000	5.000
1.6.3	Ontwikkelen stage beleid en stageplekken binnen de overheid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.6.4	Organiseren incentives voor private sector	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.6.5	Aanpassen beleid en project Studeren in de regio	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.6.6	Subsidie aan SSC	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000
1.7 Het reviseren, aanpassen, vaststellen en implementeren van de huidige onderwijsbekostigingssysteem					
1.7.1	Werkgroep bekostigingssysteem oprichten; Werksessies en trainingen organiseren	10.000	10.000	10.000	10.000
1.8 Zorgdragen voor en controle uitoefenen op een goede aansluiting en doorstroom tussen FO en VO (vooral VSBO); VSBO en HAVO/VWO/ SBO; HAVO/VWO/ SBO en Hoger onderwijs					
1.8.1	Subsidie aan FMS, FPI, voor ontwikkelen van curriculum, leerlijnen en instructiemateriaal (kunstvak, geschiedenis aardrijkskunde), methodieken en Papiaments materiaal ontwikkelen	-	-	-	-
1.8.2	Controle en handhaving op onderwijsuitvoering	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.8.3	Subsidie aan Bureau Nascholing voor her-, om en bijscholing van de leerkrachten	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
1.8.4	Kwaliteitsverhoging, trainingen aan: DOS personeel, leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel en schoolleiders.	-	-	-	-
1.8.5	Subsidie aan SSC	19.000.000	19.000.000	19.000.000	19.000.000
1.8.6	Onderhoud schoolgebouw	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1.9 Verhogen van ouderparticipatie in het onderwijs					
1.9.1	Subsidie aan Rema Uní	30.000	30.000	30.000	30.000
1.10 Een optimaal functionerend leerlingvolgsysteem, vanaf de start tot eind van de schoolcarrière van de leerling					
1.10.1	Afstemming tussen het leerlingvolgsysteem van de scholen en het managementinformatie systeem van de beleidsorganisatie	34.800	34.800	34.800	34.800
1.11 Uitvoering beleid "O-dropout" ter vermindering van schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten					
1.11.1	Operationalisering Unit handhaving Leer- en Sociale vormingsplicht (werving personeel, deskundigheidsbevordering, registratiesysteem en dataverzameling)	240.000	230.000	230.000	230.000
1.11.2	Achterstandenbeleid; Ontwikkelen en implementeren van zorgplannen op scholen door beleid "Yuda Skol yuda su Alumno".	200.000	200.000	200.000	200.000
1.11.3	Schooltransport	6.000.000	6.000.000	6.000.000	6.000.000
1.11.4	Zorg intensieve SBO1+ opleidingen	1.080.775	1.080.775	1.080.775	1.080.775

1.11.5	Leerwerktrajecten; Evalueren en verbeteren tweede kans onderwijs	800.000	800.000	800.000	800.000
1.11.6	Onderwijs Opvang voorziening Rebound (DOS)	120.000	120.000	120.000	120.000
1.11.7	Onderwijsplatformen waarin vakbonden, schoolbesturen en ouders participeren	10.000	10.000	10.000	10.000
1.11.8	Subsidieverstrekking aan SIGE voor zorgintensivering: begeleiding van jongeren (SGE/FIDE)	2.700.000	2.700.000	2.700.000	2.700.000
1.11.9	Leergangen	2.205.100	2.205.100	2.205.100	2.205.100
1.12 Digitalisering van het onderwijssysteem					
1.12.1	Implementatieplan en uitvoering van digitalisering onderwijs	3.037.100	3.037.100	3.037.100	3.037.100
1.12.2	Ontwikkelen van websites voor het beschikbaar stellen van informatie aan publiek (studenten /ouders/voogd) voor de DOS scholen	-	-	-	-
1.13 Evalueren, aanpassen en uitvoering project gratis onderwijs					
1.13.1	Drukwerk en ouderlijke bijdrage	6.564.500	6.564.500	6.564.500	6.564.500
1.13.2	Subsidie aan FMS	950.000	950.000	950.000	950.000
1.14 Implementatie project schoolmelk/schoolvoeding					
1.14.1	Werkgroep schoolmelk en schoolvoeding	625.000	625.000	625.000	625.000
1.14.2	Interministeriële samenwerking(SOAW, GMN, VVRP)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.15 Openbaar Onderwijs: Bevorderen van kwaliteit en verhoging van het onderwijsrendement en bevorderen van professionele ondersteuning aan de scholen					
1.15.1	Optimalisatie onderwijskwaliteit verschillende curricula en leerkrachten; effectief schooltaalbeleid; kwaliteitstraining schoolleiders; Herformulering structuur zorgbeleid en schoolreglement; Opstarten ZMOG school (ZMOG-klassen) Komen tot beleid aanpak agressieve jongeren binnen het Openbaar onderwijs	225.000	225.000	225.000	225.000
Totaal		49.887.275	49.802.275	49.802.275	49.802.275

2 De onderwijswetgeving wordt in voldoende mate nageleefd en onderwijsinstellingen voldoen aan vastgestelde kwaliteitsnormen (in Naf)

2.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van de wetgeving voor het funderend-, speciaal- en voortgezet onderwijs					
2.1.1	Oprichten werkgroep ter herziening onderwijswetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.2	Controle op de uitvoering door adviseur consultants	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

	UOW				
2.1.3	Evalueren en aanpassen Onderwijsbekostiging (V en V-stelsel)	211.574.500	211.574.500	211.574.500	211.574.500
2.1.4	Ontwikkelen wetgeving Speciaal Onderwijs	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.2 Wetgeving en kwaliteitsstandaarden controleren ter waarborging van de kwaliteit van het onderwijs.					
2.2.1	Schoolbezoeken uitvoeren	2.051.400	2.051.400	2.051.400	2.051.400
2.2.2	Onderzoek verrichten	-	-	-	-
2.2.2	Uitvoering examens controleren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.2.3	De staat van het onderwijs en opbrengstkaarten uitgeven	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.2.4	Communiceren met en communicatie verstrekken aan het veld/gemeenschap	-	-	-	-
2.2.5	Inspectie activiteiten (waarmerken diploma's, uitgiffen verklaringen, toetsen bevoegdheid)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.2.6	Versterking inspectieorganisatie	-	-	-	-
2.3 Kwaliteitswaarborging afsluiting funderend onderwijs, voortgezet onderwijs en aanvullende kwaliteitsborging Secundaire Beroepsonderwijs door middel van valide en betrouwbare centraal eindexamens vsbo, havo, vwo en sbo te construeren en/of te toetsen					
2.3.1	Constructiegroepsleden; Adviesgroepsleden; Cesuurgroepsleden; Vaststellingsleden; Constructiegroepsleden; Vertaalleden; Grafische opmaker; Exameproductie en toezichtleden; drukkerij: drukken van examens Nederlandse, Engelse en Papiamentse versie; cesuur- en normvaststelling centraal eindexamens; logistieke- en productie leden; analyse toetskwaliteit, toetsresultaten en rapportage; IT-data verwerking; beoordelingscommissie-leden	1.452.500	1.452.500	1.452.500	1.452.500
2.3.2	Kwaliteitsbevordering Toetsing door het organiseren van training Toetsconstructie voor scholen funderend, voortgezet onderwijs, secundaire beroepsonderwijs	35.000	35.000	35.000	35.000
2.3.3	Voortgang van de leerlingen in het funderend onderwijs peilen door middel van het ontwikkelen van voortgangstoetsing, volgtoetsen. Vooralsnog voor de educatiegebieden, Rekenen en Wiskunde, Taal, Communicatie en Geletterdheid	600.000	600.000	600.000	600.000
2.3.4	Ondersteuning scholen met	50.000	50.000	50.000	50.000

	rekentoets voortgezet onderwijs.				
2.4 Organisatie en afname Landsexamens vsbo, havo, vwo					
2.4.1	Examencommissieleden	30.000	30.000	30.000	30.000
2.5 Het op de lokale markt aanbieden van waardering van binnenlandse en buitenlandse waardepapieren voor in de Curaçaose onderwijs/markt/context					
2.5.1	Advieslid diploma - evaluator	18.000	18.000	18.000	18.000
2.6 De ontwikkeling, organisatie en afname van naturalisatie toetsen					
2.6.1	Examencommissieleden	104.000	104.000	104.000	104.000
2.6.2	Aanmelding commissie leden	16.500	16.500	16.500	16.500
2.6.3	Organisatie (zaalhuur, manbewaking, administratieve ondersteuning, materiaal, faciliteiten, consumptie)	160.400	160.400	160.400	160.400
Totaal		216.092.300	216.092.300	216.092.300	216.092.300

3 Verhogen van kennis en informatie over onderwijssituatie door onderzoek en dataverzameling (in Naf)

3.1 Data is aanwezig ter gebruik voor besluitvorming bij het onderwijsbeleid					
3.1.1	Het operationeel maken van de statistical unit en dataverzameling	40.600	40.600	40.600	40.600
3.1.2	Ontwikkelen van een uitgebreide database voort onderwijswetgeving	-	-	-	-
3.1.3	Dataverzameling voor het monitoren en verbeterproces op gang brengen ter verhoging van het onderwijsrendement	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal		40.600	40.600	40.600	40.600

4 Betere organisatie onderwijsinfrastructuur (in Naf)

4.1 Uitvoering van projecten ter verbetering van de infrastructuur					
4.1.1	Project zonnepanelen ter verlagen van utiliteitskosten	2.750.000	0.00	0.00	0.00
4.1.2	Subsidie aan SOS	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
4.1.3	Subsidie aan Reda Sosial	-	-	-	-
4.1.4	Uitvoering Project kostenbesparing	-	-	-	-
4.1.5	Project aanschaf schoolmeubilair en waterkoelers	-	-	-	-
4.1.6	Aanschaf als zwaar materieel zoals keuken-, techniek en hospitality installaties ten behoeve van het praktijkonderwijs bij de scholen voor het AGO	-	-	-	-
4.1.7	Verhogen van de veiligheid binnen de DOS-scholen in samenwerking met het Openbaar Ministerie en het ministerie van Justitie.	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.8	DOS kantoor meubilair en laptop 's/computers en printers, shredders en /scan - kopieer machines	-	-	-	-

met daarbij behorende inkt voor de DOS scholen				
Totaal	4.750.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000

5 De positie van UoC is geherdefinieerd (in Naf)

5.1 Het ontwikkelen, vaststellen, implementeren en herzien van een integraal, nationaal Hogeronderwijsbeleid				
5.1.1	Oprichten werkgroep ter definiëring van de positie van UoC in het kader van HO- beleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.2	Herzien LUoC	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.3	Ontwikkelen van HO- wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.4	Subsidie aan UoC - Uitvoeren Beleid Hoger onderwijs, wetgeving	15.300.000	15.300.000	15.300.000
Totaal		15.300.000	15.300.000	15.300.000

6 Onderwijs sluit beter aan op de arbeidsmarkt (in Naf)

6.1 Het ontwikkelen, vaststellen, implementeren en herzien van een beleid en voor beroepsonderwijs				
6.1.1	Oprichten werkgroep ontwikkeling Beroepsonderwijs- beleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
6.2 Oprichten een 'nieuw' opleidingsinstituut voor vakopleidingen, waarbij het programma voor beroepsonderwijs gelinkt zijn aan internationale TVET standaarden en de aansluiting tussen voorgezet onderwijs en arbeidsmarkt verbeterd is.				
6.2.1	Werkgroep reorganisatie FEFFIK	10.000	10.000	10.000
6.2.2	Instellen werkgroep Implementatie Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt	40.000	40.000	40.000
6.2.3	Subsidie FEFFIK vakopleidingsinstituut/ tweede kans onderwijs	4.928.155	4.928.155	4.928.155
6.2.4	Communicatieplan oprichting van de nieuwe vakopleidingen	15.000	15.000	15.000
6.2.5	Erkennen van vakopleidingen (app)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal		4.993.155	4.993.155	4.993.155

7 Continue stimulering van "lifelong learning" (in Naf)

7.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van beleid mbt Lifelong learning.				
7.1.1	Uitvoering Avond Leergangen	2.205.100	2.205.100	2.205.100
7.1.2	Werkgroep oprichten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.1.3	Aanbieden van deeltijd opleidingen op het niveau van SBO en HBO aan jong volwassenen rekening houdend met vraag en aanbod op de arbeidsmarkt door de DOS	-	-	-
7.1.4	Aanbieden van trainingen op maat aan derden/ bedrijven door de DOS	-	-	-
Totaal		2.205.100	2.205.100	2.205.100

8 Uitbreiding van de mogelijkheden voor lokale en regio studenten tot het volgen van hoger onderwijs (in NAF)

8.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van de studiefinancieringsbeleid					
8.1.1	Ontwikkelen beleid studiefinanciering	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
8.1.2	Uitvoering project studeren in de regio	1.300.000	1.300.000	1.300.000	1.300.000
Totaal		1.300.000	1.300.000	1.300.000	1.300.000

9 Meer jongeren komen na afronding van hun studie terug naar Curaçao/tegengaan van braindrain (in NAF)

9.1 Onderzoeksrapportage voor studeren in het buitenland en terugkeer					
9.1.1	Samenwerken met SSC en CBS voor onderzoek	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Onderwijs, educatie en vorming zijn drie taken welke voor het ministerie van OWCS gewaarborgd dienen te worden ter realisatie van een beter opgeleide Curaçaose bevolking.

Gegeven het belang van de 21ste eeuwse vaardigheden voor de toerusting van leerlingen, de invloed van de leeromgeving hierop en de beperkte aandacht hiervoor in het huidige curriculum, dient het Curaçaose onderwijs steeds meer geijkt te worden aan internationale maatstaven, zodat wij als resultaat meer jongeren met minimaal een startkwalificatie en minder “drop outs” bereiken. Hiervoor dient er meer aandacht besteed te worden aan het verbeteren van het onderwijskwaliteit. Kwalitatief goed onderwijs wordt bereikt door het naleven van de vastgestelde onderwijsstandaarden met betrekking tot bevoegdheid van de leerkrachten/docenten, schoolcurriculum, rooster, leermaterialen, onderwijstijd en -aanbod en methodes, toetsen en examens.

Een betere organisatie van het onderwijsinfrastructuur, met als basis de 21ste eeuwse vaardigheden, dient gecreëerd te worden om het onderwijs toegankelijk en aantrekkelijk te maken voor de leerlingen en studenten, zodat deze gestimuleerd worden om de onderwijslocaties en de verschillende onderwijstypen te kunnen vinden en met succes te volgen.

Om het onderwijskwaliteit in stand te kunnen houden en continu te kunnen verbeteren dient er gewerkt te worden aan het verhogen van kennis en informatie over onderwijssituatie via onderzoek en dataverzameling. Beleid dient “data driven” te zijn. Om een beter opgeleide bevolking te realiseren dient er onder andere gewerkt te worden aan een continue stimulering van “life long learning”. Heel belangrijk in deze is dat het beroeps- en vakonderwijs verbeterd wordt en de positie van UOC gherdefinieerd wordt en dat onderwijs beter aansluit op de arbeidsmarkt.

Samenhang met output en activiteiten

Ter bereiking van een beter opgeleide Curaçaose bevolking door waarborging van het onderwijskwaliteit, dient er een integraal onderwijsbeleid met de nodige wetgeving ontwikkeld en geïmplementeerd te worden. Het naleven van de vastgestelde onderwijsstandaarden met betrekking tot bevoegdheid van de leerkrachten/docenten, eindtermen, kerndoelen, schoolcurriculum/leerlijnen, rooster, leermaterialen, onderwijstijd en -aanbod en methodes, toetsen en examens is van imperatief belang zodat het onderwijssysteem optimaal kan functioneren. De leraar is hierin de spil. De aandacht is gericht op de verbetering van de kaders van onderwijs, maar ook op de toerusting van de leerkracht met de nodige kennis,

vaardigheden, middelen, leermaterialen, instrumenten en de nodige arbeidsvoorwaarden. Het convenant ondertekent door de minister van Onderwijs met de vakbond SITEK geeft aan dat er gewerkt zal worden aan verschillende belangrijke aspecten van de arbeidsomstandigheden van het onderwijspersoneel.

Om dit te doen moet er geïnvesteerd worden in het onderwijs en binnen de huidige begroting van het ministerie is het niet mogelijk.

Steeds meer richt de overheid zich op het aanpassen van leermiddelen en examens aan de lokale context en cultuur, terwijl lokaal studeren conform het nieuw te formuleren studiefinancieringsbeleid en studeren in de regio voorrang hebben op studeren in Europa (Nederland).

Het “0-Dropoutbeleid” en gerichte zorg in het FO en voor andere onderwijstypen zoals SBO 1 PLUS, voorkomen schooluitval en bieden de leerlingen de mogelijkheid om beter te presteren. In 2018 zal dit experiment worden geëvalueerd en gecontinueerd, uitgaande van de ervaringen die in 2017 werden opgedaan.

De leerling in het FO die al talenten en vaardigheden heeft ontplooid kiest gericht voor een richting in het voortgezet onderwijs, waarbij zowel praktische leerwegen (VSBO-PKL/PBL; SBO 1-2), vakonderwijs (VSBO-TKL/SBO 3-4), als academisch gericht onderwijs (HAVO/VWO) tot de mogelijkheden behoren.

Het beleid- en het uitvoeringsplan voor het beroepsonderwijs dienen richtinggevend te zijn in het verbeteringsproces en optimalisering van het nieuwe vakopleidingsinstituut. Aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt is gediend als de leerwegen, leergangen en vakonderwijs toegang geven tot de lokale arbeidsmarkt.

Voor het HAVO/VWO is het van belang dat de diploma’s aansluiten op lokale, regionale en Nederlandse instituten voor hoger- en wetenschappelijk onderwijs.

Een nationaal- en onderwijs taalbeleid uitgewerkt in eindtermen en kerndoelen garandeert een betere beheersing van de vier talen die in het onderwijs als instructietaal (Papiaments, Nederlands, Engels) of vreemde taal (Nederlands, Engels, Spaans) worden aangeboden.

Verder zal het ministerie zich richten op het ontwikkelen van voorstellen om de aandacht te vestigen op VSBO/SBO/HAVO/VWO onderwijs dat meer gericht is op de lokale/Caribische context qua taal instructie (Papiaments of Engels als instructietaal en Nederlands als instructietaal of tweede vreemde taal).

In dit kader is het een voornemen om voorbereidingen te treffen voor een verbetering van de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs in alle onderwijstypen.

De versteviging van de zorgstructuren in het onderwijs en het ondersteunen van de zorgteams op de scholen middels de strategie “Yuda Skol Yuda su Alumno” zullen als een stevig vangnet fungeren voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Ook de groep extra hulp behoevende leerlingen zullen via SGE/FIDE meer ondersteuning krijgen om te voorkomen dat deze groep groter wordt en in het AGO traject resulteren.

Om de toegankelijkheid tot het onderwijs te vergroten is het gewenst om met de wet Enseñansa Liber Kòrsou (ELK) te continueren. Om de efficiëntie en effectiviteit hiervan te bepalen zal deze worden geëvalueerd. Conform de wet moeten extra fondsen opgevoerd worden circa NAf 7

miljoen op de gewone dienst en NAf 8 miljoen op de kapitaaldienst (zie nota Financiën), waardoor de toegankelijkheid voor alle leerlingen voor het basis- en voortgezet onderwijs wordt gehandhaafd.

Er zal verder gewerkt worden aan de 'HAVO/VWO in het Papiaments' en een Engelstalig experiment.

Voor de verbouwing en groot onderhoud/achterstallig onderhoud van de schoolgebouwen is NAf 11.8 miljoen gereserveerd, verspreid over drie jaren waarvan in 2018 NAf 4.5 miljoen is begroot.

De evaluatie van de subsidie van SSC is noodzakelijk om studeren in de regio te kunnen garanderen.

De projecten zoals Onderwijs Digitalisering en Zonnepanelen zijn ondersteunend aan het onderwijsproces waarbij de gevolgen en resultaten zijn dat ze een bijdrage leveren aan een meer beheersbaar onderwijssysteem.

Indicatoren

Output	Indicatoren
1.1 Het ontwikkelen, vaststellen en implementeren van een integraal, nationaal beleid voor het funderend-, speciaal- en voortgezet onderwijs waarin de richtlijnen voor de aansluiting worden aangegeven	Integraal Beleidsdocument Onderwijs Coaching op naleven van richtlijnen Rapportages over de uitgevoerde controles op richtlijnen
1.2 Ontwikkelen, aanpassing, vaststellen, implementeren, monitoring van de eindtermen secundair beroepsonderwijs	Eindtermen zijn vastgesteld Scholen bezitten en werken met de vastgestelde eindtermen
1.3 Uitvoering Funderend- en Speciaal onderwijs beleid	Platforms FO en SO zijn actief Scholen draaien conform het nieuwe beleid Implementatierapportages is aanwezig (PDCA cyclus) Een monitoringssysteem is aanwezig
1.4 Ontwerpen, vaststellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van leerlijnen voor nog vier educatiegebieden waaronder rekenonderwijs	Document leerlijnen vakgebieden zijn aanwezig Training is gegeven en geëvalueerd 80% Van leerkrachten gebruikt de leerlijnen
1.5 Uitvoeringsplan integraal Nationaal- en Onderwijstaalbeleid, waarin de taalniveaus (Papiaments, Nederlands Engels, Spaans) van de verschillende onderwijstypen op elkaar zijn afgestemd	Implementatie taalbeleid is gestart Evaluatierapporten zijn aanwezig (PDCA cyclus)
1.6 Beleid en uitvoeringsplan Studiefinanciering/Studeren in de regio	Beleid- en uitvoeringsplan is bekrachtigd per MB Beleid is verwerkt in het programma van eisen Uitvoering op basis van het uitgestippeld beleid
1.7 Het reviseren, aanpassen, vaststellen en implementeren van de huidige onderwijsbekostigingssysteem	Onderwijsbekostigingsstructuur is geactualiseerd en vastgesteld
1.8 Zorgdragen voor en controle uitoefenen op een goede aansluiting en doorstroom tussen FO en VO (vooral VSBO); VSBO en HAVO/VWO/ SBO; HAVO/VWO/ SBO en Hoger onderwijs	Aantal methodes en leerlijnen zijn ontwikkeld Leerkrachten zijn getraind (geoutilleerd) Onderzoek IO wijst op verbeterde doorstroom met 10%
1.9 Verhogen van ouderparticipatie in het onderwijs	90% Van de scholen heeft een oudercommissie
1.10 Een optimaal functionerend leerlingvolgsysteem, vanaf de start tot eind van de schoolcarrière van de leerling.	Leerlingvolgsysteem aanwezig op alle scholen, dat aansluit op elkaar als op MIS van het ministerie
1.11 Uitvoering beleid "0-dropout" ter vermindering van schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten	Leerplichtunit is geoperationaliseerd Zorgondersteuning aanwezig voor hulpbehoevende leerlingen Geoutilleerde Opvangvoorzieningen aanwezig en functioneel
1.12 Digitalisering van het onderwijssysteem	Infrastructuur FO scholen is verbeterd (internet aansluiting en devices) Pilotscholen zijn operationeel
1.13 Evalueren, aanpassen en uitvoering project gratis onderwijs	Project Gratis Onderwijs is geëvalueerd een aangepast
1.14 Implementatie project schoolmelk/schoolvoeding	Schoolontbijt samen met SOAW geïmplementeerd

Output	Indicatoren
1.15 Openbaar Onderwijs: Bevorderen van kwaliteit en verhoging van het onderwijsrendement en bevorderen van professionele ondersteuning aan de scholen	Onderwijs- en zorgbeleid op school bestuurlijk niveau uitgewerkt en geïmplementeerd
2.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van de wetgeving voor het funderend-, speciaal- en voortgezet onderwijs	Integrale wetgeving is vastgelegd Bekostigingsproces is geoptimaliseerd Uitvoering gemonitord door platforms
2.2 Wetgeving en kwaliteitsstandaarden controleren ter waarborging van de kwaliteit van het onderwijs	Onderzoeksrapporten en adviesnota's door IO aan de minister Vermindering aantal scholen met toezicht arrangement met 50% Minstens 95% bevoegde krachten in het onderwijs
2.3 Kwaliteitswaarborging afsluiting funderend onderwijs, voortgezet onderwijs en aanvullende kwaliteitsborging Secundaire Beroepsonderwijs door middel van valide en betrouwbare centraal eindexamens vsbo, havo, vwo en sbo te construeren en/of te toetsen	Kwalitatieve examens zijn geleverd Kwalitatieve eindtoetsen zijn afgeleverd De eindtoetsing SBO is kwalitatief Kwalitatieve volgtoetsen geleverd Kwalitatieve rekentoetsen zijn geleverd Uitslagen volgtoetsen FO Eindexamenresultaten VSBO, SBO, HAVO/VWO Uitslagen EFO
2.7 Organisatie en afname Landsexamens vsbo, havo, vwo	Professionele afname van particuliere examens geleverd Geleverde Landsexamens Geleverde particuliere examenafnames Getrainde personeel
2.8 Het op de lokale markt aanbieden van waardering van binnenlandse en buitenlandse waardepapieren voor in de Curaçaose onderwijs/markt/context	Alle verzoeken diplomawaardering goed afgehandeld Geleverde diplomawaarderingen Getrainde personeel
2.9 De ontwikkeling, organisatie en afname van naturalisatie toetsen	Cursusevaluaties Cursusrapportages Geleverde NatEx certificaten Getrainde personeel
3 Data is aanwezig ter gebruik voor besluitvorming bij het onderwijsbeleid	Management Informatie voor 95% aanwezig Data is geleverd aan Beleidsafdeling voor beleidsontwikkeling
4.1 Uitvoering van projecten ter verbetering van de infrastructuur	Pilotscholen zijn voorzien van zonnepanelen Achterstallig onderhoud scholen zichtbaar
5.1 Het ontwikkelen, vaststellen, implementeren en herzien van een integraal, nationaal Hogeronderwijsbeleid	Het beleidsdocument hoger onderwijs Geaccordeerde wetgeving HO
6.1 Het ontwikkelen, vaststellen, implementeren en herzien van een beleid voor beroepsonderwijs	Beleidsdocument is aanwezig
6.2 Oprichten van een 'nieuw' opleidingsinstituut voor vakopleidingen, waarbij het programma voor beroepsonderwijs gelinkt zijn aan gerelateerd aan internationale TVET standaarden en de aansluiting tussen voorgezet onderwijs en arbeidsmarkt verbeterd is	Nieuw opleidingsinstituut is operationeel
7.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van beleid voor "Life long learning"	Beleidsdocument "life long learning" is aanwezig
8.1 Ontwikkelen, implementeren, monitoren en herzien van de studiefinancieringsbeleid	Studiefinancieringsbeleid is herzien
9.1 Onderzoek rapportage voor studeren in het buitenland en terugkeer	Onderzoek rapportage studeren in het buitenland en terugkeer is aanwezig

Risico's bij het uitblijven van financiering

Bij het uitblijven van de bekostiging van de operationele doelstellingen die betrekking hebben op het onderwijs zijn de volgende gevolgen te verwachten:

1. Verlaging kwaliteit van het onderwijs.
2. Gedemotiveerde leerkrachten.
3. Verhoging van het aantal vroegtijdige schoolverlaters.

4. Onbekwaam en onbevoegd personeel voor de arbeidsmarkt welke leidt tot vergroting van de “gap” tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.;
5. Verhoging in het ontevredenheidsgevoel over ons onderwijssysteem bij de gemeenschap.

Wetenschap

10 Wetenschapsklimaat en beleid die aansluiten op onze onderzoeksbehoeften met goede lokale en internationale samenwerkingsverbanden (in NAf)

10.1 Het stimuleren van wetenschapsbeoefening via het kader van wetenschap en innovatiebeleid				
10.1.1	Ontwikkelen van strategische wetenschap en innovatiebeleid	-	-	-
10.2 Implementeren van wetenschapsbeoefening bij alle hoger onderwijs instellingen				
10.2.1	Accorderen Hoger onderwijs wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.2.2	Project om aan stagiaires UoC en overige hoger onderwijs instituten de mogelijk bieden om lokale vraagstukken en onderzoeken uit te werken en te verrichten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.2.3	Ontwikkelen van nieuwe instrumentaria en methodologieën	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.3 Coördineren van een hoger onderwijs platform				
10.3.1	Organiseren en structureren van werksessies en overleg tussen hoger onderwijsinstellingen waarbij wetenschapsbeoefening vanaf FO wordt gestimuleerd	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.3.2	Capaciteitsgroei voor het oplossen van wetenschappelijke en technische problemen en nieuwe economische bedrijvigheid	-	-	-
10.4 Het creëren van wetgeving en beleid voor hoger onderwijs				
10.4.1	Het afronden van beleid en wetgeving op het gebied van hoger onderwijs (app)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.4.2	Vaststellen van beslisdocument voor schuldenproblematiek UoC	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.4.3	Uitvoeren van het beleid en wetgeving op het gebied van hoger onderwijs	-	-	-
10.5 Netwerken creëren tussen lokale en internationale hoger onderwijsinstellingen				
10.5.1	Samenwerkingsovereenkomsten afsluiten tussen lokale en internationale hoger onderwijsinstellingen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
10.6 Het ontwikkelen en onderhouden van een uitdagend wetenschapsklimaat dat de innovatieve kracht van Curaçao stimuleert				
10.6.1	Het verhogen van de lokale kennisvoorraad op het gebied van wetenschap	-	-	-
10.6.2	De versterking van de onderzoekscapaciteit van de instellingen voor hoger onderwijs	-	-	-

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Uitgaande van het 'Kader voor wetenschappelijk beleid en onderzoek' van 2012, zal in samenwerking met de andere ministeries en externe wetenschappelijke instituten gewerkt worden aan het stimuleren van onderzoek ter verkrijgen van informatie in het kader van onderwijs, educatie en vorming.

Samenhang met output en activiteiten

Het beleid dient erop gericht te zijn om studenten te stimuleren om nationale en internationale vraagstukken te onderzoeken met moderne onderzoeksinstrumentaria en methodologiën en zodoende aanbevelingen hiervoor aan te dragen en te publiceren. Er dienen structuren en systemen opgezet te worden zodat kennis en vaardigheden m.b.t. wetenschapsbeoefening binnen het gehele onderwijssysteem vanaf VSE tot en met HO middels een doorlopende leerlijn geïmplementeerd kunnen worden.

Indicatoren

Output	Indicatoren
10.1 Het stimuleren van wetenschapsbeoefening middels het kader van wetenschap en innovatiebeleid	Jaarlijkse rapportages over de voortgang van de werkgroep wetenschapsbeleid
10.2 Implementeren van wetenschapsbeoefening door deze te stimuleren bij alle Hoger onderwijs instellingen	Aantal werksessies en lezingencycli in het kader van wetenschapsontwikkeling
10.3 Coördineren van een hoger onderwijs platform	Aantal overleggen Aantal uitgebrachte adviezen
10.4 Het creëren van wetgeving en beleid voor hoger onderwijs	wetgevingsrapport beleidsdocument
10.5 Netwerken creëren tussen lokale en internationale hoger onderwijsinstututen	Aantal samenwerkingsverbanden met hoger onderwijs instituten
10.6 Het ontwikkelen en onderhouden van een uitdagend wetenskapsklimaat dat de innovatieve kracht van Curaçao stimuleert	Aantal lokaal verrichte onderzoeken

Risico's

Zonder wetenschappelijk onderzoek blijven verschillende vraagstukken binnen onze maatschappij op verschillende disciplines onbeantwoord en wordt de dynamiek om inzicht te verschaffen en kennis te ontplooiën gestagneerd.

Alle instrumenten bij de operationele doelstellingen met betrekking tot wetenschap hebben een dekking van NAf 350.000. Bij het uitblijven van de financiering voor wetenschap zal er geen invulling worden gegeven aan dit beleidsveld welke een essentieel instrument is voor het ontwikkelen van de verschillende beleidsvelden op ons eiland.

Cultuur

11 Zorgdragen voor educatie- en vormingsprogramma's aan jongeren van 0 tot 24 jaar ter stimulering van een optimale ontwikkeling voor normen waarden en attitudes (in NAf)

11 Implementatie, monitoring en evaluatie van het beleid over voorschoolse educatie				
11.1.1 Informatie verstrekken aan kindercentra over curriculum en ouderparticipatie	70.000	70.000	70.000	70.000
11.4.1 Bewustwording campagnes voor ouders	45.000	45.000	45.000	45.000
11.4.2 Kindplaatssubsidie	3.200.000	3.200.000	3.200.000	2.400.000

(samenwerking met SOAW voor onderstand trekkers)				
11.4.3 Evalueren, herzien van de kindplaatssubsidie en de eraan gekoppelde criteria	219.000	0.00	0.00	0.00
11.4.4 Implementatie controle en nazorg curriculum Kaleidoscoop	400.000	400.000	400.000	400.000
11.4.5 EVC mogelijkheden voor leidsters die ongediplomeerd zijn	150.000	150.000	150.000	150.000
11.4.6 Meldpunt/kinderbescherming	140.000	140.000	140.000	140.000
11.4.7 Tevredenheidstoetsing en peiling van de vier beleidsstrategieën: ophoging participatie, implementatie Kaleidoscoop, gezonde financiële situatie acht ex-gesubsidieerde instellingen en aanpassing wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.4.8 Behoefteteonderzoek gastouderopvang	-	-	-	-
11.4.9 Ontwikkelen van wet- en regelgeving voor gastouderopvang	-	-	-	-
11.2 Beleidsontwikkeling ter uitvoering bij de oprichting van het Centraal Orgaan voor voorschoolse en naschoolse educatie				
11.2.1 Oprichten van een stuurgroep	25.000	0.00	0.00	0.00
11.2.2 De oprichting van een centraal orgaan voor een effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering door de crèches	200.000	419.000	419.000	419.000
11.3 Het creëren van positieve vrije tijdsbesteding voor jongeren tot en met 24 jaar door het stimuleren van een brede schoolprincipe bij het FO en activiteiten voor jongeren van het VO				
11.3.1 Werkgroep oprichten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.3.2 Het beleid betreffende naschoolse educatie herzien, accorderen en vaststellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.3.3 Communicatieplan om de gemeenschap te informeren over de activiteiten en versterken van de ouderparticipatie	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.3.4 Multifunctionele ruimte te FUIK	500.000	250.000	250.000	0.000
11.3.5 Subsidie aan FDIP/FAJ/AdC	4.065.000	4.065.000	4.065.000	4.065.000
11.3.6 Organiseren activiteiten voor jongeren/SVT/4S/JCC/ vooral gericht op de leeftijdscategorie 13 – 24 jaar	1.185.000	1.185.000	1.185.000	1.185.000
11.4 Wetgeving aanpassen om gastouderopvang op te kunnen zetten				
11.4.1 Concept wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.5 Garanderen van de kwaliteit van de aangeboden programma's voor kinderopvang binnen de crèches				
11.5.1 Inspectiebezoeken ter handhaving van de wet op kinderopvang (app) (aankoop auto's en instrumenten)	103.000	60.000	20.000	20.000
11.5.2 Uitvoering beleid VSE, Informatieverstreking ter verhoging van de participatie aan VSE Proces belopen Inventariseren, registreren, licentie uitgeven en accrediteren van de crèches belopen/ inventarisatie kwaliteit kinderopvang/	1.500	1.500	1.500	1.500

11.5.3 Interministeriële samenwerking met ministerie SOAW (app)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.5.4 Deskundigheidsbevordering inspectieorgaan training van buitengewoon agent van politie (opleiding en training)	5000	2.500	2.500	2.500
11.5.5 Vergunningen verstrekken	-	-	-	-
11.6 Zorgdragen voor een goede aansluiting van het Curriculum 0-4 jarigen op het Funderend Onderwijs				
11.6.1 Trainingen en coaching verstrekken aan leiders ter implementatie curriculum Kaleidoscoop	340.000	340.000	340.000	340.000
11.6.2 Certificeringsproces van leiders bewerkstelligen	10.000	10.000	10.000	10.000
11.6.3 Dataverzameling voor bewerkstelling van de aansluiting of ter evaluatie hiervan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.6.4 Positionering trainingsplatform	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.6 Spreidingsbeleid hanteren van de crèches op basis van inwoners met kinderen tussen de 0-4 jaar binnen de vijf rayons. Het spreidingsbeleid is een instrument om te voldoen aan de vraag naar kinderopvang binnen de rayons en niet het oprichten van crèches naar willekeur				
11.7.1 In samenwerking met CBS dataverzameling en prognose voor de behoefte aan opvang van 0-4 jarigen binnen de wijken van Curaçao	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
11.8 Zorgdragen voor het opleiden van competente leiders binnen de pedagogische centra				
11.8.1 Subsidie aan SIFMA	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal	10.858.500	10.538.000	10.498.000	9.448.000

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Educatie en vorming dienen de onderwijsactiviteiten te complementeren door non-formele educatie. Het ministerie van OWCS draagt zorg voor het feit dat kinderen aan een voor- of naschoolse educatie programma participeren ter ondersteuning van de mogelijkheden om zich maximaal te ontplooiën. Deze programma's beogen optimale kansen aan te bieden voor maatschappelijke vorming en levenssucces dat leidt tot een beter bestaan voor individuen en uiteindelijk voor een betere samenleving. De kwaliteit van voor- en naschoolse educatie bepaalt het relatieve schoolsucces van de leerling in het FO. Het voorkomt zittenblijven en de ophoping van leerachterstanden. Hierdoor zal het speciaal onderwijs zich kunnen beperken tot die leerlingen die werkelijk hiervoor in aanmerking komen.

UCS richt zich in 2018 op het stimuleren van jonge kinderen en jongeren tot leren, zodat ze zonder achterstand hun schoolopleiding kunnen beginnen of afronden. Dit betekent dat er aandacht wordt besteed aan her implementeren van een curriculum voor voor- en naschoolse educatie en aan competenties van crècheleidsters en leiders van de naschoolse educatie.

Samenhang met output en activiteiten

Bij de implementatie van het beleid van voor- en naschoolse educatie zullen informatiecampagnes gehouden worden te informatieverstrekking middels mediacampagnes voor de gemeenschap maar voornamelijk voor de ouders en de instituten welke op deze vlakken opereren. Het beleid zal voor een deel gericht zijn op het verstrekken van subsidies aan ouders ter ophoging van de participatie van de kinderen aan een programma van voor- en naschoolse educatie. Hierbij zal er samengewerkt worden met het ministerie van SOAW. Het beleid met als

speerpunten ophoging participatie, implementatie Kaleidoscoop, gezonde financiële situatie acht ex-gesubsidieerde instellingen en aanpassing wetgeving zal herhaaldelijk geëvalueerd moeten worden zodat er voldoende data ter aanpassing van het beleid aanwezig zijn. Voor het verhogen van de efficiëntie slag binnen het voor- en naschoolse educatieveld zal er gewerkt worden aan het centraliseren van de ondersteunende activiteiten of te wel het oprichten van een centraal orgaan. Hierbij zal er rekening gehouden worden met het spreidingsbeleid van de verschillende centra.

In verschillende buurten zoals Fuik, Lagun en Montaña zal gewerkt worden aan het creëren en stimuleren van positieve vrijetijdsbesteding door educatie, vorming, cultuur en sport en het optimaliseren van het gebruik van verschillende locaties welke hiervoor bedoeld zij zoals het gebouw te Mgr. Julio Henriquez en recreatiecentrum te Lagun.

Voor wat betreft de controle op de kwaliteit van de voor- en naschoolse educatieprogramma's wordt de afdeling ITH en C ten behoeve van de inspectie op deze programma's versterkt worden met trainingen en materialen welke de bedrijfsvoering effectiever en efficiënter zullen maken. De trainingsplatform zal zorgdragen voor het implementeren van het curriculum welke gehanteerd dient te worden in de voorschoolse educatie instituten en zal zorgdragen voor het trainen en coachen van leiders op dit gebied.

Indicatoren

Output	Indicatoren
11.1 Implementatie, monitoring en evaluatie van het beleid over voorschoolse educatie	Aantal uitgezonden tv- en radiospotten
	Toename bewustwording bij ouders
	Aantal kindercentra dat heeft deelgenomen aan de bewustwordingscampagne (middels folders en ander (eigen) materiaal;
	Aantal ouders dat geparticipeerd heeft aan de informatiesessies
	Toename aantal kinderen aan VSE is toegenomen, voornamelijk kinderen uit achterstandsituaties; Reacties op tv-spotten ontvangen
11.2 Beleidsontwikkeling ter uitvoering bij de oprichting van het Centraal Orgaan voor voorschoolse en naschoolse educatie	Het centraal orgaan is opgericht, bemenst en verricht de werkzaamheden op het gebied van centrale administratie en management
	Onderzoek is verricht naar de salarisstructuur van de leiders
	Nieuwe salarisstructuur met secundaire voorwaarden is geïmplementeerd
11.3 Het creëren van positieve vrije tijdsbesteding voor jongeren tot en met 24 jaar door het stimuleren van een brede schoolprincipe bij het FO en activiteiten voor jongeren van het VO	Aantal naschoolse activiteiten met een goede kwaliteit voor wat betreft de programmering is verhoogd met 25%
	Multifunctionele centrum te FUIK is aanwezig
	Centrum te Lagun is operationeel
	Buurtbewoners zijn tevreden over de educatie, recreatie en sport en culturele activiteiten welke worden aangeboden
11.4 Wetgeving aanpassen om gastouderopvang op te kunnen zetten	Wet- en regelgeving voor gastoudergezinnen is aanwezig
	Aantal controles welke uitgevoerd worden op de gastoudergezinnen
11.5 Garanderen van de kwaliteit van de aangeboden programma's voor kinderopvang binnen de crèches	Aantal geregistreerde crèches
	Aantal inspectiebezoeken per crèche door de verschillende beleidsgebieden (ROP, Brandweer, G en GZ en UCS)
	Registratiesysteem is aanwezig en de data is beschikbaar
	Aantal crèches met een vergunning
11.6 Zorgdragen voor een goede aansluiting van het Curriculum 0-4 jarigen op het Funderend Onderwijs	Curriculum Kaleidoscoop is geïmplementeerd en wordt gebruikt door 60% van de centra
	Werkgroep tussen trainers en instituten en FO-scholen is opgericht
11.7 Spreidingsbeleid hanteren van de crèches op basis van inwoners met kinderen tussen de 0-4 jaar binnen de	Een gebouw met de juiste infrastructuur is aanwezig in de verschillende rayonnen en is toegankelijk voor de ouders

vijf rayons. Het spreidingsbeleid is een instrument om te voldoen aan de vraag naar kinderopvang binnen de rayons en niet het oprichten van crèches naar willekeur	van kinderen tussen 0-4 jaar
11.8 Zorgdragen voor het opleiden van competente leiders binnen de pedagogische centra	Aantal leidsters/kindercentra welke getraind zijn of geparticipeerd hebben aan een training

Risico's

Het niet financieren van de activiteiten op voor- en naschoolse educatie kan het volgende als consequentie hebben:

1. Er kan niet in voldoende mate gewerkt worden aan de voorbereiding van het kind tot een stabiel entree in het Funderend Onderwijs.
2. Onvoldoende kansen tot de talentvorming van kinderen na school tijd op educatieve, cultureel expressieve, recreatieve en sport aspecten.
3. Verhoging van het ontsporingsfactoren.
4. Verhoging van risico jongeren.

12 De bevolking van Curaçao is bewust van zijn historie, heeft hierdoor een hoge mate van eigen trots en eigen waarde en draagt bij aan het conserveren, beschermen en promoveren van ons nationaal materieel en immaterieel erfgoed (in NAF)

12.1 Beleidsontwikkeling voor een centrale uitvoering van het cultuurbeleid inclusief het museumbeleid en het theaterbeleid					
12.1.1	Vaststelling, monitoring en evalueren van het implementatieproces van het cultuurbeleid (app)	-	-	-	-
12.1.2	Bewaking van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de subsidies (app)	3.000	3.000	3.000	3.000
12.1.3	Subsidie aan Kas di Kultura voor het stimuleren van cultuuruitingen en culturele bewustwording	3.500.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
12.1.4	het opzetten van een culturele zone (Teatro Luna Blou)/Opzetten	250.000	250.000	250.000	250.000
12.1.5	Implementeren Nieuw Cultuurbeleid en Opzet Nationaal Cultuur Instituut (NCI) en uitvoeren van het nationaal cultuurbeleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
12.1.6	Ontwikkelen van literatuur en lesprogramma's rondom historie en erfgoed	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
12.2 Medegelding van het Verdrag immaterieel erfgoed					
12.2.1	Werkgroep oprichten voor de medegelding Immaterieel erfgoed (Unesco Middelen)	2.500	2.500	2.500	2.500
12.2.2	Trainingen verzorgen	2.500	2.500	2.500	2.500
12.3 stimuleren van voorbeeld gedrag en het gevoel van patriotisme en nationbuilding					
12.3.1	Commissie Kruis van Verdienste	40.000	40.000	40.000	40.000
12.3.2	Straatnamencommissie	20.000	20.000	20.000	20.000
12.3.3	Uitreiken premio Grandesa di Kòrsou	10.000	10.000	10.000	10.000
12.3.4	Cola Debrot prijs	5.000	5.000	5.000	5.000
12.3.5	Premio Boeli van Leeuwen	10.000	10.000	10.000	10.000

12.4 Internationale UNESCO doelstellingen zijn vertaald naar de lokale context op het gebied van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie					
12.4.1	Uitvoeren van projecten en programma's UNESCO activiteiten omtrent de moedertaal • expert vergaderingen • workshops(man and the biosphere) • culturele evenementen	110.000	110.000	110.000	110.000
12.5 Het verstrekken van subsidies voor nationale feesten en activiteiten ter bevordering van patriotisme, nationbuilding en een culturele identiteit					
12.5.1	Evaluatie en herziening subsidie Subsidieverstrekking voor culturele uitingen wegens nationale feesten	1.448.000	1.448.000	1.448.000	1.448.000
12.5.2	Stimuleren gebruik Nationale Bibliotheek en de Nationale Bibliotheek omvormen tot nationaal modern informatiecentrum;	3.900.000	3.900.000	3.900.000	3.900.000
12.5.3	Samenwerking bewerkstelligen tussen onderwijs en cultuur				
12.5.4	Doelgerichte informatiecampaagnes	5.000	5.000	5.000	5.000
12.5.5	Subsidie voor kunst en cultuuractiviteiten; cultuuruiting in de wijken; meer programma's op tv ter stimulering van culturele bewustwording	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
12.5.6	SEU	175.000	175.000	175.000	175.000
12.5.7	Carnaval	525.000	525.000	525.000	525.000
Totaal		11.346.000	11.346.000	11.346.000	11.346.000

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Cultuur geeft, net als onderwijs, mogelijkheden tot maximale ontplooiing en biedt optimale kansen op maatschappelijke vorming en succes. Hiervoor streeft het cultuurbeleid naar het organiseren van een herkenbaar en identificeerbare cultuurbeleving voor de bevolking en het stimuleren van cultuuruitingen binnen en buiten het onderwijs welke de bewustwordingsproces ter waardering van ons nationale identiteit stimuleert. Dit leidt tot een versterken van een positief zelfbeeld bij individuen en uiteindelijk bij het totaal van de samenleving. Met het cultuurbeleid wordt beoogd het culturele bewustzijn en de participatie aan cultuuruitingen te bevorderen en daarmee bij te dragen aan natievorming door de ontwikkelde of te ontwikkelen literatuur, historie, kunst, exposities, lesprogramma's, musea, antropologie/archeologie en evenementen voor zowel inwoners als bezoekers bereikbaar te stellen te toegankelijk te maken.

Samenhang met output en activiteiten

Er dient een nieuw cultuurbeleid met daarin verwerkt een museum- en theaterbeleid verder ontwikkeld en geïmplementeerd te worden. Heel belangrijk in deze is het bestuderen van de mogelijkheid tot het creëren van een culturele zone en het aanwijzen van een nieuwe locatie voor een nieuwe theater binnen de totaliteit. Hiernaast worden mogelijkheden gecreëerd voor cultuuruitingen en bewustwordingsprocessen welke onze culturele identiteit versterken

voortgezet, door subsidies te verstrekken aan Fundashon Kas di Kultura Kòrsou welke omgebouwd zal worden in een nationaal cultuur instituut. Ons Nationale Bibliotheek speelt ook een belangrijke rol in het creëren van een nationale identiteit, educatie en vorming van onze bevolking. Cultuureducatie is wezenlijk en essentieel bij het ondersteunen van het onderwijsproces. Een taak als alfabetisering is hierbij zeer belangrijk te noemen. Om het algemeen culturele bewustzijn bij de bevolking te stimuleren worden de doelstellingen welke beoogd worden door UNESCO ook meegenomen in het vervaardigen en implementeren van beleid. Doelgerichte culturele mediacampagnes vormen daar een belangrijk deel van. Onze nationale feesten zijn niet weg te denken omdat de bevolking deze feesten gebruikt om zich te kunnen uiten al dan niet op cultureel gebied. Een samenwerking met de economische sector is hierbij essentieel. Met cultuur wordt ook de toeristische sector gestimuleerd.

De verschillende prijsuitreikingen op cultureel gebied worden beschouwd als inspiratiemomenten voor de algehele bevolking om vooruit te streven naar een betere Curaçao. De voorbeeldfuncties in gedrag, attitude en vorming worden gestimuleerd en versterkt welke benodigd zijn bij nation building.

Indicatoren

Output	indicatoren
12.1 Beleidsontwikkeling voor een centrale uitvoering van het cultuurbeleid inclusief het museumbeleid en het theaterbeleid	Een cultuurbeleid met daarin uitgewerkt een museum en theater beleid is aanwezig Het subsidiebeleid is geëvalueerd en aangepast Het percentage actieve, passieve en ondersteunende participatie aan culturele evenementen
12.2 Medegelding van het Verdrag immaterieel erfgoed	documentatie van het immaterieel cultureel erfgoed.
12.3 Stimuleren van voorbeeld gedrag en het gevoel van patriotisme en nation building	Aantal geregistreerde burgers welke een prijs hebben ontvangen
12.4 Internationale UNESCO doelstellingen zijn vertaald naar de lokale context op het gebied van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie	Aantal UNESCO projecten welke worden uitgevoerd
12.5 Het verstrekken van subsidies voor nationale feesten en activiteiten ter bevordering van patriotisme, nation building en een culturele identiteit	Jaarverslagen, jaarrekeningen en evaluatierapporten

Risico's bij het uitblijven van financiering

De kaderbegroting bij functie 54 is voor het jaar 2018 NAF 917.000. Dit bedrag wordt ingezet om voornamelijk activiteiten die gerelateerd zijn aan structureel terugkomende culturele activiteiten ten behoeve van de bevolking van Curaçao te organiseren. In de voorafgaande jaren was er een tekort op deze functie. Het tekort is opgevangen door af- en overschrijvingen. Voor 2018 is geen tekort op deze functie.

Sport

13 Kwalitatief en goed geoutilleerde school-, wijk-, breedte en topsportvoorzieningen die de gezondheid, talentontwikkeling en de actieve en passieve sportparticipatie van de burger stimuleert, verhoogd en garandeert (in NAF)

13.1 Concipiëren, vaststellen, implementeren van een nieuw sportbeleid voor 2018-2023				
13.1.1 Oprichten werkgroep voor beleidsontwikkeling	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.1.2 Beleid ter realisering	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Olympische erkenning				
13.1.3 Beleid en richtlijnen voor uitzending van federaties van verschillende sporttakken en internationale uitwisselingen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.1.4 Opleiding starten voor sportleiders en leerkrachten ter optimalisering van bewegingsonderwijs en sport				
13.1.5 Evalueren schoolzwemmen en schoolsport	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.1.6 Campagnes ter terugdringen van sport agressiviteit	-	-	-	-
13.2 Ontwikkelen, vaststellen, en implementeren van topsportbeleid				
13.2.1 Oprichten van een stuurgroep	24.000	0.00	0.00	0.00
13.2.2 Beleidsplan topsportbeleid: - topsporters als role models, waarderingsactiviteiten voor topsporters, benoemen sportambassadeurs	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.3 Onderzoek naar mogelijkheden ter aanbieding van studiebeurzen voor sport				
13.3.1 Werkgroep studiebeurs sport (app)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
13.4 Uitvoering van het huidig sportbeleid				
13.4.1 Subsidie aan FDDK - realiseren van goed geoutilleerde voorzieningen op scholen en wijken, wijk sport en competitie tussen wijken organiseren, stimuleringsactiviteiten gericht op participatie vrijwilligers en sportleiders in wijken	6.720.000	6.720.000	6.720.000	6.720.000
13.4.2 Subsidie aan FDOK voor het in stand houden van federaties, bonden, verenigingen	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
13.5 Onderhouden van het aantal sportfaciliteiten				
13.5.1 Investerings sport faciliteiten	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
13.6 Het ontwikkelen van antidoping beleid				
13.6.1 Dataverzameling; rapportage; beleidsplan antidoping; communicatieplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	11.944.000	11.920.000	11.920.000	11.920.000

Samenhang met centrale thema's en impact

Vanuit het ministerie van OWCS wordt veel belang gehecht aan het waarborgen onderwijs, educatie en vorming. Sport levert een substantiële bijdrage hieraan en versterkt de bewustzijn op discipline, doorzettingsvermogen, empathie, wilskracht, gezonde competitie en gezondheid welke essentiële waarden zijn voor een gezonde levensstijl en een gezonde samenleving.

Zorgdragen voor voorzieningen op het gebied van sport verhogen het besef van het belang van sport voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van individuen, maar ook voor de samenleving in totaliteit. Op school en in de gemeenschap moeten er programma's worden aangeboden die deze visie ondersteunen en een bijdrage leveren aan een betere algemeen gezondheid van de bevolking

Samenhang met output en activiteiten

Het huidige sportbeleid is aan herziening toe welke impliceert dat het geëvalueerd dient te worden voor het ontwerpen van een nieuw sportbeleid. Het nieuwe sportbeleid zal zich richten op kadervorming door het trainen van sportleiders en leerkrachten, het optimaliseren van het curriculum voor bewegingsonderwijs, sport en recreatie in de wijken, topsport en een gezonde levensstijl ter bevordering van de algemene gezondheid van de bevolking. Ook zal er verder gewerkt worden aan het exploreren van de mogelijkheden om in aanmerking te komen voor een Olympische erkenning.

Verder zullen de activiteiten schoolsport en schoolzwemmen geëvalueerd worden om een beter beeld te vormen van de wijze waarop de bevordering van bewegingsonderwijs plaats dient te vinden school. Curaçao kent veel sporttalenten welke ingezet kunnen in het verdere studieproces van de jongeren

Indicatoren

Output	indicator
13.1 Ontwerpen, vaststellen, implementeren van een nieuw sportbeleid voor 2018-2023	Beleidsdocument sport
13.2 Ontwikkelen, vaststellen, en implementeren van topsportbeleid	Aantal topsporters is vermeerderd met 15- 20% Het beleidsdocument
13.3 Onderzoek naar mogelijkheden ter aanbidding van studiebeurzen voor sport	Onderzoeksrapport
13.4 uitvoering van het huidig sportbeleid via subsidies	Data onderzoek sportparticipatie
	Documentatie sportparticipatie
	Jaarverslag en jaarrekening FDDK is aanwezig
	Jaarverslag en jaarrekening FDOK is aanwezig
	Evaluatieverslag FDDK is aanwezig Evaluatieverslag FDOK is aanwezig
13.5 Onderhouden van het aantal sportfaciliteiten	Sportfaciliteiten voldoen aan vastgestelde eisen conform het beleid
13.6 Het ontwikkelen van antidoping beleid	Beleidsdocument is aanwezig
	Aantal controles per jaar

Risico's

Indien de financiering van het beleidsveld sport uitblijft, zal deze de volgende gevolgen hebben:

- het niet structureel kunnen werken aan het bewustwordingsproces betreffende een gezonde levensstijl;
- mogelijke verhoging in de ziektekosten;
- mogelijke problemen obesitas;
- het ontstaan van onduidelijkheid omtrent structuur van subsidies en bijdragen aan sportorganisaties;
- afwezigheid van lichamelijke opvoeding.

14 Ondersteuning en verbetering van bedrijfsvoering in (NAf)

14.1 Optimaliseren van de Dienst Openbaar Onderwijs, intern en extern beheer				
14.1.1 Implementatie reorganisatie en positionering DOS	200.000	200.000	200.000	200.000
14.1.2 Werkbezoeken en wervingstrajecten onderwijs-personeel in het buitenland	-	-	-	-
14.1.3 Verbeteren van de vaardigheden voor wat betreft rapportage, adviezen en proces verbaal	-	-	-	-
14.1.4 Training en deskundigheids-	-	-	-	-

bevordering				
14.2 Verzelfstandigen en reorganiseren Dienst Openbaar Onderwijs door het formuleren verzelfstandigings- en reorganisatieplan DOS				
14.2.1 Reorganisatieplan voor de positionering van DOS	-	-	-	-
14.2.2 Optimaliseren van centraal inkoop	-	-	-	-
Totaal	200.000	200.000	200.000	200.000

15 Verbeteren rechtspositie van het personeel

15.1 Optimalisering functionering van de leerkrachten (alle onderwijstypen) door uitvoering van het convenant tussen OWCS en SITEK				
15.1.1 Werkgroep schaarste; - beroep leerkracht aantrekkelijk maken, aanpassen belonings-systeem	10.000	10.000	10.000	10.000
15.1.2 Werkgroep rechtspositionele arbeidsomstandigheden	10.000	10.000	10.000	10.000
15.1.3 Bonus uitkering	299.100	299.100	299.100	299.100
Totaal	319.100	319.100	319.100	319.100

Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Visie

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) streeft naar een samenleving die optimaal sociaal ontwikkeld en gevormd is, waar aan iedere burger de mogelijkheid wordt geboden om deel te nemen aan het sociaal en arbeidsleven en zich verantwoordelijk voelt voor het welzijn van de gemeenschap.

Missie

Een liefdevol, beschermde en stimulerende leefomgeving creëren door:

- het bijstaan van de burger tijdens de opvoeding en de gelegenheid bieden zich te ontwikkelen en te participeren in de samenleving;
- het bewustmaken van iedere burger van zijn verantwoordelijkheden en de voordelen van duurzaam samenleven;
- het bevorderen van een positieve gezins- en wijkomgeving;
- het duurzaam verhogen van het aantal werkenden;
- het na (doen) leven van relevante wetgeving en internationale verdragen.

17 Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid:
01 Bestuursorganen	00 Minister	• Draagt politieke verantwoordelijkheid voor het handelen van zijn ambtenaren
60 Algemeen beheer SOAW	00 Kabinet Minister 01 Inspectie Arbeidsvoorwaarden, -veiligheid en -omstandigheden en Maatschappelijke zorg en sociale voorzieningen 02 Secretaris generaal 03 Ministeriële staf 05 Beleidsorganisatie	• Adviseert en ondersteunt de minister • Realiseert: • inspectie, toezicht, handhaving, controle en opsporing van juridische arbeidsvoorwaarden; • handhaving Veiligheidslandsverordening en -besluiten I, II en III • onderzoek naar bedrijfsongevallen • regulatie arbeidsomstandigheden, • controle op kwaliteit, kwantiteit, normen aangaande de zorg aan kwetsbare groepen • controle op rechtmatigheid individuele subsidies (onderstand), en institutionele subsidies • Is eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering binnen het ministerie • Ondersteunt minister, secretaris generaal en management team • Draagt zorg voor voorbereiding en ontwikkeling van relevant strategisch beleid
61 Bijstandverlening – Beleidsveld Sociale Zorg	00 Uitvoeringsorganisatie(UO) Regiokantoren/ UO Bedrijfsvoering Regiokantoren 01 Sociale Zorg	• Draagt zorg voor: materiële hulpverlening aan kwetsbare groepen • Draagt zorg voor: • een evenwichtige sociale zekerheid en sociale rechtvaardigheid • het adviseren en ondersteunen van

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid:
	02 Maatschappelijke Zorg 03 Elektra- en watersubsidie 04 UO Bedrijfsvoering en Kwaliteitszorg 05 Bureau Mediation	gesubsidieerde instellingen (bejaardeninstellingen, opvanghuizen, FKP) bij het opzetten en uitvoeren van sociale activerings- programma's en projecten • het aanbieden van nood- en crisisopvang aan risicogroepen/slachtoffers • Draagt zorg voor het bevorderen van burgerparticipatie • Draagt zorg voor het toegankelijk maken van basisvoorzieningen voor de min- en onvermogenen • Draagt zorg voor het verhogen van de kwaliteit van zowel zorgproducten als externe dienstverlening • Draagt zorg voor het creëren van gemeenschapszin door het toepassen van Mediation bij conflict beslechtting en restorative practices bij herstel van relaties
62 Werkgelegenheid	01 UO Uitvoeringsteam Arbeid • Bedrijfsvoering Arbeid • De Klantenservice • De Juridische afdeling • Ontslagafhandeling 04 Sociale werkplaatsen	• Streeft naar het verhogen van de arbeidsparticipatie graad, en het optimaliseren van arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden • Werft bedrijven die arbeids(re)integratietrajecten beschikbaar stellen om jongeren op de arbeidsmarkt voor te bereiden en hierna te plaatsen • Registreert werkzoekenden en vacatures voor matching • Bedrijvenregistratie, werk boeken, arbeidstijdregistratie, interne controle • Afhandeling van klachten van werknemers en hun werkgevers. • Kosteloze Rechtsbijstand • Afhandeling van bezwaarschriften en alle andere juridische zaken • Een aanzet geven om verouderde arbeid-gerelateerde wetgeving te evalueren en met werkbare voorstellen te komen • In nauwe samenwerking met de Tripartite ontslagcommissie rekening houdend met de wet- en regelgeving • Ondersteunt de sociale werkplaats via subsidieverlening en houdt toezicht op de naleving van de subsidie-afspraken
63 Maatschappelijke Begeleiding en Advies	00 Maatschappelijke Opbouw en Begeleiding 01 Jeugdzorg 03 UO Bedrijfsvoering en Kwaliteitszorg	Draagt zorg voor: • het versterken van families/ kwetsbare groepen • vorming/ontwikkeling van jongeren/jongvolwassenen • Draagt zorg voor hulpverlening en opvang aan kwetsbare jeugdigen (en hun families) Draagt zorg voor: • begeleiding en bescherming van

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid:
		(kwetsbare) families • bevordering van gelijke behandeling van burgers onder andere door het naleven van internationale verdragen • het bieden van in- en extern kwalitatief hoogwaardige dienstverlening • het bekwamen, ontwikkelen en bevorderen van de deskundigheid van het personeel
64 Sociaal cultureel Jeugd- en Jongerenwerk	00 Jeugdwerk	• Draagt zorg voor vorming en ontwikkeling van jongeren
65 Bejaardenoorden	00 Subsidiebijdragen Bejaardenoorden	• Draagt zorg voor indicering van subsidies aan bejaardenoorden en adequate woon- en leefomgeving huisvesting voor ouderen • Registratie van nieuwe aanmeldingen en plaatsingen • Handhaving en toezicht over plaatsingen
66 Landsbemiddelaar	01 Bureau Landsbemiddelaar	• Bewaakt, handhaaft, bevordert en herstelt de arbeidsrust en -vrede in de private (en semioverheid) sector
68 Overige Sociale Voorzieningen Maatschappelijke Dienstverlening	03 Overige uitgaven SOAW	• Dekt in het bijzonder de door min- en onvermogens te betalen huur aan FKP (individuele subsidies) • Draagt zorg voor het bouwen van sociale woningen

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	585.737	541.812	534.212	534.212
60 Algemeen Beheer	9.513.962	9.552.241	8.649.133	8.649.133
61 Bijstandverlening	508.395.700	484.038.758	473.369.798	473.369.798
62 Werkgelegenheid	7.339.538	7.314.157	7.310.937	7.310.937
63 Familie en Jeugd	17.708.538	18.334.584	18.323.184	18.323.184
64 Sociaal cultureel, jeugd- en jongerenwerk	75.000	75.000	75.000	75.000
65 Bejaardenoorden	16.577.300	16.570.800	16.570.800	16.570.800
66 Landsbemiddelaar	657.622	659.325	560.215	560.215
68 Overige Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening	8.912.549	8.856.326	8.856.326	8.856.326
Totaal:	569.765.947	545.943.003	534.249.605	534.249.605
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	20.000	20.000	20.000	20.000
60 Algemeen Beheer	197.100	197.100	197.100	197.100
61 Bijstandverlening	92.100	92.100	92.100	92.100
62 Werkgelegenheid	102.100	102.100	102.100	102.100

63 Familie en Jeugd	0	0	0	0
64 Sociaal cultureel, jeugd- en jongerenwerk		-	-	-
65 Bejaardenorden	37.100	37.100	37.100	37.100
66 Landsbemiddelaar	65.000	65.000	65.000	65.000
68 Overige Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening	11.950.000	11.950.000	12.250.000	12.250.000
Totaal	12.463.400	12.463.400	12.763.400	12.763.400

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	440.037	436.412	428.812	428.812
Programmakosten	145.700	105.400	105.400	105.400
Totaal	585.737	541.812	534.212	534.212
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	20.000	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	20.000	20.000	20.000	20.000

Functie 60 Algemeen Beheer Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	9.494.739	9.538.335	8.635.227	8.635.227
Programmakosten	19.223	13.906	13.906	13.906
Totaal	9.513.962	9.552.241	8.649.133	8.649.133
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	197.100	197.100	197.100	197.100
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	197.100	197.100	197.100	197.100

Functie 61 Bijstandverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	506.724.203	482.385.525	471.716.565	471.716.565
Programmakosten	1.671.497	1.653.233	1.653.233	1.653.233
Totaal	508.395.700	484.038.758	473.369.798	473.369.798
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	92.100	92.100	92.100	92.100
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	92.100	92.100	92.100	92.100

Functie 62 Werkgelegenheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.287.510	3.303.043	3.299.823	3.299.823
Programmakosten	4.052.028	4.011.114	4.011.114	4.011.114

Totaal	7.339.538	7.314.157	7.310.937	7.310.937
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	102.100	102.100	102.100	102.100
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	102.100	102.100	102.100	102.100

Functie 63 Familie en Jeugd

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	4.126.005	4.870.715	4.859.315	4.859.315
Programmakosten	13.582.533	13.463.869	13.463.869	13.463.869
Totaal	17.708.538	18.334.584	18.323.184	18.323.184
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 64 Sociaal, cultureel, jeugd en jongerenwerk

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	75.000	75.000	75.000	75.000
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	75.000	75.000	75.000	75.000
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 65 Bejaardenoorden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	16.553.800	16.553.800	16.553.800	16.553.800
Programmakosten	23.500	17.000	17.000	17.000
Totaal	16.577.300	16.570.800	16.570.800	16.570.800
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	37.100	37.100	37.100	37.100
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	37.100	37.100	37.100	37.100

Functie 66 Landsbemiddelaar

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	657.622	659.325	560.215	560.215
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	657.622	659.325	560.215	560.215
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	65.000	65.000	65.000	65.000
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	65.000	65.000	65.000	65.000

Functie 68 Overige Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.947.900	1.947.900	1.947.900	1.947.900

Programmakosten	6.964.649	6.908.426	6.908.426	6.908.426
Totaal	8.912.549	8.856.326	8.856.326	8.856.326
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	11.950.000	11.950.000	12.250.000	12.250.000
Programmakosten	0	0	0	0
Totaal	11.950.000	11.950.000	12.250.000	12.250.000

Outcomes 2018 (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn heeft de volgende outcomes:

1. Bijdragen aan meer naleving van arbeidswetten en -regelgeving door bedrijven, een betere kwaliteit in de sociale zorg en meer arbeidsrust en -vrede.
2. In kaart brengen en op elkaar afstemmen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, waardoor meer werkzoekenden aan werk worden geholpen.
3. Bijdragen dat minder mensen in armoede leven.
4. Bijdragen dat minder mensen te maken hebben met (acute) problematische schulden.
5. Bijdragen dat het aanbod van voorzieningen aansluit op de behoeftes van hulpvragers.
6. Bijdragen aan een adequaat zorgaanbod voor specifieke doelgroepen.
7. Bijdragen aan veilige gezins- en opvoedingssituaties.
8. Bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening.
9. Zorgen dat medewerkers kunnen werken in een omgeving en onder omstandigheden die voldoen aan lokale en internationale normen en rekening houden met overige zaken die overheid breed een rol spelen

1. Bijdragen aan meer naleving van arbeidswetten en -regelgeving door bedrijven, en een betere kwaliteit in de sociale zorg, en meer arbeidsrust en -vrede (in Naf)

1.1 Het opbouwen van een goede relatie met sociale partners (werkgevers- en werknemersorganisaties) en het bewaken van de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector)				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Het voeren van tripartiet overleg	56.000	56.000	56.000	56.000
1.1.2 Het ondersteunen bij collectieve arbeidsconflicten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.1.3 Het bijstaan van partijen tijdens cao-onderhandelingen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.1.4 Het organiseren van bedrijfsreferenda	5.000	5.000	5.000	5.000
1.1.5 Het verzorgen van voorlichting en trainingen	10.000	10.000	10.000	10.000
1.2 Het bereiken van betere arbeidsomstandigheden en -voorwaarden, en een betere kwaliteit in de sociale zorg				
1.2.1 Het voeren van controles op de naleving van arbeidswet- en regelgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.2 Het voeren van controles in de maatschappelijke zorg	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.3 Het voeren van controles op rechtmatigheid subsidies	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.4 Het verrichten van onderzoek bij bedrijfsongevallen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2.5 Het houden van informatiecampagnes	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal	96.000	96.000	96.000	96.000

Samenhang centrale thema 3. Economie en werk met impact 5. Betere arbeidsomstandigheden en -voorwaarden

Om de veranderingen te bereiken die Curaçao nodig heeft, is het cruciaal dat de overheid, het bedrijfsleven en het vakbondswezen als complementaire partners met elkaar in dialoog zijn en

samenwerken. Ook is het nodig om arbeidsomstandigheden en –voorwaarden te verbeteren, en werknemers voldoende te beschermen.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door te zorgen voor meer naleving van arbeidswetten en –regelgeving door bedrijven, een betere kwaliteit in de sociale zorg en meer arbeidsrust en –vrede.

Samenhang met output en activiteiten

Ten behoeve van een bijdrage aan duurzame economische ontwikkeling draagt het ministerie zorg voor het opbouwen en behouden van een goede relatie met en tussen sociale partners. Dit doet zij door het bewaken, handhaven, bevorderen en herstellen van de arbeidsrust en -vrede binnen de private (en semi overheid)sector. Goede overlegstructuren tussen werkgevers en werknemers zijn een belangrijke voorwaarde hiertoe. Door de arbeidsrust en –vrede te handhaven zorgt het ministerie voor het opbouwen en onderhouden van een goede relatie met sociale partners (werkgevers- en werknemersorganisaties), onder meer door het regelmatig houden van tripartite overleggen, het bemiddelen en begeleiden bij collectieve arbeidsconflicten, het bijstaan van partijen tijdens cao-onderhandelingen en het organiseren van bedrijfsreferenda.

Vanuit de SOAW-brede inspectie houdt het ministerie toezicht op de naleving van arbeidswetten en -voorschriften om te werken aan goede arbeidsvoorwaarden, veilige en gezonde arbeidsomstandigheden. Dit doet het ministerie door controle op de naleving van arbeidswet- en regelgeving, inclusief het zich houden aan het minimumloon, inzet van niet gedocumenteerde arbeidskrachten en door onderzoek te verrichten in het geval van bedrijfsongevallen. Ook voert het ministerie inspectie op kwaliteit, kwantiteit en normen voor de zorg aan kwetsbare groepen. Het ministerie houdt ook controles op de rechtmatigheid van individuele subsidies (onderstand) en institutionele subsidies.

Indicatoren

Output	Indicatoren
1.1 Het opbouwen van een goede relatie met sociale partners (werkgevers- en werknemersorganisaties) en het bewaken van de arbeidsrust en -vrede	In 2018 heeft het ministerie bemiddeld om 100% van arbeidsconflicten/stakingen te attenderen en het merendeel op te lossen
1.2 Het bereiken van betere arbeidsomstandigheden, -voorwaarden en een betere kwaliteit in de sociale zorg	In 2018 zijn bij controles minder overtredingen geconstateerd (25%) ten aanzien van de arbeidswet- en regelgeving In 2018 is 10% minder bedrijfsongevallen geconstateerd door verbeterde arbeidsveiligheid

2 In kaart brengen en op elkaar afstemmen van vraag en aanbod op de arbeids- markt, waardoor meer werkzoekenden aan werk worden geholpen (in NAF)

2.1 Het verbeteren van arbeid gerelateerde dienstverlening				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Het verhuizen van het Centrum voor arbeid naar een geschikt gebouw	140.000	140.000	140.000	140.000
2.1.2 Het instellen van een Commissie tewerkstellingsvergunningen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.3 Het werven van deskundigen	2.000	2.000	2.000	2.000
2.1.4 Het bemiddelen voor werkzoekenden bij bedrijven	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

2.1.5 Het bij behoefte bijdragen aan de nodige middelen voor werkzoekenden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.6 Het verschaffen van kosteloze rechtskundige bijstand	100.000	100.000	100.000	100.000
2.2 Het bieden van alternatieve voorzieningen gericht op werk voor kwetsbare personen				
2.2.1 Het bieden van op maat ontwikkelde programma's	242.600	242.600	242.600	242.600
2.2.2 Het inrichten van een jongerenloket	75.500	75.500	75.500	75.500
2.2.3 Het bieden van leerwerk- en reïntegratietrajecten voor categorie 1 en 2	200.000	200.000	200.000	200.000
2.2.4 Het verlenen van subsidies aan stichtingen ter toeleiding naar werk	208.000	208.000	208.000	208.000
2.2.5 Het inzetten van externe organisaties ten behoeve van trainingen	200.000	200.000	200.000	200.000
2.2.6 Het verlenen van subsidie aan Fundashon Tayer Sosial	3.648.000	3.648.000	3.648.000	3.648.000
2.2.7 Het aankopen en verbouwen van het voormalig San Fernando gebouw	1.000.000	3.000.000	3.000.000	-
2.2.8 Het inrichten en in gebruik nemen van het San Fernando gebouw	-	-	300.000	300.000
2.2.9 Het faciliteren van incentives	100.000	100.000	100.000	100.000
2.2.10 Het uitvoeren van project entrepreneurship/microlending	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal	6.116.100	8.116.100	8.416.100	5.416.100

Samenhang met het centrale thema 3. Economie en werk en impact 4. Meer arbeidskansen voor iedereen

Elk mens heeft het recht een leven te leiden waarin voorzien kan worden in de basisbehoeftes zoals voeding, huisvesting, veiligheid, sociale acceptatie, erkenning en zelfontplooiing. In dit kader is het nodig om speciale aandacht te besteden aan bepaalde doelgroepen die minder gemakkelijk aan werk komen. Te denken valt hierbij aan jongeren, ouderen, mensen met een beperking, maar ook mensen die de school niet hebben afgemaakt of met de justitie in aanraking zijn gekomen.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door zoveel mogelijk te zorgen dat vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op elkaar zijn afgestemd, waardoor meer mensen behorende bij een doelgroep met afstand tot de arbeidsmarkt (jongeren, personen met een beperking, ouderen, ex-gedetineerden) werk vinden. Dit doet het ministerie door het verbeteren van de arbeid gerelateerde dienstverlening en door alternatieve voorzieningen te bieden die gericht zijn op werk voor kwetsbare personen.

Samenhang met output en activiteiten

Ter verbetering van de arbeid gerelateerde dienstverlening zal het Centrum voor Arbeid verhuizen naar een geschikter gebouw. Ten behoeve van de goede gang van zaken met betrekking tot tewerkstellingsvergunningen, wordt een 'Commissie tewerkstellingsvergunningen' bij ministeriele beschikking ingesteld. Ook om betere service te kunnen verlenen zal het ministerie drie jonge deskundigen werven.

Bij bedrijven wordt bemiddeld voor werkzoekenden en bij behoefte draagt het ministerie bij aan de nodige middelen voor werkzoekenden (zoals geschikte kleding).

Bij individuele arbeidsgeschillen verstrekt het ministerie kosteloze rechtskundige bijstand aan degenen die de kosten niet kunnen betalen.

Het ministerie biedt alternatieve voorzieningen gericht op werk voor kwetsbare personen, door bijvoorbeeld het bieden van op maat ontwikkelde activerings- en re-integratie-programma's, het bieden van service bij een jongerenloket, en het bieden van leerwerk- en re-integratie-trajecten voor de categorieën 1 en 2 (categorie 1 is direct bemiddelbaar en categorie 2 is redelijk snel, binnen korte tijd, bemiddelbaar).

Door subsidies te verlenen aan stichtingen, worden 18-30-jarigen naar het werk geleid. Externe organisaties worden ingezet ten behoeve van het organiseren van trainingen op divers gebied. In ditzelfde kader zal het ministerie ook bestaande en nieuwe bedrijven blijven stimuleren om interne opleidingsinstituten op te richten dan wel bestaande uit te bouwen voor het (bij-, om- en/of her)scholen van werkzoekenden zodat ze beter toegerust zijn om fatsoenlijk werk te vinden en te behouden. Het ministerie zal zorgdragen voor het leveren van incentives waar noodzakelijk aan leerlingen/cursisten, in geld of natura, (bijvoorbeeld kleding, (veiligheid)schoeisel, gereedschap, vergoeding van reiskosten) om de opleiding conform de gestelde eisen te kunnen volgen en succesvol af te ronden. Ook worden groepen mensen ondersteund in het opzetten van eigen bedrijven of coöperatieven door middel van een project entrepreneurship/microlending samen met Korpodeko.

Door subsidie te verlenen aan Fundashon Tayer Sosial, draagt het ministerie bij aan het verzorgen van dagbesteding voor personen met een beperking.

De aankoop en verbouwing en in de daaropvolgende jaren inrichten van het voormalige 'San Fernando' gebouw te Soto, zal leiden tot het in gebruik nemen ervan als holistisch internaat voor vrijwillige plaatsing van drop-outs die niet teruggeplaatst kunnen worden op school.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Verbeteren van arbeid gerelateerde dienstverlening	In 2018 worden alle tewerkstellingsvergunningen getoetst als de vacature vijf weken bij de vacaturebank staat aangemeld In 2018 zijn drie jonge deskundigen aan het werk
Alternatieve voorzieningen gericht op werk voor kwetsbare personen	In 2018 hebben 300 werkzoekenden na een leerwerktraject bij de leerbedrijven een baan gevonden

3. Bijdragen dat minder mensen in armoede leven (in NAf)

3.1 Het verbeteren van de (sociale) infrastructuur in wijken gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Het doen van overdracht aan FKP ten behoeve van subsidies	7.027.900	7.027.900	7.027.900	7.027.900
3.1.2 Het doen van overdracht aan FKP ten behoeve van onderhoud aan overheidswoningen	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
3.1.3 Het doorlopend werken aan de ontwikkeling van wijken	2.737.100	1.900.000	3.000.000	6.900.000
3.1.4 Het aanbieden van een Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en Wezen verzekering	441.500.000	434.500.000	427.900.000	442.600.000
3.1.5 Het betalen van de premie voor medeverzekerde gezinsleden	24.800.000	15.000.000	15.000.000	15.000.000
3.1.6 Het organiseren van wijkdialogen en buurtmediation	10.000	10.000	10.000	10.000
3.1.7 Het opknappen van Landhuis Kortijn	2.000.000	2.000.000	900.000	0
3.2 Het opzetten van een woningbeleid gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen				

3.2.1 Concretisering beheersovereenkomst met FKP	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.2.2 Het instellen van een interministeriële werkgroep voor sociaal woningbeleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	483.075.000	465.437.900	458.837.900	476.537.900

Samenhang met het centrale thema 2. Gezin, Gemeenschap en Veiligheid en de impact 10. Minder sociale ongelijkheid

De buurt wordt gezien als het voornaamste instrument voor duurzame ontwikkeling van de gemeenschap. De aandacht is daarbij vooral gericht op het reduceren van sociale ongelijkheid met speciale focus op gezinnen die in een sociaaleconomisch moeilijke situatie leven. Het verbeteren van orde en veiligheid in de wijken, evenals het bevorderen van de sociale cohesie en eenheid binnen de gemeenschap wordt ook meegenomen. Ook betaalbare huisvestingsmogelijkheden en verbetering van het openbaar vervoer maken onderdeel uit van deze aanpak.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt bij dat minder mensen in armoede leven. Dit doet het ministerie door bij te dragen aan het verbeteren van de (sociale) infrastructuur in wijken gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen. Hiernaast wordt gewerkt aan het opzetten van een woningbeleid gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen

Samenhang met output en activiteiten

Ten einde bij te dragen aan de verbetering van de (sociale) infrastructuur in wijken gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen, doet het ministerie jaarlijks overdrachten aan FKP ten behoeve van huursubsidies.

Door middel van het verlenen van een ouderdomspensioen aan degenen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt (de Landsverordening Algemene Ouderdomsverzekering (AOV), zorgt het ministerie ervoor dat personen die vanwege hun leeftijd geen vaste baan meer hebben, een voorziening hebben waardoor ze niet geheel behoeftig worden. Hetzelfde doet het ministerie voor een echtgenoot/echtgenote bij het overlijden van zijn/haar partner en aan de kinderen bij het overlijden van hun vader/moeder door middel van de algemene weduwen en wezen verzekering (AWW).

In ditzelfde kader levert het ministerie een bijdrage aan gezinshuishoudens door de premie voor medeverzekerde familieleden te vergoeden.

Ook worden wijkdialogen en buurtmediations georganiseerd.

Daarnaast wordt continu gewerkt aan de ontwikkeling van wijken door middel van het renoveren van de wijkgebouwen in Brievengat, Montaña, Gibraltar, Dokterstuin en Kustbatterij. Het gebouw 'Landhuis Kortijn' zal worden gerestaureerd en tot een multifunctioneel centrum worden ontwikkeld.

De beheersovereenkomst met FKP zal in 2018 worden geconcretiseerd. In navolging hiervan zal een interministeriële werkgroep worden ingesteld om te komen tot sociaal woningbeleid voor specifieke doelgroepen

Indicatoren

Output	Indicatoren
Het doorlopend werken aan de ontwikkeling van wijken	Het gebouw 'Landhuis Kortijn' is gerestaureerd en doet dienst als een multifunctioneel centrum
Het opzetten van een woningbeleid gericht op voldoende (financieel) toegankelijke woningen voor specifieke doelgroepen	De beheersovereenkomst met FKP is geconcretiseerd

4. Bijdragen dat minder mensen te maken hebben met (acute) problematische schulden (in NAf)

4.1 Het ontwikkelen van beleid om klanten die zijn afgesloten van water en elektra weer aan te sluiten				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
4.1.1 Het bieden van sociaal financiële begeleiding	30.000	30.000	30.000	30.000
4.2 Het ontwikkelen van beleid en een uitvoeringsstructuur voor de preventie van problematische schulden en het bieden van integrale schuldhulpverlening				
4.2.1 Het vervolgen van het traject naar schuldhulpverlening	72.300	72.300	72.300	72.300
4.2.2 Het ontwikkelen van relevante wetgeving voor schuldhulpverlening	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.3 Het doen hernieuwen van het samenwerkingsprotocol met Amsterdam	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.4 Het doen van onderzoek naar het probleem van loan sharks	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.5 Het installeren van een Commissie 'Schuldenproblematiek Curaçao'	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.6 Het verschaffen van voorlichting over schuldenproblematiek	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal	142.300	142.300	142.300	142.300

Samenhang met het centrale thema 2. Gezin, Gemeenschap en Veiligheid en de impact 10. Minder sociale ongelijkheid

De aandacht is gericht op het reduceren van sociale ongelijkheid met speciale focus op gezinnen die in een sociaaleconomisch moeilijke situatie leven. Het vergroten van de sociale rechtvaardigheid is van belang.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door te zorgen dat minder mensen te maken hebben met (acute) problematische schulden. Dit doet het ministerie door het ontwikkelen van beleid om klanten die zijn afgesloten van water en elektra weer aan te sluiten. Ook ontwikkelt het ministerie beleid ter preventie van problematische schulden en voor het bieden van integrale schuldhulpverlening.

Samenhang met output en activiteiten

Het ministerie ontwikkelt beleid om klanten die zijn afgesloten van water en elektra weer aan te laten sluiten door het bieden van sociaal financiële begeleiding aan klanten van het ministerie die afgesloten dreigen te worden van water en elektra.

Ter preventie van problematische schulden en het bieden van integrale schuldhulpverlening bereidt het ministerie het traject naar schuldhulpverlening voor en zal dit opstarten zodra dat traject afgerond is. Onderdeel van dit traject is het installeren van een Commissie

‘Schuldenproblematiek Curaçao’ die een beleid en uitvoeringsstructuur voor de preventie van en hulpverlening voor problematische schulden moet ontwikkelen. In dit kader wordt relevante wetgeving in verband met schuldhulpverlening ontwikkeld. Ten einde in het traject internationale inhoudelijke ondersteuning te kunnen krijgen zal het ministerie van SOAW een inspanning leveren om het samenwerkingsprotocol met Amsterdam te doen hernieuwen. Om de gemeenschap te beschermen tegen kredietverstrekkers die woekerrentes berekenen, zal onderzoek verricht worden naar het probleem van loan sharks.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Het ontwikkelen van beleid om klanten die zijn afgesloten van water en elektra weer aan te sluiten	Alle klanten van SOAW die dreigen te worden afgesloten van water en elektra krijgen sociaal financiële begeleiding aangeboden
Het ontwikkelen van beleid en een uitvoeringsstructuur voor de preventie van problematische schulden en het bieden van integrale schuldhulpverlening	Er is een nulmeting verricht Er is een wetsvoorstel ten behoeve van het verlenen van integrale schuldhulpverlening

5. Bijdragen dat het aanbod van voorzieningen aansluit op de behoeftes van hulpvragers (in NAF)

5.1 Het verbeteren van het aanbod aan voorzieningen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
5.1.1 Het verlenen van financiële en materiële voorzieningen	33.000.000	33.000.000	33.000.000	40.000.000
5.1.2 Het bijdragen in begrafenis kosten van naasten	100.000	100.000	100.000	100.000
5.1.3 Het verlenen van subsidie voor water en elektra	1.360.000	1.360.000	1.360.000	1.360.000
5.1.4 Het doen van research en analyse van leefomstandigheden in wijken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.5 Het vervolgen met het opschonen van het huidige bijstandsbestand	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.6 Het vervolgen met het opschonen van het huidige werkzoekendenbestand	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.7 Het reviseren van de huidige voorzieningen met betrekking tot bijstand	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.8 Het doen van nadere analyse voor diverse maatschappelijke vraagstukken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.9 Het uitvoeren van het project Gezond Ontbijt	800.000	800.000	800.000	800.000
5.1.10 Het verschaffen van kosteloze rechtsbijstand in civiele zaken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.11 Het verzorgen van informatie met betrekking tot sociale ontwikkeling	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.12 Het verzorgen van informatie met betrekking tot arbeid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.13 Het verzorgen van informatie met betrekking tot familie en jeugd	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.14 Het verzorgen van publieke voorlichting	80.000	80.000	80.000	80.000
5.1.15 Het komen tot werkgeversservice in een Business Centre	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.16 Overige subsidies	102.800	102.800	102.800	102.800
5.2 Het aanbieden van een geïntegreerd dienstverleningsaanbod op maat en dicht bij de cliënt				
5.2.1 Het aanbieden van een één-loket benadering in de Kas di bario	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

nobo				
5.2.2 Het uitbreiden van de functie van de bestaande telefoonlijn	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.2.3 Het introduceren van een SOAW-mobiel	40.000	40.000	40.000	40.000
5.2.4 Het doorlopend bijdragen aan de sociale ontwikkeling van de burger	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.2.5 Het gebruikmaken van registratiesysteem (ISOAW)	105.000	105.000	105.000	105.000
5.3 Verbeteren van wet- en regelgeving				
5.3.1 Het vervolgen van het traject wijziging arbeidswetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.2 Het afronden van het wetsvoorstel dat basispensioen aanbiedt	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.3 Aanpassen van relevante wetgeving met betrekking tot pensioenen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.4 Het vervolgen van traject met betrekking tot vacaturemelding	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.5 Evaluatie en revisie Lei di Bion en formuleren van een nieuw wetsvoorstel	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.6 Het formuleren van een wetsvoorstel gelijke behandeling van personen met een beperking	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.7 Het reviseren en aanpassen van de ontwerp landsverordening participatie personen met een functionele beperking in het arbeidsproces	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3.8 Het formuleren van wetgeving in het kader van schulphulpverlening	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	35.587.800	35.587.800	35.587.800	42.587.800

Samenhang met thema 2. Gezin, gemeenschap en veiligheid en de impact 11. Adequaat voorzieningenniveau voor zorg- en hulpbehoevenden

De aandacht is hier gericht op het reduceren van sociale ongelijkheid met speciale focus op gezinnen die in een sociaaleconomisch moeilijke situatie leven. Mensen worden ondersteund om weer actief onderdeel van de samenleving uit te maken en het gevoel te krijgen dat ze erbij horen. Deze aanpak vergroot de sociale rechtvaardigheid en komt de situatie van gezinnen ten goede.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door te zorgen dat het aanbod van voorzieningen aansluit op de behoeftes van hulpvragers. Dit doet het ministerie door het aanbod van voorzieningen te verbeteren, door het aanbieden van een geïntegreerd dienstverleningsaanbod op maat, dicht bij de cliënt en door wet- en regelgeving aan te passen dan wel nieuwe wetsvoorstellen te doen.

Samenhang met output en activiteiten

Het ministerie verbetert het aanbod van voorzieningen door het in kaart brengen van de leefomstandigheden in wijken waardoor beter kan worden ingespeeld op de behoeften. Ook wordt het huidige bijstands- en werkzoekendenbestand verder opgeschoond om te weten hoeveel personen daadwerkelijk behoefte hebben aan bijstand en ingeschreven staan als werkzoekend. De huidige voorzieningen met betrekking tot bijstand zullen worden gereviseerd

ten einde een beeld te hebben of de voorzieningen nog bij de actuele behoeften passen. Er zal nadere analyse worden verricht van vraagstukken zoals gender, armoede, sociale woningbouw, vrijwilligerswerk, vergrijzing, sociaal ondernemerschap, en innovatieve interventies om in kaart te brengen wat het aanbod en behoeftes zijn op deze terreinen.

Het ministerie blijft ook haar kerntaken uitvoeren door het verlenen van financiële en materiele voorzieningen, waaronder in bijzondere gevallen bijdragen aan begrafeniskosten, het verlenen van subsidie ter ondersteuning bij het betalen van rekeningen van nutsbedrijven voor de kosten van water en elektra, het verzorgen van een gezond ontbijt voor kinderen waarvan de ouders hier niet voor kunnen zorgen, het verschaffen van kosteloze rechtsbijstand in civiele zaken met betrekking tot individuele arbeidszaken voor personen die dit niet kunnen betalen, het verzorgen van deugdelijke informatie bij de afdelingen van het ministerie waar cliënten komen, het verzorgen van publieke voorlichting en het verrichten van voorbereidend werk om te komen tot een Business Centre waar aan werkgevers service wordt verleend.

Het aanbieden van een geïntegreerd dienstverleningsaanbod op maat en dicht bij de cliënt doet het ministerie door 'Kas di Bario nobo'. Dit is een grote uitdaging op klantniveau omdat de functie van Kas di Bario kantoren in dit kader omgezet moet worden tot een eerste lijnfunctie van het ministerie van SOAW. De regiokantoren worden dan als loketten ingericht van waaruit de toegang tot een breed en gevarieerd aanbod van zorg en ondersteuning kan worden georganiseerd. Laagdrempelig, integraal, waar iedere burger tot zijn recht komt. In navolging hiervan is het oprichten van een jongerenloket evenwel een belangrijke uitdaging. Bij het jongerenloket zullen jongeren van 18 tot en met 30 jaar zich kunnen melden. Daar wordt een intake gedaan waarna zij doorverwezen kunnen worden naar adequate ondersteuning.

Hiernaast breidt het ministerie de bestaande telefoonlijn uit, zodat doelgroepen ook situaties in de wijk of sociale problemen onder de aandacht kunnen brengen. Via een SOAW-mobiel waar minder mobiele doelgroepen terecht kunnen met problemen in de wijken, draagt zij bij aan de sociale ontwikkeling van de burger en maakt zij gebruik van het registratiesysteem ISOAW om cliënten te registreren en te volgen.

Door wet- en regelgeving aan te passen dan wel nieuwe wetsvoorstellen te doen zal beter tegemoet gekomen kunnen worden aan de behoeften van hulpvragers.

Het ministerie heeft verschillende wetten waaraan zij zal werken om verschillende doelgroepen tegemoet te kunnen komen. Zo zal zij met betrekking tot arbeid het traject vervolgen ter inventarisatie en wijziging van bestaande arbeidswetgeving en het formuleren van nieuwe arbeidswetgeving waar nodig. Hieronder valt de evaluatie en revisie van de Landsverordening ter invoering van een regeling ter bevordering van de werkgelegenheid van werkzoekenden van 18 tot 30 jaar ('Lei di Bion'). Op basis daarvan de landsverordening aanpassen of een nieuwe wet formuleren die eventueel uitgebreid wordt met meerdere doelgroepen en wijziging van de systematiek van een financiële prikkel voor de werkgever. In ditzelfde kader zal het traject ter formulering van wet- en regelgeving worden vervolgd om publieke organen en bedrijven te verplichten elke vacature te melden bij het Centrum voor Arbeid.

Het wetsvoorstel met betrekking tot een basispensioen zal worden afgerond. Ook ten aanzien van pensioenen zal relevante wetgeving worden aangepast om de pensioengerechtigde leeftijd gelijk te stellen met de leeftijd die recht geeft op ouderdomspensioen volgens de Landsverordening Algemene Ouderdom Verzekering (AOV). Hierdoor zullen ouderen gebruik

kunnen maken van een oudedagsvoorziening aanvullend op een pensioen en behouden oudere werknemers hun dienstverband tot de leeftijd die recht geeft op een ouderdomspensioen.

Ten behoeve van personen met een beperking zal een wetsvoorstel gelijke behandeling van personen met een beperking worden geformuleerd voortbordurend op hoofdstuk 2 artikel 3 van de Staatsregeling van Curaçao, het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap en naar analogie van de Nederlandse 'Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte'. Hiernaast zal de ontwerplandsverordening ter bevordering van de participatie van personen met een functionele beperking in het arbeidsproces worden gereviseerd en aangepast.

Met betrekking tot de problematische schuldenproblematiek, zal relevante wetgeving worden ontwikkeld, zodat aan mensen met de genoemde problematiek hulpverlening op maat kan worden geboden.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Het verbeteren van het aanbod aan voorzieningen	De leefomstandigheden in wijken zijn in kaart gebracht De huidige bijstands- en werkzoekenden bestanden zijn opgeschoond De huidige voorzieningen met betrekking tot bijstand zijn gereviseerd
Het aanbieden van een geïntegreerd dienstverleningaanbod op maat en dicht bij de cliënt	De 'Kas di Bario nobo' is operationeel De uitgebreide dienst van de telefoonlijn is in werking De SOAW-mobiel is operationeel
Verbeteren van wet- en regelgeving	Relevante arbeidswetgeving is aangepast Het wetsvoorstel gelijke behandeling van personen met een beperking is geformuleerd Het wetsvoorstel Baspensioen (algemeen pensioen) is gereed

6. Bijdragen dat er een adequaat zorgaanbod voor specifieke doelgroepen is (in NAf)

6.1 Personen met een beperking of chronische ziekte zijn mobiel en hebben toegang tot voorzieningen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
6.1.1 Het doen aanpassen van gebouwen en de infrastructuur van de binnenstad	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
6.2 Personen met een beperking worden geplaatst bij bedrijven				
6.2.1 Het verlenen van subsidies aan stichtingen die mensen aan werk helpen	200.000	200.000	200.000	200.000
6.3 Het ondersteunen en stimuleren van voldoende huisvestingsmogelijkheden voor ouderen				
6.3.1 Het verlenen van subsidies aan bejaardenoorden	16.553.800	16.553.800	16.553.800	16.553.800
6.3.2 Het vervolgen van projecten voor 60 plussers in pilotwijken	400.000	400.000	400.000	400.000
6.3.3 Het herindelen van het Richardustehuis	425.000	-	-	-
6.3.4 Het maken van een inhaalslag bij het Richardustehuis	737.900	-	-	-
6.4 Organiseren van tijdelijke opvang voor dak- en thuislozen				
6.4.1 Het verlenen van subsidies aan tehuizen voor daklozen	1.300.000	1.300.000	1.300.000	1.300.000
6.4.2 Het organiseren van crisisopvang i.v.m. rampen op Curaçao	50.000	50.000	50.000	50.000
6.4.3 Het organiseren van crisisopvang voor niet gedocumenteerden uit	-	-	-	-

Venezuela				
Totaal	19.666.700	18.503.800	18.503.800	18.503.800

Samenhang met thema 2. Gezin, gemeenschap en veiligheid en Impact 11. Adequaat voorzieningenniveau voor zorg- en hulpbehoevenden

De aandacht is vooral gericht op het reduceren van sociale ongelijkheid met speciale focus op specifieke doelgroepen die behoefte hebben aan extra zorg. In het bijzonder personen met een beperking of chronische ziekte worden ondersteund om weer actief onderdeel van de samenleving te zijn en het gevoel te krijgen erbij te horen.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door te zorgen voor een adequaat zorgaanbod voor doelgroepen zoals personen met een beperking of chronische ziekte, ouderen en daklozen. Dit doet het ministerie door te helpen zorgen dat personen met een beperking of chronische ziekte mobiel kunnen zijn en toegang hebben tot voorzieningen. Ook worden deze personen geplaatst bij bedrijven zodat ze aangepast arbeid kunnen verrichten. Voldoende huisvestings- en activeringsmogelijkheden voor ouderen worden ondersteund en gestimuleerd en er wordt tijdelijke opvang voor dak- en thuislozen georganiseerd.

Samenhang met output en activiteiten

Het ministerie zorgt voor meer mobiliteit en toegang tot voorzieningen voor de personen met een beperking of chronische ziekte. Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning is het ministerie dat aanpassingen aan gebouwen en de infrastructuur van de binnenstad kan bewerkstelligen waardoor de toegankelijkheid en gebruik door personen met een fysieke beperking worden verbeterd. Ten einde aan de sociale eisen hiervan te voldoen, zal het ministerie van SOAW mee moeten schrijven aan de programma's van eisen. Door het verlenen van subsidies aan stichtingen die mensen met een beperking aan werk helpen, wordt ervoor gezorgd dat deze groep geplaatst kan worden om aangepast werk dan wel op aangepaste werkplekken werk kan verrichten. Het verlenen van subsidies aan bejaardenoorden en het realiseren van projecten voor 60 plussers in de pilotwijken Montaña, Gibraltar en Tera Korá, dragen ertoe bij dat ouderen ondersteund en gestimuleerd worden.

Een slaapzaal van het tehuis Ricardus wordt heringedeeld en gerenoveerd. Ook zal een inhaalslag worden gepleegd in het onderhoud aan de appartementen van genoemd tehuis. Beide werken zijn inclusief het uitvoeren van bijkomende werken zoals riolering en elektrische installaties. Ook zal het overgebleven oude gedeelte van het zachtboard plafond in de loopgalerij worden vervangen.

Het verlenen van subsidies aan tehuizen voor daklozen zorgt ervoor dat deze doelgroep tijdelijk opvang heeft. Met het oog op mogelijke rampen zal het ministerie voorbereid zijn om crisisopvang op Curaçao te organiseren.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Personen met een beperking of chronische ziekte hebben aangepast werk/werkplekken	Gesubsidieerde stichtingen hebben het ingekochte product geleverd
Personen met een beperking worden geplaatst bij bedrijven	Gesubsidieerde stichtingen hebben het ingekochte product geleverd
Het ondersteunen en stimuleren van voldoende	Gesubsidieerde bejaardenoorden hebben het ingekochte

Output	Indicatoren
huisvestings- en activeringsmogelijkheden voor ouderen	product geleverd
	Pilotprojecten voor zestigplussers zijn gerealiseerd
Organiseren van tijdelijke opvang voor dak- en thuislozen	Subsidies zijn verleend aan tehuizen voor daklozen

7. Het bijdragen aan veilige gezins- en opvoedingssituaties (in Naf)

7.1 Het bevorderen van kennis en verbeteren van hulpverlening op het gebied van relationeel geweld en geweld tegen kinderen				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
7.1.1 Het organiseren van trainingen/cursussen voor het personeel	10.000	10.000	10.000	10.000
7.1.2 Het houden van expertmeetings	10.000	10.000	10.000	10.000
7.1.3 Het in gebruik nemen van een methodiek gericht op hulp bij geweld	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.1.4 Instellen van een centraal meldpunt/helpdesk	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.2 Het structureren van het hulpverleningsaanbod op het gebied van opvoedingsondersteuning				
7.2.1 Het verlenen van subsidies voor opvang van jeugd en jongeren	12.600.000	12.600.000	12.600.000	12.600.000
7.2.2 Het verlenen van subsidies ten behoeve van overige stichtingen	970.000	970.000	970.000	970.000
7.2.3 (Opvoed)programma's (Inzetten van Triple P programma's)	500.000	500.000	500.000	500.000
7.2.4 Het organiseren van expert meetings, voorlichting en een pr-campagne	4.600	4.600	4.600	4.600
7.2.5 Het activeren jeugd/jongeren	75.000	75.000	75.000	75.000
7.2.6 Het implementeren van het driejarig project "Intensieve Gezinscoach"	130.000	130.000	130.000	130.000
7.2.7 Het organiseren van trainingen, seminars, workshops, expertmeetings, voorlichting en een pr-campagne	20.000	20.000	20.000	20.000
7.2.8 Het organiseren van de koninkrijksconferentie	80.000	80.000	80.000	80.000
7.2.9 Het ambulant steunen van families met behulp van het cliënt-volgsysteem	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
7.3 Het aanbieden van preventie gerelateerde ondersteuning				
7.3.1 Het aanbieden van voorlichting met betrekking tot een gezonde leefstijl	4.600	4.600	4.600	4.600
7.3.2 Het aanbieden van voorlichting met betrekking tot seksualiteit	4.600	4.600	4.600	4.600
7.3.3 Het aanbieden van voorlichting met betrekking tot de gezinskern	4.600	4.600	4.600	4.600
7.3.4 Het aanbieden van voorlichting met betrekking tot de schuldenproblematiek	4.600	4.600	4.600	4.600
Totaal	14.418.000	14.418.000	14.418.000	14.418.000

Samenhang met thema 2. Gezin, gemeenschap en veiligheid en impact 11. Adequaat voorzieningenniveau voor zorg- en hulpbehoevenden

Het reduceren van ongelijkheid binnen gezinnen die in een sociaaleconomisch moeilijke situatie leven. Mensen worden ondersteund om weer actief onderdeel van de samenleving uit te maken en het hen gevoel te geven dat ze niet alleen voor staan.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt eraan bij dat familie- en opvoedingssituaties veiliger zijn door het bevorderen van kennis en verbeteren van de hulpverlening op het gebied van relationeel geweld en kindermishandeling. Het structureren

van het hulpverleningsaanbod op het gebied van opvoedingsondersteuning en het verzorgen van preventie gerelateerde ondersteuning dragen bij tot goed functionerende families.

Samenhang met output en activiteiten

Het ministerie vervolgt haar bewustwordingscampagne om de samenleving omtrent relationeel geweld en geweld tegen kinderen te informeren. Hierbij gaat het om herkennen, erkennen en kennis op te nemen van wat te doen bij signalering van de eigen situatie of die van anderen. Ook zal gebruik worden gemaakt van het werken aan deskundigheidsbevordering van het personeel door het geven van trainingen en cursussen over de specifieke onderwerpen van geweld tegen kinderen en relationeel geweld.

Het op maat hulp en begeleiding bieden naar aanleiding van relationeel geweld gebeurt door het in gebruik nemen van de methodiek casemanagement, taakgerichte hulpverlening en het instellen van een centraal meldpunt/helpdesk.

Het structureren van het hulpverleningsaanbod op het gebied van opvoedingsondersteuning gebeurt door het verlenen van subsidies ten behoeve van opvang van jeugd en jongeren en het verlenen van subsidies ten behoeve van overige stichtingen die werken op het gebied van jeugd en jongeren.

Om professionele en effectieve familieondersteuning voort te zetten, zal het ministerie in 2018 starten met het driejarig project intensieve gezinsbegeleiders. Het inzetten van intensieve gezinsbegeleiders levert een bijdrage aan de essentiële hulpverlening. Voor een effectieve familieondersteuning is het van belang gebruik te maken van het hele systeem rond de jongere. Familieondersteuning gaat ervan uit dat het familie functioneren beïnvloed wordt door ondersteuning van de omgeving, opvoeding en ontwikkeling. Families moeten dusdanig versterkt worden om op eigen kracht grip te krijgen en te houden op het leven, toegerust zijn om (weer) volwaardig aan het maatschappelijk leven deel te nemen en verantwoordelijkheid te dragen. Professionele gezinscoaches zullen worden ingezet in meer-probleem gezinnen om intensieve begeleiding en ondersteuning te bieden volgens het internationale programma Triple P. Het gaat hierbij om een aantal gezinnen waarbij beoogd wordt de jeugdigen en de ouders te ondersteunen bij het ontwikkelen van diverse vaardigheden.

Tevens zullen trainingen, seminars en workshops aan medewerkers van het ministerie zelf worden verzorgd ter versterking van de ondersteuning aan ouders in het kader van preventie.

Ook zullen expertmeetings worden gehouden op een aantal relevante internationale herdenkingsdagen en zal informatie aan de bevolking worden verschaft door het voeren van een pr-campagne.

Het ministerie van SOAW vertegenwoordigt Curaçao in de Interlandelijke Taskforce Kinderrechten. Deze taskforce is belast met het bevorderen van samenwerking binnen het Koninkrijk ten aanzien van kinderrechten en het naleven van de kinderrechten in de Caribische delen van het Koninkrijk. Er zijn maandelijkse vergaderingen. In 2018 is Curaçao aan de beurt om de Koninkrijksconferentie met de naam “It takes a village to raise a child” te organiseren.

Preventie gerelateerde ondersteuning behelst voorlichting over gezonde levensstijl, seksualiteit, de gezinskern en de schuldenproblematiek.

Ten einde de cliënten nog beter van dienst te zijn, worden zij gevolgd in een digitaal volgsysteem en zal bij een aantal niet-gouvernementele organisaties voor de jeugd diensten

worden ingekocht ter ondersteuning van gezinnen in de sociale ontwikkeling. Ook wordt ISOAW gebruikt om cliënten beter te registreren.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Bewustwordingscampagne voor relationeel geweld en kindermishandeling is georganiseerd	Merkbaar kennisniveau van de bevolking over de problematiek door meer aangiften en gebruik van zorg De dataverzameling is op orde
Het structureren van het hulpverleningsaanbod op het gebied van opvoedingsondersteuning	150 Families hebben een Triple P opvoedingsondersteuningsprogramma doorlopen 300 Families hebben hulp aangeboden gekregen (intensieve gezinsbegeleiding)

8. Bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening (in NAF)

8.1 Versterken participatie burgers				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
8.1.1 Het ondersteunen bij de oprichting van wijkraden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Samenhang met thema 5 Goed bestuur en impact 16. Efficiënter en een beter functionerend overheidsapparaat

Het is noodzakelijk het vertrouwen van de bevolking in de politiek en de ambtelijke overheidsorganisatie weer te herstellen, onder andere door een sfeer te creëren van transparantie, integriteit en goed bestuur.

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn draagt hieraan bij door het verbeteren van de kwaliteit van bestuur, besluitvorming en publieke dienstverlening voornamelijk door het versterken van de participatie van burgers.

Samenhang met output en activiteiten

Het ministerie ondersteunt bij het ontstaan van wijkraden. Door middel van democratische verkiezingen kiezen wijkbewoners wijkvertegenwoordigers, die zich in wijkraden organiseren. Deze wijkraden zijn de gesprekspartners van onder andere de overheid.

Indicatoren

Output	Indicatoren
Versterken participatie van burgers	Meerder wijkraden ontstaan die in gesprek treden met de overheid ten aanzien van de behoeften van de wijk

Het ministerie van SOAW heeft projecten die opgenomen zijn in het Urgentieprogramma 2017-2021 van de regering van Curaçao. Deze zullen in samenspraak met de coördinatoren van het urgentieprogramma worden gerealiseerd.

9. Zorgen dat medewerkers kunnen werken in een omgeving en onder omstandigheden die voldoen aan lokale en internationale normen en rekening houden met overige zaken die overheid breed een rol spelen

9.1 Output (Operationele doelstelling)				
Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
9.1.1 Beloning van Personeel	14.949.600	14.949.600	14.949.600	14.949.600
9.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	5.506.000	5.506.000	5.506.000	5.506.000
9.1.3 Afschrijving Vaste Activa	3.499.100	3.499.100	3.499.100	3.499.100
9.1.4 Interest	-	-	-	-
9.1.5 Subsidies	-	-	-	-
9.1.6 Overdrachten	-	-	-	-
9.1.7 Sociale Zekerheid	-	-	-	-
9.1.8 Andere uitgaven	-	-	-	-
Totaal	23.954.700	23.954.700	23.954.700	23.954.700
9.1.9 Investerings	523.400	523.400	523.400	523.400

Samenhang met thema 5 Goed bestuur en impact 16. Efficiënter en beter functionerend overheidsapparaat

Het is noodzakelijk het vertrouwen van de bevolking in de politiek en de ambtelijke overheidsorganisatie te herstellen, onder andere door een sfeer te creëren van transparantie, integriteit en goed bestuur. Naast het opleiden van het ambtelijk apparaat, wordt ingezet op optimalisering door middel van innovatie, onder andere door gebruik te maken van moderne technologieën. De overheidsfinanciën worden gezond gemaakt, kosten zullen bespaard worden en daar waar mogelijk worden meer inkomsten gegenereerd. Via een evenwichtige begroting kan een rechtvaardige verdeling van goederen en inkomsten worden bereikt.

Samenhang met output en activiteiten

Beloning voor werk is een voorwaarde voor arbeidsproductiviteit en arbeidssatisfactie. Hier zijn internationale normen voor. Ook de aanwezigheid van een adequate infrastructuur/gezonde werkomgeving is zowel volgens lokale als internationale normen (bijvoorbeeld de International Labour Organisation, ILO) van groot belang voor werknemers. Uitgaande van deze normen wordt door SOAW zorggedragen dat alle medewerkers op degelijke wijze zijn gehuisvest en dat de tools aanwezig zijn om het werk naar behoren te verrichten.

Een aantal onderdelen is in deze tabel gelijk aan 0, omdat deze al weergegeven zijn binnen de verschillende programma's van het ministerie.

Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

Visie

De volksgezondheid is gericht op een integrale benadering die preventie als leidraad heeft, waarbij het streven is de gezondheid van de mens op een hoger niveau te brengen. Voorop staat een proactieve benadering van de overheid, zorgverleners, burgers en bedrijven, waarbij, in een “Wellness Maatschappij”, de bevordering van de kwaliteit van het menselijk leven door het optimaliseren van fysieke en mentale gezondheid voorop staat. Daarbij wordt een gerichte preventieve aanpak van de zorg door gezonde voeding, beweging en leefomgeving voorgestaan, waarbij de burger de competenties heeft lang en gezond te leven, kennis over de eigen gezondheid en leefmilieu en toegang tot noodzakelijke voorzieningen in verband met zijn/haar gezondheid.

Het gezondheidsvoorzieningenniveau wordt gekenmerkt door een integrale benadering, eerlijkheid en billijkheid (equity) en toegankelijk voor een ieder. Het milieu- en natuurbeleid zal gericht zijn op bewustwording van de waarden en het beter gebruik van natuurlijke hulpbronnen voor een duurzame ontwikkeling van de mens en het land. Landbouw, veeteelt en visserij zullen gericht zijn op de duurzame bijdrage aan de lokale voorziening in gezonde voedsel- en voedingsstoffen, waarbij nieuwe en effectievere elders beproefde methoden gestimuleerd zullen worden en de noodzakelijke randvoorwaarden voor rendabele afzet aanwezig zijn. Uitdagingen die om oplossing vragen, worden vanuit een innovatieve invalshoek benaderd.

Missie

Het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) draagt zorg voor het bevorderen van de gezondheid van de bevolking en voor een gezond milieu waarin mens, dier en natuur zich duurzaam kunnen ontwikkelen.

18 Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Gezondheid, Milieu en Natuur	Politiek bestuurlijke aansturing ministerie GMN
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	00 Kabinet minister van Gezondheid, Milieu en Natuur	Bedrijfsvoering minister GMN
	01 Raad voor de Volksgezondheid	De Raad voor de Volksgezondheid brengt gevraagd en ongevraagd advies uit naar de minister van Gezondheid, Milieu en Natuur over aangelegenheden die de zorgaanbieders, zorgverzekeraars en patiënten rechtsreeks raken (volksgezondheid en gezondheidszorg)
	02 Secretaris generaal Gezondheid, Milieu en Natuur	Ambtelijke aansturing ministerie GMN
	03 Ministeriële staf	Adviseren van het managementteam
	05 Beleidsorganisatie Gezondheid, Milieu en Natuur	- Beleidsontwikkeling - Wet- en regelgeving
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	00 Inspectie Volksgezondheid	Inspectie gezondheid, milieu en natuur

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
	01 UO Geneeskundige en Gezondheidszaken	• Organisatie en uitvoering
	03 Volksgezondheid Instituut Curaçao	• Gezondheidsonderzoek
	72 Subsidie bijdrage Geneeskundige en Gezondheidszaken	• Beheer en controle van subsidieerde zorg instellingen
72 Ambulancevervoer	00 Subsidie bijdrage Ambulancevervoer	• Transport van personen
73 Verpleeginrichtingen	00 Dr. Caprileskliniek	• Verzekering
75 Agrarische Zaken en Visserij	00 UO Veterinaire zaken	• Organisatie en uitvoering Veterinaire Volksgezondheid, diergezondheidszorg en dierenwelzijn
	02 UO Agrarisch Veeteelt Visserijbeheer	• Organisatie en uitvoering agrarisch, veeteelt en visserij
76 Milieu en Natuurbeheer	01 UO Milieu en Natuur Beheer	• Organisatie en uitvoering milieu en natuur
	02 Subsidie bijdrage Milieu, Natuur	• Beheer en controle
77 Lijkbezorging	00 Begraafplaatsen	• Onderhoud begraafplaatsen
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	00 Overige uitgaven Volksgezondheid	• Beheer en controle van volksgezondheid uitgaven
	01 Hospital Nobo Otrobanda	• Kwalitatieve zorg aanbieden

Hiervoor zijn per functie de volgende middelen gereserveerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	609.156	610.208	604.508	604.508
70 Algemeen Beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	6.116.354	6.060.574	5.765.124	5.765.124
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	20.013.839	20.090.047	19.600.151	19.600.151
72 Ambulancevervoer	1.927.960	1.892.332	1.892.332	1.892.332
73 Verpleeginrichtingen	80.000	80.000	80.000	80.000
75 Agrarische Zaken en Visserij	5.602.070	5.574.226	5.434.766	5.434.766
76 Milieu en Natuurbeheer	29.671.130	29.454.948	29.434.048	29.434.048
77 Lijkbezorging	20.000	20.000	20.000	20.000
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	698.828.065	726.635.269	748.535.269	759.535.269
Totaal:	762.868.573	790.417.605	811.366.199	822.366.199
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	825.000	-	-	-
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	2.470.000	95.000	95.000	95.000
72 Ambulancevervoer	-	-	-	-
73 Verpleeginrichtingen	-	-	-	-
75 Agrarische Zaken en Visserij	3.840.000	-	-	-
76 Milieu en Natuurbeheer	1.600.000	-	-	-
77 Lijkbezorging	-	-	-	-
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	2.700.000	-	-	-

Totaal	11.435.000	95.000	95.000	95.000
---------------	-------------------	---------------	---------------	---------------

Functie 01 Bestuursorgaan

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	605.537	610.208	604.508	604.508
Programmakosten	3.619	2.618	2.618	2.618
Totaal	609.156	610.208	604.508	604.508
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 70 Algemeen Beheer Gezondheid, Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.806.530	5.836.446	5.540.996	5.540.996
Programmakosten	309.824	224.128	224.128	224.128
Totaal	6.116.354	6.060.574	5.765.124	5.765.124
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 71 Preventieve en Curatieve Gezondheidszorg

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	18.960.662	19.051.051	18.561.155	18.561.155
Programmakosten	1.053.177	1.038.996	1.038.996	1.038.996
Totaal	20.013.839	20.090.047	19.600.151	19.600.151
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.470.000	95.000	95.000	95.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.470.000	95.000	95.000	95.000

Functie 72 Ambulancevervoer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.927.960	1.892.332	1.892.332	1.892.332
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.927.960	1.892.332	1.892.332	1.892.332
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 73 Verpleeginrichtingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	80.000	80.000	80.000	80.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	80.000	80.000	80.000	80.000
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021

Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 75 Agrarische Zaken en Visserij

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.033.860	5.020.069	4.880.609	4.880.609
Programmakosten	568.210	554.157	554.157	554.157
Totaal	5.602.070	5.574.226	5.434.766	5.434.766
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.040.000	-	-	-
Programmakosten	2.800.000	-	-	-
Totaal	3.840.000	-	-	-

Functie 76 Milieu en Natuurbeheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.593.670	2.605.541	2.584.641	2.584.641
Programmakosten	27.077.460	26.849.407	26.849.407	26.849.407
Totaal	29.671.130	29.454.948	29.434.048	29.434.048
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	600.000	-	-	-
Programmakosten	1.000.000	-	-	-
Totaal	1.600.000	-	-	-

Functie 77 Lijkbezorging

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.000	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	20.000	20.000	20.000	20.000
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 78 Overige Uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	690.499.200	718.373.640	740.273.640	751.273.640
Programmakosten	8.328.865	8.261.629	8.261.629	8.261.629
Totaal	698.828.065	726.635.269	748.535.269	759.535.269
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.700.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	2.700.000	-	-	-

Algemene doelstelling

Het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur heeft een aantal algemene doelstellingen, namelijk:

1. Een sterker ministerie van GMN.
2. Gezondere burgers en beter leefmilieu.
3. Verbeterde kwaliteit van gezondheidszorg en kostenbeheersing.
4. Een schoner en gezonder leefmilieu.
5. Hogere productie.
6. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Een sterker ministerie van GMN (in Naf)

Instrumenten		2018	2019	2020	2021
1.1 Betere instroom					
1.1.1	Traject invulling en uitvoering HR Plan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2 Betere samenwerking					
1.2.1	Up daten informatie statuut tussen GMN-SOAW en SVB	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.3 Beter inning en meer inkomsten					
1.3.1	Up daten van een inkomstenregistratie-proces	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.3.2	Herziening van tarieven en andere inkomsten-bronnen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.4 Beter beheer					
1.4.1	Training subsidiebeheer zowel intern en extern	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.5 Effectiever en beter beheer					
1.5.1	Implementeren en monitoring van de subsidieverordening 2016	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.5.2	Subsidie bijdrage FKA	1.781.400	1.781.400	1.781.400	1.781.400
1.5.3	Bijdrage verpleeginrichting Capriles Kliniek	80.000	80.000	80.000	80.000
1.5.4	Mogelijke clustering van gesubsidieerde stichtingen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.5 Effectievere inzet mensen en middelen					
1.6.1	Updaten en uitvoering optimalisatieplan GMN	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.6.2	Opvullen kritische functies	-	-	-	-
1.7 Verbeterde organisatie Landbouw, Milieu en Natuur					
1.7.1	Uitvoeren organisatieontwikkeling Sector LMN	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.8 Nota taakverdeling en ministeriële aanwijzingen					
1.8.1	(Her) definiëren toezicht, controle en handhavingstaken en allocatie daarvan tussen Inspectie en Uitvoeringsorganisaties Ministerie GMN	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.8.2	(Her) definiëren taken Beleidsorganisatie en Uitvoeringsorganisaties GMN	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.8.3	Instellen van overleg- en coördinatiestructuur ministerie breed	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.9 Betere budget beheer					
1.9.1	Versterken Planning en Control cyclus	-	150.000	150.000	150.000
1.10 Effectiever beheer					
1.10.1	Traject versterking resultaatgericht werken MT	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.11 Betere samenwerking					
1.11.1	Vervolgtraject Team Synergy	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

1.12 Verbeterde leiderschapscompetenties				
1.12.1 Coaching traject MT-leden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.13 Beter inzet beleidsmiddelen				
1.13.1 Implementatieplan tot herziening wetten volksgezondheid, milieu en natuur	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	1.861.400	2.011.400	2.011.400	2.011.400

SDG doel 1: Beëindig armoede overal en in al haar vormen.

SDG doel 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw.

SDG doel 12: Verzeker duurzame consumptie-, en productiepatronen.

Het ingezette beleid ter realisatie van de zelfvoorzienende burger zal worden voortgezet. De ontwikkeling van de landbouw- en visserijsector zal prioriteit blijven genieten. Het kunnen bedrijven van kleinschalige landbouw- en veeteeltactiviteiten, zal binnen handbereik van de burger worden gebracht. Het beleid zal gericht zijn op het doen verrichten van onderzoek en ontwikkeling en uitvoeren van visserij en landbouw gerichte educatietrajecten. De ontwikkeling van competenties van de lokale landbouwers, vissers en telers is hierbij een belangrijk instrument.

SDG doel 16: Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen.

SDG doel 17: Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling.

Huidige internationale en lokale ontwikkelingen op het gebied van zowel gezondheid, landbouw als milieu en natuur eisen een mate van participatie of optreden, vanuit het ministerie binnen de maatschappij. Door hieraan richting te geven, duidelijkheid te scheppen over de eigen taken en verantwoordelijkheden, kan het ministerie succesvol bijdragen aan de verdere bevordering van landbouw, gezondheid van de bevolking en een gezond milieu en natuur.

Versterken en beter organiseren van de public health taken van het ministerie van GMN.

Het ministerie van GMN zal via een meerjarenplan ter versterking van het ministerie zich op drie hoofdactiviteiten focussen namelijk:

1. De organisatie ontwikkeling: vormgeven aan de organisatie inrichting van het ministerie van GMN door het reviseren en of bepalen van de visie, missie, doelstelling, strategie, processen, structuur, taken, functies en competenties van elk organisatie onderdeel.
2. Opleiden, vorming en training.

3. Werving en selectie ter opvulling van de meest kritische en cruciale functies.

2. Gezondere burgers en een beter leefmilieu (in NAF)

2.1 Verbeterde informatie over gezonde levensstijl burgers				
Instrumenten	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Gezondheidsfonds oprichten voor financiering preventieprojecten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.2 Opstellen en uitvoering school en Bario Wellnessplan	250.000	250.000	250.000	250.000
2.2 Beleidsnota gezondheids promotie				
2.2.1 Wellness Beleidsplan opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.3 Kennis genezingskracht inheemse kruiden en planten				
2.3.1 Onderzoek instellen naar genezingskracht van inheemse kruiden en planten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.4 Verbeterde dienstverlening in wijken				
2.4.1 Taken en verantwoordelijkheden controle functies wijken opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.5 Betere informatie voor preventie				
2.5.1 Gezondheidsonderzoek uitvoeren naar de voornaamste aandoeningen en ziektes	150.000	150.000	150.000	150.000
2.5.2 Het uitvoeren van het project Nationale Gezondheids-enquête en het publiceren van de zorgkaarten	446.400	446.400	446.400	446.400
2.6 Preventie van overgewicht en daarmee gerelateerde ziektes				
2.6.1 Opstellen beleid en wetgeving accijnzen op suiker en suikerproducten en verbod aanbieden ongezonde voeding in en nabij scholen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.6.2 Uitvoering advies gezonde scholen	10.000	10.000	10.000	10.000
2.7 Een toegankelijke publieke jeugdgezondheidszorg				
2.7.1 Melkpoeder op sociale indicatie	300.000	300.000	300.000	300.000
2.7.2 Periodiek geneeskundig onderzoek bij zuigelingen en kinderen tot 19 jaar	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.7.3 Vaccinaties bij 0-11 jarigen	245.000	245.000	245.000	245.000
2.7.4 Introductie HPV vaccinatie en Hepatitis B bij geboorte	20.000	20.000	20.000	20.000
2.7.5 School gezondheidzorg	19.000	19.000	19.000	19.000
2.7.6 Neonatale Gehoorscreening	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.7.7 Hulp ouders bij opvoeding van (probleem) kinderen 0-19 jaar	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.7.8 Aantrekken van één orthopedagoog	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.7.9 Kwaliteitsbevordering door deskundigheidstrainingen (training vaccinaties, Triple P, opvoedingsondersteuning)	15.000	15.000	15.000	15.000
2.7.10 Opzetten adolescentenzorg	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8 Toegang tot preventieve interventies				
2.8.1 Project Bus di djente voor tandheelkundige zorg aanschaf twee bussen. Bus di Salu	pm	50.000	50.000	50.000
2.8.2 Bus di Salu	100.000	100.000	50.000	50.000

2.8.3 Collectieve en individuele gezondheidsbevordering aan publiek en deskundigen en overige stakeholders	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.8.4 Opzetten en implementatie preventie unit	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
2.8.5 Bewustwordingscampagnes door onder andere massa media, sociale media, ICT technologieën	50.000	50.000	50.000	50.000
2.8.6 Uitvoering geven aan project BiBa Amor voor seksueel reproductieve gezondheidzorg bij de jeugd	20.000	20.000	20.000	20.000
2.9 Het voorkomen, vroegtijdig opsporen van ziekten en coördinatie van de bestrijding daarvan				
2.9.1 Onderhouden van diverse surveillance systemen voor het vroegtijdig opsporen van infectie ziekten	5.000	5.000	4.500	4.500
2.9.2 Screening en behandeling van SOA's bij het algemeen publiek en sekswerkers	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.9.3 Advies en reizigersvaccinaties	11.000	11.000	11.000	11.000
2.9.4 Bron en contactopsporing besmettelijke ziektes	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.9.5 Bewustwording campagnes door massa media, sociale media, ICT technologieën	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.10 Voorkoming en bestrijding vector over draagbare aandoeningen				
2.10.1 Opzetten surveillance Vector overdraagbare aandoeningen in samenwerking met EPI	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.10.2 Opsporen en bestrijding van muggenbroed plaatsen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.10.3 Opsporen en bestrijding van ongedierte, muggen en andere insecten(insecticide en pesticide)	25.000	25.000	25.000	25.000
2.10.4 Voorlichting aan algemeen publiek, instellingen en stakeholders inclusief voorlichtingsmateriaal	50.000	50.000	50.000	50.000
2.10.5 Werving 20fte voor uitvoering taken van vector	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.10.6 Deskundigheidsbevordering en meerjarig opleiding van THZ personeel	50.000	50.000	50.000	50.000
2.10.7 Onderhoud machines (spuit benodigdheden voor verdelgen van insecten)	10.000	10.000	10.000	10.000
2.10.8 Diverse materialen zoals kleding, beschermpakken en handschoenen voor controles en werkzaamheden	7.500	7.500	7.500	7.500
2.10.9 Aankoop machines installaties	25.000	25.000	25.000	25.000
2.11 Ziektepreventie en verlaging van gezondheid bedreigende situaties				
2.11.1 Training en certificering van foodhandlers	10.000	10.000	10.000	10.000
2.11.2 Revisie en modernisering van het gehele programma en informatie systeem omtrent de training en certificering van foodhandlers (inclusief benodigd personeel)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.11.3 Voorlichting en educatie aan scholen, publiek, stakeholders en instellingen	25.000	25.000	25.000	25.000
2.11.4 Materialen voor het maken	10.000	10.000	10.000	10.000

van keuringskaarten en het maken lesmaterialen				
2.11.5 Vergunningsadviezen (Vent en evenementen, vergunning LvO horeca)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.11.6 Handhaving door periodieke controles bij voedsel importerende producerende en distribuerende bedrijven instellingen en instanties op warenwet, drinkwaterverordening	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.11.7 Aanschaf diverse hulpmiddelen (kleding, beschermpakken) en instrumenten voor de controles	7.500	7.500	7.500	7.500
2.12 Voorkomen infectierisico's bij lijken				
2.12.1 Inspectie opgraving, in en uitvoering van lijken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.12.2 Inspectie begraafplaatsen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.13 Voorkomen invoer infectieziektes via schepen (IHR)				
2.13.1 Controle en certificeren van vaartuigen volgens International Health Regulations (IHR) Algehele hygiënische controle van het vaartuig en personeel	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.13.2 Werven en training van personeel	15.000	20.000	20.000	20.000
2.13.3 Aanschaf hulpmiddelen voor algehele hygiënische controles	5.000	5.000	5.000	5.000
2.14 Het systematisch bewaken van de gezondheidstoestand (epidemiologie)				
2.14.1 Registratie mortaliteit en oorzaken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.14.2 Registratie belangrijke aandoeningen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.14.3 Opzetten/realiseren van epidemiologische onderzoeken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.14.4 Op verzoek aanleveren informatie inzake gezondheids-toestand van de bevolking	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.15 Effectief inkoop van geestelijke gezondheidszorg				
2.15.1 PSI Skuchami - Preventie en onderzoek - Groepsessies - Zorgnetwerken	1.743.700	1.743.700	1.743.700	1.743.700
2.16 Effectief inkoop van langdurig gedwongen intramurale zorg				
2.16.1 Brasami (samen met JUS)	3.304.600	3.304.600	3.304.600	3.304.600
2.17 Effectief inkoop van verslavingszorg				
2.17.1 FMA (Heropenen van nachtopvang om overlast van verslavinge in de stad te voorkomen)	3.310.600	3.310.600	3.310.600	3.310.600
2.18 Effectief inkoop van preventieve jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0 - 4 jaar				
2.18.1 Wit Gele Kruis Periodiek geneeskundig onderzoek bij zuigelingen en kinderen tot 4 jaar	817.500	817.500	817.500	817.500
2.19 Preventie borst en baarmoederhalskanker				
2.19.1 Fundashon Prevension				
2.20 Effectieve inkoop preventie HIV en reproductieve gezondheidszorg				
2.20.1 Fama Plania / Foko	132.100	132.100	132.100	132.100
2.21 Effectieve inkoop bewustwording levensstijl				
2.21.1 Sokudi	45.700	45.700	45.700	45.700
2.22 Het bevorderen van een uniforme patiënten registratie t.b.v. volledig management informatie				
2.22.1 Elektronisch patiëntendossier voor FMA, Brasami, Skuchami, Speransa en Capriles	30.000	30.000	30.000	30.000
2.23 Verbeterde positie Land voor Toerisme				
2.23.1 Uitvoeringsactiviteiten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

Werkgroep Wellness Tourism				
2.24 Mindere medische kosten en hogere productie				
2.24.1 Opstellen en uitvoeren Workplace Wellnessplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.25 Lijkbezorging				
2.25.1 Onderhoud begraafplaatsen	20.000	20.000	20.000	20.000
2.26 Overheidsbijdrage Volksgezondheid				
2.26.1 Het uitvoeren van de Basis Verzekering Ziektekosten, AVBZ als ook bijdrage aan gesubsidieerde instellingen	690.499.200	708.273.600	726.373.600	744.973.600
2.27 Verbeterde Veterinaire Volksgezondheid				
2.27.1 Het behalen van HACCP (kwaliteitssysteemvoedselveiligheid) certificaat)	550.000	100.000	100.000	100.000
2.27.2 Het uitvoeren van keuring van pluimvee afgeleide producten (waaronder pluimveevlees) en het toezicht houden op de verkoop-, opslag, verwerking- en bewerkingsplaatsen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.27.3 Afgifte, toezicht en handhaving vlees verkoop vergunningen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.27.4 Keuring en controle van vlees	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.27.5 Het ondersteunen van de lokale veehouderij	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.27.6 Het monitoren van dierenziekten en zoönose	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.27.7 Adviseren, in bewaring nemen en afhandelen van gevaarlijke honden	26.000	26.000	26.000	26.000
2.27.8 Identificeren en registreren van dieren (anders dan vee) voor dierenziekten en dierenwelzijn	18.000	18.000	18.000	18.000
2.27.10 Effectief inkoop van dierenwelzijn (Stichting Dierenbescherming)	81.200	81.200	81.200	81.200
Totaal	704.460.000	721.840.400	739.889.900	758.489.900

SDG doel 3: Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden.

SDG doel 10: Dring ongelijkheid in en tussen landen terug.

Preventie is essentieel in de gezondheidszorgbenadering. Daarbij wordt uitgegaan van positieve gezondheid (“wellness” concept), waarbij niet alleen de afwezigheid van ziekte, maar primair de lichamelijke, geestelijke gezondheid en optimale sociale ontplooiing en participatie binnen de maatschappij centraal staan. Daartoe is ‘empowerment’ van de burger belangrijk, waarbij de burger door adequate informatie ten aanzien van leefstijl, leefstijlrisico’s en consequenties ervan in staat wordt gesteld een gezonder leven te leiden. Daarnaast dienen interventies in de zin van actieve begeleiding van burgers en gezinnen op gebied van stress management, diabetespreventie, aanpak van hypertensie, overgewicht en adipositas, liefde seksualiteit en geslachtsziekten, slaapbeheersing voeding en lichaamsbeweging en preventieve mondzorg, burgers tot een hogere graad van gezondheid te leiden.

Teneinde de preventiedoelen te realiseren zal een programmabureau in de vorm van een stichting in het leven geroepen worden. Daartoe is als volgt overwogen:

Volgens artikel 3 van de Landsverordening Ambtelijk Bestuurlijke Apparaat (LABO) behoort tot de algemene taken van het ministerie de voorbereiding van beleid en de voorbereiding van

concept wet- en regelgeving met betrekking tot aangelegenheden van het desbetreffende ministerie

Volgens artikel 9 van de LABO zijn aan het Ministerie van GMN onder meer de volgende specifieke taken opgedragen:

- de zorg voor de volksgezondheid en gezondheidszorg in ruimste zin;
- de zorg voor onderzoek betreffende gezondheidssystemen en -voorzieningen, alsmede het monitoren van de gezondheidstoestand en
- de zorg voor het milieu;

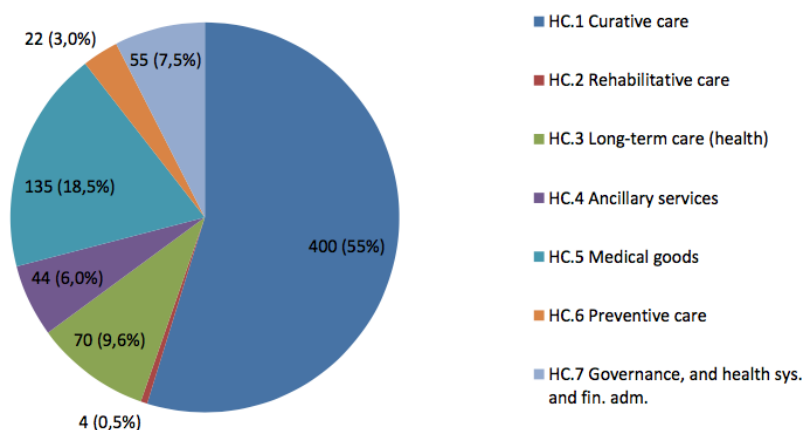
De beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering met betrekking tot het stimuleren van een Wellness Maatschappij en bevorderen van gezondheid door middel van preventie behoort dan ook zonder meer tot de taken van het ministerie.

Een eerste belangrijke reden voor de keuze van een stichtingsvorm heeft betrekking op de daadkrachtige uitvoering van de op te starten preventieprogramma's. Het Ministerie van GMN houdt zich overwegend bezig met toezicht (Inspectie voor de Volksgezondheid), de beleidsontwikkeling en – uitvoering op zorgvlak (Kernministerie). Preventieve activiteiten worden in de praktijk wel enigszins ter hand genomen, maar, vaak omdat de effecten pas op (zeer) lange termijn zichtbaar worden, bestaat de neiging die budgettaire minder prioriteit te geven.

Daarnaast verloopt teveel tijd, soms langer dan een jaar, tussen het moment waarop een preventieve activiteit als beleidsinstrument wordt bedacht en het moment waarop de activiteit feitelijk wordt uitgevoerd. Bij het Ministerie van GMN wordt er preventieve diensten ingekocht bij derden, doorgaans door middel van subsidie. Terwijl er

nauwelijks gestructureerde en stelselmatige aandacht bestaat voor preventie, laten de zorgkosten een stijgende tendens zien. Het uitgangspunt van de Regering is echter dat een holistische en preventieve aanpak binnen een Wellness Maatschappij het tij kan keren binnen de gezondheidszorg en de risicofactoren zoals overgewicht/obesitas (65 %), fysieke inactiviteit (47 %) en de mede daaruit voortvloeiende ziekten als diabetisch(9%), hoge bloeddruk (20%), hoge cholesterol (10%) van de bevolking (cijfers Volksgezondheidinstituut Curaçao -2013) kan helpen voorkomen of verminderen,

Zaak is wel om juist preventie op korte termijn te realiseren. Het gericht en met daadkracht realiseren van een Wellness Maatschappij –programma, dat door een overheidsdienst gerealiseerd zou moeten worden, zal gepaard moeten gaan met wijziging van de wet- en regelgeving. Daarvan is bekend dat het lang op zich kan laten wachten. De stichtingsvorm lijkt daarom vanwege de snelheid, de eenvoud van oprichting en de flexibiliteit ideaal.

Daarnaast leent de stichtingsvorm zich ook voor een betere en hechtere samenwerking tussen de overheid en particulieren. Immers, binnen de Curaçaose gemeenschap zijn op allerlei gebieden talloze particuliere initiatieven gericht op het welzijn van de medeburger. Diverse wijkorganisaties, schoolbesturen, liefdadigheidsorganisaties, jeugdontwikkelingsorganisaties, vrouwenorganisaties en andere doelgroep organisaties zijn al actief op gebieden die bijdragen aan wellness.

Ook de “Global action plan for the prevention and control of non-communicable diseases 2013-2020” van de WHO veronderstelt een multi-sectorale aanpak van de preventie. Daarin wordt gesteld: Er moet worden erkend dat actieve niet-overdraagbare ziektepreventie en -beheersing leiderschap vereist, gecoördineerd engagement van meerdere belanghebbenden op gezondheidsgebied, zowel op overheidsniveau als op niveau van een breed scala aan actoren, met zo'n betrokkenheid en actie, inclusief, indien van toepassing, gezondheidszorg in alle beleidsvormen en overheidsdiensten in sectoren zoals gezondheid, landbouw, communicatie, onderwijs, werkgelegenheid, energie, milieu, voedsel, buitenlandse luchtvaart, huisvesting, gerechtigheid en veiligheid, wetgever, maatschappelijk welzijn, sociale en economische ontwikkeling, sport, belasting en inkomsten, handel en industrie, vervoer, stedenbouw en jeugd, een luchtvaart en partnerschap met relevante civiele samenleving en particuliere sectoren.

Bij de samenwerking tussen de overheidsstichting en particulieren kan de overheid bovendien kennis genereren en vasthouden. Met andere woorden de overheid kan bij de uitvoering van de publieke preventietaak gebruik maken van de kennis en kunde vanuit de private sector.

Een ander voordeel van samenwerking tussen overheid in de vorm van een overheidsstichting en particulieren is dat het kan helpen draagvlak te creëren in de samenleving. De stichtingsvorm wordt bij uitstek geschikt geacht om maatschappelijke betrokkenheid te krijgen bij de holistische aanpak van de gezondheid, natuur en milieubescherming. Een stichting staat op minder grote afstand van de mensen dan een ministerie en kan zowel de taal van de overheid als de taal van de private sector en het grote publiek spreken. De “Global action plan for the prevention and control of noncommunicable diseases 2013-2020” van de WHO noemt als een belangrijk uitgangspunt dat mensen en gemeenschappen “empowered” zouden moeten zijn en betrokken bij activiteiten ter voorkoming en bestrijding van niet-communicabele ziekten, waaronder de promotie, beleid, planning, wetgeving, dienstverlening, monitoring, onderzoek en evaluatie.

Tot slot dient het financieel motief voor de keuze van een stichtingsvorm genoemd te worden. Private partijen, zoals de SVB en vooral het bedrijfsleven kunnen financieel bij dragen aan een privaatrechtelijk samenwerkingsverband en niet direct aan de overheid zelf.

Het programmabureau zal mede belast zijn met het zelf ontwikkelen van programma's op de onderscheidenlijke gebieden van de Wellness Maatschappij. Ook ligt in de doelomschrijving van het programmabureau besloten dat een belangrijke taak voor deze entiteit is weggelegd voor de coördinatie van activiteiten met betrekking tot de Wellness Maatschappij. Waar geen overheids- of particuliere instantie beschikbaar is om een programma te implementeren, is het de stichting die aangewezen is een programma te implementeren.

Onder programma's wordt verstaan een samenstel van projecten en activiteiten dat op elkaar is afgestemd. De stichting zal volgens een door de stichting te ontwikkelen model, de geïmplementeerde projecten periodiek dienen te evalueren. Uit de ontwikkelingsactiviteiten en de evaluatie van programma's dient voor de stichting en voor allen betrokkenen leermomenten te volgen.

Uitgangspunt is dat de door de stichting te (doen) ontwikkelen, coördineren en (doen) implementeren van programma's gefinancierd worden door Curaçao (de minister van GMN) en de onder de minister ressorterende overheidsentiteiten en overheidsentiteiten die belast zijn met bepaalde de gezondheid rakende activiteiten. In dit verband kan worden uitgegaan dat de programma's voor een belangrijk deel gefinancierd zullen worden door donaties van de SVB, vooral omdat van een belangrijk deel van de Wellnessprogramma's verwacht mag worden dat er een kostenverlagend effect zal hebben op de zorgkosten.

Aangezien de aard van de programma's holistisch is, kunnen ook financiële bijdragen gevraagd worden aan andere overheidsentiteiten die niet rechtstreeks onder de minister vallen, maar waarvan de activiteiten wel effect hebben op de verantwoordelijkheidsgebieden van de minister. Te denken valt aan instanties zoals Refineria di Kòrsou, Aqualektra en Curoil, in verband met milieu- en natuurbelasting, Gaming Control Board en Fundashon Wega di Number Kòrsou in verband met (gok)verslaving. Deze entiteiten hebben gemeenschappelijk dat zij overheidsentiteiten zijn, waarvan de Regering, hetzij 100% aandeelhouder is, hetzij integraal verantwoordelijk is voor het beleid. Hun financiële bijdrage aan de duurzame gezondheidsbevordering en natuurbewoud, waaronder preventie dient dan ook als een algemene aanwijzing binnen de normatieve kaders van good governance gezien te worden.

De totale bijdrage aan de stichting zal er als volgt uitzien.

Donaties	Bedrag in NAf. per jaar
Bijdrage uit opbrengsten suikertax	2.000.000
Bijdrage van SVB	2.000.000
Bijdrage overige overheidsbedrijven	1.233.500
Totaal	5.233.500

Het gaat om:

- waar de geestelijke gezondheid (van de bevolking gewaardeerd, bevordert en beschermd wordt en waar geestelijke gezondheidsproblemen en verslavingen voorkomen worden.
- waar personen met GGZ-problemen toegang hebben tot zorg dat tijdig en van goede kwaliteit is, zodat ze kunnen bijdragen aan welzijn van families en hun gemeenschap.
- waarbij er cliëntgericht veilig betaalbare zorg die geleverd wordt via een transparante doelmatige en gezonde bedrijfsvoering en waar de rechten van personen met GGZ problemen gerespecteerd worden.
- waardoor morbiditeit, afhankelijkheid en mortaliteit ten gevolge van GGZ voorkomen en verminderend kunnen worden. Geestelijke gezondheidzorg moet dringend integraal gereorganiseerd worden, waarbij de functionele benadering de insteek is.
- Functionele reorganisatie van de voorzieningen ggz en verslavingszorg uitvoeren.

Het Volksgezondheid Instituut Curaçao (VIC) verzamelt gegevens die inzicht geven in de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidszorg in Curaçao ten behoeve van informatievoorziening aan de overheid, zorgverleners en zorginstellingen voor de ontwikkeling en evaluatie van gezondheidsbeleid.

De adolescentengezondheidszorg is in dit verband vanwege de belangrijke positie van adolescentie als voorportaal tot volwassenheid van burgers, zeer belangrijk en dient daardoor van de benodigde middelen en personeel te worden voorzien. Als extra bijzonderheid komt daarbij de preventie van tienerzwangerschappen, naast de andere gebruikelijke thema's.

Op het gebied van ouderengezondheidszorg zal een intensief programma worden opgezet, waarbij 'active aging' centraal staat. De verschillende resultaten uit het afgesloten SEI project 'Grandi ku Orguyo' worden in een structureel programma ingebed en verder uitgewerkt, opdat burgers zo gezond mogelijk ouder kunnen worden en zo lang mogelijk vanuit de eigen omgeving maximaal aan de maatschappij kunnen blijven participeren. Een belangrijk thema daarbij is aanpak van eenzaamheid en depressie naast de andere thema's als gezonde leefstijl, optimaal aangepaste voeding, verantwoord medicatie gebruik.

Ten aanzien van de realisatie van Hospital Nobo Otrabanda, worden diverse activiteiten uitgevoerd waaronder de samenvoeging van de poliklinische laboratorium functie van ADC en het SEHOS Laboratorium als onderdeel van het nieuwe ziekenhuis.

Volgens mededelingen van stichting SONA is de oplevering van de bouw van het nieuwe ziekenhuis nog in het dienstjaar 2018. De planning maakt melding van september 2018. Het beleid van het ministerie van GMN prioriteert de herstructurering van de gezondheidszorg, de aanpak van het vervuilingsvraagstuk en de ontwikkeling van de visserij- en agrarische sector. De aanpak van Nos Hospitaal Nobo Otrabanda is een tastbaar bewijs van het herstructureringstraject. Interministerieel wordt samengewerkt om het megaproject binnen de gestelde financiële kaders te realiseren. Het project herbergt omwille van haar omvang en impact op de samenleving, financiële risico's die bestuurlijke daadkracht vergen. Preventie, onderzoek en kostenbeheersing zijn belangrijke sleutelwoorden. Ze zullen richtinggevend zijn in het gezondheidsherstructureringstraject. De implementatie van de Primary Health concept, versterking 1^e lijn tot 1,5 lijnszorg, het organiseren van de medische sector in vakverenigingen en de inbedding van de medische specialisten in het nieuwe ziekenhuisbeleid, zullen een belangrijk impuls moeten geven aan de overheidsopdracht om tot verregaande kostenbeheersing te geraken. De verdere kostenbeheersing zal gestalte krijgen in de Sociale Verzekeringsbank, die in haar hoedanigheid van Uitvoeringsorganisatie van wetten zoals op de basisverzekering, binnen de gestelde financiële kaders, de verantwoordelijkheid voor de publieke verzekeringen dient te dragen. Beleid ontwaart de noodzaak om zeer gericht risicomanagement tot ontwikkeling te brengen.

Het bevorderen van de veterinaire volksgezondheid heeft betrekking op het verhogen van de voedselveiligheid voor producten van dierlijke oorsprong om de risico's van gecontamineerd vlees of overdracht van zoönose te voorkomen. Hiermee vervult de UOVZ een beschermende functie voor de volksgezondheid. De operationele doelen die in 2018 gerealiseerd dienen te worden, moeten worden gezien als invulling van een lange termijn visie, waarbij alle slachtfaciliteiten die in toenemende mate een dreiging zijn voor de volksgezondheid, vernieuwd zullen worden. De structurele keuring en het toezicht op de import, verkoop en opslag van pluimveevlees blijven prioriteit voor wat betreft de uitbreiding van de taken van de UOVZ. Het laboratorium zal, na de volledige inrichting en bemensing vaker ingezet worden ter ondersteuning van de vleeskeuring, het toezicht op de vleesverkoopplaatsen en de veehouderij.

Het bevorderen van de diergezondheidszorg en -welzijn heeft betrekking op de operationele doelen die ontplooid moeten worden ter bescherming en de verbetering van de gezondheid en het welzijn van de dieren. Door de emotionele en fysieke afhankelijkheid van mens en dier en de belangrijke rol van het dier voor de voedselvoorziening en voedselzekerheid, vervult de UOVZ een directe beschermende functie van de volksgezondheid. Dit benadrukt ook het belang van de inzet van instrumenten voor gezondheid en het welzijn van de dieren en de mens zoveel mogelijk te waarborgen.

Het lidmaatschap van de OIE (wereldorganisatie voor de diergezondheid) kan aanzienlijk bijdragen tot de vervulling van de taken en biedt bovendien ook perspectieven voor de ontwikkeling van de exportproducten van dierlijke oorsprong.

3. Verbeterde kwaliteit van gezondheidszorg en kostenbeheersing (in Naf)

3.1 Verbeterde zorg/integraal					
Instrumenten		2018	2019	2020	2021
3.1.1	Opstellen zorgvisie met als uitgangspunt integrale gezondheidszorg	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.1.2	Dialogen organiseren met de stakeholders in het keten gezondheidszorg	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.1.3	Uitvoering geven aan het Diabetes protocol	85.000	150.000	150.000	150.000
3.2 Geïntegreerde zorg					
3.2.1	Opstellen functieverdelingsplan lokale en regionale ziekenhuizen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.3 Betere samenwerking en kostenbesparing					
3.3.1.	Uitvoeren Protocol en Letter of Intent inzake samenwerking met Aruba en Sint Maarten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.4 Kostenbeheersing					
3.4.1	Toezicht houden op Bouw HNO	-	-	-	-
3.4.2	Traject transitie SEHOS naar HNO Holding	-	-	-	-
3.4.3	Zorgautoriteit oprichten	-	-	-	-
3.4.4	Budget beheer SEHOS met blik naar HNO	-	-	-	-
3.4.5	Traject Verbetering specialistische zorg	-	-	-	-
3.5 Verbeterde dienstverlening					
3.5.1	Introduceren van 24/7 huisartsen posten in (groepen) wijken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.6 Kwaliteitsverbetering ziekenhuiszorg					
3.6.1	Vorbereiding vergunningen HNO	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.7 Inspectie en handhaving					
3.7.1	Uitvoer Landsverordening Inspectie Gezondheid, Milieu en Natuur	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.8 Implementatie BIG					
3.8.1	(Kwaliteits) register beroepsbeoefenaren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.9 Deugdelijk bestuur					
3.9.1	Benoemen leden Raad voor de Volksgezondheid	47.900	47.900	47.900	47.900

3.10 Beter zorg en minder kosten				
3.10.1	Beleidsplan en uitvoeringsplan natuurlijke en integrale gezondheidszorg opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
		132.900	197.900	197.900

SDG doel 12: Ensure sustainable consumption and production patterns.

Verantwoord gebruik van hulpbronnen; Zorgen voor duurzame consumptieve- en productiepatronen.

- Verandering van aanpak 'Van Ziekte en Zorg ZZ naar Gezondheid en Gedrag GG'. Van ZZ naar GG concept is gestoeld op de Sustainable Development Goals (SDG) en 'no one left behind' gedachte.
- De overheid moet zowel bij gezondheidszorg als bij landbouw, milieu en natuur slimmer inkopen: mensgerichte zorg inkopen voor allen en voor personen met psychische / psychiatrische problemen die op een efficiënte manier en tegen een redelijke prijs geleverd kan worden.
- Herallocatie van beschikbare geld middelen als de gezondheidszorg, en GGZ integraal willen op pakken.
- Dit betekent ook dat de burger in het algemeen en de GGZ-zorg dat gezond gedrag, het nemen van verantwoordelijkheid en het vergroten van de eigen keuzes belangrijke componenten zijn van de GGZ zorg. Om dit daadwerkelijk te kunnen realiseren is een belangrijke voorwaarde, dat mensen voldoende informatie hebben waarop zij hun keuzes kunnen baseren.

De regering van Curaçao zal een aanvang maken met de invoering van een nationaal zorgsysteem.

Het Nationaal zorgsysteem behelst een verandering in de gezondheidszorgsysteem van Curacao die het mogelijk maakt om te komen tot health population management. Het is een integraal geheel bestaande uit verschillende onderdelen die in 2016 zijn opgestart zoals o.a het ontwikkelen van een zorgmonitor gebruikmakende van data afkomstig van de basisverzekering (SVB) die in 2013 is geïntroduceerd.

Van een nationaal zorgsysteem is sprake op het moment dat de hele bevolking verzekerd is tegen ziektekosten, automatisering van de gezondheidszorg heeft plaats gevonden, er een gebalanceerd financieringsmodaliteit en een zorgautoriteit aanwezig en operationeel zijn.

De realisatie van een nationaal zorgsysteem vereist een governance structuur waarin flankerende wet- en regelgeving als randvoorwaarde dienen. Het gaat om de volgende hoogst geprioriteerde wet- en regelgeving:

1. Landsverordening Beroepen in de Gezondheidszorg (BIG).
Het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van toegelaten zorgverleners in de gezondheidszorg en het laten aansluiten van het aantal zorgverleners en hun competenties op de zorgvraag op Curaçao.
2. Wet Publieke Gezondheid.
Deze wet regelt de Gezondheidsbevordering in verband met universele, selectieve, geïndiceerde en zorg gerelateerde preventie.
3. Declaratiewet.

Deze wet regelt de betaling van de dokters die in het ziekenhuis werken.

4. Wetgeving grondwaterbeheer.

Deze wet regelt het beheer, onderhoud, de infrastructuur van dammen, sakado's, en kopi's, als ook het meten van het waterniveau en waterkwaliteit in putten.

5. Nationaal Zorgsysteem (Basisverzekering).

6. Natuurbeheer

De komende jaren zal verder aandacht worden besteedt aan de wetten die aanpassing, dan wel implementatie van uitvoeringsvoorschriften behoeven, alsook nieuw te ontwikkelen wetten waarvan sommige reeds in concept zijn en verder behandeld moeten worden de advies ronde.

De Raad voor de Volksgezondheid brengt gevraagd en ongevraagd advies uit naar de minister van Gezondheid, Milieu en Natuur over aangelegenheden die de zorgaanbieders, zorgverzekeraars en patiënten rechtsreeks raken (volksgezondheid en gezondheidszorg).

De Raad voor de Volksgezondheid zet zich in voor de volksgezondheid, de toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg.

De Raad heeft tot taak het op verzoek of uit eigen beweging uitbrengen van advies aan de minister over:

- de structuur, de uitvoering, de kwaliteit en de doelmatigheid van de gezondheidszorg;
- de uitvoering van de wettelijke regelingen op het gebied van de volksgezondheid;
- alle andere zaken die van belang zijn voor de volksgezondheid.

De Inspectie houdt toezicht op de veiligheid en de kwaliteit van de zorg in het algemeen op de gezondheidszorg, gezondheidsbescherming, geneesmiddelen in het bijzonder.

Tevens houdt de Inspectie toezicht op de samenwerking tussen zorgaanbieders of die samenwerking onderling goed verloopt.

Op deze manier dragen zorgaanbieders actief bij aan het bevorderen van de kwaliteit van leven van de patiënt of cliënt, van ouders en van mantelzorgers.

Als verbeteringen uitblijven of als er acuut gevaar is voor de patiëntveiligheid grijpt de Inspectie op passende wijze in.

De Inspectie Gezondheidszorg bewaakt en bevordert goede en veilige zorg. Zij gaat uit van gezond vertrouwen in de aanbieders van zorg. Omgekeerd vraagt zij vertrouwen in haar toezicht en onafhankelijk oordeel.

De Inspectie Geneesmiddelen houdt toezicht op de naleving van wettelijke regelingen op het gebied van de geneesmiddelenvoorziening, verdovende middelen en psychotrope stoffen.

Dit houdt in dat de Inspectie Geneesmiddelen toezicht houdt op de beroepsuitoefening door apothekers en apothekersassistenten, de handel in geneesmiddelen en aanverwante producten, de naleving van kwaliteitsbepalingen door de farmaceutische industrie, de farmaceutische groothandels en de apotheken.

De Inspectie Gezondheidsbescherming houdt toezicht op de naleving van de wettelijke regelingen op het gebied van waren, waaronder eet- en drinkwaren, drinkwater, en bestrijdingsmiddelen.

De Inspectie Natuur en Milieu in oprichting, draagt zorg voor het toezicht op natuur en milieu.

4. Een schoner en gezonder leefmilieu (in NAF)

4.1 Gezonder leefomgeving					
Instrumenten		2018	2019	2020	2021
4.1.1	Natuurbeleidsplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.2	Milieubeleidsplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.3	Opstellen LvO milieu en natuur	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.4	Naleving en invulling geven aan internationale verdragen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.5	Samenwerking met internationale organisaties	176.000	176.000	176.000	176.000
4.1.6	Beleid omtrent afvalscheiding en recycling opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.7	Richtlijnen en sancties voor luchtvervuiling opstellen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.8	Traject interministeriële samenwerking met VVRP UOOW voor onderhoud groen	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.1.9	Uitvoering onderhoud groen	100.000	100.000	100.000	100.000
4.1.10	Reviseren en implementeren wetgeving verbannen plasticboodschappentasjes, foambakjes	105.000	105.000	105.000	105.000
4.1.11	Reviseren en implementeren wetgeving tot eigen verantwoordelijkheid onderhoud en schoonmaak van woonomgeving en bedrijfsomgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2 Verbetering strandfunctie en gezonder leefomgeving					
4.2.1	Traject Strandonderhoud projectplan	150.000	150.000	150.000	150.000
4.2.2	Interministeriële samenwerking met MEO voor strandonderhoud	350.000	350.000	350.000	350.000
4.2.3	Onderhouden, repareren vissershaven	2.800.000	2.800.000	1.000.000	1.000.000
4.2.4	Toezicht op vissershaven en stranden	873.500	873.500	873.500	873.500
4.2.5	Controle op de vissers	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.6	Monitoring op de visstand	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.7	Organiseren van de infrastructuur	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.2.8	Nulmeting vissersboten uitvoeren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.3 Verbeterde beheer milieu en natuur					
4.3.1	Onderhoud irrigatie - structuur	15.000	15.000	15.000	15.000
4.3.2	Onderhoud malerijen	15.000	15.000	15.000	15.000
4.3.3	Carmabi	288.206	288.206	288.206	288.206
4.3.4	Werkmateriaal en tuingereedschappen	85.000	85.000	85.000	85.000
4.3.5	Reviseren en implementeren Milieu- en natuurbeleidsplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten

4.3.6	Uitvoering WAITT project	150.000	200.000	200.000	200.000
4.4 Risicovermindering calamiteiten en hergebruik hemelwater					
4.4.1	Kwaliteitsmeting putwater	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.4.2	Nulmeting waterplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.4.3	Implementatieplan watermanagement opstellen en uitvoeren	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.5 Toegang en beheer van stranden					
4.5.1	Investering en verfraaiing	50.000	50.000	50.000	50.000
4.5.2	In kaart brengen van beheer van publieke stranden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.5.3	Veiligheidsmaatregelen ter bescherming van strandgebruikers	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.6 Bescherming en behoud van natuurgebied					
4.6.1	Uitvoering van wet- en regelgeving op gebied van natuur	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.6.2	Uitvoer van internationale verdragen, waaronder Cartagena-verdrag	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.6.3	Behoud en beheer RAMSAR gebieden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.7 Bewaken van de lucht kwaliteit					
4.7.1	Aankoop van verschillende meetapparaten	155.000	25.000	25.000	25.000
4.7.2	Accreditatie GGD Amsterdam	75.000	75.000	75.000	75.000
4.8 Toezicht houden en optreden en overtreding m.b.t. het milieu (rechtshandhaving milieuwet en regelgeving)					
4.8.1	Milieupolitie (ITHC)	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.8.2	Samenwerking met het multidisciplinaire team bestaande uit GMN, Justitie en VVRP	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.9 Verbeterde handhaving					
4.9.1	Instellen Milieupolitie/wagenpark voor handhavingswerkzaamheden	445.000	250.000	200.000	150.000
4.10 Effectief inkoop vuilophaal en overige schoonmaakwerkzaamheden					
4.10.1	Selikor	26.524.418	26.524.418	26.524.418	26.524.418
4.11 Effectief inkoop van natuurbescherming, educatie en soortbehoud van bedreigde diersoorten					
4.11.1	Fundashon Parke Tropikal	470.232	470.232	470.232	470.232
Totaal		32.827.356	32.552.356	30.702.356	30.652.356

SDG doel 6: Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all.

Schoon water en sanitaire voorzieningen; Ervoor zorgen dat water en sanitaire voorzieningen voor iedereen beschikbaar zijn en duurzaam beheerd wordt.

SDG doel 9: build resilience infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation.

Innovatie en goede infrastructuur; het bouwen van een flexibele infrastructuur, het bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisatie en innovatie.

SDG doel 15: Protect and promote sustainable use of terrestrial ecosystem, sustainably manage forests, combat desertification and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss.

Duurzaam landgebruik; het beschermen, herstellen en bevorderen van het duurzame gebruik van terrestrische ecosystemen, het waarborgen van een duurzaam bosbeheer, het bestrijden van woestijnvorming, het tegengaan van landdegradatie, verlies aan biodiversiteit en het treffen van maatregelen voor herstel.

SDG doel 13: take urgent action to combat climate change and its impacts

Klimaatmaatregelen; het nemen van dringende maatregelen om klimaatverandering en de gevolgen ervan te bestrijden.

SDG doel 14: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development

Duurzame oceanen; het in stand houden en duurzaam gebruikmaken van oceanen, zeeën en mariene hulpbronnen voor duurzame ontwikkeling.

Het beleid zet voort op de reeds ingezette beleidsmatige inkadering van “lucht en milieuvervuiling”. Het zal toe zien op het aandragen van wetvoorstellen, die normering van gedrag en sanctionering van nalatigheid voorschrijven. Het vergunningenstelsel wordt gemoderniseerd. De eigen verantwoordelijkheid, zowel van de individuele burger als van de industrie, zal worden benadrukt. Beleid zal worden geformuleerd op het “strafbaar stellen” van vervuiling. Volkseducatie, opsporing en vervolging behoren tot de speerpunten in de beleidsmatige aanpak van het vervuilingsvraagstuk.

De komende regeerperiode staat in het teken van het scheppen van een schoon en gezonder leefmilieu voor de gemeenschap van Curaçao. Het ministerie van GMN zal zich steeds meer richten op het scheiden en recyclen van afvalstoffen. Het opstellen van een beleid dat gedragen wordt door alle stakeholders in de gemeenschap staat hierbij centraal.

Het verminderen en waar mogelijk elimineren van de luchtvervuiling door bedrijven in het industriegebied van het Schottegat zal de nodige aandacht krijgen. Het ministerie zal met richtlijnen komen om de problematiek van luchtvervuiling van de bedrijven daadkrachtiger aan te pakken. Daarbij wordt eveneens gedacht aan het toepassen van de nodige sanctiemiddelen om de vervuiling in goede banen te leiden. De samenwerking met GGD Amsterdam is daarbij van essentieel belang.

Een schoner gezonder leefmilieu vereist eveneens een beter en afgestemde interministeriële samenwerking met betrekking tot het openbaar groen (GMN/VVRP), openbare stranden (GMN, MEO/CTB).

In augustus 2017 is het Raad van Ministers akkoord gegaan met de formele oprichting van de Blue Halo Commissie. De Blue Halo Commissie is, conform de afspraken in het MOU tussen Curaçao en het Waitt Institute, ingesteld en bestaat uit ambtenaren van de verschillende ministeries. De volgende stap is het vaststellen van het Ocean Policy Plan, waarin verschillende beleidsaanbevelingen zijn opgenomen om de oceaan rondom Curaçao te beschermen. De verschillende beleidsaanbevelingen dienen nog uitgewerkt te worden in concrete actiepunten. In het dienstjaar 2018 staat de uitvoering van de volgende activiteiten opgenomen:

- het meerboeienprogramma (aanschaf 80 boeien Naf 28.000);
- de opstartkosten voor het Marinepark Oostpunt (afbakening, plaatsen borden Naf 17.000);

- het opzetten van een monitoringsprogramma en opleiding dataverzamelaars (Visserijmonitoring Naf 200.000);
- Consultancykosten voor het aantrekken of ter beschikking stellen van een wetgevingsjurist, Naf 75.000.

Het bestaande Milieu- en Natuurbeleidsplan zal een revisie ondergaan en gericht geschreven worden op het waarborgen van een schoner en gezonder leefmilieu. Om het hergebruik van hemelwater te stimuleren en de risico's op calamiteiten als gevolg van orkanen beter te kunnen beheersen, wordt een implementatieplan watermanagement opgesteld en uitgevoerd.

Het zogenaamde X-team of Milieupolitie wordt weer ingesteld om de illegale stort en stortplaatsen gericht aan te pakken. Het X-team is een samenwerkingscommissie bestaande uit onder meer medewerkers van GMN (AVB, MNB, THZ), Openbaar Ministerie, Politie, Selikor NV en de Veiligheidsinspectie. Het optreden van het team zou in nauwe samenwerking met het Openbare Ministerie geschieden.

Het beleid wordt voortgezet op de reeds ingezette beleidsmatige inkadering van "lucht en milieuvervuiling". Wetvoorstellen moeten worden voorgedragen, die normering van gedrag en sanctionering van nalatigheid voorschrijven. Het vergunningstelsel wordt gemoderniseerd. De eigen verantwoordelijkheid, zowel van de individuele burger als van de industrie, zal worden benadrukt. Beleid moet worden ingezet op het "strafbaar stellen" van vervuiling. Gericht dient de samenwerking te worden opgezocht met justitie en onderwijs. Volkseducatie, opsporing en vervolging behoort tot de speerpunten in de beleidsmatige aanpak van het vervuilingsvraagstuk. Ook zal worden ingezet op wetgeving die behoud van toegang tot lokaal natuurschoon voor een ieder mogelijk maakt.

Inspectie milieu en natuur staat in voor de handhaving van de milieuhygiëne: toezicht houden op de naleving van de milieuvoorschriften, niet-naleving rapporteren aan overheden met sanctioneringsbevoegdheid, maatregelen nemen om de milieuvoorschriften te doen naleven.

5. Hogere productie (in Naf)

5.1 Effectiever beleidsplanning					
Instrumenten		2018	2019	2020	2021
5.1.1	Dialogen organiseren met de vissers, veetelers en landbouwers, in samenwerking met Veterinaire Zaken	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.2 Verbeterde voedselveiligheid, gezondheidsbescherming en modernere productie					
5.2.1	Meerjarenbeleidsplan opstellen voor aanpak landbouw, veeteelt en visserij	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.2.2	Interministeriële samenwerking met UO Domeinbeheer- ministerie VVRP voor het uitgeven van terreinen voor landbouw en of veeteelt	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.3 Verbeterde gezondheid door betere voeding					
5.3.1	Opstellen en Uitvoering Stimuleringsplan Home Farming	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.4 Hogere professionaliteit					

5.4.1	Traject uitwerken van de opleiding curriculum gericht op landbouw, visserij en veeteelt	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.5 Het voorzien in het beleid rondom voedsel voorziening, zelfredzaamheid en dieren welzijn					
5.5.1	Actualiseren agrarisch en visserij beleidsplan	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.5.1	Opstellen LvO visserij	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.5.2	Opstellen LvO agrarisch	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.5.3	Opstellen LvO dierenwelzijn	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.5.4	Beleidsondersteunend onderzoek	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.6 Het uitvoeren van de keuring van pluimvee afgeleide producten (pluimveevlees en het toezicht op de verkoop-, opslag-, verwerking- en beweringsplaatsen)					
5.6.1	Het aantrekken en opleiden van personeel voor keuring pluimvee afgeleide producten	60.000	-	-	-
5.7 Het ondersteunen van de lokale veehouderij					
5.7.1	Voorlichting stakeholders ter ondersteuning van lokale veehouderij	10.000	10.000	10.000	10.000
5.7.2	Curatieve- en preventieve behandelingen (algemeen en veestapel UO AVB)	25.000	25.000	25.000	25.000
5.7.3	Aanzet regulatie transport van vee, in kader van het dierenwelzijn	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.7.4	Indienen wetsvoorstel inzake IenR (identificatie en registratie) vee	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.8 Het toegankelijk maken van kennis, kunde en middelen op het gebied van landbouw					
5.8.1	Renovatie gebouw malen en dorsen van sorghum	15.000	15.000	15.000	15.000
5.9 Het promoveren van ontwikkeling en ondersteuning van duurzame agrarische producten					
5.9.1	Soltuna	456.588	456.588	456.588	456.588
5.10 Toegang tot inheemse boom en plantensoorten					
5.10.1	Het opzetten van een kwekerij voor inheemse boom- en plantensoorten	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal		591.588	531.588	531.588	531.588

Het versterken van de organisatie en een hogere productie van het ministerie verdient extra aandacht. De dialogen met de vissers, veetelers en landbouwers zullen worden voortgezet. Daarbij zullen de thema's "verbeterde voedselveiligheid, gezondheidsbescherming en moderne productie steeds besproken worden en als opgenomen worden in een meerjarenbeleidsplan voor de verbetering van landbouw, veeteelt en visserij op Curaçao. Een belangrijk speerpunt is de versterking van de interministeriële samenwerking met UO Domein Beheer van het ministerie van VVRP voor het uitgeven van terreinen in beheer aan de UO AVB van het ministerie van GMN voor het gericht stimuleren van landbouw en veeteelt op Curaçao, alsmede samenwerking met MEO voor de economische stimulering van lokaal verbouwde producten.

Het ministerie gaat voor een verbeterde gezondheid door betere voeding. Daartoe zal het ministerie een stimuleringsplan Home Farming opstellen en ten uitvoer brengen onder de gemeenschap van Curaçao. Het produceren van het eigen voedsel thuis staat daarbij centraal.

Het ministerie zet op een hogere professionaliteit van de te verlenen diensten. Daartoe wordt een traject uitgewerkt van de opleiding curriculum gericht op landbouw, veeteelt en visserij.

Het beleid zal erop gericht zijn op een effectievere inzet van personeel en middelen. Daarbij zullen de kerntaken van de UO AVB een herziening ondergaan.

Het ingezette beleid ter realisatie van de zelfvoorzienende burger zal worden voortgezet. De ontwikkeling van de visserij- en landbouwsector geniet prioriteit. Het kunnen bedrijven van kleinschalige landbouw en veeteelt activiteiten, zal binnen handbereik van de burger worden gebracht. Het beleid zal zich gericht inzetten tot het doen verrichten van onderzoek en ontwikkeling en uitvoeren van visserij en landbouw gerichte educatietrajecten. De ontwikkeling van competenties van de lokalen is hierbij het beleidsdoel. De beleidsactiviteiten snijden de economische doelen welke de regering voorschrijft. Er wordt gericht de samenwerking met de ministeries die de economische en educatieve belangen behartigen opgezocht.

6. Ondersteuning bedrijfsvoering (in Naf)

6.1 Verbeterde dienstverlening				
Instrumenten	2018	2019	2020	2021
6.1.1 GMN website en klachtenlijn opzetten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
6.2 Verbeterde ICT en Informatie voorziening GMN breed				
6.2.1 HR digitale monitoring systeem	45.000	45.000	45.000	45.000
6.3 Huisvesting				
6.3.1 Ontwikkeling en bouw nieuw GMN gebouw	750.000	3.000.000	1.000.000	50.000
6.4 Diverse kosten soorten				
6.4.1 Beloning van Personeel	27.352.000	27.352.000	27.352.000	27.352.000
6.4.2 Verbruik goederen en diensten	12.898.350	12.898.350	12.898.350	12.898.350
Afschrijving vaste activa	896.000	896.000	896.000	896.000
6.4.3 Subsidies	1.579.200	1.579.200	1.579.200	1.579.200
6.4.5 Overdrachten	26.524.500	26.524.500	26.524.500	26.524.500
6.4.6 Sociale Lasten	685.200.000	703.500.000	722.800.000	731.200.000
6.4.7 Andere uitgaven	47.000.000	48.200.000	50.100.000	52.000.000
6.4.8 Investerings	11.435.000	11.435.000	11.435.000	11.435.000

Het ministerie zet in op een substantiële verbetering van de informatievoorziening naar de burger toe. Daartoe behoort ook een effectievere en efficiëntere afhandeling van klachten. Het ministerie wendt doelbewust de inzet van ICT-middelen aan om de drempel voor de burger te verlagen. De te ontwikkelen tool zal in 2018 worden ingezet. Daartoe zal een callcenter bemenst en operationeel worden.

Het ontwikkelen van beleid jegens het zorgbeleidsveld vergt een hogere mate van beleidsprecisie dan tot nu toe betracht. Maatwerk met een nog hogere mate van scherpheid zal moeten resulteren in het ontwikkelen van interventies. Het beleid zet in op het ontwikkelen van een digitaal managementtool die het ministerie in staat stelt direct bij de bron (veld) data te verzamelen, welke tot management – en sturingsinformatie verwerkt kan worden.

Door te beschikken over de juiste data en door deze juist te interpreteren wordt de impact van investeringen in het menselijk kapitaal meetbaar en inzichtelijk. Een goed functionerend personeelsinformatiesysteem is hierbij van essentieel belang om alle HRM informatie overzichtelijk te beheren.

Met het toepassen van e-HRM wil de HRO van GMN de volgende doelen bereiken:

- betere service en kwaliteit van de HR Afdeling;

- betere en snellere informatievoorziening voor managers en medewerkers;
- modern werkgeverschap;
- kostenbesparing.

Het ministerie bespeurt de noodzakelijkheid om middels een aangepast dan wel gemoderniseerd legesverordening te geraken tot bedragen die beter in verhouding staan met de nieuwe ontwikkelingen. Het aanpassen van de legesverordening maakt integraal onderdeel uit van het traject 'modernisering wetgeving GMN'. Daartoe zal het moeten kunnen beschikken over wetgevingsjuristen en of derden, die het traject inhoudelijk vormgeven. De opzet is om in 2018 concrete voorstellen die tot wetsverandering leiden, in te dienen.

Het ministerie zet in op een substantiële verbetering van de informatievoorziening naar de burger toe. Daartoe behoort ook een effectievere en efficiëntere afhandeling van klachten. Het ministerie wendt doelbewust de inzet van ICT-middelen aan om de drempel voor de burger te verlagen. De te ontwikkelen tool zal in 2018 worden ingezet. Daartoe zal een callcenter bemenst en operationeel worden.

Het ministerie zet in op de realisatie van passende kantoor- en werkruimten in de ontruimde panden te Bellisimaweg. Deskundigen zullen ingezet worden voor het opstellen van een plan met het bijbehorende financieel en technisch overzicht. De inzet is om zulks verbouwing binnen een tijdsbestek van 3 jaar te realiseren.

Ministerie van Financiën

Visie

Het ministerie van Financiën streeft er naar een organisatie te zijn die financiële integriteit in de maatschappij bevordert en zich inzet voor een geïntegreerd, evenwichtig en verantwoord financieel, fiscaal en monetair beleid.

Missie

Het bevorderen van een doeltreffend en evenwichtig financieel-, fiscaal-, douane- en FIU-beleid, het bevorderen van een verantwoorde, doelmatige en rechtmatige verwerving en besteding van de overheidsmiddelen en het bewaken van de budgettaire aangelegenheden.

19 Ministerie van Financiën

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Financiën	Bestuursverantwoordelijk voor de financiële, fiscale monetaire en energie aangelegenheden
90 Algemeen Beheer Financiën	00 Kabinet Minister van Financiën	Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie
	01 Secretaris generaal	Eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering
	02 Ministeriële Staf	Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie
	04 Beleidsorganisatie	Zorgdragen voor ontwikkelen en evalueren van financieel beleid
	06 Sector Financieel Beleid en Begrotingszaken	- Zorgdragen voor bewaking budgettaire aangelegenheden - Zorgdragen voor beheersing en controle besteding overheidsmiddelen
	07 Stichting OAB	Zorgdragen voor beheersing en controle besteding overheidsmiddelen
91 Belastingen	00 Douane	- Toezicht en controle op geld en goederenstroom - Bijdragen aan de bescherming van de (internationale) gemeenschap
	02 Sector Fiscale Zaken	Ontwikkelen van fiscaal beleid (nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht Effectieve en doelmatige uitvoering van de fiscale en douane aangelegenheden
	04 Stichting Belasting Accountants Bureau (BAB)	- Zorgdragen voor verbetering van de belastingcompliance van alle ondernemingen op Curaçao - Zorgdragen dat alle ondernemers belastingaangifte doen en de verschuldigde belasting betalen.
	06 Inspectie der Belastingen	- Bijdrage aan de Ontwikkeling van fiscaal beleid (nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht; - Effectieve en doelmatige Uitvoering van de Fiscale aangelegenheden.
	07 Landsontvanger	De inning en invordering van alle aan het Pais Kòrsou toekomende gelden uit diverse Landsbelastingen;

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid
		- De inning en invordering van belastingen bij invoer en accijnzen; - De inning van diverse aan het Pais Kòrsou toekomende, dan wel door haar gegeven bijdragen en vergoedingen.
93 Geldleningen	00 Geldleningen	
95 Algemene Uitgaven en Inkomsten	00 Niet in te delen uitgaven/inkomsten 01 Onvoorziene uitgaven	
98 Ov. Financ.Alg. Dekkingsmidd.	00 Financial Intelligence Unit Curaçao 02 Overige uitgaven Financiën /dekkingsmiddelen	- Het bevorderen van de financiële integriteit door het produceren van intelligence informatie ten behoeve van de bestrijding, de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (Analyse) en het uitoefenen van toezicht op de niet-financiële instellingen die vallen onder de Lv Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT) en de Landsverordening identificatie bij dienstverlening (LID) (Toezicht) - Het toetsen van beleid aan de Code Corporate Governance

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 – Bestuursorganen	849.197	771.915	764.315	764.315
90 – Algemeen Beheer Financiën	20.464.490	21.294.794	20.863.456	20.863.456
91 - Belastingen	62.966.897	62.926.371	61.986.099	61.986.099
93 – Geldleningen	59.255.700	53.108.700	55.597.700	55.597.700
95 – Algemene Uitgaven en Inkomsten	48.011.736	72.736.396	97.180.672	105.880.672
98 – Overige Financiële algemene dekkingsmiddelen	9.409.553	9.193.393	9.052.527	9.052.527
Totaal:	200.957.573	220.031.569	245.444.769	254.144.769
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 - Bestuursorganen	-	-	-	-
90 – Algemeen Beheer Financiën	8.600.000	-	-	-
91 - Belastingen	5.237.000	-	-	-
93 – Geldleningen	2.057.804.700	-	-100.000.000	-
95 – Algemene Uitgaven en Inkomsten	5.302.300	5.000.000	5.000.000	5.000.000
98 – Overige Financiële algemene dekkingsmiddelen	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000
Totaal	2.078.844.000	6.900.000	-93.100.000	6.900.000

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 - Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	585.527	581.175	694.090	694.090
Programmakosten	263.670	190.740	70.225	70.225
Totaal	849.197	771.915	764.315	764.315
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

90 – Algemeen Beheer Financiën

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.248.572	21.138.598	20.707.260	20.707.260
Programmakosten	215.918	156.196	156.196	156.196
Totaal	20.464.490	21.294.794	20.863.456	20.863.456
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	6.600.000	-	-	-
Programmakosten	2.000.000	-	-	-
Totaal	8.600.000	-	-	-

91 - Belastingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	62.929.344	62.899.205	61.958.933	61.958.933
Programmakosten	37.553	27.166	27.166	27.166
Totaal	62.966.897	62.926.371	61.986.099	61.986.099
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.237.000			
Programmakosten	-			
Totaal	5.237.000			

93 - Geldleningen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	59.255.700	53.108.700	55.597.700	55.597.700
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	59.255.700	53.108.700	55.597.700	55.597.700
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.057.804.700		-	
Programmakosten	-	-	-100.000.000	-
Totaal	2.057.804.700	-	-100.000.000	-

95 – Algemene Uitgaven en Inkomsten

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	48.011.736	72.736.396	97.180.672	105.880.672
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	48.011.736	72.736.396	97.180.672	105.880.672
Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	5.302.300	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Totaal	5.302.300	5.000.000	5.000.000	5.000.000

98 – Overige Financiële algemene dekkingsmiddelen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.110.071	7.724.595	7.783.729	7.783.729
Programmakosten	1.299.482	1.468.798	1.268.798	1.268.798
Totaal	9.409.553	9.193.393	9.052.527	9.052.527
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000

Outcome (Algemene doelstelling)

Het ministerie van Financiën heeft de volgende outcomes:

1. Randvoorwaarden voor het faciliteren van economische groei zijn gerealiseerd.
2. Een efficiënter overheidsapparaat.
3. Het financiële beleid van de overheid is efficiënter.
4. Het financiële beleid van de overheid is effectiever.
5. De Good Corporate Governance Code is operationeel.
6. Ondersteuning bedrijfsvoering.

1. Randvoorwaarden voor het faciliteren van economische groei zijn gerealiseerd (in Naf)

1.1 Stimulering van de economie				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
1.1.1 Fiscale stimuleringsmaatregelen	115.000	115.000	115.000	115.000
1.1.2.1 Investerings lokale projecten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.2 Internationale belastingverdragen				
1.2.1 DTA's en TEIA	32.500	32.500	32.500	32.500
1.2.2 Implementeren OECD-normen	110.000	110.000	110.000	110.000
1.3 Internationale douane verdragen				
1.3.1 Afsluiten verdragen	225.000	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
1.4 Innovatie producten financiële sector				
1.4.1 Ontwikkelen innovatieve producten	37.500	37.500	37.500	37.500
1.5 Marketing en promotie financiële sector				
1.5.1 Samenwerking financiële sector	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal	535.000	310.000	310.000	310.000

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Ten behoeve van stabiele overheidsfinanciën is het bevorderen van duurzame economische groei van belang. Het ministerie van Financiën heeft hierin een rol door het scheppen van de

randvoorwaarden voor het faciliteren van economische groei. Het fiscaal aantrekkelijk maken van Curaçao voor lokaal ondernemerschap en als internationale investeringsmarkt moeten leiden tot duurzame werkgelegenheid en economische groei, waardoor voldoende belastinginkomsten worden gewaarborgd.

Samenhang met de output en activiteiten

Op fiscaal terrein zal in de komende periode de focus zijn op verbetering van het investeringsklimaat voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen. Lokaal is het streven om de voorwaarden te scheppen ter stimulering van de economie. Op het internationale vlak zal de focus zijn op het realiseren van een toename van relevante internationale (douane) belastingverdragen. In het kader van het verbeteren van het investeringsklimaat voor niet-ingezetenen is ook speciale aandacht voor de implementatie van de aanbevelingen ter naleving van de internationale normen. In het kader van de afspraken met de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) wordt op dit moment een “Accelerated Peer Review” uitgevoerd door de Peer Review Group (PRG) van het Global Forum.

Curaçao heeft zich gecommitteerd aan het Global Forum om als transparant en internationaal erkende jurisdictie te boek te staan. In dit kader heeft Curaçao op meerdere fronten haar wetgeving aangepast om zo aan haar toezeggingen in het kader van het Global Forum te voldoen.

Curaçao heeft belang bij om een goede kwalificatie te behalen binnen het Global Forum om zo internationaal erkend te blijven en te voorkomen dat andere landen overgaan tot het opnemen van Curaçao op nationale zwarte lijsten van derde landen. Omwille van een verdere verbetering van deze kwalificatie dient meer aandacht uit te gaan naar het inrichten van de uitwisselingsprocessen aan de normen en eisen van de Curaçaose wetgeving die reeds in de eerste fase van de “Peer Reviews” een voldoende kwalificatie verkregen heeft. Daarnaast dienen internationale veranderingen, ingezet door de OESO, actief geanalyseerd te worden om deze op een adequate manier in de lokale wet- en regelgeving te verwerken.

Daarnaast heeft Curaçao zich, tevens binnen het OESO kader, gecommitteerd aan de Countering of Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) agenda. Curaçao heeft zich binnen deze BEPS agenda gecommitteerd aan de minimum standaarden, welke de volgende actiepunten behelzen: Actiepunt 5 “Countering Harmful Tax Practices; Actiepunt 6 “Treaty Shopping; Actiepunt 13 “Transfer Pricing Documentation and Country by Country Reporting; Actiepunt 14 “Dispute Resolution”. Het tegengaan van belastingontwijking door grondslaguitholling en winstverschuiving heeft nooit zoveel aandacht gekregen als nu. Dat is verklaarbaar. Door dalende belastingopbrengsten en berichten over belastingontwijking zijn belastingregels van landen onder druk komen te staan. Deze regels dateren nog uit een ander tijdperk. Ze zijn vooral gericht op nationaal opererende ondernemingen en zijn onvoldoende op elkaar afgestemd. Daardoor maken ze belastingontwijking door internationaal opererende ondernemingen mogelijk. De enorme vlucht die de globalisering heeft genomen en de verandering van bedrijfsmodellen hebben dat risico vergroot. Met nieuwe regels kan daar beter op ingespeeld worden, waardoor deze regels eerlijker en meer solide zijn. Wereldwijde afspraken zijn daarbij van belang zowel voor overheden als voor burgers en het bedrijfsleven. Die garanderen eerlijke concurrentieverhoudingen en voorkomen dat landen ongecoördineerd unilateraal actie ondernemen. Vanwege het grote maatschappelijke belang en de wens te komen tot wereldwijde, gecoördineerde afspraken, heeft de G20 in september 2013 het ambitieuze BEPS-actieplan van de OESO omarmd.

Ten aanzien van Actiepunt 13 van de BEPS-agenda worden multinationals verplicht om jaarlijks verslag uit te brengen over hun reële aanwezigheid, activiteiten en financiële situatie in iedere betreffende belastingjurisdictie. Curaçao heeft, om te voldoen aan deze nieuwe internationale standaard, een ontwerpplandsverordening tot wijziging van de Landsverordening op de winstbelasting 1940 ingebracht in het wetgevingstraject.

Het voldoen aan de internationale standaard zal een positief effect hebben op het bevorderen van de internationale financiële dienstverlenende sector.

Activiteiten

Ter bevordering van de lokale economie zullen fiscale incentives ontwikkeld worden ter bevordering van de investeringsklimaat en lokaal ondernemerschap. Hierbij zullen de overheidsgelieerde financiële instellingen gestimuleerd worden om meer te investeren in lokale projecten.

De regering ziet mogelijkheden om de instellingen aan te sturen door bijvoorbeeld het vaststellen van de voor haar beleid geïdentificeerde growth-drivers voor economische groei. Hiermee worden de prioritaire groeisectoren geïdentificeerd. Tevens zal waar mogelijk de modaliteit van public private-partnership (PPP-projecten) toegepast worden voor investeringen in bepaalde sectoren.

Ter voorkoming van dubbele belastingheffing, waarbij transactiekosten in de economie op het netvlies staan, tracht de regering verdragen ter voorkoming van dubbele belastingheffing te sluiten, waarbij in het bijzonder oog is voor landen in Latijns Amerika.

Op douanegebied worden douaneverdragen afgesloten met preferentiële landen die tarieven voor vrije toegang aan de markt aanbieden voor importproducten. Tevens wordt in het kader van internationale douane verdragen het zelfstandige lidmaatschap van de World Trade Organisation (WTO) voorbereid.

De regering zal de samenwerking met de Internationale Financiële Sector (IFS) voortzetten omwille van de adequate formulering en invoering van de BEPS minimumstandaarden. Tevens zullen specifiek voor de internationale financiële sector innovatieve producten/diensten (onder andere Fintech) ontwikkeld worden. Waar nodig zullen ook gezamenlijk initiatieven ontplooid worden tot de marketing en promotie van sector.

Indicatoren 1

Output	Indicatoren
Stimulering van de economie	Aantal fiscale maatregelen
	Grootte van investeringen gemeten in Naf
Internationale belastingverdragen	Aantal afgesloten DTA's en TEIA's in Latijns-Amerika
	Verkrijgen positieve peer review
Internationale douane verdragen	Aantal afgesloten verdragen
	Voortgang in aanvraag zelfstandige WTO-lidmaatschap Curaçao
Innovatie producten financiële sector	Aantal ontwikkelde innovatieve producten/diensten
Marketing en promotie financiële sector	Aantal gezamenlijke activiteiten
	Groei van de financiële sector in Naf.

2 Een efficiënter overheidsapparaat (in Naf)

2.1 Zorgdragen stabiele overheidsfinanciën met meerjarenbegroting				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
2.1.1 Sluitende begroting	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.2 Financiële beleidskaders	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.3 Opstellen jaarverslag en jaarrekening	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.4 Management en uitvoeringsrapportages	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.5 Tax en (non) tax compliance	3.582.700	1.477.600	1.477.600	1.477.600
2.1.6 Geïntegreerde heffing- en inningsysteem	7.060.000	860.000	860.000	860.000
2.1.7 Onderzoeken lastenverlichting	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.8 Controle ontwijken en ontduwen belasting	406.000	61.000	61.000	61.000
2.1.9 Automatiseren nummervkoop	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.10 Monitoring inning dividenden	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.11 Introductie Lotto	91.000	91.000	91.000	91.000
2.1.12 Implementeren subsidiebeleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.1.13 Verlaging overheidsuitgaven	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
2.2 Ontwikkelen systemen integrale samenwerking tussen ministeries				
2.2.1 Stimuleren interministeriële samenwerking	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal	11.154.700	2.504.600	2.504.600	2.504.600

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het optreden van de overheid dient zodanig te zijn dat het vertrouwen van de bevolking in de overheid wordt vergroot. Eén van de aspecten dat hierbij een rol speelt is het continu bewaken van een efficiënt functionerende overheid. Daarbij zorgt het ministerie van Financiën voor de bewaking van de financieel budgettaire kaders die voortkomen uit het financieel beleid ter uitvoering van het overheidsbeleid. Het continu versterken van de financiële beheercyclus, planning, uitvoering, verantwoording en toezicht daarop moeten leiden tot een meerjarig evenwicht van de begroting. Evenwichtige overheidsfinanciën dragen bij tot een gezonder financierings- en investeringsklimaat. Groter vertrouwen van investeerders leidt toe tot een toename van investeringen, meer economische activiteiten en hogere welvaart.

Samenhang met output en activiteiten

Het bereiken van een efficiënt overheidsapparaat is afhankelijk van meerjarige, stabiele overheidsfinanciën. Hiertoe worden de financieel budgettaire kaders aangereikt waarbinnen alle ministeries moeten functioneren. De budgettaire kaders hebben betrekking op zowel de uitgaven als de inkomsten. Aan de inkomstenkant zal aandacht zijn voor het optimaliseren van de tax en non-tax compliance. Voor wat betreft de Douane is het doel in 2018 het verhogen van opbrengsten uit invoerrechten, accijnzen en verhuuropslagkosten door verbeterde compliance. Daarbij wordt aandacht besteed aan de bescherming van de gemeenschap tegen verboden goederen, de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en financiering van terrorisme, controle en toezicht op de in-, uit- en doorvoer van illegale medicijnen en namaakgoederen. Verder is onder de non-tax compliance te rekenen onder andere meer-inkomsten uit de gaming-sector door onder andere het bestrijden van illegaliteit.

Echter het vaststellen en het bewaken van voornoemde kaders is een gezamenlijk proces binnen het overheidsapparaat. Indien niet gezamenlijk wordt opgetreden, bestaat het risico dat in de uitvoering de kaders overschreden worden. Ter voorkoming hiervan zijn ontwikkelde systemen van integrale samenwerking tussen de ministeries. De interministeriële

samenwerking bevordert een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij de totstandkoming en efficiënte uitvoering van de begroting.

Activiteiten

Het realiseren van meerjarige, stabiele overheidsfinanciën betekent dat er controle en ondersteuning is bij de voorbereiding, de uitvoering en verantwoording van de begroting. In dit kader worden de volgende activiteiten uitgevoerd.

De financiële beleidskaders worden opgesteld en tijdig door de begrotingsaanschrijving gecommuniceerd aan de ministeries. Hiermee zijn de begrotingskaders en normen in een vroeg stadium bekend. Met de begrotingsaanschrijving worden ook een jaarkalender en de formats aangereikt, waardoor meer structuur wordt gegeven aan het begrotingsproces. Conform de jaarkalender zijn er specifieke overlegmomenten met de ministeries, waardoor in een vroeg stadium knelpunten gezamenlijk opgelost, afspraken en prioritering vastgesteld kunnen worden. Met een optimale begrotingsvoorbereiding wordt het realiteitsgehalte van de begroting tevens verhoogd. Dit proces leidt tot een sluitende ontwerpbegroting die vervolgens na goedkeuring in uitvoering wordt gebracht.

Tijdens de begrotingsuitvoering wordt toezicht gehouden op de besteding van de toegekende middelen. Toelichting op de uitputting van de begroting en geconstateerde afwijkingen worden gerapporteerd in de maandelijkse rapportages (Financieel management rapportages). Tevens vindt afstemming en samenwerking plaats tussen het ministerie van Financiën en de functionele ministeries ten behoeve van het toezicht op de begrotingsuitvoering, tijdige evaluatie en bijsturen van de begrotingsuitvoering.

Tot de laatste fase van de begrotingscyclus behoort de verantwoording over de begrotingsuitvoering, middels het opstellen van de jaarrekening en het jaarverslag. Ten behoeve van de jaarrekening worden de verschillende overheidsdiensten en –instellingen aangeschreven om de benodigde gegevens te verschaffen. In deze fase geeft het ministerie van Financiën ook ondersteuning aan de Stichting Overheidsaccountantsbureau en de Algemene Rekenkamer Curaçao tijdens de jaarcontrolewerkzaamheden. Simultaan aan het traject van de jaarrekening, worden informatiesessies georganiseerd en ook een format aangereikt aan de ministeries ten behoeve van het jaarverslag. De ontvangen teksten worden gecompileerd tot het jaarverslag en samengevoegd met de jaarrekening, waarna deze door de minister van Financiën wordt aangeboden aan de Staten.

In het kader van het verhogen van de tax en non-tax compliance zal aandacht zijn voor het verder opschonen van bestanden en vergelijkingen tussen het bestand van de Kadaster en het bestand Onroerende zaakbelasting. De compliance wordt tevens vergroot door het toegankelijker maken van belastinginformatie voor de belastingplichtige en het stimuleren van elektronische aangifte. Met voortvarendheid zullen bij verloop van indieningstermijnen, aanmaningen worden verzonden om de belastingplichtige aan te zetten tot het doen van aangifte. Ontvangst van aangiften, bezwaar-/beroepschriften, en belastingafdrachten worden in de belastingmiddelsystemen geregistreerd ten behoeve van de beoordeling op voldoening aan de fiscale wet- en regelgeving. Ter voorkoming van onnodige bezwaarschriften zullen de afhandelingstermijnen strikt bewaakt worden; actief houden van alle debiteuren zodat geen beroep gedaan kan worden op verjaring en het toepassen van prestatienormen betreffende het betekenen van stukken door de afdeling Deurwaarderij. Tevens zal de afdeling Invordering uitgebreid worden met de overname van de middelen erfpacht en huur domeingrond van de Centrale Debiteurenadministratie (CDA). Verder zal voortgebouwd worden op dat onderdeel van het tax compliance programma Optimalisatie belastingorganisatie om via structurele

werkprocessen tussen de belastingorganisatieonderdelen te komen tot een effectieve en op de dienstverlening aan burgers en bedrijven gerichte belastingorganisatie.

Ter verhoging van de tax en non-tax compliance zal vanuit de Douane geïnvesteerd worden in het Container Targeting System, de verhuur van Loods Post Haven en het uitvoeren van betere controles op lucht- en zeehaven op grensoverschrijdende geldtransporten en illegale goederen.

Voorts zal als onderdeel van het tax compliance programma Optimalisatie belastingorganisatie worden voortgebouwd op het implementeren van een geïntegreerd heffing- en inningssysteem met ondersteunende ICT-diensten. De mogelijkheid tot online-aangifte en betalingen is al operationeel voor de belangrijkste belastingmiddelen. Tevens zal integratie plaatsvinden van het GOS-systeem van de SVB en dat van de Ontvanger.

Mogelijkheden tot lastenverlichting voor de burgers dragen bij tot een stabiele overheidsfinanciën, omdat hierdoor koopkracht enigszins wordt behouden en economische activiteit wordt gestimuleerd. In de belastingsfeer kunnen belastingplichtigen in aanmerking komen voor bepaalde faciliteiten, zoals tot een bepaalde grens achterwege laten van aanslag op de Onroerende zaakbelasting, het oninbaar lijden van schulden en het “in de wacht” plaatsen van invorderingsacties bij het voldoen van de lopende verplichtingen en een gedeelte van de belastingschuld.

In het kader van het verhogen van de niet-belastingontvangsten zal ter zake de gaming-sector een commissie het traject tot automatiseren van de nummerverkoop afronden. De verwachting is dat door het automatiseren van de nummerverkoop de illegale nummerverkoop beter bestreden kan worden en hierdoor de overheid meer-inkomsten uit die sector kan halen. Hiertoe zal na onderhandeling van het conceptcontract worden overgegaan tot het ondertekenen hiervan met een leverancier voor het geautomatiseerde systeem. Tevens zal aanpassing geschieden van de Loterijverordening 1909, om sancties in te voeren en goed toezicht te regelen. Voorts zullen overeenkomsten worden afgesloten met vergunninghouders betreffende de toelating tot de geautomatiseerde nummerverkoop. Als onderdeel van het automatiseren van de nummerverkoop zal de bezetting van Fundashon Wega di number Korsow (FWNK) versterkt worden.

Binnen de gaming-sector zal ook een traject om een “Lotto pa Deporte” worden geïntroduceerd. De verwachting is dat met de introductie van een nieuw kansspel “de Lotto” meer-inkomsten gegenereerd kunnen worden. Met de Lotto zal FWNK in staat zijn om zelfvoorzienend te zijn. Ook zullen meer middelen opgebracht worden om te investeren in maatschappelijk goede doelen. Dit kan de druk op de landsbegroting enigszins verlichten. In het kader van de introductie zullen de vereiste wetswijzigingen plaatsvinden en zal een overeenkomst worden aangegaan met de leverancier voor het geautomatiseerde systeem.

De tijdige vaststelling en volledige inning van de dividendafdrachten door de overheidsvennootschappen worden gemonitord. Jaarcijfers uit de jaarrekeningen zullen getoetst worden aan het dividendbeleid ter vaststelling van de afdrachten.

Aan de uitgavenkant zal de implementatie van het subsidiebeleid kunnen leiden tot verlaging van de overheidsuitgaven. De inwerkingtreding van het Landsbesluit subsidie leidt tot een verdere verzakelijking van de subsidierelatie en mogelijkheden tot efficiëntere aanwending van de middelen.

In het kader van stabiele overheidsfinanciën vindt monitoring plaats van de uitvoering van de beleidskaders ter verlaging van overheidsuitgaven. Onderdeel hiervan is het ondersteunen van een verbeterde planning en controlecyclus bij de zorgfondsen onder beheer van de Sociale Verzekeringsbank. Aangezien Curaçao garant staat voor de zorgfondsen, vormen tekorten in de zorgfondsen direct een risico voor de landsbegroting. Via het adviseren over de rapportages van de Sociale Verzekeringsbank en het voeren van regulier overleg met zowel de Sociale Verzekeringsbank als het ministerie van Gezondheidszorg, Milieu en Natuur worden de risico's tijdig gemitigeerd.

Indicatoren 2

Output	Indicatoren
Zorgdragen voor stabiele overheidsfinanciën met meerjarenbegroting	Sluitende begroting Realisatie hogere tax en non-tax compliance
Ontwikkelen systemen van integrale samenwerking tussen ministeries	Doorlooptijd van ontwikkeling tot implementatie van beleidsvoornemens
	Aantal interministeriële projecten

3 Het financiële beleid van de overheid is efficiënter (in NAF)

3.1 Toezicht naleving comptabiliteitswetten				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
3.1.1 Toezicht comptabiliteitswetten	150.000	150.000	150.000	150.000
3.2 Implementatie financiële wetgeving				
3.2.1 Implementatietraject financiële wetgeving	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.3 Operationalisering Begrotingskamer				
3.3.1 Voorbereiden begrotingskamer	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.3.2 Plan van aanpak begrotingskamer	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.4 Beter inzicht in publieke finance data analyse en rapportage				
3.4.1 Toepassen business intelligence	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
3.5 Verbeteren functioneren en imago CBCS				
3.5.1 Versterken governance CBCS	200.000	200.000	200.000	200.000
3.6 Versterken financieel kader ministeries				
3.6.1 Institutionaliseren functies	200.000	200.000	200.000	200.000
3.6.2 Inzet personeel	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	550.000	550.000	550.000	550.000

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Het realiseren van een hoge mate van goed bestuur gaat gepaard met een situatie van vergroot vertrouwen van de bevolking in de toekomst van Curaçao. Goed bestuur en vertrouwen duiden aan op het bestaan van een meerjarige structurele ervaring en vooruitzicht. Op het financiële vlak heeft het financiële beleid een lange termijn karakter, dat zekerheid geeft in de structurele toepassing van de financiële wettelijke regels en procedures in de toekomst. Doordat de na te leven wettelijke regels en procedures bekend zijn, vooral voor het ambtelijk apparaat, wordt het makkelijker (efficiënter) om te plannen en uitvoering te geven aan beleid ten behoeve van de gemeenschap. Een efficiënt financieel beleid leidt er toe dat de regels tijdig, volledig en tegen zomin mogelijke capaciteit nageleefd worden.

Samenhang met output en activiteiten

Voor de beantwoording van de vraag of het financiële beleid efficiënt is, zal onder andere toezicht moeten zijn op de naleving van de comptabiliteitswetten, regels en procedures. Het toezicht zal gericht zijn op:

- een sluitende gewone dienst; de lopende baten en lasten dienen in evenwicht te zijn;

- een toelaatbaar tekort op de kapitaaldienst; financiering van kapitaaluitgaven door leningen mag, mits dit past binnen de rentelastnorm;
- de rentelastnorm: de rentelasten in een dienstjaar mogen niet meer bedragen dan 5% van de inkomsten in drie voorafgaande jaren.

Tevens wordt de begrotingsuitvoering getoetst aan de hand van de comptabele voorschriften en overige richtlijnen. Hierin neemt gestructureerd en regulier overleg tussen de afdeling Toezicht Financiën en de ministeries een belangrijk plaats in bij het bereiken van een hogere comptabele discipline bij de ministeries.

Naast het toezicht wordt nagestreefd om het financiële kader binnen alle ministeries te versterken. Hiermee wordt bereikt dat het financieel beheer en de planning en control cyclus bij alle ministeries versterkt worden. Dit zal een positief effect hebben op het naleven van de comptabiliteitswetten, regels en procedures. Een risico voor het realiseren van deze doelstelling is, dat vereiste capaciteit (kennis en aantal) niet voorhanden is.

Voorts is wegens beperkte middelen en een gelimiteerd budget de druk groter om juiste beslissingen te nemen gebaseerd op actuele en vertrouwde informatie. Als organisatie beschikt de overheid over tal van data in verschillende (bron)systemen, maar het effectief gebruik hiervan wordt niet maximaal benut. Het ministerie van Financiën onderkent het toenemende belang van analytics voor een betere bedrijfsvoering.

Vooruitlopend op de evaluatie Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten in 2018 zal beter inzicht zijn in de ontwikkeling van het financieel beheer, gemeten aan het Public Expenditure and Financial Accountability (het PEFA-framework dan wel PEFA).

Het toezicht op de overheidsfinanciën wordt versterkt door het operationaliseren van een nieuw Hoog College van Staat: de Begrotingskamer. Over de overheidsfinanciën in brede zin heeft de Begrotingskamer een signalerende en adviserende rol aan de regering en aan de Staten. De Staten blijven volgens dat ontwerp het financiële toezicht uitoefenen. Gelet op het voornemen dat de Begrotingskamer de taken van het College financieel toezicht zal moeten overnemen is het belangrijk dat onder andere de mate van onafhankelijkheid en daadkracht wettelijk vastgelegd worden.

Activiteiten

Voor het realiseren van toezicht op de naleving van de wettelijke regels wordt bij de begrotingsuitvoering ter zake de besteding van de begrotingsmiddelen geadviseerd en bij het niet naleven van de normen gerapporteerd. Het toezicht richt zich op het toezien op de naleving van onder andere de Rijkswet financieel toezicht, comptabele voorschriften (de Lv financieel beheer, de Subsidieverordening, het Consultancybeleid). Met specifiek de subsidieverordening wordt ook een verdere verzakelijking van de relaties en verantwoordelijkheidsgevoel bewerkstelligd. Op basis van rapportages worden maatregelen ter versterking van de comptabele discipline genomen.

Betreffende het laatste kan de overheid met een geïmplementeerd Business Intelligence systeem een groot aantal gegevens uit diverse bronnen verzamelen, structureren, analyseren en vervolgens presenteren als bruikbare en betrouwbare informatie. Hiermee krijgt het ministerie van Financiën beter inzicht in de prestaties gebaseerd op kritische prestatie-indicatoren (KPI's), concreet inzicht op de effectiviteit van haar beleid en kan het ministerie sneller schakelen en betere beslissingen nemen waar nodig.

Uitgaande van het toezien op de besteding van middelen en naleving van de comptabele voorschriften, worden alternatieven geïdentificeerd die nodig zijn voor kwalitatieve versterking van de financiële keten. Dit ten behoeve van een verbeterd toezicht op de apparaatskosten (personeelskosten, verlaging materiële kosten/nieuwbouw, subsidies) bij de ministeries en het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken en procedures voor de organisatie-eenheden. In dit kader wordt het traject tot institutionaliseren van de functies Financieel directeur, Financial controller en Interne auditor bij alle ministeries voortgezet. De naleving van de financiële regelgeving en procedures zal bevorderd worden, met de capaciteitsversterking en het voeren van regulier overleg, het maken van afspraken tussen het ministerie van Financiën (de afdeling Financieel Toezicht) en de overige ministeries (Financial Controllers). Dit is tevens de toegevoegde waarde bij de begrotingsverantwoording. Ook zullen de nodige acties worden ondernomen ter voorbereiding van een plan van aanpak voor het operationaliseren van de Begrotingskamer.

Ten behoeve van het versterken van het financieel beheer zal uitvoering worden gegeven aan een verbeterd plan financieel beheer. Hiertoe wordt het financieel beheer objectief getoetst aan het PEFA-framework. Onder alle stakeholders vindt een (zelf) inventarisatie plaats middels het monitoren, plannen en evalueren van de ontwikkelingen van de PEFA-scores. Met behulp van het PEFA-framework zijn vijf prioriteitsgebieden gekozen, te weten:

1. Inzicht vergroten in de financiële risico's van Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO), stichtingen en overheidsvennootschappen ---> Indicator 9
2. Verhogen van de effectiviteit van de inning van belastingaanslagen (Tax compliance) ---> Indicator 15
3. Het verbeteren van het beheer van de salarisadministratie ---> indicator 18
4. Het verbeteren van de interne procedures financiële administratie (Decentrale Financiële Functie) ---> Indicator 20
5. Vergroten van inzicht in de besteding van (financiële) middelen in het onderwijs en medische instellingen (in specifiek: fondsen onder beheer van de Sociale Verzekeringsbank) ---> Indicator 23.

Indicatoren 3

Output	Indicatoren
Toezicht op naleving comptabiliteitswetten en regels en procedures	Rapportage overtredingen comptabiliteitsprocedures
	Opgelegde sancties
Implementatie financiële wetgeving	Identificatie benodigde financiële wetgeving
	Afgeronde wetgevingstraject
Operationalisering Begrotingskamer	Plan van aanpak Begrotingskamer
	Voortgangsrapportage implementatie
Realiseren beter inzicht in publieke finance, data analyse en rapportage	Inventarisatie vereiste informatiebehoeftes
	Opgestelde managementrapportages
Verbeteren functioneren en imago CBCS	Aanstellen van management en raad van commissarissen
	Oplossing derisking door correspondent banks
Versterken financieel kader binnen de ministeries	Inge vulde nieuwe financiële functies
	Verbeterde PEFA-scores

4 Het financiële beleid van de overheid is effectiever (in Naf)

4.1 Duurzame capaciteitsversterking				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
4.1.1 werven personeel	529.300	313.100	313.100	313.100

4.2 Reorganisatie gamingsector				
4.2.1 Reorganisatieplan gamingsector	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
4.3 Verbeterde regulering en toezicht				
4.3.1 Verbetering regulering en toezicht	156.700	174.500	174.500	174.500
4.4 Versterking analysekracht van FIU				
4.4.1 Aanschaffen apparatuur	783.800	805.000	805.000	805.000
Totaal	1.469.800	1.292.600	1.292.600	1.292.600

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Behalve efficiënt moet het financiële beleid ook effectief zijn. Binnen het thema van goed bestuur past het oplossen van de maatschappelijke uitdagingen. Het vertrouwen van de bevolking zal toenemen als het gevoerde beleid bijdraagt tot een effectieve uitvoering van de begroting en realisatie van het beleid tot een effectieve oplossing van de maatschappelijke noden. Niet alleen het vertrouwen van de lokale bevolking, maar ook die van externen op Curaçao zal groeien. Hierbij speelt een voorname rol het naleven van anti-witwas, antiterrorismefinancieringswetgeving en overige internationale afspraken op dit gebied.

Samenhang met output en activiteiten

Een effectiever financieel beleid is afhankelijk van onder andere duurzame capaciteitsversterking (HR) binnen de belastingdienst, SBAB, Douane, Financial Intelligence Unit (FIU) en de Sector Fiscale Zaken. Capaciteitsversterking in kennis en aantallen. Het oplossen van het capaciteitstekort zal een positief effect hebben op het ontwikkelen van (fiscaal) wetgeving, het toezicht in de belastingsfeer en de (non)tax compliance. Ten behoeve van de verbeterde regulering zal bij Douane de afdeling Bureau Juridische Zaken (BJZ) worden versterkt en een aanvang gemaakt worden met de implementatie van de Algemene Landsverordening Douane en Accijnzen (ALDA) zowel intern als extern. Gestreefd wordt naar het realiseren van verbeterde prestaties van de douaneorganisatie en het verhogen van de juistheid van aangiften. Bij de FIU zal geïnvesteerd worden in de capaciteitsversterking van de afdeling Toezicht en ook de beveiliging van de FIU, conform de verbeterpunten uit het review van de Caribbean financial action taskforce (CFATF).

Knelpunten zijn het beschikbaar zijn van voldoende financiële middelen en de benodigde capaciteit op de arbeidsmarkt.

Het realiseren van een effectiever financieel beleid is een prioriteit voor de regering en in dit kader voornamelijk de versterking van het belastingapparaat. Gelet op de huidige schaarste is de beschikbaarheid van de vereiste financiële middelen een risicofactor. De regering denkt deze te kunnen mitigeren door onder anderen het prioriteren in de tijd en naar de activiteiten die bijdragen tot het genereren van meeropbrengsten. Met de gegenereerde meeropbrengsten zou de realisatie van de verschillende facetten van de doelstelling bereikt kunnen worden.

Reorganisatie van de gaming-sector zal ook bijdragen tot een effectiever financieel beleid. Het voornemen is om het toezicht op de sector van kansspelen te plaatsen onder een eenvormig toezicht voor de gehele sector. Toezicht op de sector zal efficiënter en effectiever georganiseerd kunnen worden. Een versterkt toezicht en governance zal niet alleen leiden tot het beter functioneren van deze instellingen en hogere inkomsten, maar zal ook leiden tot het mitigeren van risico's in het kader van de internationale financiële reputatie van Curaçao.

Tevens wordt gestreefd naar het versterken van de analysekracht van de FIU voor een doeltreffende uitvoering van anti-witwas en antiterrorismefinancieringswetgeving. Ingezet wordt

op onder andere het identificeren van trends en fenomenen op het gebied van witwassen en terrorismefinanciering.

Activiteiten

Om de duurzame capaciteitsversterking te realiseren, zal personeel geworven worden. Hiertoe zal een wervingscampagne en selectieprocedure opgezet en uitgevoerd moeten worden. Naast het aantrekken van nieuw personeel zullen opleidingen georganiseerd worden om het personeel de nodige kennis bij te brengen. Specifiek bij de Douane zal geïnvesteerd worden in het gebruik van de online applicaties, in het bijzonder ASYCUDA World (AW), maar ook her- en bijscholing van het personeel inzake de nog door de Staten te ratificeren ALDA. Daarnaast wordt ook geïnvesteerd in materiaal ten behoeve van de controles en handhaving van adequate huisvesting. Bij de FIU zal specifiek voor de afdeling Toezicht additioneel personeel geworven worden, naast het aanbieden van scholing en trainingen.

Betreffende de gaming-sector zal een reorganisatieplan opgesteld en uitgevoerd worden. Dit zal onder andere inhouden inventarisatie en doorvoeren van de vereiste wetwijzigingen. In het kader van de reorganisatie van de gaming-sector spelen ook het automatiseren van nummerverkoop en de introductie van de Lotto een belangrijke rol.

Onder het aansturen van verbetering, regulering en toezicht valt onder andere het stimuleren van effectieve/efficiënte en veilige informatie-uitwisseling met meldsectoren en ketenpartners van de FIU en het versterken van de internationale informatie-uitwisseling. Ten behoeve van het versterken van de analysekracht bij de FIU wordt het IT-systeem uitgebreid en geüpdatet. Hierdoor kan onderzoek verricht worden naar het effectiever data vergaren in de aan de FIU ter beschikking staande informatiebronnen. Voor een doeltreffende uitvoering van de anti-witwas en antiterrorismefinancieringswetgeving zal middels seminars en publicatie de awareness onder de meldgroepen worden vergroot.

Indicatoren 4

Output	Indicatoren
Duurzame capaciteitsversterking (HR)	Invulling vacatures kritische functies
	Aantal afgeronde trainingen/opleidingen
Reorganisatie gamingsector	Implementatie reorganisatieplan en eenvormige toezicht
	Implementatie eenvormige toezicht
Verbeterde regulering en toezicht	
Versterking van de analysekracht van FIU voor doeltreffende uitvoering ant-witwas en anti-terrorisme financierings-wetgeving	Uitgevoerde National Risk Assessment project
	Invullen vacatures binnen FIU (Toezichtsafdeling)

5 De Good Corporate Governance Code is operationeel (in Naf)

5.1 Financiële en prestatienormen voor overheidsinstanties				
Activiteiten (Instrumenten)	2018	2019	2020	2021
5.1.1 Vaststellen normen	120.000	120.000	120.000	120.000
5.1.2 Naleven Corporate Governance code	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
5.1.3 Uitvoeren rapport Good Governance	150.000	150.000	150.000	150.000
5.1.4 Implementeren wetgeving en beleid	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten	Apparaatskosten
Totaal	270.000	270.000	270.000	270.000

Samenhang met de centrale thema's en impacts

Good Corporate Governance Code is het stelsel van wettelijke regels en procedures die de relatie regelt tussen de overheid en de overheidsgeleide instellingen. In bepaalde sectoren is de dienstverlening aan de gemeenschap georganiseerd middels instellingen met een eigen rechtspersoonlijkheid die op afstand van de overheid zijn gebracht. Bij verzakelijking van de relatie tussen de overheid en de dienstverlener dient duidelijk te zijn welke de spelregels zijn, wat de verwachte prestatie is en hoe invulling wordt gegeven aan de financiële relatie. De Good Corporate Governance Code moet voorkomen dat de overheid op een onjuiste wijze gaat interveniëren in de instelling, bijvoorbeeld dat de overheid op ongepaste wijze middelen afroemt bij de instelling.

Het bestaan van de code en het toezicht op de naleving hebben een positief effect op het vertrouwen van de bevolking dat Curaçao goed bestuurd wordt. Het bevorderen van de naleving van de Corporate Governance Code bij de overheidsvennootschappen en -stichtingen is van groot belang aangezien een belangrijk deel van de economie gerealiseerd wordt via deze vennootschappen en stichtingen. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de relatie tussen de overheid, de vennootschappen en de stichtingen heeft derhalve een belangrijk effect op de economie. De reikwijdte, de naleving en het toezicht op corporate governance vormt daarmee een belangrijke indicator binnen het deelgebied 'extern toezicht en controle'.

Samenhang met output en activiteiten

In bepaalde sectoren is de overheidsgeleide dienstverlener enige marktpartij, waardoor risico in de duurzaamheid van de dienstverlening direct een risico vormt voor de landsbegroting. Via verbeterd toezicht op de bedrijfsvoering en resultaat van de overheidsgeleide entiteiten (fondsen, vennootschappen, stichtingen en overige), worden begrotingsrisico's tijdig geïdentificeerd. Tevens wordt een inkomstenverhogend of uitgavenverlagend effect bereikt. Vastgestelde financiële en prestatienormen vormen een instrument om de relatie tussen de overheid en de entiteiten te verzakelijken. Tevens een instrument waarmee de bedrijfsvoering getoetst kan worden.

Betreffende de zorgfondsen die onder het beheer van de SVB vallen worden ook afspraken gemaakt over de financiële kaders voor het SVB budget. Uitgaande dat de zorgfondsen duurzaam moeten zijn, wordt de bedrijfsvoering van de SVB ook getoetst aan de afgesproken kaders. Dit vertaalt zich ook tot ondersteuning aan een verbeterde planning en controlcyclus bij de zorgfondsen die onder beheer zijn van de SVB.

Het vaststellen van financiële en prestatienormen voor de dienstverlenende entiteit vereist wel dat een overheidsbeleid moet zijn vastgesteld ter zake de invulling die de overheid wil geven aan een bepaalde beleidsterrein. De financiële en prestatienormen zijn in feite een vertaling van het overheidsbeleid.

Activiteiten

Voorafgaand aan de vaststelling van de richtlijnen voor de financiële en prestatienormen zal moeten worden vastgesteld het niveau van dienstverlening dat wordt nagestreefd. Het vastleggen van de overheidsvisie in beleid zal een structureel karakter geven aan de voornemens. De huidige situatie van de dienstverlener en het niveau van de dienstverlening kunnen aanleiding geven tot verdere risicoanalyses, audits en opstellen van plannen van aanpak om de (financiële) prestatie te verbeteren.

Waar nodig wordt een nieuw algemeen beleidskader in de wetgeving vastgelegd en geïmplementeerd, waarmee financiële en prestatienormen worden aangereikt. De relatie tussen

de overheid en de dienstverlener wordt vastgelegd middels de toepassing van het Landsbesluit subsidies of in beheersovereenkomsten. Hiermee wordt een wettelijke grondslag gegeven aan de afgesproken interne en externe prestatiecriteria en kostennormering. In het geval van overheidsvennootschappen wordt rekening houdend met de Good Corporate Governance Code dividendbeleid voor alle overheidsvennootschappen vastgesteld. Op basis van de ratio's opgenomen in het dividendbeleid wordt rekening houdend met de financiële positie van de overheidsvennootschap, de dividendafdracht aan de overheid gewaarborgd. Hiertoe vindt afstemming plaats tussen de betrokken ministeries, de entiteit en de Stichting Bureau Toezicht en Normering Overheidsentiteiten (SBTNO).

In dit kader worden de jaarrekeningen van de overheidsvennootschappen en overige entiteiten getoetst. Dit kan aanleiding zijn tot verdere aansturing van de entiteiten.

De verzakelijking van de financiële relaties door het afsluiten van beheersovereenkomsten met concrete prestatieafspraken kan de aansturing op de overheidsentiteiten bevorderen.

SBTNO houdt toezicht op de naleving van de Code Corporate Governance Curaçao (de Code). SBTNO is ingesteld om als onafhankelijke organisatie die de aandeelhouder, de openbare rechtspersoon Curaçao dan wel de vertegenwoordiger van de aandeelhouder, de minister dan wel de ministers of de regering als orgaan van een overheidsstichting gevraagd en ongevraagd van advies te voorzien betreffende naleving van de Code.

De Code is van toepassing op alle vennootschappen die of in geheel, rechtstreeks of door tussenkomst van een derde, in handen zijn van Curaçao. De Code is tevens van toepassing op stichtingen waarvan door de overheid wordt beslist ter zake de benoeming of het ontslag van één of meer bestuurders of van de wijziging van de statuten. De statuten van de betreffende entiteiten dienen aangepast te worden aan de Code, zodanig dat de entiteiten onderworpen zijn aan de bepalingen van de Code. De Code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de bij de vennootschap betrokken personen en partijen tegenover elkaar in acht dienen te nemen. Deze bepalingen kunnen worden opgevat als een nadere invulling van de algemene beginselen van good corporate governance. Goed ondernemerschap, waaronder inbegrepen integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede adequate toezicht hierop, waaronder inbegrepen het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende toezicht, zijn essentiële voorwaarden voor het stellen van vertrouwen in het bestuur en het toezicht door de raad van commissarissen. Toepassing en naleving van de onderhavige Code waarborgt deze essentiële uitgangspunten voor good corporate governance. Uitgaande van de beginselen van behoorlijk bestuur dient er sprake te zijn van een zodanig governance structuur dat invulling wordt gegeven aan de begrippen transparantie en integriteit. Bij transparantie en integriteit is het van belang om belangenverstrengeling ('conflict of interest') tussen de verschillende entiteiten van de governance structuur te voorkomen.

Ter versterking van de Good Corporate Governance Code zullen de aanbevelingen uit het evaluatierapport van de commissie onder voorzitterschap van de heer M. Willem) uitgevoerd worden. Tevens zullen waar nodig nieuw beleid en wetgeving ingevoerd worden.

Indicatoren 5

Output	Indicatoren
Financiële en prestatienormen voor overheidsinstanties en -bedrijven	Vastgestelde financiële en prestatienormen voor overheidsentiteiten
	Geïmplementeerde aanbevelingen Rapport Good Governance

6 Ondersteuning bedrijfsvoering

5.1 Output (Operationele doelstelling)

Diverse kostensoorten	2018	2019	2020	2021
6.1.1 Beloning van Personeel	64.758.500	73.825.700	85.093.800	96.361.900
6.1.2 Verbruik Goederen en Diensten	43.348.700	43.348.700	43.348.700	43.348.700
6.1.3 Afschrijving Vaste Activa	10.287.100	10.330.800	10.330.800	10.330.700
6.1.4 Interest	68.350.700	68.203.700	70.692.700	70.692.700
6.1.5 Subsidies	1.235.400	1.235.400	1.235.400	1.235.400
6.1.6 Overdrachten	-	-	-	-
6.1.7 Sociale Zekerheid	-	-	-	-
6.1.8 Andere uitgaven	5.000.000	31.768.700	60.208.200	85.417.200
Totaal	192.980.400	228.713.000	270.909.600	307.386.600
6.1.9 Investerings	17.171.000	62.681.800	162.681.800	62.721.600

NOTA VAN FINANCIËN

O. INLEIDING

De informatiefunctie van de overheid is een functie die verantwoordelijkheden schept waaraan de verschillende onderdelen van de overheid moeten voldoen. In het licht van deze verantwoordelijkheid dient de Nota van Financiën geplaatst te worden. De Nota van Financiën maakt de cijfers die opgenomen zijn in deze eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 inzichtelijk. In dit document is een uitgebreide toelichting op de cijfers gegeven en naast deze toelichting wordt de lezer tevens inzicht geboden aan de totstandkoming van de cijfers zoals deze in de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 gepresenteerd worden.

NOTA VAN FINANCIËN DE EERSTE NOTA VAN WIJZIGING OP DE BEGROTING 2018

In dit hoofdstuk worden de begrotingscijfers weergegeven met een samenhangende verantwoording van de baten en lasten die verwacht worden in de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018. Tevens wordt in dit hoofdstuk inzicht verschaft in de meerjarige cijfers. Dit hoofdstuk dient als instrument om de begrotingstrend jaar op jaar in kaart te brengen. Een beter inzicht verschaffen in de cijfers en het vergroten van zekerheden ten aanzien van de cijfers moet gezien worden als de primaire taak die dit hoofdstuk vervult binnen de Nota van Financiën.

Recapitulatie

In de recapitulatie worden de totaalbedragen van de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 gepresenteerd, samen met de projectie van de meerjarige mutaties op de totaalbedragen in de Begroting 2018. Tevens worden de mutaties op de totaalbedragen, zowel in 2018 als meerjarig, verder inzichtelijk gemaakt aan de hand van relevante analysegrootheden.

In Tabel 1 zijn de totaalbedragen van de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 en de mutaties op de meerjarenbegroting gepresenteerd (in NAF miljoen).

Tabel 1. Mutatie op Recapitulatie

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	0,0	0,0	0,0	0,0
Baten	-14,2	-4,2	4,5	13,2
Lasten	-14,2	-4,2	4,5	13,2
Saldo Kapitaaldienst	0,0	0,0	0,0	0,0
Baten	2049,6	0,0	-100,0	0,0
Lasten	2049,6	0,0	-100,0	0,0
Begrotingssaldo	0,0	0,0	0,0	0,0

De eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 sluit af met een saldo van nul. De wijzigingen op zowel de gewone dienst als de kapitaaldienst zijn budgetneutraal.

De laatste maanden is intensief gewerkt om de economie van Curaçao uit de huidige krimp situatie te halen. Daartoe is veel aandacht besteed aan maatregelen ter versterking van de economie, waarbij onder meer gewezen wordt op zaken als de toekomst van de raffinaderij, hotel- en toeristische projecten zoals de mega pier.

De hoop en verwachting hierbij was dat deze maatregelen voldoende zouden zijn om de economie een krachtige impuls te geven waardoor de tegenvallende inkomsten in 2017 deels gemitigeerd zouden kunnen worden. De mogelijkheid van de overheid om via het doen van investeringen een bijdrage te leveren aan de economische groei is echter extra beperkt.

Conclusie is dat de begrotingsuitvoering achter blijft op eerdere prognoses en dat het voor 2017 geraamde bescheiden overschot niet zal worden gerealiseerd. Deze verslechtering leidt er toe dat naar verwachting de begroting 2017 mogelijk niet sluitend zal worden afgesloten. Thans worden beheersmaatregelen getroffen ter bestrijding van dit tekort. Helder is echter dat ondanks deze maatregelen en acties 2017 waarschijnlijk met een tekort zal worden afgesloten. Een deel van de effecten

van de voorgenomen maatregelen en acties zullen doorlopen in 2018 tot en met 2020. Er is daarbij, over een periode van 3 jaren gezien, sprake van een overdekking teneinde eventuele tegenvallers en vertragingen in de realisatie van besparingen op te kunnen vangen.

Gewone dienst

In Tabel 2 worden de wijzigingen in het saldo op de Gewone dienst ontleend in de voornaamste baten en lastencomponenten (in NAF miljoen).

Tabel 2. Mutatie op Gewone dienst

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Baten	-14,2	-4,2	4,5	13,2
Belastingopbrengsten	11,7	11,7	11,7	11,7
Niet-belastingopbrengsten	-25,9	-15,9	-7,2	1,5
Lasten	-14,2	-4,2	4,5	13,2
Beloning van personeel	-10,9	-13,9	-13,9	-13,9
Verbruik goederen en diensten	-14,3	-18,9	-34,6	-34,6
Afschrijving vaste activa	0,0	0,0	0,0	0,0
Interest	-7,0	-15,0	-15,0	-15,0
Subsidies	-0,5	-0,9	-0,9	-0,9
Overdrachten	-3,8	-6,3	-6,3	-6,3
Sociale zekerheid	0,0	0,0	0,0	0,0
Andere uitgaven	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserveringen	22,2	50,7	75,1	83,8
Saldo	-	-	-	-

Financiële norm Gewone dienst

De Gewone dienst sluit af met een saldo van nul in 2018 en meerjarig. De financiële normen schrijven een sluitende Gewone dienst voor. Het resultaat van de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 voldoet aan de financiële normen.

BATEN

De baten op de Gewone Dienst nemen af in de eerste twee jaren met NAF 14,2 miljoen in 2018 en NAF 4,2 miljoen in 2019. Vervolgens nemen de opbrengsten in 2020 en 2021 structureel toe met circa NAF 4,5 miljoen respectievelijk NAF 13,2 miljoen. In 2016 neemt toe met NAF 0,8 miljoen. In Tabel 2 zijn de meerjarige cijfers weergegeven betreffende de baten. De baten bestaan uit twee elementen:

1. Belastingopbrengsten.
2. Niet-belastingopbrengsten.

Belastingopbrengsten

Er is potentie voor een relatief hoge reële economische groei. Echter dient aan vermindering van “redtape” te worden gewerkt en adequate randvoorwaarden te worden geschapen. Het “optimistisch scenario” uit de bijlage is realistisch gezien het maximum dat gerealiseerd zou kunnen worden in 2018 rekening houdend met de bezetting van ministeries en de verplichtingenstop. Geconcludeerd kan worden dat een economische groei van tussen de 0.2% en 1.1% van het GDP een goede weerspiegeling geeft van de in 2018 te verwachten groei. De in de begroting opgenomen 0,3% zit daarmee aan de onderkant van het interval. Om die reden wordt danook verwacht dat er meevallers zullen optreden in de inkomsten. In de Nota van Wijziging is rekening gehouden met een bedrag van NAF 11,7 miljoen aan meer opbrengsten op basis van de economische groei.

Niet-belastingopbrengsten

In de begroting 2017 alsook de begroting 2018 is opgenomen dat het Hospital Nobo Otrobanda (HNO) reeds zou bijdragen door betalen van huur voor de gebruik van het nieuwe gebouw aan de overheid. Aangezien HNO in 2017 nog niet in gebruik is en in 2019 hooguit enkele maanden in gebruik zal zijn, zullen deze inkomsten in deze jaren niet gerealiseerd worden. Een bedrag van NAF 17,4 miljoen is in 2018 afgeboekt. Abusievelijk is voor terugbetaling studieleningen in de begroting structureel een te hoog bedrag ad NAF 8,5 miljoen opgenomen. Dit bedrag zal structureel moeten worden gecompenseerd. Hiervoor is compensatie gevonden door het actieplan ter verlaging van de lasten.

Ten aanzien van BT&P is reeds in de UR gemeld dat BT&P netto in de prognose is opgenomen. In de jaarrekening zal dit worden gebruteerd. Hierop worden vooralsnog geen mee- of tegenvallers verwacht. Wel is het voorstel door de RvM geaccordeerd dat BT&P de komende 5 jaar jaarlijks 5% op de lasten zal moeten besparen. Hiermee zal de nettobijdrage van BT&P aan de begroting kunnen worden verhoogd met NAF 1,5 miljoen.

Om de Niet-Belastingopbrengsten (NBO) te verhogen zal elk ministerie vóór 1 april 2018 de NBO in kaart brengen, alsmede de daarbij horende tarieven. Op basis van deze gegevens zal worden gezien welke tarieven worden aangepast. Hierbij wordt er naar gestreefd om vanaf 2019 een taakstellend bedrag van NAF 10 miljoen aan meeropbrengsten NBO te halen.

LASTEN

De lasten in de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018, inclusief meerjarenraming, zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. Beloning van personeel	6. Overdrachten
2. Verbruik goederen en diensten	7. Sociale zekerheid
3. Afschrijving vaste activa	8. Andere uitgaven
4. Interest	9. Reserveringen
5. Subsidies	

Uit Tabel 2 blijkt dat de lasten in de eerste Nota van Wijziging op de Begroting 2018 afnemen in de eerste twee jaren met NAF 14,2 miljoen in 2018 en NAF 4,2 miljoen in 2019. Vervolgens nemen de opbrengsten in 2020 en 2021 structureel toe met circa NAF 4,5 miljoen respectievelijk NAF 13,2 miljoen.

Beloning van personeel

In het kader van het verhogen van de efficiency van het overheidsapparaat zullen acties ondernomen worden om te komen tot het verminderen van het aantal ambtenaren door het strikt hanteren van een vacaturestop (met uitzondering van kritieke functies). Ook wordt een beleid gevoerd om ambtenaren die niet dan wel matig presteren te laten uitstromen dan wel waar mogelijk te laten doorstromen naar een meer geschikte (gelijkwaardige) functie.

Deze aanpak zal de komende jaren worden voortgezet. In 2018 moet de beoogde structurele besparing op basis van de lagere bezetting volledig gerealiseerd zijn. De basis voor door reductie van de formatie te bewerkstelligen besparing, zal

worden versterkt met een strikte naleving van de richtlijnen voor toelagen en overwerk en door besparingen op de secundaire arbeidsvoorwaarden.

Ook voor wat betreft de inzet van externen wordt een taakstellende korting doorgevoerd. Het betreft hier niet alleen de inzet van consultants en de herziening van de gehanteerde tarieven maar ook minder inzet van personeel van derden en overige tijdelijke krachten. Hieronder valt ook het zoveel als mogelijk afbouwen van de inzet van gepensioneerde ambtenaren.

Verbruik goederen en diensten

Voor de middellange termijn streeft de regering naar een efficiënter werkende overheid. De efficiëntie kan worden bereikt door het versterken van de bedrijfsvoering, het doorvoeren van ICT-oplossingen en een efficiënte huisvesting. Deze laatste moet wel worden gezien in samenhang met compenserende maatregelen om ongewenste effecten te mitigeren.

Ter ondersteuning van deze ontwikkeling ligt het vormgeven van de centrale inkoopfunctie binnen het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. Er is al overgegaan tot gezamenlijke inkoop van dienstwagens met een onderhoudscontract van drie jaar en gezamenlijke inkoop van huishoudelijke artikelen. Ook worden procedures doorgelicht om onnodige procedures af te schaffen en procedures te vereenvoudigen en te automatiseren. De verwachting is dat beide aspecten voor structurele beheersing van de apparaatskosten kunnen zorgen.

Interest

Een mogelijkheid is het besparen op de rentelasten. Dit naar analogie van hetgeen de RvA heeft geadviseerd (kenmerk RvA no. RA/37-16-LV van 24 augustus 2016). Op basis van de huidige rentestanden kan in 2018 een besparing van NAF 7 miljoen gerealiseerd worden, oplopend tot een bedrag van NAF 15 miljoen vanaf 2019. De besparing aan rentelasten zal een positief effect hebben op zowel de begroting als de deviezenvoorraad.

De reservering voor de aflossing van de eerst vrijvallende lening in 2020, gerealiseerd door het creëren van overschotten in 2019 en 2020, zal worden ingezet voor het compenseren van mogelijke tekorten over 2017.

Subsidie en Overdrachten

In 2018 zal op basis van ontwikkelde en vastgestelde visie, een integraal, resultaatgericht, doeltreffend beleid en een daadkrachtige uitvoeringsstructuur voor de korte en lange termijn worden geïmplementeerd. Deze structuur dient zich te kenmerken door een nauwe samenwerking tussen de regering, NGO's en stakeholders (inclusief de doelgroep zelf) met gebruikmaking van bestaande en nieuwe kennis, ervaring en initiatieven binnen en buiten Curaçao. Dit moet leiden tot het behalen van efficiency, met als gevolg dat meer financiële ruimte wordt gecreëerd.

Reserveringen

In de Nota van Wijziging op de begroting 2018 is op de Gewone dienst een reservedotatie opgevoerd ter aanzuivering van het tekort in het jaar 2017.

Kapitaaldienst

Tabel 3. Mutatie op kapitaaldienst

	B2018	B2019	B2020	B2021
Lasten	2.049,6	-	-100,0	-
Investerings en vermogensoverdrachten	-	-	-	-
Aflossing leningen o/g:	-	-	-	-
- binnenland	-	-	-	-
- buitenland	-	-	-	-
Kapitaalverstrekking overheidsbedrijven	2.049,6	-	-100,0	-
Baten	2.049,6	-	-100,0	-
Vrijgekomen middelen uit	-	-	-	-
Afschrijvingen	-	-	-	-
Aflossing leningen u/g	-	-	-	-
Reservering/Inkomsten uit verkoop	2.049,6	-	-100,0	-
onroerend goederen	-	-	-	-
Nieuwe financiering	2.049,6	-	-100,0	-
Saldo	-	-	-	-

Financieringsbehoefte en Financiering

Om op de rentelasten een besparing te realiseren wordt uitgegaan dat een deel van de bestaande leningenportefeuille geherfinancierd wordt. In de tabel zijn de aflossingen daarvan opgenomen, alsook de uitgifte van een aantal nieuwe leningen ter financiering daarvan. Dit naar analogie van hetgeen de RvA heeft geadviseerd (kenmerk RvA no. RA/37-16-LV van 24 augustus 2016). Op basis van de huidige rentestanden kan in 2018 een besparing tot Naf 7 miljoen gerealiseerd worden, oplopend tot een bedrag van Naf 15 miljoen vanaf 2019. De besparing aan rentelasten zal een positief effect hebben op zowel de begroting als de deviezenvoorraad.

De reservering voor de aflossing van de eerst vrijvallende lening in 2020, gerealiseerd door het creëren van overschotten in 2019 en 2020 zal worden ingezet voor het compenseren van mogelijke tekorten over 2017.

Tabel 4. Mutaties op de allocatie van de middelen op de kapitaaldienst

	2018	2019	2020	2021
Woningen	-4,6	-	-	-
Gebouwen	-	-	-	-
Andere Bouwstructuren	-	-	-	-
Kantoor Inrichting	4,6	-	-	-
Kantoor Apparatuur	-	-	-	-
Transportmiddelen	-	-	-	-
Machines&andere Werktuigen	-	-	-	-
Gecultiveerde Eigendommen	-	-	-	-
Immateriële Vaste Activa	-	-	-	-
Gronden & Terreinen	-	-	-	-
Ondergrondse Eigendommen	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Binnen een aantal ministeries hebben budgetneutrale wijzigingen plaatsgevonden ter aanvulling van het budget ter dekking van een aantal projecten. In het artikelsgewijze deel van de algemene beschouwing wordt de toelichting op de wijzigingen aangegeven.

Tabel 5. beleidsprioriteiten Investerings

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018	Verwachte levens-duur	Eerste dienstjaar waarin lasten worden opgenomen	Af-schrijvings lasten	Rente lasten
Staatsorganen		0,7	0,2	0,1	0,1	0,0			0,1	0,0
Groot onderhoud/verbouwing gebouw Ombudsman	AN1121	0,0	0,0				25	2019		
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	0,5	0,1	0,1	0,1		5	2018	0,10	
Transportmiddelen	AN1131	0,2					5	2018	0,03	
Ministerie van Algemene zaken		1,2	2,8	0,3	0,2	0,0			0,0	0,0
Groot onderhoud/ verbouwing Fort Amsterdam	AN1121	1,0	1,5	0,0	0,0		25	2019		
Renovatie/ verbouwing van levensduur verlengende renovatie van de Curaçaos huis in Nederland	AN1121		1,0				25	2019		
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	0,2	0,2	0,1	0,1		5	2018	0,0	
Transportmiddelen	AN1131		0,1	0,1			5	2019		
Ministerie van Justitie		12,7	2,9	2,9	2,9	2,5			1,5	0,1
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Politiegebouwen	AN1121	2,5	1,0	1,0	1,0		25	2019		

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018	Verwachte levens-duur	Eerste dienstjaar waarin lasten worden opgenomen	Af-schrijvings lasten	Rente lasten
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Brandweergebouwen	AN1121	0,5	0,5	0,5	0,5		25	2018	0,0	
Levensduur verlengende renovatie aan gebouwen van de Gevangenis	AN1121	1,5					25	2018	0,1	
Nieuwbouw Justitiele Jeugd Inrichting Curacao	AN1121	1,5				1,5	25	2018	0,1	0,047
Aanschaf auto's t.b.v. van de korps politie	AN1131	0,5	0,5	0,5	0,5		5	2018	0,1	
Aankoop van nieuwe Tankautospuitenten behoefte van de brandweer	AN1133	0,7	0,7	0,7	0,7		5	2018	0,1	
Aanschaf tweede fase Inspur camera project t.b.v. de korps politie	AN1133	3,5				1,0	5	2018	0,7	0,03
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	1,6	0,2	0,2	0,2		5	2018	0,3	
Transportmiddelen	AN1131	0,2					5	2018	0,0	
Machines	AN1179	0,2					5	2018	0,0	
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning		42,1	40,0	40,0	40,0	38,5			1,7	1,2
Totaal Financiering van wegeninfrastructuur (wegennet, bewegwijzering, openbaar verlichtingsarmatuur etc)	AN1122	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	25	2018	1,4	1,09
Financiering van werkzaamheden en aanschaf van materialen ten behoeve van rioleringen	AN1122	1,5	1,5	1,5	1,5		25	2018	0,1	
Verkaveling van terreinen en bouwrijpmaken van gronden	AN1123	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	25	2018	0,0	0,109
Gebouwen domeinbeheer	AN1121	0,5					25	2018	0,0	
Diverse verbouwingen	AN1121	0,5					25	2018	0,0	
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	0,9					5	2018	0,2	

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018	Verwachte levens-duur	Eerste dienstjaar waarin lasten worden opgenomen	Af-schrijvings lasten	Rente lasten
Transportmiddelen	AN1131	0,2					5	2018	0,0	
Machines	AN1179	0,1					5	2018	0,0	
Ministerie van Economische Ontwikkeling		0,2	0,1	0,1	0,1				0,0	0,0
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	0,2	0,1	0,1	0,1		5	2018	0,0	
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport		26,0	15,5	15,5	15,5	8,5			3,41	0,27
Financiering van Nieuwbouw en renovatie schoolgebouwen	AN1121	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	25	2018	0,2	0,14
Financiering van zonnepanelen t.b.v. Scholen	AN1122	2,8					25	2018	0,1	
Financiering aanschaf materialen t.b.v. Scholen (o.a. boeken, computers, IT infrastructuur)	AN117	8,0	8,0	8,0	8,0		5	2018	1,6	
Financiering van nieuwbouw en renovatie sport faciliteiten	AN1122	4,0				4,0	25	2018	0,2	0,13
Financiering van digitalisering onderwijs	AN1179	3,0	3,0	3,0	3,0		5	2018	0,6	
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	3,5					5	2018	0,7	
Transportmiddelen	AN1131	0,0					5	2018	0,0	
Machines	AN1179	0,2					5	2018	0,0	
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn		12,5	12,5	12,8	12,8	6,9			0,5	0,2

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018	Verwachte levens-duur	Eerste dienstjaar waarin lasten worden opgenomen	Af-schrijvings lasten	Rente lasten
Financiering van levensduur verlengende renovatie van buurthuizen, San Fernando	AN1121	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	25	2018	0,3	0,22
Financiering van levensduur verlengende renovatie van woningen	AN1121	5,0	5,0	5,0	5,0		25	2018	0,2	
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	0,3	0,3	0,3	0,3		5	2018	0,1	
Transportmiddelen	AN1131	0,2	0,2	0,2	0,2		5	2018	0,0	
Machines	AN1179			0,3	0,3		5	2018	0,0	
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur		11,4	0,1	0,1	0,1	4,6			1,1	0,1
Nieuwbouw Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	AN1121	0,8					40	2018	0,0	
Verbetering strandinfrastructuur stranden in het algemeen	AN1122	1,0					25	2018	0,0	
Financiering van landbouwfaciliteiten en bouwstructuren bij vissershavens	AN 1123	2,8					25	2018	0,1	
Nieuwbouw aanleunwoningen geestelijk gehandicaptenzorg (Totolika)	AN1121	2,7				2,7	40	2018	0,1	0,08
Aanschaf twee dental cars	AN1133	1,9				1,9	5	2018	0,4	0,06
Aanschaf auto's t.b.v. milieupolitie	AN1133	0,6					5	2018	0,1	
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	1,0	0,1	0,1	0,1		5	2018	0,2	
Transportmiddelen	AN1131	0,1					5	2018	0,0	
Machines	AN1179	0,6					5	2018	0,1	
Ministerie van Financiën		15,7	1,9	1,9	1,9	8,1			1,2	0,3

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018	Verwachte levens-duur	Eerste dienstjaar waarin lasten worden opgenomen	Af-schrijvings lasten	Rente lasten
Financiering project herstructuring belastingstelsel aanschaf van software	AN1179	8,1				8,1	10	2018	0,8	0,25
Financiering van levensduur verlengende renovatie van het gebouw van Financien en Belastingdienst	AF4 of AN 1121	2,8					25	2019		
Financiering van levensduur verlengende renovatie van Douane gebouw	AF4 of AN 1121	2,0					25	2018	0,1	
Financiering automatisering Wega di Numbr Korsou	AN1179	1,4	1,4	1,4	1,4		10	2020		
Kantoorinrichting en -apparatuur	AN1179	1,3	0,5	0,5	0,5		5	2018	0,3	
Machines	AN1179	0,1					5	2018	0,0	
Stelpost voor onvoorziene kapitaaluitgaven		5,3	51,0	51,0	51,0					
Totaal		127,8	126,9	124,6	124,6	69,1			9,53	2,16

Nadere toelichting kapitaaldienst op grond van artikel 14 lid 4 van de Landsverordening Comptabiliteit 2010

Algemeen

Als investeringen worden aangemerkt het in eigendom verkrijgen dan wel vervaardigen van vaste activa die zijn bestemd om de werkzaamheid duurzaam te dienen. Vaste activa worden onderscheiden in immateriële; materiele en de financiële vaste activa. Duurzaam houdt in dat meer dan 1 jaar van het actief gebruik kan worden gemaakt. Het verkrijgen van de eigendom kan zowel de juridische als de economische eigendom betreffen.

Activa worden opgenomen tegen historische kostprijs, inclusief alle kosten die aan de verwerving van het actief zijn verbonden. Investerings kleiner dan NAf 1.000 worden als kosten beschouwd, tenzij die investering deel uitmaakt van een project, waarvan de totale kosten NAf 1.000 te boven gaan.

Bij de aanschaf van een nieuw actief met een verwachte levensduur van 25 jaren of langer kan de aanschafwaarde verdeeld worden over componenten met een verschillende levensduur. Voor elk van de componenten wordt een eigen afschrijvingsperiode bepaald. Vernieuwing of grootschalig onderhoud van een component na afloop van de verwachte levensduur wordt geacht een nieuwe component van dat actief op te leveren.

Regulier onderhoud houdt een actief in goede staat en in goede werking binnen de verwachte levensduur van dat actief of een component daarvan. Onderhoud - ook al is dat grootschalig- binnen de verwachte levensduur van een niet in componenten verdeeld actief wordt op de gewone dienst verwerkt, indien dit onderhoud de productiecapaciteit (of het gebruiksnuut) niet verbetert en/ of de verwachte levensduur niet verlengt.

Toelichting per hoofdstuk

Hieronder volgt een nadere toelichting van de belangrijkste investeringen voor 5 ministeries. In de begroting 2019 zal deze toelichting voor alle hoofdstukken van de kapitaaldienst worden verstrekt.

Ministerie van Justitie

Nieuwbouw/renovatie Politiegebouwen NAf. 2,5 miljoen

Bij het Korps Politie Curaçao (KPC) is in 2017 in het kader van de bouw van het politiecellencomplex ten behoeve van arrestantenzorg gestart met de voorbereidingen. Voor de voorbereidingskosten in 2018 is NAf. 0,3 miljoen begroot. Het totaalproject bedraagt ±NAf. 9,8 miljoen te realiseren over de periode 2018-2021. Verder zal voor de realisatie van een grotere detentiecapaciteit, nieuwbouw en verbouw plaatsvinden ten behoeve van de illegalenopvang, NAf. 360.000.

Voor de renovatie/verbouwing bij de verschillende politiebureaus wordt uitgegaan van een bedrag van NAf. 840.000:

- Punda: loodgieterswerk, installatie nieuw sanitair, herindeling van werkruimtes (NAf. 100.000),
- Rio Canario: vernieuwen van het dak en installatie luchtkoelsysteem, (NAf. 290.000)
- Montaña: renoveren riolering, loodgieterswerk en herindeling werkplekken, (NAf. 50.000)
- Barber: renoveren riolering, loodgieterswerk en schilderwerk, (NAf. 400.000)

Ten behoeve van het opleidingsinstituut Rechtshandhaving en Veiligheidszorg (RH&VH) zullen renovatiewerkzaamheden plaatsvinden op de lokaliteit Rio Canario. De geraamde meerjarige totale kosten van de verbouwingen bedragen in totaal NAf. 4,0 mln. Voor 2018 is NAf. 1 miljoen opgenomen. Na de renovatie zal ongeveer 70% van de lesactiviteiten op Rio Canario kunnen plaatsvinden, waardoor bespaard kan worden op de huurkosten van de huidige lokatie.

Gebouwen	Lokaliteit	NAf.
Leslokalen 6.7.8 + bijkantoren	F	191.000
Keuken, kantine, en bijkantoren	B1	624.000
Examenbureau	E	242.000
Totaal		1.057.000

Het voorgaande is een uiteenzetting van de in 2018 voorgenomen bouwwerkzaamheden (KPC en RH&VH), voor het totaalbedrag van NAf. 2,5 miljoen. Voor de verschillende bouwwerkzaamheden is over de periode 2019-2021 meerjarig vooralsnog NAf. 1 miljoen per jaar begroot.

Nieuwbouw Brandweergebouwen NAf. 0,5 miljoen

Middelen worden aangewend voor de aanschaf van een “oefen object” in de vorm van een container voor het houden van continu oefeningen voor het repressief inzetbaar personeel ter bevordering van hun geoefendheid en bekwaamheid. De container is een namaak van een gebouw met verschillende vertrekken. De oefencontainer is uniek omdat wanden, ramen en deuren, maar ook de vuurhaarden verplaatsbaar zijn. Hiermee wordt voorkomen dat de brandweerman na één keer oefenen het geheel kent en geen uitdaging meer heeft.

Het oefenobject (NAf. 1 miljoen) maakt onderdeel van een totaal pakket van middelen en activiteiten ten behoeve van de permanente deskundigheidsbevordering van het repressief personeel; oefenobject, bijbehorende materialen en elektronische leeromgeving.

Omschrijving	Bedrag
Oefenobject	1.000.000
Opleiding manschappen	120.000
Examen	70.000
Materialen	50.000
Bijscholing instructeurs	40.000
Electronische leeromgeving	PM
	1.280.000

De elektronische leeromgeving is een online leeromgeving voor de brandweer. De vakinhoud wordt niet meer in de vorm van een lesboek aangeboden, maar via een elektronische leeromgeving (ELO). Brandweer Curaçao, Sint Maarten en BES eilanden volgen allen met het oog op kwaliteit van de deskundigheidsbevordering, de Nederlandse Brandweer opleidingen (het volledig lesmaterialen pakket).

Rekeninghoudend met het tijdsverloop tussen aangaan van de verplichting en de uiteindelijke oplevering en de structurele karakter van deskundigheidsbevordering, is het totaalproject meerjarig uitgesmeerd; NAf. 0,5 miljoen per jaar.

Renovatie gebouwen Gevangenis NAf. 1,5 miljoen

De geraamde investering is ten behoeve van grootschalige renovatie van de keuken en celblokken.

Bij de keuken zullen de volgende werkzaamheden uitgevoerd worden (totaal NAf. 770.000):

Omschrijving	NAf.
Keuken	
Vervanging van wand- en vloertegels	35.000
Schilderwerk	35.000
Vervanging van plafondplaten	35.000
Aanpassing van de infrastructurele inrichting	95.000
Installatie van nieuwe Elektra-infrastructuur	70.000
Nieuw meubilair en voedseldistributiesysteem ten behoeve van een efficiënte maaltijdendistributie	500.000
Totaal	770.000
Celblokken	
Compleet renoveren van de toiletgroepen (sanitair en loodgieterswerken) en riolering	210.000
Vernieuwen van communicatiesystemen	170.000
Waterproject	100.000
Introduceren van waterbesparende distributiesystemen	75.000
Totaal	555.000

Naast de renovatie van de keuken en celblokken wordt ook NAf. 100.000 geïnvesteerd in grootschalig aanleg van een nieuw verlichtingssysteem (armatuur en lichten) ter bevordering van de veiligheid vooral s'avonds; in de gangen en in de blokken. Verder wordt het project grootschalig schilderwerk (NAf. 75.000) van de celblokken en diverse gebouwen op het terrein van het instituut voortgezet; aanvang was in 2016 en de afronding is gepland voor 2018.

Nieuwbouw Justitiële Jeugd Inrichting Curaçao (JJIC) NAf. 1,5 miljoen

Het betreft het afbouwen van de nieuwbouw van een gesloten behandelafdeling inclusief woonruimte, lokalen en werkplaatsen en de (meubilair)inrichting van het geheel. Tevens wordt geïnvesteerd in een gesloten afdeling voor OTS'ers, specifiek voor meisjes, en een crisisopvang op het terrein van de JJIC.

Omschrijving	NAf.
Uitbreiding meisjesafdeling	550.000
Renovatie bestaande gebouwen	550.000
Uitbreiding gesloten jongensafdeling	250.000
Renovatie en beveiliging hoofdkantoor	150.000
Totaal	1.500.000

- Meisjesafdeling: nieuwbouw gesloten afdeling (zwaar beveiligd voor agressieve meisjes), bestaande uit 4 kamers, met eigen woonkamer en luchtruimte.
- Renovatie bestaande gebouwen: complete renovatie van 3 paviljoenen.
- Gesloten jongensafdeling: uitbreiding van de jongensafdeling met een grote woonkamer, tevens recreatieruimte.

- Hoofdkantoor: renovatie van het hoofdkantoor en aanleggen van camera surveillance systeem.

Aanschaf auto's voor Korps Politie Curaçao NAf. 0,5 miljoen

Uitgaande van het intensief gebruik en zware belasting die de politievoertuigen ondergaan, wordt rekening gehouden met een kortere levensduur dan normaal. Gelet op het voorgaande wordt meerjarig een vast bedrag begroot voor de vernieuwing van het wagenpark; NAf. 0,5 miljoen.

Aanschaf tankautospuiten ten behoeve van de brandweer NAf. 0,7 miljoen

Deze kredieten zijn bestemd voor de vervanging van verouderde tankautospuiten in het kader van het meerjarige vervangingsplan. Het is een ambitieus plan met een voorlopige raming van NAf. 6.210.000. Het betreft tankautospuiten (custom made) met een capaciteit van 1.500 gallon. Het meerjarige vervangingsplan loopt vanaf 2018 en elk jaar zal geïnvesteerd worden in een nieuwe tankautospuiter.

Omschrijving	Bedrag
Nieuwe Pumpertanker 1.500Gal (post Rio Canario)	1.100.000
Nieuwe Pumpertanker 1.500Gal (post Barber)	1.100.000
Red gereedschappen (post Barber)	PM
Nieuwe groot watertransport	600.000
Nieuwe Haakarmvoertuig	210.000
Refurbish van tanker (TA-2)	500.000
Nieuwe Pumpertanker 1.500Gal (post Steenrijk)	1.100.000
Refurbish brandspuit "Spartan 2013" (Steenrijk)	300.000
Nieuwe Pumpertanker 1.500Gal (post Mundo Nobo)	1.000.000
Refurbish brandspuit "Spartan 2013" (Mundo Nobo)	300.000
	6.210.000

Uitgaande van de hoge aanschafkosten en het tijdsverloop tussen het aangaan van de verplichting en de uiteindelijke oplevering zijn de aanschafkosten meerjarig verspreid met elk jaar vooralsnog een vast bedrag van NAf. 0,7 miljoen.

Aanschaf tweede fase Inspur camera-project NAf. 3,5 miljoen

In 2015 is een aanvang gemaakt met het cameratoezicht-project. De eerste fase hield in het plaatsen van camera's in de binnenstad. De tweede fase van het cameratoezicht-project richt zich op het verkeerstoezicht; snelheidscontroles, rijden door rood. Hiertoe zullen camera's geïnstalleerd worden langs verschillende autowegen, verkeerskruisingen etc. Het totale contractbedrag voor de tweede fase is NAf. 8.735.796. Conform de overeenkomst wordt in tranches betaald, waarvan al 90% is betaald. Van de contractsom met de leverancier resteert nog 10%, NAf. 873.580, te betalen na inspectie bij de oplevering.

Naast de contractsom met de leverancier zijn er ook bijkomende kosten voor o.a. graafwerkzaamheden, aanschaf kabels en bekabeling, aansluiting van electra en fiber optic verbinding, plaatsing van beveiligde masten. De raming voor deze additionele kosten is NAf. 2.709.000. Totale kosten bedragen NAf. 3.494.300.

Kantoorinrichting en apparatuur totaal NAf. 1,6 miljoen

Naast reguliere kleinere aanschaffingen (tot NAf 100.000 per organisatie onderdeel) zijn grotere aanschaffingen voor kantoorinrichting en kantoorapparatuur begroot voor de Uitvoeringsorganisatie Politie en immigratie (NAf. 825.000), voor de Uitvoeringsorganisatie Gevangeniswezen (NAf. 350.000) en voor de Justitiële jeugdopvang (NAf. 125.000).

Ministerie VVRP

Wegen, straten en pleinen totaal NAf. 35 miljoen

Deze post is als volgt onder te verdelen:

Projecten	NAf. in miljoen
-Openbare verlichting	2,0
-Conserveren Julianabrug	5,5
-Asfaltonderzoeken	0,2
-Straatmeubilair	0,7
-Vernieuwen funderingsconstructies wegen	1,8
-Klein budget projecten	3,0
-Binnenstad en toeristische gebieden	0,7
-Project Topografie	0,2
-Verkeersveiligheid rondom scholen	2,1
-Aanleg rotondes	1,3
-Verkeersveiligheidsprojecten	1,0
-Reconstructies van wegen	13,6
-Aanleg buurtpleinen	2,3
-Vervangen verkeerslichten	0,7
Totaal	35,0

1. Openbare verlichting

Als gevolg van vandalisme en normale slijtage worden de armaturen voor de openbare verlichting op regelmatige basis en projectgewijs vervangen. Hiervoor is in 2018 in totaal NAf. 2.000.000 begroot. Hiervan is NAf. 720.000 bestemd voor het Staddistrict; NAf. 438.000 voor Banda Abou; NAf. 442.000 voor Banda Ariba en NAf. 400.000 voor de binnenstad.

2. Conserveren Julianabrug:

De Koningin Julianabrug brug staat bloot aan zeer agressieve milieuomstandigheden, met als gevolg dat er binnen een kort tijdsbestek plaatselijk roestvorming manifesteert aan de staalconstructie. Daarom is het noodzakelijk dat er op periodieke basis werkzaamheden worden gedaan aan de staalconstructie om de conservering in goede staat te houden. Deze conservering houdt in dat de roestplekken worden onderhouden van alle onderdelen aan de buitenkant van de Koningin Julianabrug. Voor 2018 staat groot onderhoud gepland bestaande uit het opnieuw conserveren van de gehele brug. De kosten hiervan worden begroot op NAf. 5.500.000.

3. Verbeteren funderingsconstructies:

In gebieden met een lage verkeersintensiteit worden de zandwegen verbeterd met asfalt van de derde categorie. Dit asfalt is weliswaar van mindere kwaliteit, maar voldoet prima gezien

het beperkte gebruik van deze wegen. Voor 2018 staan zandwegen in de volgende gebieden gepland.

Groot Sta. Martha; Lelienberg; Dokterstuin; Sta. Maria; Buena Vista; Saliña; Montagne; Bonam; Sta. Rosa en Fuik. De kosten hiervan worden begroot op NAF. 1.815.000.

4. Klein budget projecten:

Naast de grote reconstructie projecten wordt met veelal eenvoudige ingrepen aan wensen van aanwonenden tegemoet gekomen. Ook vallen hieronder de kosten verbonden aan de nazorg van recente reconstructie projecten. Voorbeelden hiervan zijn het maken en herstellen van verhoogde kruisingen plus drempels, het vernieuwen van hemelwaterafvoeren, het vernieuwen van duikers en het aanbrengen van abri's. In 2018 is hiervoor NAF. 3.000.000 begroot. Dit bedrag wordt als volgt verdeeld over de vier districten:

Banda Ariba	NAF. 600.000;
Banda Abou	600.000;
Binnenstad	1.000.000;
Mei Mei	800.000.

5. Binnenstad en toeristische gebieden

Dit gebied loopt van Otrobanda tot aan het Julianaplein en betreft daarnaast Saliña en de toeristische gebieden bij de Caracasbaai en Piscadera. Voor het jaar 2018 zijn de aanpassing van het Brionplein (fase 1; NAF. 230.000) en de aanleg van invalide oversteekplaatsen (NAF. 70.000) gepland. Daarnaast is voor voetgangersgebieden in Punda (NAF. 250.000) en Otrobanda (NAF. 150.000) vervanging van de tegels door klinkers voorzien. Daarnaast worden bermpaaltjes en nieuwe vuilnisbakken geplaatst.

6. Verkeersveiligheid rondom scholen

Voor 2018 zijn twee projecten begroot. Het eerste project betreft Koraal specht (fase 5). In het betrokken gebied zijn er drie scholen, een buurtcentrum en twee kerken. Dit brengt veel voetgangersverkeer met zich mee. Het project voorziet in de aanleg van veilige en verlichte trottoirs. Voor dit project is NAF. 1.840.000 uitgetrokken.

Het tweede project (fase 6) betreft de aanleg van veilige voetgangersvoorzieningen (onder meer trottoirs) ter hoogte van de Anthoniusschool en het buurtcentrum bij de Seru Fortunaweg. De kosten hiervan zijn begroot op NAF. 250.000.

7. Aanleg rotondes

In 2018 zal de rotonde Sam Bunting te Brievengat worden gemoderniseerd. Hierna zal de rotonde voldoen aan het duurzaam veilig aspect van homogeniteit en zal de rotonde gebruikersvriendelijker worden voor de weggebruikers. De kosten van de renovatie zijn begroot op NAF. 1.250.000.

8. Verkeersveiligheidsprojecten:

In het kader van de verkeersveiligheid zullen een tweetal projecten worden uitgevoerd, te weten W.I. Compagniestraat en Emmastad te hoogte van SKAI. De projecten omvatten de aanleg van verhoogde kruisingen en drempels. Hiervoor is in totaal NAF. 1.000.000 in de begroting van 2018 opgenomen.

9. Reconstructies van wegen:

- a. Bocaweg (NAF. 2.200.000). Dit weggedeelte wordt voorzien van een nieuw wegdek, trottoirs, openbare verlichting en groenvoorziening.
- b. Hamelbergweg (NAF. 2.000.000). Betreft de omlegging van de huidige weg ten behoeve van Hospitaal Nobo Otrobanda.

- c. Weg naar Westpunt ter hoogte van Barber (NAf. 2.000.000). De werkzaamheden betreffen het inrichten van het gebied als bebouwde kom, onder meer door het aanleggen van snelheidsremmende maatregelen en veilige voorzieningen voor voetgangers.
- d. Sta. Rosaweg (fase 3; NAf. 1.465.000) Dit weggedeelte vanaf de Wiriweg tot de Katoenstraat wordt voorzien van een nieuw wegdek, trottoirs, openbare verlichting en groenvoorziening.
- e. Sta. Rosaweg (NAf. 500.000). Dit weggedeelte vanaf Kaya Kolonchi tot Apolostraat wordt voorzien van een nieuw wegdek, trottoirs, openbare verlichting en groenvoorziening.
- f. Suffisantweg (NAf. 2.250.000) wordt voorzien van een nieuw wegdek, trottoirs, openbare verlichting en groenvoorziening.
- g. Montilonesweg (NAf. 1.000.000) wordt opgeknapt door het vernieuwen van het wegdek, het aanleggen van trottoirs, verlichting en groenvoorziening.
- h. Weg naar Fuik (NAf. 1.500.000), waarbij het wegdek wordt vernieuwd en trottoirs, verlichting en groenvoorziening wordt aangelegd.
- i. Kaya Jo Pinedo (NAf. 750.000), hier wordt het wegdek vernieuwd, trottoirs aangelegd en verlichting aangelegd.

10. Aanleg buurtpleinen:

In 2018 zullen 7 buurtpleinen worden aangelegd in Brievengat (3X); Bonam; Suffisant; Charo en Montagne. De buurtpleinen, waarop ook speeltoestellen worden geplaatst, zullen fungeren als ontmoetingsplaats zowel voor kinderen als voor ouderen. Op de buurtpleinen zullen ook de Community Mail Boxes worden geplaatst. Voor deze projecten is NAf. 2.250.000 op de begroting opgenomen.

Werkzaamheden en materialen ten behoeve van rioleringen totaal NAf. 1,5 miljoen

Het rioleringsstelsel van Curaçao bezit veel verouderde rioleringsstelsels, die gezien de grote kosten, die met de sanering hiervan zijn gemoeid per wijk gefaseerd worden uitgevoerd. Voor de jaren 2018 tot en met 2020 zullen de derde tot en met de vijfde fase in de wijk Suffisant worden uitgevoerd. Pas daarna komt een andere wijk aan de beurt. De kosten voor 2018 voor de derde fase zijn begroot op NAf. 1.500.000.

Verkavelen van terreinen en bouwrijp maken van gronden totaal NAf. 3,5 miljoen

De verschillende projecten voor verkaveling en bouwrijp maken betreffen:

Verkavelingsproject	NAf.
Wechi 1b uitvoering	2.500.000
Bouwrijp maken Bonam (FKP) engineering	100.000
Uitbreiding industrieplan Brievengat fase 2 uitvoering	600.000
Jan Noorduynweg aanleg groenvoorziening en voet- en fietspaden	250.000
Overige projecten	50.000

Kantoorinrichting en apparatuur totaal NAf. 0,9 miljoen

Naast reguliere kleinere aanschaffingen (tot NAf. 100.000 per organisatie onderdeel) zijn grotere aanschaffingen voor kantoorinrichting en kantoorapparatuur begroot voor de Uitvoeringsorganisatie Openbare Werken (NAf. 110.000), voor de Uitvoeringsorganisatie Verkeer en Vervoer (NAf. 170.000), voor de Meteorologische dienst (NAf. 130.000) en voor de Uitvoeringsorganisatie Domeinbeheer (NAf. 250.000).

Ministerie OWCS

Financiering nieuwbouw en renovatie schoolgebouwen NAf. 4,5 miljoen

Voor de verbouwing/renovatie van de schoolgebouwen is NAf. 11,8 miljoen gereserveerd, verspreid over de driejarige periode 2018-2020; voor 2018 is NAf. 4,5 miljoen begroot. Dit staat los van de begrote NAf. 2 miljoen subsidie aan Stichting Onderhoud Scholen (SOS) bedoeld voor het regulier onderhoud aan schoolgebouwen.

De investering in schoolgebouwen betreft de volgende scholen:

Programmering 2018: NAf. 4.495.902

1. Albert Schweitzer College – 1.092.467
2. Princes Margriet school – 2.678.045
3. Laura Hart school – 725.390

Programmering 2019: NAf. 4,3 miljoen

1. M.M. Römerschool – 867.478
2. Angela Jessurun – 903.158
3. Ellis Juliana – 900.578
4. C.J. Krijtschool – 742.544
5. Kolegio Alejandro Paula (Gymzaal) – 291.789
6. Jacques Ferrandi (Gymzaal) – 594.453

Programmering 2020: NAf. 3.005.000

1. Myrna Dovale – 2.804.700 (aanvullende financiering moet worden gezocht)
2. Kolegio Alejandro Paula (Gymzaal) – 200.300

Programmering 2021

Johan Maurits (fase 2) – (PM)

Myrna Dovale (fase 2) – (PM)

De werkzaamheden worden gecoördineerd door de Reda Social en betreffen op alle scholen:

- Vervangen van dakplaten en vervangen van plafondplaten
- Compleet renoveren van de toiletgroepen (sanitair en loodgieterswerken)
- Vervangen/vernieuwen van technische (elektra) infrastructuur en vervangen electrakasten
- Vervangen binnendeuren, ramen, hang en sleutelwerk
- Vloerafwerking
- Verrichten van schilderwerk binnen en buiten

Bij twee van de scholen zal, naast de voormelde werkzaamheden, tevens sprake zijn van vloerafwerking, asbestsanering en plaatsen van terreinomheining.

Bij de Scholengemeenschap Otrobanda zal geïnvesteerd worden in een sporthal met bijbehorend sportveld. Dit betreft dus volledige nieuwbouw.

Zonnepanelen ten behoeve van scholen NAf. 2,7 miljoen

Het project Investeren in zonnepanelen voor het Onderwijs is bedoeld ter verlaging van utiliteitskosten in het onderwijs. Het project komt in de uitvoeringsfase na het verder behandelen van de nodige randvoorwaarden. De acties die hiervan onderdeel maken zijn onder andere:

- a. Aanschaf zonnepanelen;
- b. “Bestek” opstellen en benaderen van leveranciers
- c. Uitvoering van reparaties (verstevigen) aan de schooldaken
- d. Bouw van ruimtes (“inverter rooms”) voor de besturingssystemen
- e. Installatie van zonnepanelen systemen.

Voor fase 1 zijn van de schoolbesturen DOS en RKCS in totaal 5 vijf scholen in een pilot opgenomen: Scholengemeenschap Parera, Middelbare Technische School (MTS), Juan Pablo Duarte, St. Jozef en St. Paulus. Het geraamde bedrag van Naf. 2.750.000 voor 2018 is als volgt uit te splitsen:

	Naf.
• Bestelling installatie Zonnepanelen systemen	2.683.000
• Bankgarantie	55.000
• Technisch rapport	12.000
• Dakreparatie, verwijdering	PM
• Bouw inverter room?	PM
• door subcontractor	PM
• Coördinatie SOS 6%	PM

Aanschaf duurzame schoolmaterialen Naf. 8 miljoen

Met de wet Enseñansa Liber Korsou (ELK) wordt de toegankelijkheid tot het onderwijs (het basis- en voortgezet onderwijs) vergroot, door het beschikbaar stellen van schoolmaterialen, die meerdere jaren meegaan. Het betreft onder andere schoolboeken, digitale rekenmachines, computers en IT-infrastructuur. Ten behoeve van het uitlenen van de schoolboeken en digitale rekenmachines is een administratiesysteem opgezet dat door Fundashon Material pa Skol (FMS) beheerd wordt.

Bij aanschaf van de schoolboeken worden deze met een uniek nummer geregistreerd en gescand in de database. De schoolboeken en overige worden voorzien van een afschrijvingstabelstempel. Bij evaluatie na elk schooljaar wordt afhankelijk van de staat van het boek, de afschrijving ook bijgewerkt op de stempel in het boek zelf; hierdoor is bij het uitlenen de resterende levensduur voor iedereen duidelijk. Gelet op de opgedane ervaring is de verwachte levensduur 5 jaar.

Eenzelfde bedrag (Naf. 8 miljoen) is meerjarig opgenomen teneinde rekening te houden met de ontwikkelingen in onderwijsmethodieken. Naast vervanging van bestaande schoolboeken, zal ook in verband met de aansluiting met het onderwijs in Nederland telkens geïnvesteerd moeten worden in nieuwe onderwijsmethoden.

Nieuwbouw en renovatie sportfaciliteiten Naf. 4 miljoen

De meeste sportfaciliteiten verkeren in een deplorabele conditie. Tevens beschikt het eiland over te weinig indoor-faciliteiten. Naast de mogelijkheden voor het stimuleren van sporttoerisme is het een feit dat topsporters geïnteresseerd zijn om wintertrainingen hier door te brengen. Echter, door het gebrek aan adequate faciliteiten en materialen mist Curaçao deze unieke kans. Het streven om te komen tot nationale lokaliteiten, die met alle faciliteiten zijn geëquipt, zodat zowel breedtesport als topsport beoefend kan worden. De bestaande lokaliteiten dienen gerenoveerd te worden om te voldoen aan de internationale criteria.

Het begrote bedrag is voor investeringen in:

1. SDK , Naf. 1.700.000
 - Vervangen van de ventilatiewanden van de sportzaal Sala Richard Puriel Naf. 300.000
 - Plaatsen van nieuwe lichtbakken in de sportzaal Sala Richard Puriel Naf. 100.000
 - Renoveren van de kleedkamers behorend bij de sportzaal Sala Richard Puriel Naf. 100.000

- Renoveren van de kleedkamers behorend tot de Stadion Ergilio Hato en het zwembad Pisina Enith Brighitha NAf. 150.000
 - De gehele infrastructuur van het SDK complex heeft verbeteringen nodig NAf. 250.000
 - Vervangen en upgrading bij de D-zone en trainingsbanen (Atletiek) buiten het stadion NAf. 250.000
 - Inrichting (infrastructurele constructie) van de parkeerplaats NAf. 450.000
 - Renoveren van de kantoren. NAf. 100.000
2. Stadion Suffisant NAf. 800.000
 - Renoveren van de kleedkamers behorende aan de verschillende trainingszalen NAf. 400.000
 - Renoveren van de toiletten; sanitair en leidingen NAf. 400.000
 3. Aanleg van verschillende sportvelden en overige faciliteiten in de wijken NAf. 800.000
 - Verbouwen/renoveren van kleedkamers en toiletten NAf. 400.000
 - Verbouwen van tribunes NAf. 300.000
 - Vervanging van de 4 tennisbanen bij Curaçao Sport Club (Damacor) NAf. 100.000
 4. Renovatie Rif zwembad NAf. 700.000
 - Renovatie van de kleedkamers NAf. 250.000
 - Renovatie van de toiletten: sanitair, leidingen NAf. 200.000
 - Duurzame verbeteringen aan de gehele infrastructuur van het Rif zwembad NAf. 250.000

Digitalisering onderwijs NAf. 3,0 miljoen

De financiële middelen om ICT in het onderwijs te versterken werden enkele jaren geleden gereserveerd, doch in 2016 vrijgegeven. Voor het 'Plan tot digitalisering van het onderwijs in Curaçao' is NAf. 19,5 miljoen door de Raad van Ministers goedgekeurd d.d. 27 november 2013 en 10 juni 2015 en beschikbaar gesteld aan het ministerie OWCS. Het bedrag is op de begroting verdeeld over een aantal jaren: van 2015 tot 2020. Het uiteindelijke projectresultaat wordt verdeeld in 5 producten namelijk:

- Een verbeterde architectuur en infrastructuur voor ICT op de DOS, RKCS, VPCO en andere kleine schoolbesturen (EBG, SCONS, FSHP);
- Digitale borden;
- Introduceren van One Learning Tool Per Child (OLPC);
- Ontwikkelen van digitale leermiddelen;
- Training van leerkrachten.

Binnen het digitaliseringsproject gaat het ook om het hosten en bewaren van data en informatie in het kader van de ontwikkeling van:

- Cresbo (Centrale Registratie van SBO erkende opleidingen; ontwikkeling van het systeem en hosting conform de Landsverordening Secundaire Beroepsonderwijs en Educatie artikel 10)
- Management Informatie Systeem
- Digitalisering Onderwijs Wetgeving
- Registratiesysteem Leerplicht/ Sociale Vormingsplicht
- Registratiesysteem bustransportbedrijven

Als onderdeel van het Project Digitalisering Onderwijs wordt geïnvesteerd in: digitale borden, laptops voor de leerkrachten, servers/firewalls, WIFI-installatie. Voor het beveiligen van het geheel wordt ook geïnvesteerd in hekwerkbeveiliging en alarminstallaties.

Omschrijving	NAf.
Digitale borden	1.626.250
Laptops leerkrachten	282.000
Servers/firewalls	33.750
WIFI	70.500
OLPC (devices)	902.400
Hekwerkbeveiliging/alarm	122.200
Totaal	3.037.100

Gelet op de hoge snelheid van innovatie in de digitale onderwijswereld en dus korte afschrijvingstermijn, is meerjarig rekening gehouden met eenzelfde bedrag, NAf. 3 miljoen.

Kantoorinrichting en apparatuur totaal 3,5 miljoen

Naast reguliere kleinere aanschaffingen (tot NAf 100.000 per organisatie onderdeel) zijn grotere aanschaffingen voor kantoorinrichting en kantoorapparatuur begroot voor de Uitvoeringsorganisatie Expertisecentrum Toetsen en Examens (NAf. 600.000 voor de aanschaf van de EFO toets-applicatie) en voor het Openbaar Onderwijs (NAf. 2.475.000).

Ministerie SOAW

Renovatie buurthuizen

De renovatie van de buurthuizen is een meerjarig project. Het betreft buurthuizen te Brevengat, Gibraltar, Montana, Dokterstuin en Kustbatterij, waarvoor voor de jaren 2018 tot en met 2021 NAf. 19,4 miljoen is begroot. Voor 2018 is NAf. 4,7 miljoen in de begroting opgenomen.

Daarnaast wordt het voormalige jongensinternaat San Fernando aangekocht en vervolgens in de jaren 2018 tot en met 2020 opgeknapt. Gezien de vervallen staat van het internaat is meer sprake van nieuwbouw dan van renovatie. Voor aankoop en renovatie /nieuwbouw is NAf. 7 miljoen begroot voor de jaren 2018 tot en met 2020, waarvan NAf. 1 miljoen in 2018.

Renovatie huurwoningen

De sociale huurwoningen, die toebehoren aan Curaçao worden beheerd door FKP. Voor de onderhoudsactiviteiten ontvangt FKP NAf. 5 miljoen op jaarbasis. Het woningbestand is sterk verouderd en is nagenoeg geheel afgeschreven. Werkzaamheden aan deze woningen verlengt in bijna alle gevallen de levensduur hiervan. Naast volledige projectgewijze renovatie van woningen, vindt ook onderhoud op basis van klachten plaats. Ten slotte vindt ook mutatie onderhoud plaats, waarbij na het vertrek van een huurder de woning wordt gerenoveerd teneinde de nieuwe huurder een woning aan te bieden, die weer aan de eisen van deze tijd voldoet.

De projectgewijze renovatie wordt ook wel als Planmatig Onderhoud aangeduid. In 2017 en 2018 betreft dit vooral het vervangen van oude ramen systeem en het "Project Conditiemeting Landswoningen Curaçao". In 2018 zal hieraan naar verwachting NAf. 2 miljoen worden besteed.

Klachtenonderhoud (betreft onderhoudswerken diverse wijken o.a. scheuren, keukenblokken, vloertegels, plafonds etc.) In totaal is hiervoor NAf. 2.510.000 gereserveerd. In 2017 is met het project "Planmatig Onderhoud Kustbatterij" de ervaring opgedaan dat

voor wat betreft de ramen in andere wijken alleen (nood)reparaties werden uitgevoerd. Ervaring heeft geleerd dat het vernieuwen/vervangen van ramen een kritiek actiepunt is. Vandaar dat FKP het in het plan van 2018 als een planmatig project wil meenemen in diverse wijken inclusief de hierbij gerelateerde werkzaamheden zoals, aanpassen raamopening, afwerking en/of schilderwerk. Bij klachten zal in aanvulling hierop in 2018 meer aandacht worden besteed aan structurele oplossingen dan aan tijdelijke oplossingen. De levensduur van de aldus verbeterde huurwoningen zal hierdoor worden verlengd.

Mutatie Onderhoud betreft het aanpassen van de verlaten huurwoning opdat de nieuwe huurder een huis ter beschikking krijgt die voldoet aan de huidige standaarden en waaraan in de komende jaren geen projectmatig onderhoud meer nodig is. De huurwoning verkrijgt hierdoor een langere levensduur. In 2018 worden naar verwachting 40 woningen op deze wijze opgeknapt. Hiervoor is in totaal NAF. 480.000 in de begroting 2018 opgenomen.

Aanschaf diversen

Voor de verschillende diensten is een totaalbedrag begroot van NAF. 428.000 voor de aanschaf van kantoorinrichting, kantoorapparatuur en machines. Voor transportmiddelen (auto's) is NAF. 135.000 in de begroting opgenomen.

Ministerie Financiën

NBC-IT project NAF. 8,1 miljoen

Het projectplan Optimalisatie Belastingorganisatie wordt in 2018 voortgezet. Het actieprogramma bestaat uit een vijftal samenhangende componenten:

1. Vereenvoudigen van de fiscale wet- en regelgeving.
2. Organisatie- en personeelsontwikkeling.
3. Operational excellence door IT oplossingen.
4. Specifieke compliance verhogende maatregelen.
5. Bestandsopschoning, wegwerken achterstanden en andere quickwins.

Project Bestandsopschoning, wegwerken achterstanden en andere quick wins: NAF. 2.577.000

De bestandsopschoning bij de Ontvanger houdt in dat de openstaande belastingschulden worden gerationaliseerd, waarbij openstaande schulden die niet meer kunnen worden ingevorderd oninbaar worden geleden. De opschoning is mede van belang voor de implementatie van het nieuwe MCS (Multi Collection Solution) systeem dat het huidige GOS-systeem moet gaan vervangen. Het opgeschoonde en in juiste formaat georganiseerde bestand zal input zijn voor het MCS-systeem. Zonder een opgeschoonde bestand als uitgangspunt, zal het nieuwe MCS niet kunnen bijdragen tot de voorgenomen optimalisatie binnen de belastingorganisatie. Het project zal bestaan uit de volgende onderdelen:

- Invordering Top-500
- Reductie openstaand saldo belasting- en premieschulden
- Opschoning SVB-systeem
- Reductie openstaand saldo OB-aanslagen van kasregistratieplichtigen
- Gerichte invordering van SBAB-aanslagen
- Hardere aanpak van structurele wanbetalers
- Integratie van GOS-SVB in GOS-Ontvanger
- Integratie van CDA-aanslagen in het GOS-Ontvanger

De hiermee gemoeide kosten betreffen hoofdzakelijk de inzet van externe krachten en medewerkers van de SBAB, voor o.a. data-entry, aanslagregeling, bestandsvergelijking,

regelaars bezwaarschriften, invordering en deurwaarderij en projectcoördinatie door de SOAB.

Project Operational excellence door IT oplossingen: NAf. 5.523.000

De geraamde kosten van het project betreffen:

- Bouwen van het MTS systeem en software (Belasting aanslagen verwerking systeem) NAf. 2.350.000;
- Externe experts en consultants (Businessanalisten, Fiscalisten, Change managers, Test managers, etc.) die het project begeleiden en implementatiewerkzaamheden uitvoeren, NAf. 2.173.000;
- Aankoop diverse Hardware, (Servers, Digitale opslag, etc.), NAf. 350.000;
- Aankoop eerste software licenties en programma's, NAf. 250.000;
- IT-software ten behoeve van compliance FATCA/CRS-reglementen, NAf. 400.000.

Vooralsnog is er een raming voor een totaalbedrag voor 2018 van NAf. 5.523.000.

In het kader van het verhogen van de compliance is het streven om grotere effectiviteit te bereiken in het beoordelen, opleggen (heffingen), verwerken, en controleren van belastingen en andere relevante overheidsinkomsten. Tevens zal aangiftebereidheid (verbetering gedrag particulieren en bedrijven) aangepakt worden. Hiertoe is ontwikkeling en structurering van de organisatieonderdelen (heffing, inning, controle en douane) van de Belastingdienst in een geïntegreerde belastingorganisatie met geoptimaliseerde werkprocessen of arbeidscapaciteit in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin (een evenwichtige personeelssamenstelling) noodzakelijk. In dit kader zullen IT-oplossingen toegepast worden in de vorm van een nieuw geïntegreerd systeem, dat speciaal voor belastingdiensten is ontwikkeld en dat voor Curaçao verder op maat wordt aangepast.

Automatisering van het Wega di Number Kòrsou NAf. 1,4 miljoen

Onder de begrotingspost Overige Uitgaven is NAf. 1,4 miljoen opgenomen voor het project automatisering van de nummerloterij. Dit project (totaal begroot bedrag NAf. 3,7 miljoen) is in 2016 gestart en de verwachting is dat het in 2018 afgerond zal worden. Het streven is om middels onder andere een gecentraliseerde geautomatiseerde administratie van de nummerloterij de illegaliteit in de kansspelsector aan te pakken.

Kostenraming Automatisering Loterijverkoop FWNK	
	NAf.
Hardware FWNK	311.000
Loterijsysteem	849.000
Geautomatiseerde Interfaces	150.000
Certificering Centraal Loterijsysteem	65.000
Training en omscholen personeel FWNK	20.000
Calamiteitenplan & Business Continuity Plan	25.000
Totaal	1.420.000

Het project houdt in de aankoop van een geautomatiseerde systeem ten behoeve van de automatisering van de nummerloterij, met de behorende randapparatuur zoals servers, Point-of-sale apparatuur, handheld devices en printers te plaatsen bij de nummerkantoren.

Renovatie gebouwen NAf. 2,8 miljoen

De begrote middelen zijn bestemd voor renovatie werkzaamheden bij de gebouwen van het ministerie van Financiën (Pietermaai 17) en bij de belastingonderdelen. Vooral het gebouw

te Pietermaai 17 is toe aan een grondige renovatie. De gehele luchtkoelinstallatie is verouderd en zodanig deficiënt, dat het werkklimaat wordt aangetast en hierdoor ook de productiviteit. Gelet op onder andere de terugplaatsing van de Afdeling Financiële Administratie van het Land bij het ministerie van Financiën moet ook de inrichting van het gebouw aangepast worden. De uit te voeren renovatiewerkzaamheden betreffen o.a. de totale vernieuwing van de luchtkoelinstallatie, vervanging van plafondplaten, vervanging van systeemwanden, vervanging van lichtinstallaties, herinrichting van ruimtes en het verven van het geheel. In het voorjaar 2018 zullen de bouwtekeningen gereed zijn, waarna meer inzicht zal zijn op de definitieve kosten; vooralsnog een globale raming van NAf. 2,2 miljoen.

Voor het Belastingkantoor is een bedrag geraamd van NAf. 559.600, bestaande uit het volgende:

Omschrijving	NAf.
Aanleggen brandtrappen. Thans zijn er geen vluchtrappenhuizen. Aanleggen van 4 uitgangen & 4 wenteltrappen en installatie van deze 4 noodtrappen.	175.000
Vleugel deuren. Aanpassing 8 dubbele deuren (i.v.m. ontruiming bij eventuele calamiteit dienen deuren naar buiten open te slaan)	50.000
Herinrichting werkplekken. Ontmanteling van scheidingswanden, bekabeling en bedrading, verven en grondige schoonmaak en vervangen van kentiles	205.000
Installatie cubus	129.600
Totaal	559.600

Renovatie gebouwen NAf. 2 miljoen

Renovatiewerkzaamheden zijn ook gepland bij het Douane-gebouw te Punda. Het betreft een complete renovatie van het Douane-gebouw te Punda. Het is niet alleen een levensverlengende investering, maar het zal ook een duurzaamheid effect hebben, vanwege besparingen op de onderhoudskosten en utiliteitskosten van het gebouw.